

קובץ גליונות

פרשת כי-תבוא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א: "בודאי מה שעושים 'משמרת למשמרת' לבדוק את מכשירי הפלאפון שאינם בכלל 'תומך כשר' דבר מוכרח הוא לכל אחד כדי שלא יהא בימים הנוראים כטובל ושרץ בידו"

אסיפת ראשי הכוללים בבני ברק במעונו של הגר"ש גלאי שליט"א לחיזוק "משמרת למשמרת"

הגרלה מיוחדת
בגליון "כף זכות"

הלימוד בקובץ מוקדש לע"ג הרב **יעקב בן ר' זאב ווייסברג זצ"ל** | נלב"ע י"ט אלול תשס"ג
יליד ארה"ב ומראשוני תלמידי ישיבת לייקווד ממסדי ארגון "פעילים"
וכיהן כיד ימינו של מו"ר הרה"ג רבי אהרן קוטלר זצוק"ל, בן בית למו"ר הרה"ג
רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל ומקורב לעוד גדולי ישראל בא"י ובחו"ל | תנצב"ה

קרון תשפ"א
השבועית

קרון הקודש של דגלי ישראל שליט"א
לקיים מצוות הסביבה בארץ ישראל

מוקד 'משוביתי ארץ'

1800-300-544

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הארץ!

03-900-9944

עיר	הדלק"ג	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:34	7:45	8:25
בני ברק	6:49	7:47	8:21
קרית ספר	6:43	7:46	8:23
בית שמש	6:33	7:46	8:23
אופקים	6:42	7:46	8:22
חיפה	6:43	7:47	8:23

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

פרוייקט ההלכה הגדול בדורנו

אליבא דהלכתא

מחיר
מיוחד ומסובסד
לרגל ההוצאה
40 ש"ח
בלבד

לאחר עמל של שנים רבות יוצא לאור כך ראשון של

ספר משנה ברורה

מהדורת

אליבא דהלכתא

אוצר נפלא של חידושים מוספים וביאורים
במקביל לצורת הדף של מרנא בעל המשנה ברורה זיע"א
לבני אשכנז וספרד כאחד

עיונים וביאורים

עיונים בפסקי המשנה ברורה עם השוואת וישוב דבריו במקומות אחרים

פסקים ותשובות

ליקוט פסקי וחידושי דינים מגדולי הפוסקים, וכן הכרעות ופסקים מעשיים
בדברים שנתחדשו אחר כתיבת המשנה ברורה

האיר המזרח

בירור דעת מרן השו"ע והבאת הלכות ומנהגים ע"פ דברי הוזה"ק והאר"ל
ומנהגי בני ספרד והכרעת גדולי החכמים לדורותם

לא היה
לעולמים!
1200
עמודים
מלאים
וגדושים
בתוכן הלכתי
מרתק

לראשונה!
150

עמודי מפתח
בעל רבבות ערכים
למציאת כל ענין וענין
בשו"ע, רמ"א ומשנ"ב
שלא היה כדוגמתו
לעולמים

משנת הסת"ם

הנגשת עניני הסת"ם בהמחשות והבנת דברי המשנ"ב במשנת סופרים בציודים ברורים
ומדויקים להפליא בתוספת תמונות וציורי אותיות משונות והבאת חידושי הלכה למאות
ואלפים בצורת האותיות ע"פ גדולי הפוסקים והכרעתם

ספר המפתח

מפתח עניינים מפורט ברבבות ערכים וערכי משנה למציאת כל ענין וענין בדברי השו"ע
והרמ"א, ובדברי המשנ"ב בביאוריו וציוניו, ובמוספים שבמהדורתנו

נתמלא העולם כולו אורה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות ובמשרדי ההוצאה:

ישיבת אהבת שלום, רחוב רבי לוי יצחק מברדיצ'וב 12 (ע"י כיכר השבת) ירושלים

טל' 02-5370970 | פקס 02-5370088 | ת.ד. 5515 ירושלים

גבאי בתי כנסיות ובתי מדרשות יפנו לכתובת המייל: AlibaDehicheta@gmail.com

צדיק ברזק

בס"ד

תורמי
ועד הרבנים
יזכו לשנה טובה
חיים קניבסקי

זס"ד,
תומי וצד הירדן
'צכו אנה אודה
חיים קניבסקי

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניי צדקה בארה"ק

גיליון מס' 440 פרשת כי תבא
תשפ"א שנה תשיעית

לזכות ידידינו החשוב שיראה ברכה
והצלחה בכל הענינים

להקדשות ע"ג הגליון
ניתן לפנות למס' 053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פנינים על הפרשה

"בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי" (כ"ו י"ג)

נאמר במשנה (מע"ש פ"ה מ"ו): "נתתיו ללוי" - זה מעשר לוי, "וגם נתתיו" - זו תרומה ותרומת מעשר (לכהן).
ויש לעיין, הרי מצות הבעור נהגת גם במעשר ראשון וגם בתרומה, אם כן מדוע אצל לוי כתבה תורה בפירוש, ואלו הכהן רק נתרבה מתבת "גם".
והנה יש חלוק בין כהן ללוי. כי סתם לוי הוא עני, וכלשון הפסוק (דברים י"ד כ"ז): 'ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך' (ועין ספרי שם, בכל מקום שאתה מוצא לוי הזה תן לו וכו'), אבל סתם כהן הוא עשיר, כדאיתא בספרי (פ' ברכה על הפסוק 'ברך ה' חילו'): 'רוב כהנים עשירים הם'.
מעתה אתי שפיר:
הלוי נכתב במפורש בתורה בפסוקים אלו של שנת מעשר עני, כי בדרך כלל הוא עני וכו"ל, וממילא מקבל גם מעשר ראשון וגם מעשר עני, אבל הכהן אינו עני ואינו שייך לפרשה של עני, ומגיעה לו רק תרומה, לכן כתבתו התורה רק ברבוי. **(שבענו מטוביך)**

ירח האיתנים

לשותפינו היקרים שיחי'

ימים אלו הם ימים של חשבון נפש, כל אחד ואחד לעצמו על כל מה שעבר בשנה האחרונה, גם אנחנו אם נסתכל לאחור א"א לתאר ולשער את הצמא הגדול ההולך וגובר מדי שבוע איך שרבים מבקשים עוד ועוד ללמוד מתורתו של רבינו שליט"א, וב"ה זוכים אנו לסיים את השנה עם סיפוק גדול של סייעתא דשמיא בהוצאת הגליון מדי שבוע בשבוע והפצתו בבתי הכנסת ובהיכלי התורה כאן בארץ ישראל ובמדינות רבות ברחבי העולם.
זו גם ההזדמנות להודות לכל אותם שותפים בהפצת דברי התורה ע"י הדפסת הגליון והפצתו במקום מגוריהם ובפרט לגרים מעבר לים אשר מדפיסים מדי שבוע את הגליון ומזכים את הרבים, וכן אלו שנדבה ליבם להיות שותפים בהוצאות לזיכוי הרבים במשך השנה. כידוע בשנים עברו בליל ראש השנה אלפים אלפים נוהרים מכל קצוות העיר בני ברק לזכות לקבל את ברכת רבינו לברכת השנים לשנה טובה ואי"ה נקוה שגם בשנה זו נזכה לעבור ולהתברך, אבל רבים הם הגרים בערים רחוקות ברחבי הארץ שהיו רוצים לבוא ולהתברך ואינם יכולים מחמת המרחק ובפרט אחינו היקרים אשר מעבר לים שגרים שם וליבם כאן. ובזאת אנו באים להיות לכם לשליחים עבורכם ולהגיש בפני רבינו את שמכם לברכה ולשועה לקראת השנה החדשה.
כל אחד ואחד שירים את תרומתו בסך 100 ₪, יזכה להיות שותף בהפצת דברי תורתו של רבינו שליט"א וכן יועבר שמו למרן שליט"א לברכת השנים ולברכת שנה טובה, בימים הנוראים הבעל"ט.
בימים אלו יציינו בכלל ישראל את הסתלקותו של מרן בעל המשנה ברורה והחפץ חיים ונשאל רבינו: מה יש לומר לתורמים על ענין החזקת התורה?
ואמר רבינו: **שהחפץ חיים (שמירת הלשון ש"ג פ"ו) כתב שהללו המחזיקים תורה לעתיד לבוא הם יידעו ללמוד, שהרי כתוב שיישבו במחיצת תלמידי החכמים - "בצל החכמה בצל הכסף" ואם לא יידעו ללמוד איזה שכר יש להם בכך, זה עונש, על כורחך שייידעו ללמוד.**
רבנו אמר זאת בשמחה גדולה רבה כמי ששמח בשבילים - כמה טוב יהיה להם שייידעו ללמוד!
ואשרי הזוכה להיות שותף בהפצת דברי תורתו של רבינו שליט"א
ניתן לפנות למס': 053-3145900
בברכה מרובה ובברכת שנה טובה תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה
יצחק גולדשטוף

ערב שנת השמיטה במשנתו של רבינו

השתדל מאד לקטוף את הסכך של הסוכה ולולב והדס קודם שנת השמיטה משום חשש זמירה. (עי' ד"א פ"ד משמיטה סוף ס"ק פ"ו גביאתרוג, ובפ"ח ס"ק פ"ו גבי לולב ובפ"ז בצה"ל אות רכ"ב)
אבל ערבות אין שום חשש כי אין בהם חשש קדושת שביעית. (והוסיף שהיו כירקות ועי' ד"א פ"ח משמיטה ס"ק פ"ו) פרוזבול
בערב ראש השנה של תחילת שמיטה אחרי התרת נדרים, אומר בעל פה בפני ג' ואפילו קרובים שלו, "מוסרני לכם הדיינים שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה". (עי' ד"א פ"ט משמיטה ס"ק צ"ה, ובשעה"צ אות מ"ד, ומה שעושה בפני קרובים אינו אלא מחומרא, עי' ד"א שם ס"ק צ"ה)

שאלתינו אם בקידוש ליל ראש השנה מכוון בשהחינו על מצוות שמיטה כמו שנתפרסם בשם הגרש"ז אורבך זצ"ל, והשיב שלא נהגו אצלם כן. (והראה לי ירושלמי סוטה מענין זה. פ"ז ה"ג בסופה)
ש. האך היה מנהגו של מרן בעל הקהילות יעקב ז"ע בענין עריכת פרוזבול בערב שביעית, האם היה מקפיד לנהוג כן, והאם היה מצריך כתיבת שטר פרוזבול או שמספיק במסירת מילי בלבד.
ת. נהג כן ולפעמים מסר מילי ולא כתב, והחזו"א לא נהג כן.
(קיצור דיני שביעית)

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

וציותי את ברכתי
הלכות שביעית ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

על מה חלה קדושת שביעית (ג)

ירקות שהשרישו מעצמם

- ירקות שהשרישו מעצמם, אם השרישו שלא כדרך זריעה כלל, ולא ניחא ליה אין בהם קדו"ש, ואם השרישו כדרך זריעה אם ניח"ל הרי זה קדוש בקדו"ש, ואם לא ניחא ליה – נחלקו הפוסקים.

גינה על הגג

- גינה על הגג, אף במקום שאין הרגילות לכך, נוהגים בה כל דיני שביעית כיון ששתל בכוונה.

דברים התלויים במחשבת הבעלים

- דברים שגדלים מאליהם בשדה בשישית ונכנסים לשנת השביעית ואינם מיוחדים למאכל אדם או בהמה ואינם מיוחדים להסיק בהם כעץ, כגון עלי גפנים ומיני עשבים שונים, הרי דינם תלוי במחשבתו.

הגדל בשביעית וקצר בשמינית

- ספיחין המותרים בשביעית לאכילה כגון מד' שדות שלא גזרו עליהם, אם גדלו בשביעית וקצרו בשמינית או שלא גמרו לגדול אלא בשמינית, הרי דינם ככל פירות שביעית: קדושים, ומותרים באכילה ואסורים בסחורה וחייבים בביעור עד חנוכה או שיעשו כיוצא בהן.

ירק שישיית היוצא לשמינית

- ירק של שיטת העומד לצאת לשמינית ואינו עומד ללקוט בשביעית – אין בו קדו"ש.

מתוך ספר שיח השמיטה - אוצר פסקי רבינו הגר"ח קניבסקי

ערב שנת השמיטה שו"ת מיוחד עם רבינו שליט"א

בערב שנת השמיטה תשע"ה נכנסו מגדל מאתרוגים הרב ניימן והרב גרבוז שליט"א מרבני ישיבת סלבודקה קמי מרן שר התורה הגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א בשאלות הלכה למעשה בענין עבודות בפרדס האתרוגים (להלן החמשך משבוע שעבר) שאלה:

שאלה: בפרדס יש עצים שמקבלים מחלה ומתחילים להתייבש, בשביל שזה לא יתפשט לעצים אחרים צריך לחתוך אותם, ההוראות הם שצריך לחתוך גם חלק מהעץ הבריא. האם מותר לעשות את זה בשמיטה?

תשובה: מרן: לחתוך בצמצום הוא לא יכול? **הרב ניימן:** עד איפה שהמחלה נמצאת ועוד קצת, **מרן:** להשתדל לחתוך בצמצום מה שמוכרח.

שאלה: אחרי שחותכים צריך לשים משחה עצים שהמחלה לא תכנס לגדם זה כמו פצע, האם מותר לשים את המשחה?

תשובה: מרן: לשמור את הפרי. לשמור את העץ מותר,

שאלה: את הגזם אסור להשאיר בשדה כיון שזה גם מדבק עצים אחרים. ויש גם את הגזם משישית שחתכו ולא הספיקו להוציא. האם מותר להוציא את זה החוצה? **תשובה: מרן:** כן.

שאלה: הרב גרבוז: זה לא נקרא להכשיר את הקרקע לזריעה? **תשובה: מרן:** לא, זה מונע מזיק. **הרב גרבוז:** זה נקרא מונע הפסד, אפילו שזה חשש שמא, ואפילו שזה לא הפסד מרובה? **מרן:** לכאורה.

שאלה: בפרדס גדלים עשבים, העשבים גם מונעים מהעץ מים היות לא יודעים אם העץ מקבל מים מצינור ההשקיה, וגם מביא מזיקים ונחשים, בשמיטה הקודמת היה גוי שנחש נשך אותו. האם מותר לרסס בשביל לייבש את העשב?

תשובה: מרן: אי אפשר לשים סם לנחשים? **הרב ניימן:** ההוראות לנחשים שא"א לתפוס אותם הם מתבאים. **מרן:** לשים סם כזה הם יאכלו אותו וימותו. **הרב ניימן:** יש עוד בעיה שאם לא יורידו את העשבים לא ידעו אם העץ קבל מים והעץ יכול למות אין פה את הלאוקמי של העץ? **מרן:** אם צריך לאוקמי מותר ע"פ דין, הרב גרבוז זה נקרא לאוקמי, אפילו ושנחנו לא יודעים איזה עץ זה יהיה, רק שיכול להיות עצים שלא יקבלו מים זה מספיק? **מרן:** אבל יודעים שיש עצים שזה מקלקל.

שאלה: בחומר שמיבש את העשב יש שתי סוגים יש חומר שמרססים עליהם הוא מיבש את העלים מלמעלה, ויש חומר שמהעלים הוא יורד גם לשורש, הנפ"ק בן החומרים האלה, שאת החומר שמיבש רק את העלים מלמעלה יצטרכו אחרי חודש עוד פעם לרסס, אבל מה שעושים שמיבש את העלים והשורשים בפועל אחת זה לא יגדל יותר?

תשובה: מרן: הכלל בכולם זה לאוקמי מותר לאבראי אסור מה שצריך שהאילן לא יתקלקל זה מותר, ומה שזה להשביח זה אסור, **הרב ניימן:** אני רוצה ברכה מהרב.

מרן: "וציותי את ברכתי" שומר שמיטה שיהא לך ברכה וכול טוב. **הרב ניימן:** אמן.

ליציית קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש לחתוך על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 14 | אלול תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

רדיפת צדק לעומת לימוד זכות

מתוך הספר ילקוט מאיש לרעהו

(מאמר שני)

לכאורה יש כאן סתירה המצריכה יישוב. הרי התורה מחייבת לדון במידת האמת והיושר ואוסרת לסטות מן האמת אפילו כמלא הנימה, ואם כן כיצד מתיישב החיוב לדון לכף זכות ולהימנע מראיית חובה, עם החיוב לדון דין אמת? התמיהה גדולה להתרחק משקר, ההקפדה הגדולה של התורה להתרחק משקר, ולו הקטן ביותר. שהרי באזהרה לדבוק באמת, לא כתבה התורה לא תשקר, אלא השתמשה בלשון הרחקה, כנאמר: "מדבר שקר תרחק" (שמות כג ז). כלומר: לא רק שאסור לשקר, אלא שחייבים להתרחק מהשקר, כמה שיותר. אם כן, צריך להבין כיצד מתיישבת הדרישה לדון כל אדם במידת האמת, ללא משוא פנים בתום וביושר, עם הדרישה לדון כל אדם לכף זכות שלכאורה נראית כדרישה להטות הדין לטובה למרות שייתכן מאוד שאין זו המציאות? וביותר קשה, הרי בפשטות המלה "בצדק" - משמעותה חיפוש האמת, הנכון והיושר, ואיך למדו חכמים דווקא ממלה זו, את החיוב להטות ולחפש את צד הזכות?

וכבר עמד על כך הגאון רבי שמשון רפאל הירש בספרו על התורה והנה דבריו (ויקרא, פרק יט):

המאמר "בצדק תשפט עמיתך" הוא מקור לשתי הלכות, הנראות סותרות זו לזו. השופט נתחייב בו לדון על-פי הצדק המוחלט - וייקוב הדין את ההר; ואילו מחוץ לכותלי בית הדין - ביחס להערכה החברתית שבין אדם לחברו - למדו מכאן: "הוי דן את חברך לכף זכות" (שבעות ל). אך אין זו אלא סתירה שלכאורה. כי הדין המשפטי וההערכה החברתית, שונים זה מזה מבחינת המושא. על השופט לבחון רק את גופו של מעשה -

ואמרתי להם, אני הכאתי לכם שני ציורים, אני משלם לכם כלום, עד שתחזירו לי גם את הציור השני.

הם בשלהם: לא הכאת ציור נוסף, וככה יצאתי מהחנות ככעס גדול, במחשבה שהם מנסים לגנוב אותי.

בדרך חזור, כבר היו לי מחשבות, חזרתי בתשובה, ונתתי אמון באנשים שחשבת אותם לשומרי תורה ומצוות, וזה מה שהם עשו לי.

בלילה פתחתי ספר מוסר, ושם יצא לי בהשגחה פרטית על העניין של לדון לכף זכות, התחלתי לחשוב איך אפשר לדון אותם לכף זכות, אולי הם צריכים לחתן ילד, והם צריכים רחוף כסף, ולכן הם החליטו למכור את הציור כדי שיהיה להם כסף לחתנו.

אמרתי לעצמי, אנש אליהם מחר, ואציע להם סכום כסף כעזרה, אבל שיחזירו לי את הציור הנוסף, בסוף החלטתי זה לא נקרא לדון לכף זכות, אלא לדון לכף חובה.

הלכתי לישון, וכל הלילה התהפכתי איך אפשר לדון אנשים אלו לכף זכות.

תשובה:

היכן הציור השני?

למחרת ניגשתי שוב לחנות, בעלי החנות חשבו שכאתי עוד פעם להתקיף אותם, אמרתי להם תביאו לי את הציור, אני רוצה שתפרקו את המסגרת, הם אמרו לי, זה לא יעזור לך כלום, גם אם נפרק את המסגרת, תצטרך לשלם, אמרתי להם אני אשלם על המסגרת, אני רק רוצה לפרק את המסגרת.

הם פרקו את המסגרת, לקחתי את הציור, משכתי אותו קצת, והנה התברר ששני הציורים נדבקו אחד לשני, ופשוט הם לא שמו לב, והם מסגרו את שני הציורים יחד.

(ווי העמודים)

נתן למסגר שני ציורים, ובעלי החנות החזירו לו רק ציור אחד

אני צייר במקצועי, עד לפני כמה שנים לא הייתי שומר תורה ומצוות, הייתי גר בארה"ב והייתי מצייר ציורים, ולאחר מכן מוכרם בגלריות של אמנים.

לאחרונה התחלתי להתקרב עד שחזרתי לגמרי בתשובה, והחלטתי לעלות לארץ ישראל, ללמוד חצי יום, ובחצי השני אמשך לצייר.

וכך עשיתי, ציירתי שני ציורים מאד יפים, ורציתי להעמידם למכירה, אבל לפני זה הייתי צריך למסגר את הציורים, נכנסתי לחנות שהם מתעסקים בזה, היו שם בעל ואישה שמוכרים בחנות, הראיתי להם את הציורים, ראיתי שאינם מכינים בזה, אבל בכל זאת אמרתי להם שמדובר בציורים מיוחדים, ואני צריך מסגרות מיוחדות.

הוא הראה לי דוגמאות, והצבעתי על מסגרת מיוחדת, הוא אמר לי שאת זה אין לו בחנות, זה בהזמנה מיוחדת, זה יהיה מוכן בעוד שישה שבועות.

השארתי שם את הציורים, הם שאלו אותי אתה רוצה פתק, אמרתי להם שאין צורך, יש לי אמון בכם.

לאחר שישה שבועות חזרתי לחנות, והציורים עם המסגרות היו מוכנים בתוך קופסא, פתחתי את הקופסא, ואכן המסגרת עם הציור היה מושלם, אבל אני רואה שיש רק ציור אחד, אמרתי להם מה עם הציור הנוסף, אמרו לי זה מה שהבאת.

אמרתי להם: אני בוודאות הכאתי שני ציורים, אמרו לי: יש לך קבלה? אמרתי לא, האמנתי לכם, אמרו לי, אין לך קבלה, אין לנו מה לעשות, לא זכור לנו כלום, אם יש ציור אחד, סימן שהבאת רק ציור אחד.

האמת שלא דברתי כל כך יפה, מאד התרגזתי

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהגו במירון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

אם הוא מתאים או נוגד למידת הצדק; ועליו להתעלם מכל הנסיבות הפרטיות והאישיות - ומכל המניעים שהביאו לידי כך. יש מעשה שאין לו הצדקה - אך אפשר ללמד עליו זכות; ואף-על-פי-כן יש לחייב את עושהו בדין. יש מעשה, שמניעיו חתומים בגושפנקא של שפלות - ואף-על-פי-כן אין לחייב עליו בדין.

כנגד זה, החברה מעוניינת בעיקר באישיות ובאופי; כל מעשה הוא בעיניה רק סימן לשלמות או לחולשה של אופי חבריה. מידת הצדק נותנת, שהשופט יתעלם מן האישיות, וידון רק בגוף המעשה; ואותה מידת צדק נותנת, שהחברה תשקול את כל הנסיבות האפשריות שיש בהן ללמד זכות על האישיות ואופיה. והרי היא אומרת: אל תמהר לחרוץ דין על חבר, "הוה דן את חברך לכף זכות!" - הרי זו אותה מידת צדק, האומרת כיחס להערכה החברתית: "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו" (אבות ב ד). ועד כדי כך היא מבדילה בין ההערכה החברתית לבין הדין המשפטי, עד שהיא אומרת לשופט בית הדין: "כשהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין" (שם א ח).

לדעתו של הרש"ר הירש, הסטנדרטים בהם משתמשים הדיינים בבתי הדין, שונים לחלוטין מאלו בהם חייב אדם להשתמש כשהוא "שופט" את עמיתו יום יום. הדיינים בבית הדין חייבים להשתמש בקנה מדה "משפטי", לבחון את העובדות לאשורן ולהתעלם מכל הנסיבות והכוונות השונות מסביב למעשה. למשל, אדם שהזיק וכוונתו היתה רצויה, עדיין נחשב למזיק חייב לשלם; ולעומתו, אדם רשע-מרושע שאכן רצה להזיק, וגרם לנזק רציני, אך בעקיפין ולא

ישירות, אין בית הדין יכול לחייבו לשלם. מאידך, האדם הפרטי השופט את מעשי חברו, חייב לשפוט אותם על פי קנה מידה "חברתי", ובקנה מידה זה, ישנו חיוב לשקול את כל הנסיבות והסיבות שגרמו למעשה, ולחפש צד זכות לחברו. שני הסטנדרטים, המשפטי והחברתי, חותרים יחדיו להשגת "הצדק".

כעין זה מסביר ה"תפארת שלמה" את הפסוק: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך" (דברים טז יח). הוא מסביר שכוונת הפסוק בהדגשת "תתן לך", היא ללמד שאדם צריך להיות מבקר ושופט רק על עצמו - שופטים ושוטרים תתן, אבל רק לך. ובהמשך הפסוק - "ושפטו את העם" באה התורה ללמד שכאשר אתה בא לשפוט אחרים - את העם, משפט צדק - עליך לדון אותו לכף זכות; חפש את מעלותיו ואחר כך תיגש לדונו, ובוודאי שתמצא עליו צד זכות.

עד כמה חייבים לדון לכף זכות?

החיוב לדון את האדם לכף זכות, עלול לגרום לעיוותים כשכאים לשפוט את מעשה הזולת ולחסיק מסקנות לגביו. וכאן נשאלת השאלה, עד היכן חובה זו? האם החובה לדון לכף זכות, מתייחסת גם לאדם רשע שכל מעשיו מתועבים? האם גם רוצח סידרתי, זכאי שנדון את מעשיו לכף זכות? נראה שהרמב"ם בפירושו המשניות (אבות א ו) נתן הדרכה טובה בענין זה. והנה דבריו:

עניינו, שאם יהיה אדם שאינו ידוע לך, לא תדע האם צדיק הוא או רשע, ותראהו עושה מעשה או אומר דבר, שאם יפודש באופן מה הריהו טוב, ואם תפרשהו באופן אחר הרי הוא רע - פרשהו כטוב, ואל תחשוב כרע. אבל אם היה איש ידוע שהוא צדיק, ומפורסם במעשי

הטוב, ונראה לו מעשה שכל תכונותיו יורו על היותו מעשה רע, ואין להכריע בו שהוא מעשה טוב אלא כדווקא רב מאד ובאפשרות רחוקה - צריך לפרש אותו כטוב, הואיל ויש צד אפשרות להיותו טוב, ואין מותר לחושדו, ועל זה יאמר: "כל החושד כשרים לוקה בגופו".

וכן אם היה רשע ונתפרסמו מעשיו, ואחר כך ראינוהו עושה מעשה שראיותיו כולן מודות שהוא טוב, ובו צד אפשרות רחוקה מאד לרע - צריך להשמר ממנו, ולא להאמין בו טוב, הואיל ויש בו אפשרות לרע, אמר: "כי יחנן קולו אל תאמן בו, כי שבע תועבות בליבו". ואם היה בלתי ידוע, המעשה נוטה אל אחד משני הקצוות - צריך בדרך המעלה שידון לכף זכות, איזה משני הקצוות שתהיה.

אם כן, האפשרות היחידה שלא לדון אדם לכף זכות, היא רק כאשר האדם הנידון בפנינו הוא כזה שמוחזק ומפורסם בפי כל כרשע. כמובן, שצריך להיזהר במשנה זהירות מתיוגו של אדם כ"רשע", מפני שחלק בלתי נפרד מהחובה לדון כל אדם לכף זכות, היא החובה להיזהר בהגדרת האדם כרשע. אם יש לנו ולו הספק הקל ביותר שמא אינו רשע, או שמא הוא תינוק שנשבע ואינו יודע שהמעשה אותו הוא עושה אכן אסור, או שמא אינו מבין את חומרת האיסור, אוי בוודאי שאסור להגדיר אדם זה כרשע ועלינו לדונו לכף זכות.

וכפי שהבאנו לעיל בשם הרמב"ם ורבינו יונה, הרי שהחובה לדון לכף זכות היא מהתורה, ואם כן, הרי שכל ספק על אדם אם הוא רשע או לא, הוא בגדר ספיקא דאורייתא, ואם נדונו לכף חובה, הרי שיתכן שעברנו על איסור מהתורה! ומי יתן ואכן נפנים את חומרת האיסור כשאנו מתירים לעצמנו פעמים כה רבות לעבור על החיוב לדון לכף זכות.

הגרלה מיוחדת תערך בשבועות הקרובים

בין כל מי שישלח חומר בענין כף זכות: סיפורים, עובדות מגדולי ישראל, הנחנות והלכות.

יש לשלוח למייל המערכת בכתובת:

k.gilyonot@gmail.com

יש לציין שם השולח, כתובת וטלפון.

מדי שבוע תערך הגרלה על סט ספרים "ילקוט מאיש לרעהו" על התורה ח' חלקים

נודב ע"י המחבר ידידנו החשוב הרב יצחק שקופ שליט"א

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ועל זה כתב רבינו יונה, שאם אדם החליט לשמוע בקביעות את דברי המוכיחים ולקיים את כל מה שהם יאמרו, יש מוכיחים שיועדים להדריך האדם צריך להתנהג בכל ההנהגות כפי החיוב, והוא יקשיב וישמע ויקיים את דבריהם, אזי אף על פי שהוא עדיין לא שמע ועדיין אינו יודע מה צריך לעשות, מכל מקום כיון שמקבל עליו לעשות, נחשב כאילו קיים כבר, ובהו מיד "צדק נפשו בשעה קלה" כלשון רבינו יונה שם.

וכתב שם שעל ידי זה יש לו כבר שכר על כל המעשים הטובים שהוא עתיד לעשות, למרות שעדיין לא עשה, וכל מה שהוא יוסיף לעשות אחר כך, מכיוון שהוא כבר נמצא בדרך המביאה לזה, והולך בדרך שתבא אותו לידי הרבה מעשים טובים, זה נחשב כמו שכר עשה אותם, וזה נקרא 'מעשיו מורבים מחכמתו', שיש לו שכר על כל המעשים הטובים העתידיים, ואף על פי שעדיין אינו יודע מה הוא חייב ועדיין לא עשה אותם, יש לו כבר מעכשיו את השכר והזכות של המעשים הטובים שיעשה אחר כך, וזהו דבר עצום!

ורבינו יונה כתב זאת לגבי מי ששומע דברי תוכחה, אך בימינו יש גם ספרי מוסר שהם גם כן 'מוכיחים' בדברי תוכחה, ומי שיש לו קביעות לעסוק בספרי מוסר, כל קביעות שהיא, אפילו זמן מועט, בספר מוסר שמעניין, כל אחד לפי טבעו באיזה ספר או פרק שמעניין אותו, דברי מוסר שמעניינים – משפיעים, ולא מרגישים את ההשפעה מיד, אבל זה משפיע.

ואם יש לאדם קביעות כזו לעסוק בספרי מוסר, בצורה שזה מעניין ומושך, אזי על ידי זה מיד כבר יש לו שכר על כל העתיד, והוא נחשב כבר צדיק גמור, ואף אם יש לו עדיין חטאים שאינו יודע כיצד לתקן אותם, מכל מקום סופו לתקנם, וגם כל המעשים הטובים שחסרים לו ועדיין לא עשה, מכל מקום סופו לעשותם, ונקרא בזה על שם סופו, כאילו שכבר עשה ותיקן את כל מה שצריך לתקן, מפני שהוא הולך בדרך המובילה לזה.

וזהו העצה, ללמוד בספרי המוסר שיש לנו, וכאמור בישיבות יש סדר קבוע לזה בכל יום חצי שעה לפני מעריב, ובאלול מוסיפים רבע שעה לפני מנחה, וכך גם כל אחד ואחד, גם מי שאינו לומד בישיבה כגון בעל משפחה, יכול לקבוע לעצמו איזה זמן לעסוק בספרי מוסר, וכבר דיברנו הרבה פעמים שידוע שמי שיש לו קביעות זמן לספרי מוסר, זה עושה הרגשה מאד נעימה, ועל ידי זה יש אווירה נעימה במשפחה, וכל הבית הוא בית מאושר.

הקב"ה שמח ורוצה שירבו בתפילה

ובנוסף לזה יש גם את כוח התפילה, וכפי שהזכרנו מרבי ישראל סלנטר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, והקב"ה רוצה שהאדם יבקש וירבה בתפילה, ואין זה מטריח להקב"ה, אלא אדרבה כך רצונו יתברך! כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ברכות ט, א) רבי פנחס בשם רבי זעירא אמר, בשר ודם יש לו פטרון, אם הטריח עליו ביותר הוא אומר: אשכח פלן דקא מטרחא לי, אבל הקב"ה אינו כן אלא כל מה שאת מטריח עליו הוא מקבלך, הדא הוא דכתיב השלך על השם ייחבך והוא יכלכלך.

ובמדרש תהלים (פרק ד') אמר רבי זעירא אדם יש לו בן בית, פעם ראשונה הוא נכנס אצלו ומושיבו על המיטה, שנייה על הכיסא, שלישית על הספסל, רביעית הוא אומר כמה ספסל דחוק עלי פלוני מטריחני, אבל הקב"ה אינו כן, כל מה שישאל דוחקין אותו ובאין למקום תפילתו שמחה הוא לפניו, לכך נאמר כהשם אלוקינו בכל קראנו אליו. ע"כ: והיינו שמלך בשר ודם כשמבקשים ממנו בקשה והוא לא מתייחס ולא רוצה לענות, אם חוזרים ומבקשים ממנו עוד פעם – הוא כועס, שהרי רואים שהוא לא רוצה לעזור ומדוע מבקשים שוב, אבל הקב"ה אינו כן, אלא אדרבה, רצונו יתברך שהאדם יבקש ויבקש ויבקש, וכל מה שיוסיף לבקש זהו רצון השם!

ומצינו גם אצל יצחק אבינו שכתוב (בראשית כה, כא) "ויעתר יצחק להשם לנוח אשתו", ויעתר' הוא לשון ריבוי, כמו שפירש רש"י שם: ויעתר – הרבה והפציר בתפילה. וכן כתוב במשה רבינו (שמות ח, כה) הנה אנכי יוצא מעמך והערתני אל השם, ולהלן (שם כו) ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל השם, ופירש רש"י: נתאמץ בתפילה וכו' וירבה להתפלל, ע"כ. וכל מה שהאדם מבקש ומרבה בתפילה, עוד תפילה ועוד תפילה, הקב"ה רוצה את זה.

לנצל את ימי הרצון לתפילה

ובפרט עתה בעמדנו בחודש אלול שהוא עת רצון, צריכים לנצל את ימי הרצון לתפילה, ולהתפלל על הצלחה בתורה, ועבודה, ואהבת הבריות, וגם לבקש רחמים על כלל ישראל, וכפי שהזכרנו, כמעט כל הבקשות שיש בתפילה בשמונה עשרה וגם חוץ משמונה עשרה, הכל בלשון רבים, על כלל ישראל, ומבקשים הרבה בקשות, על רוחניות וגם על גשמיות, שיהיה טוב לכולנו, וכל כלל ישראל

תורה עבודה וגמילות חסדים

אנו עומדים בחודש אלול וצריכים זכויות ליום הדין, ויש שלושה דברים שכוללים את כל התורה כולה, כמו שאמרו חז"ל (אבות א, ב) על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים, והעולם היינו העולם כולו בכלל, וגם כל אדם בפרט, כדאיתא במדרש (תנחומא פקודי ג) שהאדם הוא עולם קטן, ועולמו של האדם ומדרגתו תלוי בשלושה דברים הללו, שהם כל התורה כולה, תורה עבודה וגמילות חסדים.

תורה היינו כפשוטו, לנצל את הזמן לעסק התורה, בלי בטלה, כל אחד לפי האפשרויות שלו, כמה שהוא יכול, ויותר ממה שהוא יכול אינו חייב, וגם אסור להתאמץ יותר מהכוחות, אך לפי כוחו צריך ניצול הזמן.

ועסק התורה הוא גם דבר שמעניין, כי דברי תורה "מתוקים מדבש" (תהלים יט, יא) ו"כדיוטגמא חדשה" (רש"י דברים ו, ו), ואם כן מלבד הזכות שבזה, זה גם לא קשה אלא מעניין ומושך.

ועבודה זה אמונה, חיזוק האמונה שהכל בידי שמים, ויש הרבה מדרגות באמונה, ובשביל זה יש ספרי מוסר, כמובן יש לעסוק בספרי מוסר שמעניינים, ושלא יהיה משעמם, כי לימוד שמעמם אינו משפיע, ובכל השנה לומדים מוסר רק חצי שעה לפני מעריב, אך באלול מוסיפים גם רבע שעה לפני מנחה, כדי להוסיף יותר חיזוק, וגם זו עצה שאינה קשה, כי ספרי המוסר שמעניינים, ורק צריכים לנצל את הזמן ולעסוק בזה.

וגמילות חסדים כולל את כל ענייני בין אדם לחברו, כגון להתייחס לשני בסבר פנים יפות, וכמאמרם (אבות א, טו) הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות, ולשאלו מה שלומך וכדומה, כדי שהשני ירגיש טוב.

וגם יש חסד ברוחניות, כגון אם אדם מבקש עצה האיד להתקדם להצלחה ברוחניות, ומייעצים לו, כל אחד לפי מה שהוא יודע, ואם לא יודעים ליעץ שולחים אותו לאדם אחר שכן יודע, זהו חסד ברוחניות.

תפילה על רוחניות של אחרים

ויש עוד חסד ברוחניות, כידוע שרבי ישראל סלנטר אמר שבדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, ואם כן אפשר לעשות חסד גם עם תפילה, להתפלל על רוחניות של חברו! ובאמת בנוסח התפילה יש הרבה בקשות בלשון רבים, כגון שתרגילנו בתורתך, השיבנו, חננו, ראה בעניינו, על רוחניות וגם על גשמיות, הכל בלשון רבים, על כלל ישראל, שיעליו ברוחניות ובגשמיות.

ורק צריכים לחשוב על זה בשעת התפילה ביישוב הדעת, שאני מבקש 'חננו' לא רק בשבילי אלא בשביל כל כלל ישראל, ובתוך כלל ישראל יש גם את המשפחה והקרובים, ואני מבקש על כולם, לא רק בשבילי אלא גם בשביל אחרים, ונמצא שיש חסד גם בתפילה, ועושים בזה חסד בין אדם לחברו, מלבד מה ששייך לעשות חסד במעשים בפועל.

ויש נוסח תפילה מהחזון איש (קו"א ח"א עד) לאמא בשביל בנה, שהבן היה צריך חיזוק להתמדה בתורה, והחזון איש חיבר נוסח תפילה לאמא שתבקש בברכת שמע קולנו: "יהי רצון מלפניך השם אלוקי ואלוקי אבותי שתרחם על בני... ותהפוך את לבבו לאהבה וליראה שמך ולשקוד בתורתך הקדושה ותסיר מלפני כל הסיבות המונעות אותו משקידת תורתך הקדושה ותכנין את כל הסיבות המביאות לתורתך הקדושה" כי אתה שומע וכו'.

וכך כל אחד יכול לבקש גם עבור חברו, וכבר אמרו חז"ל (ב"ק צב, א) כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, והיינו שאם אדם מבקש רחמים על חברו, ואינו מבקש בשביל עצמו, למרות שהוא גם כן צריך ישועה, בין בגשמיות ובין ברוחניות, כל ישועות שאדם צריך, אם הוא מבקש על חברו הוא נענה תחילה!

לשמוע וללמוד מוסר החכמים

ועוד דבר, כתב בשערי תשובה לרבינו יונה (ב, ה) כי שייך שמעשיו של האדם יהיו מרובים מחכמתו, וזיכה בזכויות מרובות של מצוות שהוא אפילו עדיין לא יודע אותם, וגם מעשים טובים שעדיין לא קיים אותם ואינו יודע שצריך לעשותם, ייחשבו לו כבר מעכשיו כאילו עשה.

והדרך לזה כתב רבינו יונה שם "כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים", ובזמנו היו אנשים מיוחדים מוכיחים, כמו שהיו בעבר מגידים, שהיו אומרים דברי תוכחה והזכרה על רוחניות אידן עושים תשובה, ולמשל הדובנער מגיד היה מפורסם, אבל גם בכל מקום ובכל עיר היה 'א שטאט מגיד', וכפי שיש גם בימינו בישיבות משגיח שמדבר דברי חיזוק, כך היה בכל עיר מגיד שהיה מחזק את הציבור בדברי חיזוק.

יחיו חיים טובים, וזהו ואהבת לרעך כמוך! ורק צריכים באמת לכוון ולחשוב על זה, שמבקשים על כלל ישראל.

והרי אמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, אם אדם משתדל להיות כמו שצריך ברוחניות, יש סייעתא דשמיא ומסייעין אותו מן השמים, וזהו כשבא 'ליטהר' על עצמו, קל וחומר מי שבא 'ליטהר' אחרים, אם הוא רוצה להשפיע על אחרים, ומבקש רחמים בשבילם, או שהוא גם יכול להשפיע בפועל, כגון שיש לו שפת דיבור ומשפיע בה על אחרים, אזי קל וחומר שמסייעין אותו, כי אם הבא ליטהר על עצמו יש לו סייעתא דשמיא, כל שכן מי שרוצה לזכות ולטהר אחרים, שזו זכות עצומה.

ואין סוף לזכויות שאפשר לזכות על ידי תפילה, וכבר הבאנו מדברי הגמרא (ברכות נ, א) על הפסוק "הרחב פיך ואמלאהו" – ההוא בדברי תורה כתיב, שבענייני רוחניות אם מבקשים מקבלים ויש סייעתא דשמיא, וכמו שאמר רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת בזה.

עם אמונה לא דואגים מקשיים

וגם צריכים חיזוק האמונה, וכפי שאנו מדברים תמיד, לדעת שהכל בידי שמים, וזהו דבר שנותן חיים טובים ומאושרים, אם יודעים שהכל בידי שמים וכל דעביד רחמנא לטב עביד, וגם קושי הוא לטובת האדם, ואיננו יודעים מדוע זה לטובה, אבל זה לטובה, ואין ממה לדאוג! ולכן צריך לשמוח בקשיים שיש לו, כי הם לטובתו, וכשחיים עם האמונה הוא – זה נותן חיים מאושרים.

דרכה של תורה במיעוט תענוג

ויש עוד דבר שלא כולם יודעים אותו, ענין מיעוט תענוג, כמו שאמרנו בפרקי אבות (ו, ה) שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים ואחד מהם הוא במיעוט תענוג, וכל ההצלחה ברוחניות תלויה במיעוט התענוגים.

וכבר אמרו (שם ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ומוזכרים כאן כמה מיני קשיים גשמיים, כגון פת במלח, שהוא אוכל רק פת במלח, אבל הוא שבע וכבר אינו רעב, וכן מים במשורה, הוא שותה לפי הצורך עד שכבר אינו צמא, ועל הארץ תישן הוא אמנם ישן על הארץ ואינו מתענג, אבל

הוא נח כדי צרכו וכבר אינו עייף, וחיי צער תחיה היינו בנוסף לכל הנ"ל יש עוד צער וקשיים אחרים, ועם כל זה בתורה אתה עמל, וכיון שהוא עמל בתורה זה משכיח ממנו את כל הצער, ובהו אשריך בעולם הזה!

וכך המציאות, **שם ישנם קשיים גשמיים עם עסק התורה, אם יודעים שהגשמיים אינה העיקר, והיא כלום, ואדרבה התורה נקנית במיעוט תענוג, ורק כפי הצורך – אבל לא להתענג אלא כפי הצורך, אזי זה נותן הרגשה טובה והצלחה ברוחניות, ובהו אשריך בעולם הזה, וגם יהיה לו עולם הבא, כפי שסיים התנא: אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.**

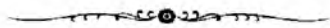
אשריך בעולם הזה וגם עולם הבא

וכבר דיברנו בעבר כי מה שאמר 'אשריך בעולם הזה' מובן החידוש, שעל אף כל הצער והקשיים, הוא מאושר וחי חיים מאושרים, אבל יוטוב לך לעולם הבא צריך ביאור מה החידוש, שהרי בודאי מגיע לו עולם הבא.

אכן באמת יש בזה חידוש, כי הרי ידוע שכל הנאות העולם הזה מפסידות עולם הבא, ובאגרת הגר"א כתב שכל ההנאות יהפכו בקבר למרה, וזה גיהנום, ואם כן מאחר שאשריך בעולם הזה, למה מגיע לו גם עולם הבא? הרי העולם הזה בא על חשבון העולם הבא, וחידוש התנא כי זה תלוי איזו הנאה, ומי שנהנה הנאה רוחנית כזו של תורה, אין זה מפסיד עולם הבא, אלא ההפך, עולם הזה כזה נותן עוד זכויות, והאשריך בעולם הזה נותן זכויות גם לעולם הבא!

ונמצא שם הולכים בדרך התורה הרי זה חיים מאושרים, וכך היא דרכה של תורה, ובמסילת ישרים מיד בתחילת הספר כתב שכל ענייני החומריות מוזיקים לאדם, והגשמיים מפסידה את הרוחניות, ולכן צריכים להשתמש עם העולם הזה רק לצורך יישוב הדעת כפי הנצרך בשביל הרוחניות, ובכך יהיו החיים מאושרים בעולם הזה וגם זוכים לעולם הבא.

ועתה בחודש אלול זהו עת רצון שאפשר יותר בקלות לזכות לכל המעלות, וכל התפילות מתקבלות בו יותר, ויש סייעתא דשמיא מיוחדת להצלחה ברוחניות, והוא עת רצון לפני יום הדין לזכות להרבה זכויות עצומות, ובה נזכה בעזרת השם ליום הדין לכתובה וחתימה טובה, ויזכו כל הציבור, אשר ישנו פה ואשר איננו פה, לסייעתא דשמיא בכל מה שצריך.

מתוך דברי רבינו שליט"א בכנס במעונו לרבני ומחנכי ת"ת תורת אמת

לרגל מלאות ששים שנה לייסוד הת"ת על ידי ידידו ורעו להבחל"ח הגאון הצדיק רבי חיים פרידלנדר זצוק"ל

לרבי חיים פרידלנדר היו הרבה זכויות, כגון בספריו שפתי חיים, שמשתמשים בהם, ובימים נוראים יש הרבה שמחזיקים מחזור עם שפתי חיים, אחד על יד השני, והשפיע אמונה על ציבור גדול, וידוע שמי שמשפיע על אחרים, זוכה בכל הזכויות של המושפעים עד סוף כל הדורות, כיון שהכל מכוחו, והכל מכוח זכויות קודמות שהיו לו, כמו שאמרנו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים, קודם זכה ואחר כך זיכה.

וגם יסוד החיידר, שהוא זיכוי הרבים כבר ששים שנה, זהו זכותו של המייסד, אבל זו גם זכותם של המחנכים והמלמדים, וכמו שאמרנו בגמרא (ב"ב ח, ב) שמלמדי תינוקות הם מצדיקי הרבים, ואפילו כשמלמדים אל"ף ב"ת זה גם דברי תורה, וכן כשמלמדים קריאה, ומלמדים להבין את הקריאה, זה גם כן תורה, ואחר כך מלמדים גם חומש, מקרא משנה וגמרא, וכל זה זיכוי הרבים, ואין לשער את הזכויות של מזכי הרבים, שמשפיעים תורה, וגם יראת שמים ומידות טובות.

וגם עצם הלימוד, הרי לומדים מפני שחייבים ללמוד, כי יש חיוב של עסק התורה ומחשיבים את עסק התורה מתוך אהבת תורה, וגם נותנים אהבת תורה לתלמידים, וזה הזכויות של המחנכים שכל הזמן משפיעים ועוסקים בזה, ואין זה סתם עסק לפרנסה, כי אמנם בודאי צריכים פרנסה, אבל העיקר הוא הזכויות וזיכוי הרבים, ואין לשער הזכויות שבה.

אבל יש גם דברים שחשוב לדעת, כגון מה שאמרנו בפרקי אבות (א, יב) אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, היינו שהקירוב לתורה הוא רק אם יש קודם אהבת הבריות, וזו מצות עשה ואהבת לרעך כמוך, אבל זה גם הכשרה כדי לקרב אחרים לתורה! ולכן אמרו (שם ב, ה) ולא הקפדן מלמד, מפני שחסר באהבת הבריות, וכבר אינו יכול להשפיע.

ויש לדעת את חשיבות עבודת הקודש, שכאשר עוסקים בתורה השכינה שרויה, כמו שאמרנו (שם ג, ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה ביניהם, ואפילו חמישה ושלושה ושניים ואפילו אחד, בשעת עסק התורה שכינה שרויה עמו, וכשיש עשרה עוסקים בתורה אזי קדמה שכינה ואתיא (עין ברכות ו, א), וכשהרבי נכנס לחיידר ויש שם עשרה תלמידים, אפילו קטנים, הרי זה הבל תינוקות של בית רבן, שהוא הבל שאין בו חטא, ומגין על הדור יותר מאביו ורב פפא (שבת קט, א), וכל הזמן שיושבים ומלמדים ויש עשרה, מסתמא אפילו שהם קטנים פחות מבר מצוה, כבר השכינה נמצאת במקום! [ועין רא"ש בברכות דף מ"ח שכתב בדעת רב האי גאון ורבינו תם "דכל בי עשרה שכינה שרויה וכו' לא שנה גדולים ולא שנה קטנים"].

ושכינה זה השפעה של קדושה, שנמצאים בתוך השפעה של קדושה ומתקדשים, המלמדים מרביצי התורה מתקדשים כל הזמן בעוד קדושה ועוד קדושה, וכשאדם מתקדש הוא מקבל דרגה וזכויות של קדושה, ורק צריך שיהיה עם אהבת הבריות, וכמו שאמרנו שזו מצות עשה בפני עצמה, אבל זו גם סגולה להיות מזכה הרבים ומקרבן לתורה.

וציבור של מלמדים משפיע תורה גם מקדשים את כל המקום, ובקובץ איגרות חזון איש (ח"ג סב) כתב שבמקום שיש בעל תורה אמיתי זה משפיע ורואים את ההשפעה, ואף אם אינו מדבר דברי חיזוק לאחרים, עצם הדבר שנמצא בעל תורה אמיתי באיזה מקום, זה משפיע השפעה ניכרת על כל המקום, וגם במקומות הרחוקים יש השפעה נסתרת, ולמשל בעיר רמת גן הסמוכה לבני ברק, בודאי יש השפעה מכוח בעלי התורה האמיתיים שבבני ברק.

בעזרת השם יהיה סייעתא דשמיא למנהלים ולמחנכים להשפיע הלאה והלאה זיכוי הרבים, עם הצלחה בכל מה שצריך להם ולבני משפחותיהם, ונזכה לכתובה וחתימה טובה לנו ולכל ישראל.

לאחר מכן שאלו המלמדים כמה שאלות והשיב רבינו שליט"א, ומפאת קוצר המקום לא הבאנום כאן ואי"ה עוד חזון למועד.

‘פיקודי ה’ ישרים משמחי לב’ –
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט”א ע”פ חז”ל
בילקוט תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגרי”ג אדלשטיין שליט”א

פרשת כי תבא תשפ”א (שנה ב') לפ”ק * גליון 76 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

‘והלכת בדרכיו’

כלל גדול בתורה

הנה מצות עשה היא “והלכת בדרכיו”, ודרשו חז”ל (שבת קלג, סוטה יד) מה הוא רחום אף אתה היה רחום מה הוא חנון אף אתה היה חנון, והיינו מידות טובות, שצריך האדם להידמות במידותיו להקב”ה, וזוהי ההליכה בדרכיו.

אמנם התורה לא כתבה בפרטות איזה מידות, רק אמרה באופן כללי והלכת בדרכיו, ולא מפורט עשה או לא תעשה על כל מידה ומידה, ויש הרבה מידות טובות ומידות רעות שלא מפורשות בתורה.

ובספר שערי קדושה לרבי חיים ויטאל (ח”א ש”ב) ביאר הטעם בזה, כי המידות מוקדמות לחיובי התורה, כי הן היסוד לכל התורה והמצוות, ואדם שאינו בשלמות המידות, כל מצוה שהוא מקיים אינה בשלמות, כגון אם חסר באהבת הבריות שאינו בשלמות, גם כל המעשים הטובים שלו אינם בשלמות, כשהוא לומד תורה, וכשהוא מתפלל, ולובש ציצית, ומניח תפילין, ושאר כל המצוות, הכל לא בשלמות אם אינו בעל מידות טובות.

ובאמת מצינו באבות פ”ו שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, והרבה מהדברים הנזכרים שם הם ענייני מידות טובות, כגון בענווה, אוהב את הבריות, ועוד הרבה מידות טובות, כי מידות טובות הם ההקדמה לתורה, ובלי זה לא שייך הצלחה בתורה.

וזוהו פירוש מה שאמר רבי עקיבא (ירושלמי נדרים ט, ד) ‘ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה’, ו”כלל גדול בתורה” היינו כנ”ל, שכל התורה כולה אינה בשלמות אם חסר ואהבת לרעך כמוך, כל התורה מה שהתורה מחייבת אינו בשלמות אם חסר בשלמות המידות.

‘והלכת בדרכיו’

הוי מתנהג במידותיו

הנביא אומר (ישעיה נה, ז) “יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו”, והזכיר בדבריו שני עניינים: א’. שהרשע צריך לעזוב את “דרכו”, וב’. שאיש און צריך לעזוב “מחשבותיו”, וצריך ביאור מהו רשע, ומהו איש און, מה היא דרכו, ומה הן מחשבותיו.

ויש לבאר בזה (ויסוד הדברים כתוב במלבי”ם) כי הנה רשע בדרך כלל מתכוונים למי שהוא רע לבריות, שמתנהג במידות רעות, ועל זה נאמר יעזוב רשע “דרכו”, כי דרכים זה המידות, כמו שאמרו חז”ל על הפסוק והלכת בדרכיו מה הוא רחום וחנון אף אתה היה רחום וחנון (עיי’ שבת קלג, ב, וברמב”ם פ”א מהלכות דעות), והרשע שמתנהג במידות רעות, צריך לתקן את דרכו- את מידותיו הרעות.

יש הרבה מידות רעות שאדם צריך לתקן אותם, אף על פי שאינו אשם בזה שכך הטבע שלו, שנולד עם מידות רעות כאלו, ואינו עושה שום עבירה בזה, אף על פי כן, מכיוון שהוא בעל בחירה ויש לו כוח להתנהג אחרת ולשנות את הטבע שלו, יש עליו תביעה מדוע אינו מתקן את מידותיו להתנהג לפי דרך התורה, וזה הפירוש “יעזוב רשע דרכו” שצריך לתקן את המידות הרעות.

“ואיש און מחשבותיו” זה ענין נוסף, כמו שמצינו “ואון ותרפים הפצר” (ש”א טו, כג), תרפים זה עבודה זרה, וכך גם הפירוש “און”- מחשבות רעות באמונה וחוסר יראת שמים, שהאמונה אינה בשלמות, וההנהגה לא לפי האמונה, וזה נקרא “מחשבותיו”, כי זה שייך למחשבה ולהבנה, שהפנימיות אינה בשלמות, וחסר אמונה ויראת שמים, ומחמת זה אינו מקיים בשלמות את כל חובות הלבבות שבין אדם למקום.

אלו הם שני דברים עיקריים הכוללים את כל ענייני התשובה, הא’ תיקון המידות- שזה גם כן דבר ששייך לפנימיות הנפש, וב’ חיזוק האמונה ויראת שמים, וצריכים לחפש דרכים כיצד לתקן דברים אלו, ודאי שאי אפשר להשתנות ביום אחד, ולוקח זמן עד שישתנה הטבע, וצריכים לדעת מה הם הדרכים לזה.

והנה כתב הרמב”ם (הלכות תשובה ז, ג) “אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה וכו’ אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב”, ומבאר הרמב”ם שם כי “דעות רעות” הכוונה למידות רעות, שאינו עושה שום מעשה אסור, רק בלב יש כל מיני מידות רעות, כגון כעס, ושנאה, וקנאה.

ומזכיר שם בדבריו גם “רדיפת הממון והכבוד ורדיפת המאכלות”, שהם דברים שאינם אסורים מצד עצמם, רק הרדיפה והשאפה לזה אינה ראויה, כגון רדיפת הממון,

אדם צריך פרנסה, אבל אין להשתדל יותר מדי "לרדוף אחר הממון", וכן צריך לאכול וצריך לשתות, אבל בצורה אנושית, בלי "רדיפת" המאכלות.

וכתב על זה הרמב"ם "ואלו העוונות קשים מאותם שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם", היינו שתיקון המידות קשה יותר מעבירות שבמעשה, כי בעבירות שבמעשה אפשר להפסיק את המעשה, אבל במידות צריכים לשנות את הטבע, ושינוי הטבע הוא עבודה קשה מאד. וסיים הרמב"ם וכתב "וכן הוא אומר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו", הרי מפורש כמו שנתבאר לעיל, שפסוק זה מדבר על המידות הרעות שצריכים לתקנם.

'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך'

אלו תפילין שבראש

שמעתי עובדא מהג"ר מרדכי צ'קינבסקי זצ"ל, שהלך פעם לבקר את מרן הגרי"ז זצ"ל, ומרן קיבל אותו בסבר פנים יפות ודיבר עמו, וכל אותו זמן הרגיש הרגשה נעימה מאד.

מרן הגרי"ז זצ"ל היה ידוע באהבת האמת ולא היה יכול לשמוע שום דבר שאינו אמיתי, ועם כל זאת היתה הרגשה נעימה מאד להיות במחיצתו.

כשהגיע זמן תפילת המנחה, היה מרן הגרי"ז מתפלל מנחה עם תפילין, וכשראהו הנ"ל עם התפילין שעל ראשו, נפל עליו פחד פתאום ואחזתו רעדה, ולא הבין מה ארע כעת שהתחיל לירא מפניו.

אך לאחר מכן התבונן והסביר, שהרי כתוב בפסוק 'וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך ויראו ממך', ודרשו חז"ל (ברכות ו, א) אלו תפילין שבראש, היינו כשעמי הארץ, הגויים, רואים אדם מישראל שמניח תפילין, זה מפיל עליהם פחד ומורא. אמנם זה תלוי מהי הכוונה והמחשבה בהנחתן, ומי שמניח תפילין בלי כוונה ובלי חיזוק האמונה זה לא

משפיע, ונשאר אותו האדם עם התפילין, ומה שאומרים אנו שהתפילין משפיעות 'שפע קודש ומחשבות קדושות' זוהי תפילה ובקשה, וצריכים זכויות לזה.

אכן מרן הגרי"ז כשהניח תפילין, היה זה עם שלמות הכוונה הגדולה ביותר, ואצלו היו התפילין בבחינת "תפילין שבראש" – שבתוך הראש, היינו שהשפעת התפילין קיימת בתוך הראש והמוח, וכשרואה אותו אדם אחר שאינו במדרגה הזאת, הוא כמו "עמי הארץ" ביחס לדרגתו של מרן הגרי"ז, וממילא "ויראו ממך" זה מפיל עליו פחד ומורא. זוהי השפעת התפילין שבראש.

וכעין עובדא זו מובא בספר כתר תפילין (וילנא תרע"ג): שמעתי מספרים על הגאון רבנו אליהו זצ"ל, שפעם אחת לן לינת לילה בבית מלון, ויהי בבוקר עמד בעל המלון להתפלל שחרית והניח תפילין כדת, וגם הגאון עמד להתפלל בחדר שלו והניח תפילין. והנה פתאום בא איש איכר בליעל והתחיל להכות את בעל המלון מכות רצח, ויזעק זעקה גדולה ומרה. ויהי כאשר שמע הגאון ז"ל את צעקת בעל המלון, ויפתח הגאון את דלת החדר, ויהי כאשר ראה הבליעל הזה את הגאון ז"ל, נפחד מאד ויפול מלוא קומתו ארצה ויתעלף.

אחר כך שאל בעל המלון להגאון, מדוע נרעד הבליעל מפניו, ויאמר לו הגאון, משום שראה את התפילין שעל ראשי. תמה בעל המלון, הן גם אני התפללתי בתפילין על ראשי, ומדוע בכל זאת היכני. השיב לו הגאון, אתה נושא את התפילין על ראשך ואני בתוך ראשי. כלומר, אתה נושא התפילין ללא כוונה, וללא מחשבה לשעבד עצמך לעבודת הבורא, כאשר מצות תפילין נועדה לעורר האדם להיות עבד נאמן. והכתוב אומר וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך ויראו ממך ודרשו חז"ל אלו תפילין שבראש [דקדקו לומר 'שבראש' ולא 'על הראש']. היינו שאם על ידי התפילין יהיה נקרא שם השם עליך, אז ויראו ממך. ע"כ.

"והלכת בדרכיו"

נאמר כאן לשון הליכה, כלומר שיש עלינו חיוב ללכת וללכת הליכה תמידית בדרכי הקב"ה שהם המידות הטובות, וזהו על ידי חיזוק תמיד, שלא לעמוד אלא לעלות ולהתקדם תמיד במידות טובות.

הופיע ויצא לאור:

ואם אתה עושה כן אשריך

מפתח ערכים מפורט בסוף הספר

בין הנושאים:

אמונה ויראה • ארחות חיים • בין אדם לחברו
מועדים • מוסר • מידות • מצוות
תורה • תפילה • תשובה

משאות חיזוק ורוממות, חינוך והדרכה
מרבניו הגדול מרן ראש הישיבה

רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

שנשא מדי שנה בימי חג הסוכות והושענא רבה
במעמדי הקבלת פני רבו בירושלים - בביהמ"ד הגדול שערי תבונה
לימי השמחה ולכל השנה

להשיג
בכל חנויות
הספרים

0722-441660

0722441670@gmail.com ☒ 02.970.7087 ☎

קולמוזם
הפצת ספרים שעובדת.

שיח הכנה לקראת הימים הנוראים במעונו
של מרן ראש ישיבת חברון הגאון הגדול
ר' דוד כהן שליט"א

בחור צריך לשאול את עצמו: מה תפקידי, מה אני מסוגל ויכול, מה אני חייב ומה זכותי, ולהבין שהמעלה שלי היא הזכות שלי.

ש. בחור שמתחיל את זמן אלול כעת, מה היא המטרה שאליה צריך לשאוף לצאת בסוף הזמן, במוצאי יום כיפור?

למעשה הנושא של 'אלול' מתחלק לשנים, החלק הראשון שייך לכל בן תורה וכל יהודי באשר הוא. אלול הוא זמן תשובה, הכנה לראש השנה ויו"כ, שזה הזמן לתשובה והזמן לטהר ולנקות את עצמו, ומרבתי קבלתי שאי אפשר לקפוץ למדרגות מאד גבוהות, ועל כל אחד לקבל על עצמו קבלה אחת שיעמוד בה בכל כוחו, שכן אם הוא יקבל על עצמו ביום בהיר להיפך להיות איש אחר, יודעים מראש שלא יעמוד בזה ולא יהיה בזה שום תועלת, ולכן כל אחד צריך לקחת את נקודת התורפה שלו, הנושא שבו הוא מרגיש שצריך יותר חיזוק, ובנושא זה שיהיה לו קבלה אמיתית, זה הנוגע לחלק הכללי של עבודת ר"ה ויו"כ, וגם בני הישיבות בכללם.

האם רה"י יכול לתת דוגמאות לקבלות קטנות שבהם יכולים הבחורים להתחזק?

ראשית כל, ישנה את הקבלה הכי חשובה שאני רואה אצל הבחורים שזה חלק התפילה, ונכלל בזה לומר פסוקי דזמרה כמו שצריך, ברכות ק"ש, תפילה כמו שצריך ולא תפילה חטופה, להתרגל לפחות לדעת מה אתה אומר, אפילו קבלה לומר ברכה ראשונה כמו שצריך, מודים, ומי שיכול יותר, לעבוד על עצמו לכוון בסוף כל ברכה את תוכנה, ומעבר לזה אתם יודעים את כל מה שהבחורים עוברים ומתמודדים, וזה נושא ששייך אליהם באופן פרטי.

אבל מבחינת הכלל, החיזוק בתפילה, הוא צריך חיזוק יותר מהכל. זה החלק הראשון.

החלק השני שמהניסיון נראה שאלול הוא זמן בנינו של הבחור, וזה אכן שייך לא רק לבני הישיבות, הרי אנחנו נמצאים במרוץ החיים גם אנחנו וגם הצעירים וגם בגיל הביניים, וכך אדם לא מתבונן ולא מרגיש את מצבו ולא חושב איך להתקדם ולצאת מהמלומדה, ומרוץ ושגרה זו מביאים את האדם לעמידה במקום, ובדברי הגר"א על הפסוק אורח חיים למעלה למשכיל מבואר שאם אדם עומד באותו מקום ואינו מתקדם הוא גם יורד.

ובמשך שנותי בישיבה ראיתי שאלו שנבנו בישיבה הם אלו שלקחו את האלול ברצינות, אלול הוא זמן חשבון הנפש לא רק בכדי להגיע ליום כיפור למחילת עוונות מבחינת המצוות ועבירות, אלא גם זמן של חשבון הנפש על כל המצב שלך ותכליתך, ושאיפת חייך, ובחור שמנצל את הזמן להתבונן שצריך ומסוגל להגיע ליותר, ומעורר את שאיפותיו להתקדם ולהתעלות, זה זמן הבנין.

ללא שבועות אלו של חודש אלול שמביאים את האדם למעט התבוננות ומחשבה על עצמו להיכן הוא הולך, הרי הוא נמצא בתוך השגרה והמלומדה וזה לא רק סיבה לא להתקדם אלא גם ליירדה.

ש. ראש הישיבה העמיד את החשיבות האלול ישנם בחורים יהיו שהאווירה קשה להם, הם מעדיפים לקפוץ מיד לשמחת בית השואבה... הם מרגישים שהמתח והלחץ לא מועילים להם.

באמת מה שצריך לפעול הוא להעלות את ערך ויקרות הימים, ה"מים הנחמדים" שנותנים הזדמנות להתקדם, וזה הנוסח שבו צריך לדבר היום.

הפחד הוא מוסתר, ולא מצד פחד ההגהיננו, אלא מצד זה שאתה מאבד את מעלתך, בן תורה הוא המעלה הכי גדולה שבשביל זה ירדת לעולם, ואתה עלול לאבד את מעלתך, הן אל הרוממות, הן אל הזכות שבתפקיד, הפחד הוא, שעלולים לאבד את כל זה. הרי השנים האלו הם שנות בנין האדם, אח"כ מאבדים את כח הבניין.

איני יודע אם המושג "מים נוראים" הכוונה למושג של נורא, אולי יראת הרוממות, נורא מעל הכל.

פגשתי אותו והוא אמר לי שהוא בעל תפילה... והוא רוצה בראש השנה הקרוב להניח לו על העמוד של הש"ץ דף ובו יהיה כתוב על אסון מירון... ואסון קרלין... והבניין שקרס במיאמי... והשיטפונות בכל אירופה ועוד... ועוד אסונות וצרות... לא חסר ד' ירחם...

אולי זה יעורר אותו בתפילה... אמרתי לו - אולי כדאי לכתוב על דף ולהניח על העמוד כמה שפע עצום הקב"ה נתן לו השנה... כמה אור היה לו בתוך כל הניסיונות של השנה האחרונה... כמה טוב נשפך עליו מידי האהובות של בורא כל העולמות כולם... נעתקו המילים מפיו... זה כנגד זה...

בחור יקר מה יותר יעורר אותך אני לא יודע... אבל מה קיבלת השנה מידי הרחומות של בורא עולם אתה כן יודע? כמה שפע הוא נתן לך אתה כן זוכר? כמה טוב היה לך בתוך כל הקשיים השנה אתה יכול להעריך?

ננסה לחשוב מה היה השנה יותר טוב או פחות טוב? אז מה אתה חייב לבורא עולם? כמה הכרת הטוב? ומה אתה מעוניין לקבל לשנה הבאה - עוד יותר טוב? אתה רוצה עוד שפע? של הבנה מעמיקה... של התמדת התורה... של שקידת התורה... של יגיעה בתורה? אתה רוצה חברות טובות? אתה רוצה להיות בעל מידות טובות?

מצוין כעת זה הזמן... האלול זה ההכנה לקראת יום הדין הנפלא שבו בורא עולם הרחום והחנן ידון אותך במלא החמלה וירצה לתת לך את הטוב ביותר בשבילך, בתנאי שתכין את עצמך להיות ראוי לזכה שפע של טוב...

כשתחשוב מה קיבלת וליבך יצוף ברגשי הכרת הטוב לבורא עולם, תצעק לעברו 'תודה גדולה' על מה שאתה קיבלת... ובשפע...

ומן הצד השני תזעק את בקשת הסליחה על הזמנים שהיו מצדך פחות טובים.

והוא... ממעונו יאמר 'סלחתי כדברך'...

כדרכנו בעבר הבאנו לכם גם בעלון זה את המיטב כאשר משלחת מרבני לב שומע עלתה למעונו של מרן ראש ישיבת חברון שליט"א לשעה ארוכה של שו"ת מרתק בענייני ההכנה בחודש אלול לקראת הימים הנוראים וכן שיח מעמיק בעבודת הזמן בעומק המחשבה מאת הרה"ג ר' נתן רוטמן שליט"א וכן שני טורים קצרים מרבני לב שומע על ההתחדשות בימים אלו.

ונסיים בברכת השנים לשנה טובה ומבורכת בכל מיילי דמיטב הצלחה בתורה וירא"ש, שנה של עליה וגדלות בתורה ורוממות בעבודת ד'.

כאהבה
איתור סקורניק

האם עבודת חודש אלול של השנה, השנים האחרונות, שונה ממה שהיה בדור קודם?

מה שהשתנה הוא, שכשהייתי בחור בישיבה היו אנשים שהכניסו לאטמוספירה של מצב, מרן הג"ר יחזקאל סרנא היה מוסר שלש פעמים בשבוע שיחה באלול, והיה עולה על הבימה ומתחיל לבכות, עוד כך וכך ימים יום הדין, היינו הולכים לשמוע את מרן הגר"ח שמואלביץ, הוא עמד באלול כמו אדם שעומד לפני משפט, וכל השיחות היו בנושא הזה, עוד עצה לזכות בדין, ועוד כמה ימים יום הדין, היינו הולכים לשמוע את ר' אלי לופיאן זצ"ל, ר' שלום שבדרון היה מגיע למסור שיחות בישיבה באלול ומכניס לאווירה של אלול,

הייתה אוירה של אלול, היום האווירה הכללית היא אוירה פחותה, אני חושב שיש בחור ישיבה אחד רציני שלא מתפלל באלול יותר טוב מאשר כל השנה, או שחושב יותר להיזהר מלשון הרע, יש יותר מודעות, שמירת עיניים, בחור באלול שומר יותר על עינו מאשר בחודש אב, אמנם איננו נמצאים באותו מקום, אבל האטמוספירה יש לה מאד משמעות, בזמנו הרגישו באוויר את אלול, והיום זה פחות, לא היינו יותר טובים, אבל ההרגשה באלול הייתה שונה.

ש: ראש הישיבה הגדיר מה השתנה בכלל, אבל האם צורת העבודה גם השתנתה?

תמיד דברו בישיבות גם על הרוממות אבל גם דברו על הדין, היום מה שיותר מדבר הוא שבחור נמצא בזמן של בניה, ובניינו של כל בן תורה הוא באלול, וצריך להיזהר לא לאבד את הבניין, כי זה הבניין לכל החיים.

ש: בחור שהמסילת ישרים וכד' פחות מדבר אליו, יותר מדבר אליו ספרי הרב פינקוס וכדו'?

מה השאלה, ודאי שילמד את זה, אם המס"י לא מדבר אליו, לא יהיה בזה תועלת.

ספרי מחשבה, זה טוב רק לבחור שזה תופס אותו, לא מי שמרמה את עצמו, מי שמתחבר לזה, זה ייתן לו משהו ואי אפשר לזלזל בזה, אבל כל רוממות וחיבור לרוחניות שווה.

ש: בדורנו הרבה מתלוננים על הדור הזה, אבל כאן אנחנו שומעים מרה"י דברים אחרים, רואים את רה"י יושב כ"כ שמח, זה דור שיש בו גם הרבה דברים טובים?

חייבים לומר את האמת, הבחורים נפלאים, אוהבים ללמוד בברען, בריתחא דאורייתא, גם עם רגישות בין אדם לחבירו, אבל מצד שני יש לנו את ההתמודדות שאיני יודע מה יהיה אתה, המכשירים והספרים שמסתובבים, ומי שנמצא שם מאד קשה לו, החיים הכפולים... בפנים הוא רקוב, חיי באישיות חצויה... זה הזמן לתפוס עצמו מרדת שחת.

מה העצה לבחור הזה?

מי שפונה ללב שומע, אשרי חלקו, הבעיה היא שהרבה לא פונים כי אינם מרגישים... ואיני יודע איך הם עוברים את האלול, אבל אני נמצא בישיבה בראש השנה והתפילות בצורה שרוב מנין ורוב בנין מתפללים בצורה מאד נעלית, לא לפי ערך התפילה של כל השנה כלל, הרבה מעבר לזה.

ש: האם יש ערך לאלול בפני עצמו גם אם אינו עומד לכל השנה?

כאמור, ישנם שתי נושאים, בעניין הקבלה, בחור צריך לקבל על עצמו

קבלה שהוא יכול לעמוד בה, והערך של אלול הוא החלק השני שהאלול נותן אנרגיה לכל השנה, לאו דווקא בברכת המזון בסידור, אלא מביא לכל השנה שאיפות להתעלות יותר, שהרי האלול הוא זמן הבניין, והבניין כוונתי לאורח חיים למעלה למשכיל, לדרך יותר גבוהה, וזה אינו שייך לעניין הקבלה, ואכן בחלק הזה מי שיותר יתאמץ ויתבונן בחובת האדם בעולמו, זה ילווה אותו למשך כל השנה, שהוא צריך להתקדם ואסור לו לדרוך במקום.

ש: מה כדאי לבחור לעשות למעשה?

בחיי המעשה, הדבר הכי חשוב שהיה צריך להיות זה הסדר מוסר, שזה מבחינת כל הדרך עליה, הסדר הזה שהוא מבוזבז, ואכן מי שאינו מתחבר לספרים של פעם, עליו לקחת את ספרי הרב פינקוס או ר' חיים פרידלנדר, שהם יכולים לבנות בחור ושם יחפש את הדרך להבנות, הלמעשה הוא לצאת מהמלומדה ולהמשיך את ההתבוננות, וזה רק ע"י המוסר.

בחור צריך לשאול את עצמו: מה תפקידי, מה אני מסוגל ויכול, מה אני חייב ומה זכותי, ולהבין שהמעלה שלי היא הזכות שלי.

ש: יוצא מדברי ראש הישיבה דבר מדהים, שאם האלול עובר בהתבוננות, משהו במהות משתנה, שכל מהותו יותר בוגרת ומוצלחת.

זה דבר שראיתי בעיני, אבל איני יודע אם זה שייך דווקא לקבלה, הקבלה היא לשמור על המקום הזה, אבל זה לא קבלה על מעשה מסוים אלא אם יתחבר לסדר מוסר, בספר שהוא מצליח להתחבר אליו.

ש: בחורים שמתחילים כעת, עולים לישיבה גדולה ולישיבה קטנה, ומטבע הדברים כל דבר חדש יוצר מערבולת רגשות, לחץ ורצון להצלחה, אם רה"י יוכל לומר כמה מילים איך בחור יכול להתחיל בצורה טובה ולהצליח?

בחור שבא לישיבה צריך לדעת את מה שכתוב בחז"ל כל ההתחלות קשות, וזה דבר שמחויב להיות, ואם זה לא קשה סימן שלא התחלת, אבל אם הוא יודע שכמו שמכניס בחור לטיפול רפואי, אומרים לו שזה יכאב אבל זה יעבור ויהיה יותר טוב, כך הרבה יותר קל להתמודד, הקשיים האלו לא ימשכו כל החיים, והם אינם דבר רע שהקב"ה שולח, אלא שללא התמודדות אי אפשר להתחיל.

בכל התחלה היצה"ר מנסה להפריע, ועצם הידיעה שרק מהתמודדות אתה יכול להצליח, נותנת הרבה כוחות להתמודד.

אבל העיקר הכי חשוב הוא לא להיכנס לייאוש אם ההתחלה קשה, וזה שאתה יודע שזה התחלה זה מונע מלהיכנס לייאוש, ואם ההתחלה קשה לא לחיות מתוך מתח, שזה דבר שמאד מפריע במשך כל החיים.

ש לסיום: מה בחור צריך להרגיש בדורינו בעבודת האלול שלו?

אותנו לימדו שכל התקדמות וכל תפילה יותר טוב וכל עליה כלפי מעלה יש לה משמעות, אדם צריך לעבוד לפי מה שהוא מסוגל, האלול שלנו הוא לפי הנתונים שלנו, וזה מה שהקב"ה מצפה מאתנו, ואכן לפעמים באמת קשה יותר, ומי שמסוגל ליותר, באמת צריך לחזק אותו יותר, אבל זה לא אומר שאם אתה לא לוקח את עצמך בדרגה הכי גבוהה לא התחלת והכל לא שווה, כל דרגה ועליה שהגעת אליה באלול, הערך שלה הוא לאין ערוך, לא רק לאלול אלא לכל השנה ואולי יותר, ועליך מוטל לנסות לעשות כפי יכולתך.

בברכת שנה טובה לכלל בני הישיבות.

שיחת רבינו רה"י מרן הגר"ד כהן שליט"א ר"י הברון והבר מועצגה"ת*

עבודת ימי האלול במשנתו של הגר"י סרנא זצוקללה"ה

'מתיצב על דרך טובה' - 'אורח חיים למעלה משכיל'

'להפעיל את המושכלות ולהשכיל את המעשים'

א.

עומדים אנו בעבור יובל שנים מיום פטירתו של רה"י הגר"י סרנא זצוק"ל, ונבוא לעסוק בעבודת ימי האלול לאור דרכו ומשנתו של הגר"י כפי שהעמיד בחודש זה, שעיקר דבריו היו להעמיד עבודת האלול שענינה הוא להיות "מתיצב על דרך טובה", ונרחיב בענין זה.

הנה בחטאי האדם והתשובה מהם מצאנו בשערי תשובה (שער א' אות יא) שחילק ב' אופנים של חטא ותשובה, ואלו דבריו:

ודע כי מי אשר חטא על דרך מקרה, כי התאווה תאווה ויחזק עליו יצרו ויתקפהו, ולא נחלצו רעיוניו וחושיו בפגעו בו, ולא מהרו לגעור בים התאווה ויחרב, על כן יגורוהו היצר בחרמיו, ונפל במכמוריו לפי שעתו ועתו, בהיות רוח היצר רע מבעתו, ולא מאשר חפצו ורצונו למצוא עונו, ולעשות כמוהו אחרי זאת, ראשית תשובת האיש הזה החרטה, ולשים יגון בלבו על חטאתו ולהיות נפש נענה ומרה כלענה, אחרי כן יוסיף בכל יום יראת ה' בנפשו ויתן חתת אלקים בלבבו בכל עת, עד אשר יהיה נכון לבו בטוח בה' כי אם יוסיף יעבור בו היצר ויפגשו כפעם בפעם, ורבה עליו תאוותו כמשפט הראשון, לא יהיה נפתה לבו עליו ויעזוב דרכו, כמו שנאמר (משלי כה, יג) 'ומודה ועוזב ירוחם', הזכיר תחלה 'ומודה' על החרטה והוידוי, ואחר כך 'ועוזב'...

זהו האופן האחד, שהאדם נכשל בחטא מסויים, ועליו הוא שבא לעשות תשובה. באופן זה עליו להקדים חרטה ויגון וכו' על החטא שחטא, ורק לאחר מ"כ יוסיף ויתחזק במעשים טובים הלאה.

והאופן השני הוא החוטא בכלל מעשיו ודרכיו:

אך האיש המתיצב על דרך לא טובה תמיד, וגבר על חטאיו דורך בכל יום ושונה באולתו, ושב במרוצתו גם פעמים רבות, וכל עת אוהב הרע ומכשול עונו ישים נוכח פניו, רוצה לומר התאווה והיצר חפצו ומגמתו אשר לא יבצר ממנו כל אשר יזם לעשות, ראשית תשובת האיש הזה לעזוב דרכו ומחשבתו הרעה, ולהסכים לקיים ולקבל עליו לבל יוסיף לחטוא, אחרי כן יתחרט על עלילותיו הנשחתות ויתודה לשוב אל ה', כמו שנאמר (ישעיהו נה, ז) 'יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו'. והמשל בזה למי שאוחז השרץ ובא לטבול ולהטהר, כי יניח השרץ תחלה ואחרי כן יטבול ויטהר, וכל זמן שהשרץ בידו עוד טומאתו בו, ואין הטבילה מועילה, והנה עזיבת מחשבת החטא היא השלכת השרץ, והחרטה מאשר חטא והוידוי והתפלה במקום הטבילה.

מבואר שסדר תשובת המתיצב על דרך לא טובה שונה הוא מסדר תשובת החוטא בחטאים מסויימים. שהחוטא בחטאים מסויימים, הרי כיון שפסק ממעשה העבירה אינו חוטא עתה, ורק עליו לעקור למפרע את מה שחטא בעבר, ולפיכך תחילת עבודתו היא בחרטה על העבר, ואח"כ משלים את תיקון החטא ע"י שגם מוסיף חיזוק בעתיד. לעומתו זה שהתיצב על דרך לא טובה, וחטאו אינו מוגדר במעשים מסויימים אלא בכל דרכו ומהלך חייו חוטא הוא, שהולך ב"דרך לא טובה תמיד", וממילא כאשר יבוא לשוב אל ה', הלא אם יפתח בחרטה וכו' ה"ה כטובל ושרץ בידו שמאחר ואוחז את הטומאה בידו איך תטהרהו הטבילה, שאם אותו חוטא שהתיצב על דרך לא טובה, עדין לא שינה את דרכו והחל להתיצב על דרך טובה, הרי עדין מחזיק הוא בפועל באותו חטא שעליו בא לשוב, וודאי שלא תועיל לו תשובתו. אלא עליו מקודם לפרוש בפועל מדרכו הרעה ולהתחיל בדרך טובה, ורק אחר שאין החטא עוד בידו, אפשר לו שיטבול ויטהר עצמו מן החטא שחטא בעבר ע"י חרטה ווידוי וכו'. ועליו נא' "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו" - ורק לאחר מ"כ 'וישוב אל ה' וירחמהו".

ותורף ענין ה"מתיצב על דרך טובה" שבא לתקן את ה"מתיצב על דרך לא טובה", הוא לפני עצם ההליכה בדרך טובה בפועל, ש^{מתיצב} על דרכו החדשה אשר המשכה בתיקון המעשים בפועל. ובזה כבר נחשב לתחילת התשובה, כיון שעלה על דרך המלך.

ובענין זה סיפר הר"ר שלמה הופמן ז"ל שפעם פגע בו מורנו הגר"א שר זצוק"ל בחודש אלול כשפניו מתנחות וחמורות מפחד הדין, וא"ל הגר"א: לא נצרכה אלא להיות מתיצב על דרך טובה. וכיצד, משל למה הדבר דומה, לשנים החפצים להגיע לעיר פלונית היושבת מרחק רב ממקום עמדם, האחד עלה על הדרך המובילה לכיון שכנגד, והשני עלה על הדרך המובילה לאותה העיר. הרי אף אם עתה עומדים שניהם באותו מרחק ממחוז חפצם, אינו דומה

--נאמר ע"י מורה"י שליט"א בהיכל הישק"ק במלאות יובל לסילוקו של הגר"י סרנא, והוגה ע"י מורה"י שליט"א, ונמסר במיוחד עבור 'קובץ גליונות'.

הא' לחברו כלל ועיקר; שזה שהתייצב על הדרך הנכונה - אף אם עודנו רחוק כמטחוי קשת מנקודת יעדו, ואף כי רק בתחילת דרכו הוא עומד, מכ"מ אי"ז מגרע מהיותו בדרך לאותו מקום, לעומתו זה שהתייצב בדרך ההפוכה - אף אם רק בתחילת דרכו הוא עומד הרי דרכו זו מפקיעתו מאותו מקום. כך האדם בבואו לתקן דרכיו, אשר אם הוא "מתייצב על דרך לא טובה", מופקע הוא מהמצב המתוקן והרצוי, ואילו מעת שישנה דרכו ויפנה להתייצב על דרך טובה, כבר הכניס עצמו אל דרך התשובה והוא משתייך אל הנקודה שאליה פניו מועדות.

ואין בכונת הדברים להמעיט בגודל נחיצות עבודת התשובה באלול ח"ו, רק להעמיד בזה את יסוד צורת התשובה וענינה, שהיא קביעת האדם יעד נעלה לדרכו.

ב.

והדרך הטובה אשר עליה יתייצב השב ובסופה יגיע לתשובה שלימה ותיקון מעשיו, היא הדרך של "למעלה למשכיל", וכפי שאמר הכתוב: "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" (משלי טו, כד), שכאשר יעמיד האדם את עצמו בעליה, הרי ניצב הוא על דרך המלך ומופקע מ"שאול מטה", וכמו שפירש שם אדוננו הגר"א:

אדם נקרא הולך, שצריך לילך תמיד מדרגא לדרגא, ואם לא יעלה למעלה ירד מטה מטה ח"ו, כי בלתי אפשר שיעמוד בדרגא חדא, וזהו 'אורח חיים למעלה וגו' למען וגו', כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה, ומחמת האורח חיים יסור משאול.

ועל יסוד זה השתית מרנא הסבא זי"ע את דרכו המוסרית של "גדלות האדם", ותמיד היה שגור על לשונו המקרא הזה, כי אף אם עתה עומד האדם במקום שאינו גרוע כ"כ, אם נשאר על עומדו ולא השיג עצמו בדרך העליה - הרי ממילא ניצב הוא בדרך שכנגד והוא מופקע מהעליה, וסופו שירד מטה מטה ח"ו, ולעומת זאת אף זה שעומד עתה במקום שאינו כ"כ נעלה, אולם מצוי הוא במצב של עליה, הרי התייצב בזה על הדרך העולה להר ה' ומופקע הוא משאול מטה.

וכך היה דורש ותובע שעכ"פ יעמיד האדם א"ע בעליה, שזו היא הדרך היחידה לסור משאול מטה, וז"ל מורנו הגר"א שר זצוק"ל (הו"ד בס' שיחות הסבא מסלבודקא ח"ב עמ' תתקנט):

כשקיבלנו תורה מפיו של אדמו"ר זצ"ל, שמענו הרבה פעמים לאין ספור שדבר עה"פ (משלי טו, כד) 'אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה', שיש בפס' זה עצה ואזהרה ביחד, שעלינו להתאמץ ללכת באורח חיים רק למעלה למשכיל, לעלות בעליה תמידית בשכל, להשכיל ולהשכיל עוד ועוד ללא הפסק, ורק ע"י כך נהיה בטוחים שנסור משאול מטה, שלא כמו הרבה חכמים שהם עסוקים להתחנך בהרחקה ובריחה משאול מטה בכך שנוהרים מהכשל בעבירות, שאין זה דרך בטוחה ואורח חיים, הדרך הבטוחה היא להתעצם בעבודת העליה, לעלות מעלה מעלה בשכל התורה ודעת אלוקים, וזהו האורח חיים לסור משאול מטה. אך אם חלילה אין האדם עולה מעלה, הרי יש לו לפחד פן ירד עד תהום נשיה.

ויסוד הדברים שהערוכה שיש לאדם שלא ליפול בחטא היא ע"י שמעמיד עצמו במושגים נעלים ומתייצב בזה על דרך העליה, מצאנו כבר בדברי המדרש (שוח"ט תהלים לב, א):

'לדוד משכיל אשרי נשוי פשע' זהו שאמר הכתוב 'אורח חיים למעלה למשכיל', מי שהוא מסתכל למעלה מה נאמר עליו 'אורח חיים למעלה למשכיל' אלו בני אדם שנסתכלו למעלה... אמר דוד אני אסתכל למעלה, שנאמר 'לדוד משכיל אשרי נשוי פשע', ומי הוא שמסתכל למעלה הוא 'כסוי חטאה' שנאמר 'ויהי דוד לכל דרכיו משכיל' (שמואל א' יח, יד).

מבואר בדברי המדרש שמה שנאמר עליו "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה", הוא ההסתכלות למעלה, והיינו כמו שנתבאר, שאף אם האדם עוד לא הגיע למעלות הנשגבות, מכ"מ אם הוא "מסתכל למעלה" כבר נכלל ב"אורח חיים למעלה", שכן התייצב ועלה בזה על דרך העליה.

ג.

והנה לשון הפס': "אורח חיים למעלה למשכיל", וחז"ל דרשוהו על מזמור "לדוד משכיל", חזי' שהאופן שבו יתפוס האדם בדרך עליה זו ויהא "מסתכל למעלה", ובזה יחשב שהוא "מתייצב על דרך טובה", שייך לענין השכל, והיינו שהתבוננות האדם במעלתו ויעודו היא התייצבותו על דרך טובה. ועיין בדברי הגר"ד במאמר בענין תשובה (הנדפס בראש ספר ברכת שמואל ח"ג) בדברו מענין זה של תשובת המתייצב על דרך לא טובה, שצריך מקודם לעזוב דרכו הרעה, וכך לשונו שם:

...משא"כ החוטא ששם רצונו בהחטא... כ"ז שלא עקר מלבו חמדת הגזל הרי עדיין מחשבת השרץ בידו ע"כ צריך לעקור חמדת הגזל מלבו...

ומשמע שנקט דההתייצבות על דרך רעה היינו המחשבה שקדמה לחטא והתפיסה המביאה אליו - "חמדת הגזל"

ו"מחשבת השרץ", ועל זה הדרך יהיה המתייצב על דרך טובה, דהיינו כמו שנתבאר שמעמיד אצלו תפיסה נעלית ומרוממת על מהותו ויעודו בחייו - שהיא הדרך המונעת מן החטא.

ואם על המתייצב על דרך לא טובה לשון רבינו יונה הוא: "...חפצו ומגמתו אשר לא יבצר ממנו כל אשר יזם לעשות", הרי ההתייצבות עך דרך טובה היא ע"י קיום מש"כ רבינו הרמח"ל בתחילת מסילת ישרים (פ"א):

יסוד החסידות ושורש העבודת התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו.

ואף ענין זה חוזר ונשנה בכתבי רה"י הגר"י סרנא זצוק"ל, ולשונו בזה היה: "**להפעיל את המושכלות ולהשכיל את המעשים**", וכונת הדברים ד"להפעיל את המושכלות" היינו ההתייצבות על דרך טובה ב"אורח חיים למעלה למשכיל", והוא שיכיר האדם בעוצם מעלתו ויעודו. ו"להשכיל את המעשים" היינו ההתבוננות במעשים לתקנם בפועל שייעשו ע"פ השכל.

ובענין אותה התבוננות של "אורח חיים למעלה למשכיל", האריך רבינו הרמח"ל בדרך עץ חיים וז"ל:

והנה החכמה כבר נתנה מן הקב"ה בלב כל בנ"א, אך כדי שתתגבר צריך שאותו הפה המקיים אותה ינשב בכח, ואז נעשה ממש כמו האש ג"כ שכשמנפחים בה מתלהבת, כן כשזאת ההשפעה תרד מן הפה כמו נשיבה, תלהט החכמה ויראו הדעת והתבונה הכלולות בה כבר אלא שלא היו נראות, כי לא היה נראה אלא השכל עצמו, אך התבונה היא בינת השכל המחברת דבר אל דבר ומקיימת דבר בדבר, והדעת היא התולדה היוצאת מכל אלה, ואלה לא יעשו פעולתן אלא בכח נשיבה שינשב הפה העליון בהן. ונמצא שהחכמה כבר נתנה והפה אינו אלא מקיים אותה.... הנה ע"כ חוב הוא מוטל על האדם לשים עצמו להתבונן, כי אם אינו מתבונן ומחשב, הנה לא תבוא החכמה לבקש אותו ונשאר בחושך בלא ידיעה, והולך בדרכי ההבל ובאפלה, וסוף דבר יתן דין וחשבון לפני מ"ה הקב"ה על שלא נשתמש מן החכמה ומן הכח אשר הטביע בו לעשותו חול. זה ודאי פיתוי היצר הסט"א, אשר ישתדל בכל עוז להפילו בזה ובבא, כי כבר ידע, אם נפל בזה מעט נשאר לו לשוב ולהתקומם, כי ידיעת האמת מחזקת הנשמה ומרחקת ממנה היצר ודאי, ואין דבר המחליש הנשמה לפני היצר כחסרון הידיעה. ולהיות שהקב"ה רצה שהאדם יהיה בעל יצר, שיוכל להיות מנוצח או נוצח בשיקול א', לכן שם בהם הידיעה - אך סגורה כגחלת, ושתוכל להתפשט כשלהבת, והבחירה ביד האדם.

מבואר בדברי הרמח"ל שעל אף שיסוד החכמה נתון באדם כבר, אך בכדי לגלותה ולהפעיל את השפעתה "חוב הוא מוטל על האדם לשים עצמו להתבונן", וכלשון מורנו הגר"י "להפעיל את המושכלות".

ד.

ועל התבוננות תמידית זו שמוכרחת היא בעבודת ה', היה מרנא הסבא זי"ע מרבה לעורר, שלא תהא עבודת האדם כ"מצות אנשים מלומדה" (ישעיהו כט, יג), וכפי שפירש פס' זה רבינו יונה בשע"ת (שער ג, טו):

ונאמר על האנשים שאינם **עורכים מחשבות להתבונן תמיד** ביראת ה' 'ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא'.

ומבואר שעון ה'מלומדה' הוא העדר ההתבוננות המחודשת תמיד בעניני יראה ועבודה, באופן שהאדם עובד את הקב"ה "כסוס כפרד אין הבין" (תהלים לב, ט), ועליו הוא שכתב במסילת ישרים במידת הזהירות (פ"ב) וז"ל:

והנה ירמיהו היה מתאונן על רוע בני דורו מפני היותם נגועים בנגע המדה הזאת, שהיו מעלימים עיניהם ממעשיהם בלי ששימו לב לראות מה הם... ואמר עליהם (ירמיהו ח, ו) 'אין איש נחם על רעתו לאמר וגו' כלה שב במרוצתם כסוס שוטף במלחמה', והיינו שהיו רודפים והולכים במרוצת הרגלם ודרכיהם מבלי שיניחו זמן לעצמם לדקדק על המעשים והדרכים, ונמצא שהם נופלים ברעה בלי ראות אותה.

דהליכה זו בלי התבוננות תמידית, היא ה"מתייצב על דרך לא טובה", כיון שהוא כסוס שוטף במלחמה החולף במהירות ע"פ דרכו ואינו משים לב כלל מימינו לשמאלו, ודרך זו אם ילך בה האדם הרי ח"ו ירד מטה וכמ"ש הגר"א. אולם כאשר יראה האדם להתבונן תמיד במהותו ומעלתו, הרי הוא מתייצב בזה על דרך טובה, דרך העליה - "למען סור משאול מטה".

וכל כך הכרחית היא התבוננות זו, מפני שבטבעו נוטה האדם לתאווה חמרית, וכדברי מרנא הגר"ס (תחילת איגרת המוסר) על המצב שעומד בו האדם כשמניח מן ההתבוננות:

דמיונו מוליכו שובב בדרך לב רצונו.

ויסוד הדברים חזי' בלשון השע"ת שהובא לעיל בעניין המתייצב ע"ד לא טובה:

...רוצה לומר התאווה והיצר חפצו ומגמתו אשר לא יבצר ממנו כל אשר יזם לעשות.

ועי' עוד בדבריו בשער ב' (אות יח):

ודע כי נפש הרשע אשר כל תאוותה לחפצי הגוף.

וכיון שדמיונו הטבעי של האדם ונטייתו מצד יצרו הוא ללכת אחרי תאוותיו ורצונותיו החמריים, ממילא אם יניח מההתבוננות תיכף ימשך מכח טבעו לתאוות וחטאים, וכמו שפי' הגר"א שאין מצב אמצעי אלא כאשר האדם אינו נתון בעליה ממילא הוא בירידה, כיון שזהו טבע גופו של האדם, וכן פירש הר"א אחי הגר"א (מכת"י, נדפס בספר פנינים משולחן גבוה) את הפס' "אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו", וז"ל:

זהו שנא' 'אדם ביקר' הוא איש הישראלי הנקרא אדם, 'ביקר' - מחמת יקרת רוחו, חלק אלוך ממעל אשר שב ועולה עוד למעלה, אולם 'ולא יבין' - הוא אינו מבין מעלתו אשר בגינה הוא קרוי אדם, לכן הוא 'נמשל' - כלומר היצה"ר מושל עליו, יען 'כבהמות נדמו' - שעושה מעשה בהמי.

הרי שאם האדם אינו **מתבונן** בגודל מעלתו וייעודו - "אדם ביקר ולא יבין", מיד הוא "נמשל" ע"י יצרו, כיון שבאמת יצרו עומד עליו בתמידות ומושכו אל תאוות החומר, ואילולי התבוננות תמידית ממילא יפול בתאוותו.

ה.

וממשיך הרמח"ל שם לבאר ולפרט תוכן אותה התבוננות שתביא את האדם לגלות החכמה ואשר בה יקיים את ה"אורח חיים למעלה למשכיל" ויתייצב על דרך טובה:

וחז"ל אמרו (ב"ב עה, ב) 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון', המושלים - אלו המושלים ביצרם, בואו חשבון - בואו ונחשב חשבוננו של עולם, כי מי שאינו מושל ביצרו לא ישים עצמו לזה לעולם, אך המושלים ביצרם הם יעשו את הדבר הזה וילמדוהו לאחרים לעשות אותו, הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו, עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה א' גם לזאת **לחשוב מחשבת ממנו - מה הוא, ולמה בא לעולם, או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים הקב"ה, ומה יהיה סוף כל עניינו**.

ומבואר בדברי הרמח"ל 'הפעלת המושכלות' כיצד היא, ואלו מושכלות הן שיביאו את האדם להיות "מתייצב על דרך טובה" של "אורח חיים למעלה למשכיל".

שראשית התבוננותו תהיה להכיר במהותו וגודל מעלתו - "מה הוא", אשר על זה אמר הכתוב: "בצלם א-להים עשה את האדם" (בראשית ט, ו).

ויסוסי' להתבונן "למה בא לעולם", שתכלית בריאת האדם היא כמבואר בדברי רבינו יונה (שער א, י):

והנה הבורא נפח באפי נשמת חיים חכמת לב וטובת שכל להכירו וליראה מלפניו ולמשול בגוף וכל תולדותיו כאשר המשילה על שאר בעלי חיים שאינם מדברים מאשר יקרה בעיניו נכבדה... **אשר בעבור זאת נבראתי**.

ובדברי רב"י מבוארים ג' חלקים ביעוד נשמת האדם ותפקידה בהאי עלמא - א' להכירו, והוא כמבואר בדברי הרמב"ן הידועים שכתב (שמות יג, טז) וז"ל: והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד **שידע האדם** ויודה לא-להיו שבראו", ב' - לירא מלפניו, וכמו שאמר שלמה (קהלת יב, ג): "סוף דבר הכל נשמע את הא-להים ירא ואת מצותיו שמור **כי זה כל האדם**", ג' - למשול בגוף וכל תולדותיו, והרחיב בעניין זה רבנו יונה (שער ב, יט) וז"ל: "ועוד נאמר (קהלת ג, כא) 'מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ'... ויקרא לנפש הרשע נפש הבהמה, מפני שנמשכת אחר התאוה הגשמית כבהמה, וכענין שכתוב (יונה ד, יא) 'אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה', ולנפש הצדיקים קרא 'רוח בני האדם', וכענין שנאמר (יחזקאל לד, לא) 'אדם אתם'..." עכ"ל, ומבואר דעבודת הצדיק היא שלא להמשך אחר תאוות הגוף הגשמי, אלא למשול בו, ובכך בא לתכלית האדם, כמו"ש "אדם אתם".

הרי שהמטרה שלשמה הושם האדם בזה העולם, ושלמותו, היא להתמודד במלחמה תמידית עם תאוותיו של זה העולם, ולמשול בכח שכל הנשמה - כי "טובת שכל" היא, על הגוף ותולדותיו התאונניים, ואילולי כן למה לו חיים.

ומוסיף עוד להתבונן - "מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים הקב"ה", וע"ז פירש הכתוב: "ועתה ישראל מה ה' א-להיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' א-להיך ללכת בכל דרכיו ולאבה אתו ולעבד את ה' אל-היך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך" (דברים י, יב - ג).

ו"מה יהיה סוף כל ענינו" - אשר הסוף הרצוי הוא כמו"ש במסילת ישרים (פ"א) "להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול בכל העידונים שיכולים להמצא".

כל זה היא ההפעלת המושכלות שיתבונן האדם במעלתו ומגמתו עלי אדמות, אשר בזה יהא בכלל "מתייצב על דרך טובה", שכיון שאינו מניח א"ע למשיכה הטבעית מצד יצרו ודמיונו אל התאוות, ומעמיד עצמו להיות "מסתכל למעלה", הרי השיש עצמו בזה על דרך העליה, והפקיע עצמו מהדרך לא טובה - "שואל מטה".

ואחר שהפעיל האדם את המושכלות, ימשיך ב"להשכיל את המעשים", היינו שיתבונן **במעשיו**, לבחון אם עולים הם עם אשר התבונן כבר במהותו ויעודו, ויתקן מעשיו בפועל לפי 'הפעלת המושכלות' של "אורח חיים למעלה למשכיל". ובמסילת ישרים (פ"ג) כתב שב' חלקים ישנם בהתבוננות ותיקון המעשים, וז"ל:

ודבר זה הודיעונו חז"ל באמרם (עירובין יג, ב) 'נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ואיכא דאמרי ימשמש במעשיו', ותראה ששני הלשונות הם שתי אזהרות טובות ומועילות מאד, כי הנה הפשפוש במעשים הוא לחקור על כלל המעשים ולהתבונן בו, הנמצא בהם מעשים אשר לא יעשו אשר אינם הולכים על פי מצות ה' וחקיו, כי כל אשר ימצא מאלה יבערם מן העולם. אך המשמוש היא החקירה אפילו במעשים הטובים עצמם, לחקור ולראות היש בענינם איזה פניה אשר לא טובה או איזה חלק רע שיצטרך להסירו ולבערו.

כל זה הוא 'השכלת המעשים', וכמבואר בלשון רבינו יונה במשלי (א, ג):

וענין השכל, ההשגחה ועיון **בכל מעשה**, מלשון 'ויהי דוד משכיל בכל דרכיו'.

הרי שנופל לשון 'השכלה' כלפי השגחה ועיון על המעשים כולם - לבחון אם מונהגים הם לפי השקפתו ומגמתו שבירר ב'הפעלת המושכלות', ותיקונם של אלו שאינם בדרך טובה, ואף אלו שבעצמם טובים הם - לעמוד שייעשו באופן הראוי והנכון.

ובפרי צדיק (לר"ח אלול אות ג') כתב דחלק זה של השכלת המעשים הוא העבודה דאלול:

ולכן נברא חודש אלול באות י' ובמעשה, שהוא לתקן המעשה שיהיה ע"פ החכמה שהיא אות י'.

ובאמת שזהו ההמשך ממה שאמר רה"י הגר"י סרנא שעבודת האלול היא בחלק של החכמה והפעלת המושכלות, שכן כתב אדוננו הגר"א (חמדה גנוזה על משלי א, א) בענין החכמה וז"ל:

חכמה - הוא **השכלת המושכל** בכללות והוצאת השכל מן הכח **אל הפועל**.

ומבואר בדבריו ב' חלקים במהות החכמה; א' 'השכלת המושכל', והוא בלשון הגר"י סרנא "להפעיל את המושכלות", ב' 'הוצאת השכל מן הכח אל הפועל', דהיינו "להשכיל את המעשים". אשר זוהי עבודת האלול - להתייבב על דרך טוב בהפעלת המושכלות להתבוננות נכונה, שבזה הקדמה והתחלה להתבוננות במעשים ותיקונם בפועל.

ובאלול ביותר, כיון שהתייבב האדם על דרך טובה בהפעלת המושכלות, ממילא יקבל סייעתא דשמיא להמשיך בהשכלת המעשים, שכך כתב בפרי צדיק בסגולת ימי האלול:

וזהו ענין הרמז שכתב בשל"ה הק' אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול. 'אני לדודי' - היינו שצריך אתערותא דלתתא כמו"ש (שהש"ר ה, ב) 'פתחו לי פתח אחד של תשובה כו', אח"כ 'ודודי לי' - בהתערותא דלעילא כמו שאמרו (שם) 'ואני אפתח לכם פתחים כו'.

מבואר דבאלול ישנה סגולה מיוחדת של "אני לדודי ודודי לי", שע"י שהאדם מצידו יתעורר הקב"ה יעורר לעומתו סייעתא דשמיא להתקרב אליו ית', והוא בעבודת התשובה כדברי המדרש "אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח כחוזה של מחט ואני פותח לכם פתחים כפתחו של אולם".

ומשמעות דברי חז"ל אלו ככל האמור לעיל. ש"פתחו לי פתח" הוא ענין ההתייבבות על דרך טובה, שאף שהאדם עוד לא נכנס בפתח ועדיין לא תיקן מעשיו בפועל, אבל פתח פתח, וכיון שהוא מצידו פתח - ואפי' כחוזה של מחט - בהתייבבות על דרך טובה בלבד, הרי "דודי לי" והקב"ה יסייעו להשלים את עבודת התשובה שלו, ויפתחו לו "כפתחו של אולם" שיוכל לתקן מעשיו בפועל ולשוב בתשובה שלימה.

*

ועל כל זה בא השופר לעורר בימים אלו, וכדברי הרמב"ם הנודעים (פ"ג מהל' תשובה ה"ד) על הרמז שיש בתקיעת השופר:

כלומר עורר ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה.

ומבואר בלשונו שהשופר מעורר את האדם משינה שמצוי בה, והיינו שבשינה הרי שכל האדם אינו פועל, וכך האדם אשר התייבב על דרך לא טובה, הרי חטאו כמושג"ת בכך שאינו מתבונן והולך הוא "כסוס שוטף במלחמה", אשר ממילא הוא בדרך לא טובה והוא בירידה ל"שאל מטה". וע"ז בא השופר לעורר את האדם משנתו, שיפעיל את המושכלות ויתבונן ביעודו ובדרכיו, ומכאן זה יזכה ל"פתחו לי פתח כחוזה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם".

דברי יחזקאל

מתורת הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

במשנתו של רבנו הגדול מרן החזו"א זללה"ה

ולקחזת מראשית וגו' [כ"ו ב']

ע"י רש"י אף כאן שבח כו' זית שמן זית אגורי כו' ודבש הוא דבש תמרים, המדפיס עשה תיבות מרובעות כאילו שזה כתוב כאן וע"ז קאי פרש"י, וזה אינו דליתא כאן בקרא, אלא י"ל דקאי אשבח א"י וכולהו מתפרשים שהם משובחים כגון חטה ושעורה כו' אבל זית שמן צריך פירוש למה נקרא כך וכן דבש מה שייך לארץ, ופרש"י דהיינו של תמרים, וע"י רש"י פרשת עקב ח' ח'.

כי תכלה לעשר וגו' בערתי הקדש מן הבית וגו' לא

אכלתי וגו' השקיפה וגו' [כ"ו י"ב-ט"ו]

יש לעי' כמה מן הוידוי הוא לעיכובא האם כל תיבה שבתורה בפסוקי הוידוי הוא לעיכובא, ואף גם קרא דהשקיפה וגו', או שרק עיקר ענין הוידוי של המעשרות הוא לעיכובא, ועכ"פ אפשר דלא סגי בתוכן הדברים אלא בלשון הכתוב בתורה דוקא, עוד צ"ע כעת אם צ"ל הוידוי מתוך הכתב משום תורה שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ וע"י או"ח סימן מ"ט ובמ"ב שם, וכן לענין משמיע לאזניו ודקדוק התיבות מהו (וע"י או"ח סימן ס"א סעיף כ"ב ובמ"ב) ול"ע וכתבתי להעיר.

לשון הרמב"ם פ"א ממע"ש ה"ה וידוי זה נאמר בכל לשון כו' וכל אחד ואחד אומרו בפני עצמו כו' וע"י במנ"ח שפירש דכ"א אומרו היינו לומר דא"א לצאת בשמיעה מחבירו מדין שומע כעונה, ונתקשה למה, ובפשוטו י"ל דהוא לבאר סדר עשיית מצוה זו שאינו קריאה בציבור אלא כל יחיד אומרו בפ"ע, אך בעצם הדבר אי מהני בדיעבד לשמוע מחבירו ולצאת יש לעי' בזה למש"כ הבית הלוי דא"א להוציא בברכת כהנים את חבירו מכיון דבעינן קול רם כאדם האומר לחבירו [וכונתו שכיון שענינו לברך את ישראל דהיינו שצריך לדבר לחבירו לא שייך לצאת מצוה כזו ע"י שמיעה לחוד (וע"י מש"כ באמיו"ש זרעים סימן ל"ח ענף כ"ה) ולפ"ז ל"ק משה"ק עליו בחזו"א או"ח סימן כ"ט סק"ג ע"ש ואמרתי ד"ז לפני מרן זללה"ה לתרץ את הבית הלוי, וכבר כ"כ בספר עמק ברכה] וה"נ י"ל בוידוי לפני השם, והרי ענין הוידוי לבא ולהתודות לפני השם שלא חטא במעשרותיו, ועוין בחינוך דהענין משום דבדיבור שהוא מותר האדם מן הבהמה נזהר טפי, וכן יש לעי' בזה במצות וידוי כששב על חטאו אם שייך לצאת ע"י שמיעה מחבירו והרי ענין הוידוי להתודות ולשפוך נפשו בוידוי דברים וי"ל דאין ענין זה מתקיים ע"י שמיעה דצריך התעוררות שאינה אלא ע"י אמירתו הוא בעצמו, ותדע דלמ"ד הרהור כדיבור דמי הרי מסתמא ג"כ צריך וידוי דוקא בפה ואילו ה"י סגי בהרהור א"צ כלום שהרי כששב מחטאו הוא מלא בהרהורים לשוב על מה שחטא וכי נימא דסגי בזה. - יש לעי' התודה כשהוא מתנמנם מהו, וע"י רש"י ברכות י"ג ב' ד"ה בפסוקא, ומיהו התם בעי כונה וכאן י"ל דאם יודע שלא חטא בשום דבר שבפרשה ובא להתודות אף אם לא כיוון יצא, ולע"כ בזה.

עוד שם ברמב"ם ואם רצו רבים להתודות כאחד מתודין, לכאורה ר"ל שיאמרו כולם מלה במלה דאל"כ הוי שוב כאמירת כ"א בפ"ע שהרי בודאי אפשר להתודות באותו זמן שגם האחר מתודה, ועיקרו לומר שגם כשמתודים הרבים אין לאחד להוציא את כולם אלא כ"א אומרו בפ"ע וכולם עונים כאחד וממילא ש"ד שיאמרו יחדיו, ואולי יש כאן קצת רבותא דמהו דתימא שעדיף שכ"א יתודה לעצמו ויוכל טפי לכיון בעניניו שלא עבר באמת על א' מהדברים, וקמ"ל דש"ד לכתחלה, ולא מצאתי מקור ד"ז וכ"ש אם יש כאן איזה חידוש וכנ"ל שצריך מקור, ובמנ"ח נתקשה מאי רבותא וכבר נתיישב בדברינו.

ודע דבסוטה ר"פ אלו נאמרין, מבואר דוידוי המעשרות אומרו בקול נמוך וקריאת בכורים דכתיב ב' עניי צריך בקול, ורבינו ז"ל לא כתבה להא לא בהלכות מע"ש וגם בה' בכורים לא מצאתיו וצ"ע, ואולי במעשרות הכונה שא"צ קול רם במיוחד כבביכורים וצ"ע.

ואלה יעמדו על הקללה וגו' [כ"ז י"ג]

ולא אמר יעמדו לקלל כפסוק י"ב אלה יעמדו לברך שלא רצה להזכיר עליהם שם קללה, (אחד מהדברים שפרש"י במדבר כ"ג ח' במה אקב לא קבה וגו' ע"ש).

תזות אשר לא עבדת וגו' בשמוזה וגו' [כ"ח מ"ז]

ע"י רמב"ם סוף הלכות לולב השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת כו' עבודה גדולה היא וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר וגו' יעווי"ש, וראיתי להעתיק בזה את לשונו הזהב של המ"מ שם וז"ל ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מצד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמת מצד שהוא אמת ויקל בעיניו טרחן ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל לפי ששמחת שאר דברים תלויים בדברים בטלים שאין קיימים אבל השמחה בעשיית המצות ובלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית כו'.

אחז"ל בשבת ל' ב' אין השכינה שורה לא מתוך עצבות כו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, ועיי"ש וכן לדבר הלכה הא מקמי דלפתח כו', וכידוע שהעבודה צריכה להיות בשמחה וכמ"ש עבדו וגו' בשמחה וגו', וכמ"ש תחת אשר לא עבדת וגו' בשמחה וגו', ואמנם בלאו כ"ז, הדרך הנכונה שבן אדם לא יהי עצב אלא תמיד שמח וכמ"ש הרמב"ם בפ"ב מדעות ה"ז לא יהא אדם כו' ולא עצב ואונן אלא שמח כו' וצו כו' ולא עצב ומתאבל אלא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות כו' ע"ש בכ"ד, וכן שמעתי פעם ממרן ז"ל לענין זהירות בזה לפי שהעצבות לפעמים מונע מלקבל את חבירו כראוי בסבר פנים יפות (בערך), ועוין הקדמת הרמב"ן לספר תורת האדם מה שביאר באורך טפי בעניני השמחה והעצבות ע"ש.

מכתב מהגאון שליט"א למרן הגר"ד לנדר שליט"א

ב' אלול התשע"ח

שלמא רבא להי ניהו רבא כבוד הגאון מוהר"ד שליט"א
כשנפגשנו לא יכולתי להאריך טפי לכן באתי בכתב.

על דבר לעשות הרבה תרועות ולא רק תשע שהזכרתי למר רמב"ן ודברי מרן, רצוני להסביר דבר פשוט כביעתא בכותחא, הרמב"ן בדרשה כתב שלא מצאו כל אנשי חיל ידיהם, ובא לומר שהרבה שברים והרבה תרועות אין בזה הפסק הפוסל, וכתב שהשיעור למטה אבל למעלה אין בזה שיעור, וז"ל אלא מאריך בתרועה דילולי ועושה חמשה או חמשים יבבות כמו שנהגו כל ישראל, ומסיים שכ"כ הגאונים כו' ואי"צ להזכיר כו' שהוא מושכל ראשון, ע"ש.

מה שהבאתי למר את דבריו, לומר שכנהוג היום גם בזמן הרמב"ן ה' נהוג, והוסיף זה רק להוכיח שזה לא הפסק. – ולכן אין לשנות והמשנה ידו על התחתונה, אבל הפוסקים אין להם סיבה להביא את ההוכחה הזו שזה חלק מדבריו, ואם היו דנים אם זה הפסק שפיר יביאו כל הלשון של הרמב"ן, ואם היו דנים כיצד יש לנהוג אם תשע או חמישים היו צריכים להביא את הרמב"ן, אבל זולת זה אין שום מקום להביאו, שהרי ידוע לכולם שכך נוהגים, וזה שעושה תשע בצמצום הוא אומר כך ומי יודע אם זה נכון, ועכ"פ אסור לשנות מלבד מה שמרן ז"ל הזהיר את הרש"כ התוקע לפני התקיעות דמיושב בלשון זה ליינגע תקיעות ליינגע תרועות, (תקיעות ארוכות ותרועות ארוכות), בנשימה אחת.... – וע"ד לעשות תשר"ת כקול אחד, שהר"ש כהן תוקע דמרן לא עשה כן אצל מרן ושאלתי כמו שרבים שואלים מספר חזו"א, והשיב לי (שהן נכון שלא עושים הפסק) אבל לא לעשות כאילו קול אחד הנמשך, אלא לגמור את השברים ואח"כ להתחיל לעשות את התרועה, (וכבר ח"א רצה לומר שזה אף לעיכובא) ויכולני לעשות הדבר, השינוי בתנועה ולא בשניות.

ידידו הדוש"ת ובברכת כו"ח טובה מאיר

מכתב תשובה ממרן הגר"ד לנדר שליט"א

בס"ד צו"ג תש"פ

להדרכ"ת הגאון הגדול מוהר"ר מאיר גריינימן שליט"א
שוכט"ס

אכתוב בזה מה שחשבתי בביאור לשון הרמב"ן בדרש' לר"ה שכתב לי מעכ"ת שליט"א אשתקד.
לשון הרמב"ן, וכל זה שיעור התרועה למטה, אבל למעלה אין לה שיעור אלא מאריך בתרועה דילולי ועושה חמשה או חמישים יבבות כמו שנהגו כל ישראל וכן בתרועה דגנוחי מאריך ועושה אפילו חמישים שברים, ע"כ.
לכ' אין כוונת הרמב"ן שיש הידור בריבוי התרועות דילולי או דיבבות, אלא נושא דבריו הוא לאידך גיסא, דהיינו שלא נחשוב שאין להאריך למעלה, או שנחשוב שיש בזה שיעור מסוים למעלה (דהיינו דטפי מינה אין להאריך), ועלה כתב הרמב"ן שאינו כן, שאין להקפיד בזה, ומנהג ישראל דמייתי עלה מתפרש כן שאין מקפידין בזה שלא להאריך, אבל אין מנהג שצריך או שראוי להאריך, ולשונו אלא מאריך בתרועה וכו' אין כאן ענין חיובי שיש לנהוג כן, אלא הכי קאמר דרשאי לעשות בזה כפי שיחפז, או כפי ההזדמנות, או כפי שנקל לו לתוקע בכך.

[וכפה"נ מכל מהלך הדברים ברמב"ן שהי' מי שחלק בזה, דסבר דאין להרבות בתרועות דילולי או דיבבות, או דסבר דיש איזה גבל בזה למעלה, וכנגד זאת נכתבו דברי הרמב"ן, דאינו כן, דאין להקפיד בזה, וכן נהגו כל ישראל שאין מקפידין אם מרבה].
וסוף ד' הרמב"ן שאין צריך בזה לא לגאון ולא לרב לפי שהוא מושכל ראשון, לכ' לא שייך ענין מושכל ראשון על הידור שראוי לנהוג בו, אלא שייך על כנ"ל, דס"ל לרמב"ן שמושכל ראשון הוא דריבוי בזה אינו מפסיד, ודו"ק.

מאד אודה אם ישיבני מעכ"ת בזה דברו הטוב

בברכת גמח"ט דושתה"ר דוב לנדו

השיעורים בחודש אלול בהלכות תקיעת שופר

לקבלת הגליון במייל ובכל עניני הגליון אפשר לפנות לכתובת ymp8032@gmail.com

מערכי תורה

כי תבא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

מקרא ביכורים

בפרשת מקרא ביכורים כתוב שאומר (כ"ו, ה'-ח') 'וענית ואמרת וגו', וירד מצרימה ויגר שם וגו', וירעו אותנו המצרים ויענונו וגו', ויוציאונו ה' ממצרים ביד חזקה וגו'. וצריך ביאור למה מזכיר כל סיפור שעבוד מצרים ויציאת מצרים במקרא ביכורים, ומה כל ענין זה שייך למצות ביכורים. וברש"י כתב, שמזכיר חסדי המקום.

ונראה לבאר בזה, דהנה כל מקרא ביכורים הוא אמירת שבח והודאה על ארץ ישראל, וכמו שכתוב בפסוק ג', 'ואמרת אליו וגו' כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו', ובפירוש רש"י שם הביא דברי הספרי, 'ואמרת אליו, שאינך כפוי טובה', ומבואר שע"ז שבכל שנה מביא בכורים, הוא מכיר בטובת המקום שנתן לנו את הארץ, הרי דמקרא ביכורים, הוא בשביל ליתן שבח והודאה על מתנת ארץ ישראל.

והנה ארץ ישראל ניתנה לישראל בתנאי של גלות ושעבוד, כמו שנאמר להם בברית בין הבתרים 'ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה, ודור רביעי ישובו הנה', וא"כ הרי בשביל שיהיה לישראל זכות על הארץ, צריך שמקודם לכן יגלו וישעבדו ארבע מאות שנה, ויקויים בהם התנאי של הגלות והשעבוד, ורק אחרי כן יהיו זכאים לנחול ולזכות בארץ ישראל.

וברש"י בפרשת וישלח הביא דברי חז"ל, שעשיו אמר, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר של גזירת כי גר יהיה זרעך, דהזכיה בארץ ישראל תלויה היא בקיום גזירת כי גר יהיה זרעך ועבדום ועינו אותם.

אשר לפי זה יש לבאר דלכן הוא מזכיר כל ענין הירידה למצרים וקושי השעבוד, שבא לבאר בזה, שזכאין אנו לנחלת ארץ ישראל, דקיימנו את החלק בברית בין הבתרים של 'ועבדום ועינו אותם', וממילא זכאין אנו גם לחלק השני של 'ודור רביעי ישובו הנה'.

ויש להוסיף בזה, דלכן פירט הכתוב את קושי השעבוד, שהרי כבר מבואר בחז"ל דקושי השעבוד היה חלק בהשלמת קיום ה'ועבדום ועינו אותם', ולכן פירט הכתוב בארוכה שהיה קושי שעבוד גדול, ועל כן שפיר נחשב שנתקיים ה'ועבדום ועינו אותם'.

וגם יש לבאר מה שכתוב 'ויוציאונו ה' אלוקינו ממצרים וגו', שבא לומר בזה, דלא יאמרו דישראל ברחו ממצרים, וכמו שמצינו שפרעה אמר 'כי ברח העם', ואם כן עדיין לא נשלם גזירת ה'ועבדום ועינו אותם', על זה אומר הכתוב, דה' אלוקינו הוא שהוציאנו ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים, וממילא הרי דשפיר קיימנו את גזירת ה'ועבדום ועינו אותם', ושפיר זכאים אנו לנחול ולירש את ארץ ישראל.

'השקיפה ממעון קדשך'

הנה בפרשת וידוי מעשרות כתוב (כ"ו, י"ב-ט"ו) 'ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקודש וגו' השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל וגו'. וצריך ביאור מה ענין התפלה של 'השקיפה ממעון קדשך וגו' בתוך סדר הוידוי, ואיזה שייכות יש להתפלל ולבקש בשעת וידוי מעשר.

וברש"י הביא דברי הספרי, שאמירת 'השקיפה ממעון קדשך' הוא שהמתווה אומר, עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות וכו'. ומשמע מדברי הספרי, שיש בזה זכות מן הדין מכח שעשה מה שגזר עליו, וענין זה צריך ביאור, דאטו את שכרו הוא תובע, והלא שנינו במסכת אבות, 'נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך'.

ונראה לבאר בזה על פי דברי הגמ' בתענית דף ט' ע"א, דיליף מהכתוב בנביא מלאכי, 'הביאו את כל המעשר וגו', ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבקות אם לא אפתח את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די', דבכל דבר אסור לנסות את הקב"ה, אם הוא משלם שכר על המצוה, מלבד מעשרות, שבזה מותר לנסות ולבחון את הקב"ה, כמבואר בפסוק זה.

מעתה יש לומר, דזהו הביאור שאומר בסוף הוידוי 'השקיפה ממעון קדשך', דבזה הוא בא לבקש ולתבוע את ההבטחה 'אם לא אפתח את ארובות השמים וגו', דבמעשר הותר לנסות ולבחון את הקב"ה, ועל כן הוא בא עכשיו לאחר שסיים לקיים דין המעשרות, הוא בא לבקש את קיום ההבטחה שהובטח בשכר המעשר.

וזהו הביאור בדברי הספרי, שאומר עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות, שבאמת יש בזה טענה מן הדין, דכיון שקיים את חלקו, ממילא צריך עכשיו שגם מה שהובטח לו בשכר יתקיים.

ובזה נראה לבאר כל ענין הוידוי מעשר, שבאמת הוא דבר הצריך ביאור מהו כל ענין הוידוי, שמתוודה ואומר שעשה וקיים את כל פרטי הדינים כמו שנצטווה, ולא מצינו כזה ענין בשום מצוה, שכשמיסים קיום מצוה, יאמר וידוי שקיים המצוה בכל פרטיה ודיניה כאשר נצטווה.

אכן להמבואר יש לומר, דכל הוידוי הוא הקדמה להמשך הדברים שאומר 'השקיפה ממעון קדשך וגו', דכיון שהוא בא לבקש ולתבוע את קיום ההבטחה שהובטח למי שמקיים דיני מעשר, על כן הוא צריך לפרט ולומר שקיים את כל דיני המעשר כהלכתו, שהרי רק אם קיים את המעשרות כדין והלכתו הוא ראוי להבטחה, ועל כן כשבא לבקש ולתבוע את קיום ההבטחה צריך להקדים שקיים את כל סדר ודיני המעשרות כהלכתו, וזהו ביאור כל ענין הוידוי מעשרות. [וכל זה הוא מחסדי השם וטובו, שנתן מצוה שלימה של וידוי מעשרות, וכל תכליתה היא שבזה יוכלו ישראל לבקש את קיום ההבטחה שהובטחו].

והנה לאחר נשיאת כפיים, איתא בגמ' בסוטה דף ל"ט ע"ב, דהכהנים אומרים, 'רבונו של עולם, עשינו מה שגזרת עלינו, אף אתה עשה עמנו כמה שהבטחתנו, השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וברך את עמך את ישראל, ואת האדמה אשר נתת לנו, כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש', הנה נוסח הבקשה היא כלשון מה שאומרים בוידוי מעשרות, וגם הלשון שאומרים עשינו מה שגזרת עלינו, אף אתה עשה עמנו כמה שהבטחתנו, הוא כלשון הספרי שהבאנו לעיל.

אמנם צריך ביאור מהו הענין שהכהנים אומרים כן אחר שנשאו את כפיהם. ואם יש איזה טעם שאז מתפללים כן, למה תיקנו הנוסח כמו בוידוי מעשרות, ואיזה שייכות יש בין ברכת כהנים לוידוי מעשרות.

ולהמבואר יש לומר, דהרי גם בברכת כהנים, הובטח דכשהכהנים מברכים, אז הקב"ה מברך, וכמו שכתוב בפרשת נשא, 'ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם', וזהו התפלה שאומרים הכהנים לאחר נשיאות כפיים, שכיון שקיימו את מצוותם, הם מבקשים שתתקיים ההבטחה שהובטחה, וזהו שאומרים עשה עמנו כמה שהבטחתנו.

ודבר זה יסודו הוא בוידוי מעשרות, וזהו הביאור של כל וידוי מעשרות וביאור כל תפלת ובקשת 'השקיפה ממעון קדשך וגו', על כן תיקנו ויסדו נוסח התפלה לאחר ברכת כהנים, כמו מה שאומרים בוידוי מעשרות, ששניהם ענין אחד הם, הבקשה והתפלה לאחר קיום הדין. [והנה ברש"י כתב, דבקשת 'השקיפה ממעון קדשך', הוא מכח הבטחת אם בחוקותי תלכו, אמנם להמבואר הוא מכח ההבטחה המיוחדת שהובטחה על הפרשת מעשרות].

עַד רַדַּת חוֹמוֹתַיךְ

כתוב (כ"ח, נ"ב) 'והצר לך בכל שעריך עד רדת חמתך וגו'. בביאור הלשון 'עד רדת', פירש רש"י עד רדת חמתך לשון רידי וכוש. ואפשר לפרש שנכלל בזה דברי המדרש (איכה פ"ד) שהיה נבוזראדן ממדד בחומה והיתה שוקעת בכל יום טפחים ומחצה עד ששקעה כולה, וכיון ששקעה כולה נכנסו השונאים לירושלים. ומבואר דאופן בקיעת חומת ירושלים לא הייתה באופן של חורבן והירוס, אלא באופן של ירידה ושקיעה בארץ. וכן הוא לשון הכתוב באיכה 'טבעו בארץ שעריה'. ולפי זה יש לפרש הלשון עד רדת, מלשון ירידה ושקיעה שהחומות לא נחרבו ונהרסו, אלא ירדו ושקעו בארץ.

קל מלך יושב וכו' עושה צדקות עם כל בשר ורוח וכו' קל הורית לנו לומר שלש עשרה וזכר לנו היום ברית שלש עשרה.

יש לומר בזה, דהנה ענין התשובה הוא שייך גם באומות העולם, וכמו דמצינו אצל קין, ואצל אנשי גינוה, ששלח להם הקב"ה את יונה הנביא להזהירם על התשובה, וגם מדות של רחמים ישנם אצל אומות העולם, וכמו שכתוב בנביא יונה 'כי ידעתי כי אתה וגו' חנון ורחום ארך אפיים ורב חסד ונחם על הרעה', אבל לעם ישראל נוסף ענין מיוחד בפני עצמו, של כריתת ברית על י"ג מידות של רחמים, שברית כרותה להם שאינן חוזרות ריקם, וכמו דאיתא בגמ' בראש השנה דף י"ז ע"ב, אמר רב יהודה ברית כרותה לי"ג מידות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנוכי כורת ברית, ועיי"ש בפירוש רש"י שכתב 'ברית כרותה לי"ג מידות הללו שאם יזכירם ישראל בתפילת תעניתם אינן חוזרות ריקם', וכריתת ברית זו היא מיוחדת רק לישראל לבד, ולא לשאר אומות העולם, וכמו שכתוב בפסוק שכריתת ברית זו היא 'נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וגו', וכמבואר כל זה בחידושי מרן רי"ז הלוי בפרשת ואתחנן.

אשר לפי זה יש לפרש סדר התפילה, דבתחילה אומר, 'עושה צדקות עם כל בשר ורוח, לא כרעתם תגמול', וזה כולל גם את אומות העולם, דגם בהם שייך ענין התשובה, וגם עמהם יש הנהגה במדות של רחמים, ואח"כ אומר 'קל הורית לנו לומר שלשה עשרה, וזכר לנו היום ברית שלשה עשרה', דזה קאי על הכריתת ברית על י"ג מדות, דזה הוא דוקא לנו, היינו דברית זו היא רק לנו לישראל. ועל דרך זה יש לבאר גם מה שאומרים, 'קל ארך אפים אתה ובעל רחמים נקראת ודרך תשובה הורית', גדולת רחמך וחסדיך תזכור היום ובכל יום לזרע ידידיך', והיינו דבאמת המדות רחמים של ארך אפיים ודרך תשובה, הם דברים ששייכים בכל אומות העולם, אבל גדולת רחמך וחסדיך, זה קאי על הברית הכרותה לי"ג מידות, שזהו גדולת הרחמים, זה הוא רק לישראל, וזהו שאומר 'גדולת רחמך וחסדיך תזכור לזרע ידידיך' דווקא.

אלול זה הזדמנות לזכות

באחת מהתלאות של ישיבת מיר, הבחורים היו טרודים ומותשים גופנית ונפשית מעמל הדרך. המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל אמר שרוצה לדבר, כולם היו בטוחים שיגיד דברי נחמה דברי עידוד, אך לא כן, ר' יחזקאל התחיל ואמר - קול אומר קרא ואומר מה אקרא, אלול!!!

מישהו שאל פעם את מרן רה"י זיע"א מדוע ר' יחזקאל לוונשטיין דיבר כ"כ הרבה על אלול, ואילו מרן רה"י לא מדבר? ענה לו מרן, כשר' יחזקאל דיבר אלול, אז אלול דיבר, ר' יחזקאל עצמו היה אלולדיג.

רה"י הגר"ד פוברסקי זצ"ל הגיע פעם מזועזע כולו, מישהו אמר לו שאלול פשט את הרגל, ור' דוד שהיה תלמיד קלם לא יכל להרגע מזה, אלול פשט את הרגל! והיו שהבינו כי זה לא נכון שאלול פשט רגל כי הרבה חוזרים בתשובה גם היום, ובכל הישיבות מתעוררים הרבה באלול, אלול זה אחרת זה משהו מיוחד.

אבל כפי הנראה הרה"י הגר"ד שהיה אדם עמוק, הזדעזע על משהו יותר עמוק בזה, דהנה אדם שפשט רגל לא אומרים עליו שהכסף פשט את הרגל, אלא שאתה פשטת רגל, אנחנו חושבים ש'אלול' זה כמו אדם שמקבץ נדבות ומחפש שיבוא אליו אנשים ויפחדו ממנו, וכשלא מוצא אף אחד אז הוא פושט רגל, אך זה לא נכון, אלול לא צריך אף אחד ולא ביקש מאף אחד שיבוא אליו, אלול זה מתנה שה' נתן לנו שע"י נוכל לזכות בדין, ואם אתה לא רוצה להתחזק אז אתה הוא שפושט רגל! אתה זה שהוא בלי אלול אתה המפסיד!! ועוד איך מפסיד.

יש סיפור שאנו תמיד מספרים אותו במשך שנים, (וכל שנה באים אלי ומספרים לי שניסו ג"כ והתחזקו) לפני עשר שנים הייתי בישיבת כפר גנים של הגר"ר ישעיהו גרינמן שליט"א והוא סיפר לי על בחור שהיה שם, שהוא הגיע והתחיל מכלום, והיום הוא לומד שש שעות רצוף עם טעם וחשק וגישמאק בלימוד. היה בחור אחר שקינא בו ושאל אותו - כיצד אתה לומד כ"כ בהתמדה? אמר לו הבחור מה הבעיה תעשה את זה גם אתה. שאלו הבחור איך אני יכול, הרי כשאני לומד חצי שעה כ"כ קשה לי עד שאני מרגיש את קיום הפסוק 'בכל לבבך' ואחרי שעה אני מרגיש 'בכל נפשך' - מסירות נפש, וכשנוטלים לי את הנפש כבר אינני מסוגל להמשיך ללמוד... ואיך אתה לומד שש שעות רצוף? ענה הבחור אתה לא הבנת אותי אני הייתי בדיוק כמוך, וכ"כ רציתי שיהיה לי חשק ללמוד וקינאתי בבחורים שלומדים ונחנים מהלימוד, ולא היו לי כלים להגיע לזה. עד שפעם אחת שמעתי דרשה שאלול ועשייתם הם ארבעים ימי רחמים, זה הזדמנות חד שנתית להתהפך למשהו אחר לגמרי, אחריהם אתה כבר לא מה שהיית...

הגה"צ ר' חיים פרידלנדר זצ"ל מביא את דברי הרמח"ל בלשון ציורית, שכל שנה העולם מסתובב סביב גלגל ובר"ה מחליפים גלגל, ומה שהיה בשנה שעברה לא נוגע לשנה הבאה, ואנו רואים זאת באמת שיש גבירים שפושטים את הרגל ויש פושטי רגל שנהיים גבירים, וכל שנה לא נוגעת לחברתה. אז אם יודעים לנצל את ימי הרחמים מא' אלול עד התקיעת השופר שבתפילת נעילה, להתחזק ולהתחנן ולבקש ולעשות תשובה, אז אפשר להשתנות מקצה לקצה. וממשיך אותו בחור ומספר - אני החלטתי להשתנות, אז אמרתי לעצמי, אני אתאמץ באלול הזה כפי יכולתי וגם אם בסוף לא אשתנה כלום, זה לא סוף העולם, אז מה יש לי להפסיד, ובאמת התאמצתי בכל הכח, התפללתי בכיתי ביקשתי

והתחזקתי למרות שהיה קשה לי, ארבעים יום של עבודה, עד שברגע שבא השופר של תפילת נעילה, שאז כמו שעבדים יוצאים לחירות ביובל גם אני יצאתי לחירות, ונהייתי אדם אחר לגמרי, עם חשק ואהבה ושמחה ללימוד!!! אז כדאי גם לך לעשות זאת!

וזה מה שאמרתי לך שגם אתה יכול לעשות את המהפך. כ"ז ספרתי במשך עשר שנים עד היום, ומאז אני מקבל משוב מכל מיני בחורים שניסו והצליחו מאד!!! לא ממש כמוהו, אך כפי הנראה גם לא עמלו כמוהו.

והנה לפני כשלוש שנים הגיע אלי בחור מישיבה בירושלים ואמר לי, שמעתי את מה שהמשגיח סיפר ואני התאמצתי מאוד באלול, גם אני רציתי חשק ללמוד, והגיע יום כיפור ותקיעת שופר של נעילה, אמנם שום דבר לא השתנה, כלום, נשארתי אותו הדבר, הגיע הו"ר ונשארתי אותו דבר, וכך הגיע נס חנוכה, ונס פורים, וחג הפסח, וכלום לא השתנה כבר התיאשתי לא האמנתי שזה יכול באמת להועיל, אמנם לפתע כשהגיע חג השבועות פתאום תקף אותי חשק עז ללמוד ונהייתי אדם אחר עם חשק, מרץ, הנאה, שמחה בלימוד, ואין לי שום סיבה למה זכיתי לזה, וברור לי שזה בגלל מה שהתאמצתי באלול, רק שלא היה לי את הזכות לקבל זאת מיד אלא רק לאחר שבועות. אדם צריך לדעת, כמה שמשקיעים היום כך מקבלים, לפי ההשקעה האדם מקבל.

אמר לי ר' אביגדור שפירא בשם סבו הגאון רבי ישראל איסר שפירא שכתוב בגמ' בסוף מסכת ברכות (סד). שת"ח שהולכים מביהכ"נ לביהמ"ד עליהם הכתוב אומר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון, ושאל, פתח ב"לכו" לשון רבים וסיים ביירא'ה' לשון יחיד. ואמר בשם סבו ללכת, כולם הולכים (לשון רבים). ברם לזכות לגילוי שכינה - יראה אלוקים, את זה כל אחד לפי מה שהוא השקיע והכין את עצמו לפי הכלים שהכנת לפי"ז תקבל. והוסיף וסיפר ר' אביגדור בשם אביו הרה"ג ר' אליהו חיים, שהבית הלוי כידוע היה רב בסלוצק לאחר שהגר"ר יוסף סלוצקער נפטר ובנו ר' מאיר עדיין היה צעיר, וכשהבית הלוי עזב את העיר מינו את הבן ר' מאיר סלוצקער לרב, ואז עשו מסיבת פרידה לבית הלוי, והנה ידוע ענוותנותו הגדולה שהיתה לבית הלוי, והבית הלוי אז סיפר באותה מסיבה - שבהתחלה כשהגיע לסלוצק (אחרי שר' יוסף סלוצקער נפטר), שמע ב' זקינו מדברות וא' אמרה לחברתה מה הביאו לנו, על הרב הקודם הרי ראינו שכינה על הפנים, וכעת איזה רב הביאו!! אמרה השניה, וכי את לא רואה את השכינה גם על הרב השני!! ענתה הראשונה וכי זה דמיון בכלל בין השכינה שלו לשכינה שלו!! אמר הבית הלוי, הנה כעת אני עוזב ובא הבן של הרב הקודם, והוא יחזיר לכם את השכינה שהיתה קודם אצל אביו. ייראה אלקים בציון! לכל אחד באלול, זה אלול אחר, כמה שהכנת כלים לפי"ז תקבל!! כמה שאתה משתדל כך תקבל.

גם אם זה קשה זה טוב

הנה התחלנו להגיד את המזמור 'לדוד ה' אורי וישעי' אומר המדרש (תהילים כ"ז) א"ל הקב"ה, בתחילה אתה אומר אחת שאלתי שבתי בבית ה', וחזרת ואמרת לחזות בנועם ה' וכו'! זה לא אחת זה כמה - שבתי בבית ה', לחזות, לבקר. ענה דוד ממך למדתי, אתה אמרת מה ה' אלוך שואל מעמך 'כי אם', ואח"כ יש שני פסוקים שלמים מה ה', רוצה ליראה את ה', לאהבה אותו, ולעבוד את ה', ולשמור את מצוות ה' ואת חוקותיו. והנה המדרש הזה אומר דרשני, ונבאר בזה, שלאחר ב' פסוקים אלו ישנם שני מילים 'לטוב לך'! דוגמא לדבר - בחור מתחנך ואביו אומר לו לך

לחנות פלונית וסיכמתי איתו שתקבל מקרר יפה, עובר עוד שבוע והאב אומר לבנו לך לחנות אחרת ותקח תנור, ולך לחנות זו ותקח ארון, מיטה, שולחן, וכי' וכי' הבן יגיד לאביו - אין לי כח ללכת כל שבוע למקום אחר!! ודאי שלא! כי זה רק בשבילי! טובתו! וכך א"ל הקב"ה, וכי אני מבקש ממך משהו! וכי אני צריך משהו, והרי אם תצדק מה תתן לו? אני רק רוצה שיהיה לך עוד טוב ועוד טוב ועוד טוב. וזה מה שדוד ביקש - אחת שאלתי - להתקרב אליך, וזהו, לא חשבונות אחרים להנות מהחיים וכדו', אלא רק להתקרב אליך - שבתי, לחזות, לבקר....

מִן הַמִּשְׁגִּיחַ הַגֹּהֵץ רַבִּי דּוֹב יִפֶּה זַ"ל מְאֹד כָּאֵב לוֹ שֶׁהִשְׁחִירוֹ אֶת פְּנֵי אֱלֹהִים, שְׂאוֹמְרִים כֹּל הַזְמָן שְׂאֵלֻל זֶה 'פְּלִצוֹת' כְּבִיכּוֹל בּוֹזֵה הוּא מִתְחִיל וּבֹזֵה הוּא נִגְמָר וְכַךְ נּוֹפֵל פָּחַד, וְאִזּוֹ מִתְרַחֵקִים מִזֶּה וּמִפְסִידִים הֵכֵל, אִפִּי הַגִּרְיָ"ס לֹא כּוֹתֵב כֵּךְ, אֲלֵא כּוֹתֵב (אֹרִי יִשְׂרָאֵל אִיגֶרֶת י"ד) שֶׁמִּלְפָּנֶיךָ יִדְעֵתִי דֵּהֵינּוּ שְׁבִדּוֹרוֹת הַקּוֹדֵמִים, הִיָּה פְּלִצוֹת, אֲבֵל בְּדוֹרוֹ כִּבֵּר לֹא הִיָּה!! אֱלֹהִים זֶה פְּלִצוֹת!! אָמַר רִ"ד יִפֶּה - הִנֵּה הַגִּי"ר רַבִּי יִחְזָקָאֵל לִוְיִשְׁטֵיין אֲצֵלוֹ הִיָּה אֱלֹהִים הִכִּי חֹזֵק בְּדוֹר הָאֲחֵרוֹן, וְהוּא אָמַר עַל אֱלֹהִים בְּדִקְדּוֹק לְשׁוֹנוֹ 'הַיָּמִים הַנִּחְמָדִים הָאֵלֶּי!!

אֱלֹהִים זֶה יָמִים נִחְמָדִים, אֲמַנִּם יֵשׁ יִרְאֵה מִיּוֹם הַדִּין, אֲךָ מִיָּמָּה זֶה יָמִים נִחְמָדִים. אָמַר לִי הַגִּי"ר רַבִּי יִשְׂרָאֵל אֱלִיהוֹ וְוִינְטְרוֹיב שְׁבִתְנָא דְּבִי אֱלִיהוֹ רַבָּה (פֶּרֶק ג') כְּתוֹב 'יִרְאֵתִי מִתּוֹךְ שְׂמִחָתִי, וְשְׂמִחָתִי מִתּוֹךְ יִרְאֵתִי' דֵּהֵינּוּ כֹל דְּבַר שֶׁזֶה קֶרֶבֶת אֱלֹקִים זֶה שְׂמִחָה! יִרְאֵת שְׁמִים אֱמִיתִית - זֶה שְׂמִחָה! עַל אִפִּי שֶׁזֶה יִרְאֵה, עוֹז וְחִדּוּהָ בְּמִקּוֹמוֹ. וְכִמּוֹ שְׂכֵתֵּר רַבִּינוֹ יוֹנֵה יִרְאֵת ה' תּוֹסִיף יָמִים. כֹּל יִרְאֵה רִגִּילָה מִקְצֶרֶת יָמִים וְאִילוֹ יִרְאֵת ה' זֶה אַחֲרֵת, וְאִנִּי קֶרֶבֶת אֱלֹקִים לִי טוֹב! יִרְאֵ"שׁ זֶה קֶרֶבֶת לֵה!! וְכֹל קֶרֶבֶת לַהֲקַבֵּ"ה רַק שְׂמִחָה אִתָּה! עוֹז וְחִדּוּהָ בְּמִקּוֹמוֹ, יִרְאֵה שֶׁהִיא יִרְאֵת שְׁמִים זֶה דְּבַר אַחֵר.

וּבִיטוֹר, שְׂמִעֵתִי מִהַגִּי"ר אֲבִרְהָם יִצְחָק קוֹק שְׁלִיט"א בִּשְׁם הַגִּי"ר זְבוּלוֹן גִּרֵּז, שֵׁשׁ נִיגוֹן יָדוֹעַ שֶׁל מִרְן הַגִּר"ב בַּעַר 'כִּי עֵין בַּעֲיָן יִרְאוּ בְּשׁוֹב ה' צִיּוֹן' וְכִשְׁרִי יִרוּחַם שֶׁר אֶת זֶה, הוּא אָמַר מִתִּי אֲנַחְנוּ נִרְאֵה! בְּשׁוֹב ה', וְאִינּוֹ יוֹדְעִים מִתִּי זֶה יִגִּיעַ. אֲךָ בְּאֵמֶת אֲנִי רוֹאִים זֹאת גַּם הַיּוֹם! אִיפֹה? בִּבְהִמָּ"ד שֶׁל בְּנֵי הַתּוֹרָה... אָדָם בִּישִׁיבָה יִכּוֹל לִרְאוֹת קֶרֶבֶת אֱלֹקִים לִרְאוֹת וְלַהֲרִישׁ בּוֹרָא עוֹלָם!! וְכִשְׂמַנְצֵל אֶת הַיָּמִים הַלָּלוֹ אִזּוֹ הוּא מִרְגִּישׁ נַעֲמִוּת, וְחִי בְּטוֹב וּבְנַעֲמִימִים.

אָמַר לִי פֶּעַם מִרְן רַה"י זִיעִ"א - אָדָם שֶׁנִּהְיָה מִדֶּף גַּמ' אִינִי מִבֵּין בְּאִיזָה הִנָּה הַיִּצְהָ"ר יִכּוֹל לִפְתּוֹתוֹ שִׁיְהִיָּה מוֹכֵן לַחֲחִלְקִי זֹאת בְּהִנָּה שֶׁל דֶּף גַּמ'. מִי שְׁחִי בּוֹרָא עוֹלָם וְנִשְׁמֵר מִחֲטָא, הָאוֹשֵׁר הַזֶּה מִמֶּלֶא אֹתוֹ הִנָּה הַזֹּאת מִמֶּלֶאֶת אֹתוֹ...

לפתוח את הלב ל'אלו' זה בתורה

וְאִיךְ מִתְחִילִים בַּעֲבוּדָה בְּחוּדֵשׁ אֱלֹהִים יָדוֹעַ בִּשְׁם מִרְן הַחֲזו"א שְׂבֵאלוֹל כּוֹלֵם מִתְחִילִים לִלְמוֹד יוֹתֵר מוֹסֵר, וְאִנִּי לּוֹמֵד גַּמ' יוֹתֵר בְּהַתְמַדָּה. אִזּוֹ חֲלוּשֵׁי הַדַּעַת אֲוִמְרִים - שֶׁהַחֲזו"א לֹא עוֹשֶׂה עֵסֶק מֵאֱלֹהִים... הַעֵיקָר לַהֲמַשִּׁיךְ לִלְמוֹד... אֲמַנִּם לֹא זֶה הַחֲזו"א הַתְּכוּוֹן, אֲלֵא כַךְ כּוֹוֶנְתּוֹ, הִרִי כּוֹלֵם רוֹצִים בְּאֱלֹהִים לַהֲתַעֲוֹרֵר, כּוֹלֵם! וְכּוֹלְנוּ יוֹדְעִים שֵׁשׁ יוֹם הַדִּין וְאִין דְּבַר כּוֹזֵה שְׁיֹם הַדִּין פּוֹסֵחַ עֲלֵינוּ, עַל הֵכֵל דְּנִים בּוֹ, אִם יִהְיֶה מִנּוּחַת הַנֶּפֶשׁ, חֲבֵרוֹתוֹת טוֹבִים, לַהֲבִין אֶת הַשִּׁיעוֹר, חֲבֵרֵי חֹדֶר טוֹבִים, וְאִפִּי גַם אוֹכֵל טַעֲמִים... עַל הֵכֵל דְּנִים בְּיוֹם הַדִּין, אִזּוֹ לִמָּה לֹא לִפְחָד!! וְבַעֲיָקָר הִרִי זֶה גַם קוֹבַע נֶצַח!! מִרְן רַה"י זִיעִ"ה הִיָּה רּוֹעֵד מִפְּחַד בִּיּוֹחֲכ"פ וְתַמִּיד אָמַר - יוֹי"כ זֶה הַחִיתוֹם שֶׁל הַנֶּצַח!!

וְמָה גַם שֶׁהֵלֵב סֵתוֹם וְאִיךְ אֲפִשֶׁר לַהֲתַקְדֵּם? אִיךְ פּוֹתַחִים אֶת הֵלֵב! אָמַר הַרַה"י הַגִּר"ש רּוֹזֶנְבֶּרְגִּי זַ"ל, הוּא יִפְתַּח לִיבְנוֹ בְּתוֹרָתוֹ - מָה הַמִּפְתָּח שֶׁל הֵלֵב! בְּתוֹרָתוֹ - בְּתוֹרָה! זֶה הַמִּפְתָּח שְׁפּוֹתֵה הֵלֵב, כְּשֶׁאָדָם לּוֹמֵד בְּהַתְמַדָּה אִזּוֹ הַרְגֵּשׁ נִפְתַּח, הֵלֵב נִפְתַּח וּמִרְגִּישׁ נַעֲמִוּת וּמִתִּיקוֹת וְקֶרֶבֶת אֱלֹקִים, קוֹב"ה וְאוֹרִיתָא וְיִשְׂרָאֵל חַד הוּא, וְאִזּוֹ הוּא יִכּוֹל לַהֲתַחֵל לַעֲבוֹד, דְּבַר רֵאשׁוֹן תּוֹרָה, גַּמְרָא.

הַגָּאוֹן רַבִּי מִרְדְּכַי צוֹקֶרְמָן זַ"ל בִּיאַר שְׁלֵכָאוֹרָה אֶת סֹדֶר הַמוֹסֵר הִיּוֹ צְרִיכִים לִסְדֵּר בְּתַחֲלִיל הַיּוֹם, כְּדִי לַדַּעַת אִיךְ לַנְהוֹג בְּיוֹם, וְכִמּוֹ שֶׁהוֹרָאוֹת שִׁימוּשׁ נּוֹתֵנִים לְאָדָם לִפְנֵי הַשִּׁימוּשׁ וְלֹא אַחֲרָיִם שְׁסִיִּים הַשִּׁימוּשׁ אִי"כ מְדוּעַ סִידְרוֹ אֶת סֹדֶר הַמוֹסֵר בְּלִילָה! וְעֵנָה - מוֹסֵר צְרִיךְ לְדַבֵּר אֶל הֵלֵב, וְרַק אַחֲרַיִם שְׁסִיִּים שְׁנֵי סֹדְרִים שֶׁל לִימּוּד בְּהַתְמַדָּה וּבַעֲמֵל, רַק אִזּוֹ הַמוֹסֵר יִכּוֹל לְדַבֵּר אֱלֵינוּ! וְבִלִּי זֶה אִזּוֹ הַמוֹסֵר לֹא מִשְׁפִּיעַ עֲלֵינוּ! אֲלֵא הוּא רַק סֵתֵם קֶרָא אִיזָה סִפֵּר... הוּא יִפְתַּח לִיבְנוֹ בְּתוֹרָתוֹ דְּבַר רֵאשׁוֹן זֶה הַתְמַדָּה! וְהַתְמַדָּה פּוֹתַחַת אֶת הֵלֵב.

לא להתפס בזוטות

וּבְרַגְעָה שֶׁל מַחֲשֶׁבָה 'אוֹתִי עֲזָבוּ מִקּוֹר מִיָּם חִיִּים, לַחֲצַב לֵהֶם בְּאֵרוֹת בְּאֵרוֹת נִשְׁבָּרִים, אֲשֶׁר לֹא יִכְלוּ הַיָּמִים' (יִרְמִיָּהוּ ב, י"ג).

ר' שְׁמִשׁוֹן פִּינְקוֹס זַ"ל סִיפֵר עַל גִּיסוֹ שֶׁהִצְלִיחַ לִסְדֵּר שְׁנֵי אֲרָה"ב יוֹבָא לְבָקֶר בִּישִׁיבָה, אִזּוֹ הוּא לָקַח אֶת בִּיהִמָּ"ד וְהִפְךָ אוֹתוֹ לְאַרְמוֹן, הַחֹדֶר שֶׁל הַנְּאוֹם שֶׁל הַנְּשִׂאָה הִיָּה יִסוּד שְׁבִתְפִּאֲרָתָהּ, וְהִנֵּה אַחֲת מִשְׁגַּעוֹנוֹתֶיהָ שֶׁל אֲמִרְיָקָה זֶה 'הוֹיִלוֹנוֹת' אִזּוֹ הוּא נִיגַשׁ לַחֲנוּת הִכִּי יוֹקֶרֶתִי בְּנִי יוֹרֵק, וְהִבִּיא אֶת הוֹיִלוֹן הִכִּי יוֹקֶרֶתִי וְהִכִּי יִפֶּה עִם דּוֹגְמָא מִרְהִיבָה וְשׁוֹבָה לֵב, וְתִלָּה אֶת זֶה בְּחֹדֶר שֶׁהִנְשִׂא יִדְבֵּר בּוֹ. וְהִנֵּה טֶרֶם בִּיאֵת הַנְּשִׂאָה יִשְׁנָה וְעַדָּה שְׁבָאִים לְבִדּוֹק אֶת הַמִּקּוֹם אִם הוּא עֵרוֹךְ וּמוֹכֵן לְקַבֵּלֶת פְּנֵי הַנְּשִׂאָה, וְאִכֵּן הֵם רָאוּ אֶת הַחֹדְרִים וְהַתְּפִלָּאוֹ וּמִשְׁהַגִּיעוּ לְאוֹתוֹ חֹדֶר שֶׁהִנְשִׂא יִדְבֵּר בּוֹ הַזְּדַעְזָע הַשֶּׁר וְאָמַר - כָּאֵלּוֹ בְּזִיוֹנוֹת לְנִשְׂאָה! אִנִּי הוֹלֵךְ מִפָּה!! וְכּוֹלֵם נִיסוֹ לַהֲרַגִּיעוֹ, וּמִשְׁנַרְגֵּעַ שְׂאֵלוֹהוּ מָה נִזְדַּעַע כִּי"כ וְעֵנָה 'הוֹיִלוֹנוֹת'!! אָמְרוּ לוֹ - הִרִי אֱלֹהִים הוֹיִלוֹנוֹת הִכִּי יָפִים וְהִכִּי יִקְרִים בְּמִדְיָנָה, עֵנָה לֵהֶם בְּדִיקוֹ לִכֵּן אִנִּי מִזְדַּעְזָע וְלִמָּה! כִּיּוֹן שֶׁכִּשְׁהִנְשִׂא אֲרָה"ב מְדַבֵּר כֹּל הַעֵינִיִּים מִבִּיטוֹת בְּנִשְׂאָה וְכֹל הַזְּנִיִּים קְשׁוּבוֹת לְכָל הַגֵּה שִׁיּוּצָא מִפִּי הַנְּשִׂאָה, וְאִין שׁוֹם הִיָּסֵחַ הַדַּעַת בְּכּוֹלֵם, אִזּוֹ אִם בְּאֲמַצֵּעַ הַנְּאוֹם אַחַד הַנוֹכַחִים תְּצוּד עֵינוֹ אֶת אַחֲת הַדּוֹגְמָאוֹת הַיִּפּוֹת שֶׁל הוֹיִלוֹן וּבְמִקּוֹם לַהֲקַשִּׁיב לְנִשְׂאָה הוּא יִתְבּוֹנֵן בְּאַחֲת הַדּוֹגְמָאוֹת שֶׁל הוֹיִלוֹן, וְכִי אִנִּי אַעֲשֶׂה לְנִשְׂאָה כּוֹזֵה בְּזִיוֹן גְּדוֹל שֶׁהוֹיִלוֹן יִשׁוּוֹה וְיִתְחַרְהַ לְדַבְּרֵנוֹ שֶׁל הַנְּשִׂאָה!! וְכִשְׂשִׂאֲלוֹהוּ מָה יַעֲשׂוּ כַּעַת, עֵנָה לְהוֹרִיד מִיד אֶת כֹּל הוֹיִלוֹנוֹת הַלָּלוֹ וְלִשְׁיִם בְּמִקּוֹמָם פְּשׁוּטִים לְגַמְרִי.

אָמַר הַגִּר"ש פִּינְקוֹס הַקַּבֵּ"ה בָּא אֱלֵינוּ אֲבֵל אֲנַחְנוּ מִסְתַּכְלִים עַל כֹּל שְׁטוֹת קִטְנָה שְׂמוּצִיָּאָה אוֹתָנוּ מִהַלִּימוּד! כֹּל צַעֲצוּעַ, כֹּל יִדְיָעָה חֲסֶרֶת עֵרֶךְ... מִשְׁחָקִים בְּצַעֲצוּעִים, אִי"א לֵהִיּוֹת כָּאֵלּוֹ קִטְנִים, הִרִי וְדָאִי שְׁלִפְנֵי אָדָם גְּדוֹל כְּמִרְן שֶׁר הַתּוֹרָה רַבִּי חִיִּים שְׁלִיט"א לֹא תִדְבֵּר בְּקִלּוֹת רֵאשׁ שְׁטוּיּוֹת כָּאֵלּוֹ, אִזּוֹ לִמָּה סֵתֵם כִּכָּה אֶתָּה כֵּן מְדַבֵּר שְׁטוּיּוֹת! וּבְאֲמַצֵּעַ הַלִּימוּד לַהֲשׁוֹתוֹ לְדַבְּרִים פְּשׁוּטִים כֹּל כֵּךְ!!

בְּחוֹר מִשְׁקִיעַ עַל חֲבֵרָה (כְּמוֹבֵן שְׁצִרִךְ לֵהִיּוֹת בִּיחָד, שִׁיְהִיָּה עִם מִדּוֹת טוֹבוֹת, בְּנִי"א לַחֲבִירוֹ, אֲךָ כָּאֵן הַכוֹוֶנָה לְמִי שְׂמִשְׁקִיעַ יוֹתֵר מִדִּי ב'חִיִּי חֲבֵרָה') סִיפֵר הַנֶּכֶד שֶׁל מִרְן פּוֹה"ד הַגִּרְיָ"שׁ אֱלִישִׁיב זַ"ל שְׁלִפְנֵי שֶׁהוּא הֵלֵךְ לִלְמוֹד בִּישִׁיבַת קוֹל תּוֹרָה, הוּא לִיוֵּה אֶת הַגִּרְיָ"שׁ וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מָה סָבָא אוֹמֵר לִי לְרַגֵּל זֶה שְׂאִנִּי נִכְנֵס לִישִׁיבָה, אִי"ל הַגִּרְיָ"שׁ כִּשְׁתַּכְנֵס לִישִׁיבָה תַּחֲפֵשׁ מִיד פִּינָה טוֹבָה בְּצַד, וְשֵׁם אֶתָּה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד עַד הַחֲתוּנָה, וְלֹא מִשְׁקִיעַ בְּשׁוֹם דְּבַר אַחֵר לֹא בַּחֲבֵרָה, וְלֹא בְּשְׁטוּיּוֹת שׁוֹנוֹת... לֹא לַהֲתַבְּזוֹ עַל כּוֹלֵם וְלַהֲשִׁקֵּעַ בְּשְׁטוּיּוֹת!

בְּקוֹבֶרֶין הִיּוֹ אוֹמְרִים - 'מוֹסֵר ה' בְּנִי אֶל תִּמְאָס' הַמוֹסֵר הִכִּי גְדוֹל שֶׁל ה' הוּא - 'בְּנִי' לַדַּעַת שְׂאֵתָה בֵּן שֶׁל ה' אֶתָּה שִׁיִּךְ לְאַרְמוֹן הַמְּלוּכָה, לַעֲלוֹם הָאֲצוּלָה, אֶל תִּתְגַּלְגַּל בְּדַבְּרִים מֵאוֹסִים! עַל מָה אֶתָּה - בֵּן מֶלֶךְ מְבֻזָּב אֶת הַחִיִּים!!

יֵשׁ מִיתַת נִשְׁקָה כּוֹלֵם רוֹצִים, אֲבֵל יֵשׁ גַּם חִיִּי נִשְׁקָה, יִשְׁקִנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיָּהוּ כְּתִי שֶׁזֶה הוֹלֵךְ עַל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְלֹא יִשָּׁן כִּי אִם עַל יָצוֹעַ אֲהַבְתּוֹ, וְלֹא יָקוּם כִּי אִם עַל מִתִּיקוֹת זָכְרוֹ (חֻבְבָּה"ל), חִי חִי נִשְׁקָה! אֲהַבַת הַבּוֹרָא, אִיךְ אֲפִשֶׁר לַהֲפִסֵּד אֶת זֶה...

לא להפסיד כ"כ הרבה טוב

הַסְפּוֹרְנוֹ אוֹמֵר עַל הַפְּסוֹק רָאָה אֲנוּכִי נּוֹתֵן לַפְּנִיכֵם הַיּוֹם, בְּרַכָּה וְקִלְלָה (רִישׁ פְּרִשְׁתָּה רָאָה) שֶׁהַפְּסוֹק מְדַבֵּר עַל אֲנָשִׁים בִּינוֹנִיִּים,

שאדם בינוני חושב לעצמו אמנם לא אהיה הצדיק הכי גדול אך לפחות לא הרשע הכי גדול, לא אהיה גאון עולם אבל גם לא עם הארץ, עייז אומר הפסוק אין דבר כזה! חיים או מוות! ברכה או קללה! קיצוני ובאמת צריך באור למה, היה פעם גביר שהיה לו שמונה עשר מליארד דולר (!!!) והוא הפסיד את הכל ונשארו לו 'רק' כמה מאות מליונים, וזה היה אבל וצער גדול וכי זה אבל גדול? הרי נשארו אצלו מאות מליונים!!

הגמ' בכתובות (סו:) אומרת שביתו של נקדימון בן גוריון פסקו לה ארבעה מאות זהובים לקופה של בשמים כל יום, והיא קללה אותם ואמרה כך תתנו לבנותיכם וכולם ענו אמן, והבאור שהעני שמקבל ארבעה מאות זהובים כל יום זה ברכה גדולה, אבל היא שהייתה רגילה למליונים, זה נחשב אצלה לקללה.

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, אתה יכול להיות מליארדר או למה אתה לא גודל, למה אתה מפסיד את זה? למה אתה מסתפק בבינוניות, אתה יכול לגדול ולהתעלות, למה להפסיד את זה? למה להפסיד המליונים וליפול לשאול תחתית? כולנו יודעים שאלול זה לא 'משפט' תשרי זה משפט - מזל מאזניים. אלול זה מזל בתולה, ובתולה זה קירבה (בגמ' בכתובות אלמנה במנה בתולה במאתיים), אלול ר"ת אני לדודי ודודי לי, נתתי לך מקום אשר ינוס שמה, זה מתנה מיוחדת שהקב"ה נתן לא ליפול ודודי לי, הקב"ה רוצה שנוכח בדין, כי לא אחפוץ במות המת, כי אם בשונו מדרכו וחיה. אלול זה חודש ימים שהקב"ה בא לעזור לנו.

וכמו שאדם הנמצא במגדל רב קומות בקומה מאה, ורוצה שחבירו למטה יגיע אליו תוך דקות ספורות, וחבירו שואל - הכיצד אעשה זאת? ואמר לו - רק תכנס למעלית ותוך דקה אתה למעלה כאן. גם אלול זה מעלית! היא רוצה להעלות אותך, רק תכנס למעלית והיא תעלה אותך!! לזה זה נועד, כזו מתנה... "חוזרים" בתשובה, לאן אני "חוזר"? "חוזר הביתה" לאבא בשמים, לארמון המלוכה.

כ' בחז"ל (דברים רבה פ"ב כ"ד) שירמיהו אמר לבניי חזרו בתשובה, ואמרו לו אנו מתביישים, אמר להם לא אצל אביכם אתם חוזרים!! כלום יש בן שמתבייש לחזור לאביו!! נכון שנה שלמה, אבל כעת זו ההזדמנות סו"ס חוזרים.

והנה בכתבים של המשגיח דשיבת ליקוואד הגרי"ע ואכטפויגל מביא, שכתוב בספרים ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, זה הולך על אלול. ובדאי שבוכים באלול, אבל זה לא בכי של קינות ואבילות, אלא בכי של התרגשות לחזור לאבא אחרי שנה שלימה לחזור לארמון המלך עם הטינופת. להתנקות ולחזור לארמון, להיות בן מלך אהוב, איזו התרגשות... ומה שצריך זה רק להכנס ולא להשאר בחוץ!! זהו. העיקר לא להשאר בחוץ!

דברים קטנים שמשפיעים הרבה

ואיך נכנסים לאלול? הדבר הראשון הוא - ללמוד מוסר עם התפעלות בניגון של מוסר, וכמ"ש הגרי"ס (ולר"י אגרת יד) שלומדים מוסר עם שפתיים דולקות, להגיע לסדר מוסר ארבעים יום לקבל טעם במוסר, ועיקר התכלית של מוסר אומר רה"י זי"ע - שזה החמש או השבע דק' בסוף מוסר, שאז עושה חשבון נפש וחושב למה באתי לעולם? מה עלי לעשות, איפה אני בסולם העשיה שלי, מה התכנית שלי, עמדתי בתוכניות או נפילתי, ולמה? ואיך אני מתקן את עצמי, ואם איני יודע איך, אז אני שואל, וזה שבע דק' שיכולים לשנות את כל החיים של האדם!! וזה הכיסוי של הציק שאני באמת רוצה להשתנות!! לא רק מר"ה לר"ה, מאלול לאלול, אלא כל יום חשבון נפש, זה דבר אחד מוסר וחשבון נפש.

והדבר השני הוא כמו שאמר מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שהקבלה הראשונה של בן תורה קח את לוח הזמנים של הישיבה כזה ראה וקדש!!! תפילה בזמן, סדר בזמן, מוסר בזמן, וזהו זיכוי הרבים עצום.

והוסיף עייז מרן רה"י הגרמ"ל זצ"ל - לך לשון בזמן! כשאתה מסיים את הלימוד, אז מחיל אל חיל, ישר למיטה תברך המפיל וזהו, לא לבזבז את הזמן, סתם לפטפט בלילה אחרי הסדר במשך הזמן! ועוד באלול!

ועיין בהקדמת הספר של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לפרקי אבות שמספר נכדו, שאמר לו פעם אחת שהועלם מתפעל שאני קם כל יום מוקדם בבוקר, מה הם מתפעלים, אני גם הולך לישון מוקדם (לטעמו), אלא שמזה יש להתפעל באמת, כי זה לא קל, ואני עובד על עצמי הרבה. הסטיפלר עושה חשבון שמשי"כ. אומר מרן הרב שך, מי שלומד כך, אז הוא 'משה זכה וזיכה את הרבים' ומי שח"ו מתבטל אז זה ההיפך. 'אם תעזבני יום יומיים אעזבך' זה יכול להיות עייז הביטול תורה של הפטופטים בלילה ושל הבטלה שיש בימי שישי ושבט קודש אז מאבדים את כל השבוע, אח"כ - אעזבך!!

הגמ' אומרת (מכות ט:) למה אותו מספר של ערי מקלט שיש בא"י, היה גם בעבר הירדן כמבואר בפרשתינו, והרי שם האוכלוסיה קטנה בהרבה? ומתוצאת שבגלעד שכיחי רוצחים, ומקשים שם שהרי בגלעד שכיחי רוצחים במזיד, וערי מקלט נועד רק לרוצחים בשוגג! אלא התשובה שכשיש אורח של רציחה, אז במקום הזה יש גם שפיכות דמים בשוגג!! האורח משפיעה על המקום.

בחורים באים לישיבה ויוצרים אלול איך? אתה בא לישיבה ולומד עם חיזוק בתפילה, חיזוק במוסר, בהתמדה, ובחורים לא הולכים לסדר אלא רצים... וכך נוצרת האורח, וצריך לחזק ולשמור את זה גם הלאה, עייז המעשים הקטנים של כאו"א כולם מתעלים.

הגמ' בסוכה (מה:) אומרת אומר רשב"י ראיתי בני עליה והם מועטים... ואם שניים הם אני ובני הם, ומבארים בזה - שרשב"י בא לחזק את עצמו, שראה שכל סביבתו שונה ממנו "הם מועטים" וחזק עצמו שכך המציאות בני עליה הם מועטים, והם לא כמו כולם, (אמנם יש לי קושיא עייז - דהרי כאן בישיבה יש מלא בני עליה, ואינם מועטים? וצ"ע!) ודבר זה אדם צריך לדעת בני עליה הם מועטים, אל תחפש שהסביבה מסביבך תהיה כמוך! אוי ואבוי אם גדולי הדורות היו רוצים להיות כמו כולם, לא היה יוצא מהם כלום!! אל תתפעל בני עליה הם מועטים, אתה מתפלל יותר בכוונה וכולם לא, מה אכפת לך? אתה לומד יותר בהתמדה וכולם לא, מה אכפת לך? אתה בן עליה ולא כולם - אומר רשב"י - **אל תחפש שכולם יהיו בני עליה, כיוון שלא תמצא אותם מכיוון שבני עליה הם מועטים אבל אתה בן עליה ויכול לגדול!**

המעט הוא הרצוי

כעת נראה דבר מבחיל שאמר רבי שלמה קלוגר (בספרו קהלת יעקב עשיית דרוש כ"ו) הנה היום הסיטרא אחרא משתוללת, נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים, מהרסייד ומחריבייך ממך יצאו, היום כל הדברים הם נגד הבני תורה, נגד השבת, נגד האידישקייט, כל המיצר לישראל נעשה ראש, ואותם מצרי ישראל הם בעצמם יהודים רח"ל, והדבר זועק על מה ה' עשה לנו? וגם בין עם ה' השומרי תורה ומצוות, יש המקילים לעצמם לנהוג כמו הרחוב.

ור' שלמה קלוגר מבאר זאת על הפסוק (ירמיה ל"א) כה אמר ה' קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה, מאנה להינחם על בניה כי איננו, שרחל מבכה למה היא מאבדת ילדים? והתשובה לכך היא שפעם כשאדם רצה לעשות תשובה, כמה צומות וסיגופים היה עושה לעצמו על מנת לכפר על החטא, והיום אין לנו את זה, אין לנו את הכוחות להתמודד עם זה, אז איך נעשה היום תשובה שלימה? החסד הכי גדול שה' עושה, זה שהסיטרא אחרא משתוללת, כולם עושים כך ואני עושה אחרת, אני עומד נגד הזרם! אתה לא כמו כולם, זה סיגופים! עם זה אתה זוכה, ועם זה יש כפרת עוונות, לדוגמא יש הרבה בחורים עם פלאפונים ולי אין, זה סיגופים, זה תיקון תשובה, יש הרבה

בחורים שמדברים ומפטטים אחרי הסדר חצי שעה, שעה, ואני לא, זה סיגופים!... אני קם תמיד לתפילה בזמן, כשאחרים לא... זה כסיגוף גמור של פעם, וזוכה לכפרה גמורה.

זה חסד מיוחד שה' נתן לנו, כשאדם הולך כמו בן תורה וברחוב הוא הולך עם כובע וחליפה, והוא שומע לגדולי ישראל ולא מתחכם, ואפי' שהרבה לא, כך זה סיגופים, ועי"ז הוא נהיה בעי"ת "ומגיע לו שכר כאילו עשה כמה סיגופים בימים קדמונים"!!

יולכך הוא יתברך רואה חולשת הדורות, ואין הכשרים יכולים לסגף את עצמם בסיגופים, לכך מניח ה' לסיטרא אחרא להתגבר, כדי שעיי' כן כשיסיר הבושה בדברים קטנים, שהכשרים יתנהגו בדת ישראל - שהוא לא יתנהג כמו שאחרים מתנהגים, ואפי' בדברים קטנים יקבלו שכר כבימים ראשונים על ענין גדול, ובזכות זה יגאלו! עכ"ל.

וזה הביאור רחל מבכה על בניה כי איננו, היא מאבדת ילדים, הרבה חילונים יש היום מחללי שבת, וכופרים בעיקר, היא בוכה איפה כולם? ואומר לה הקב"ה, מינעי קולך מבכי כי יש שכר לפעולתך - זה בשביל שכר לאותם הבני תורה שמחזיקים בתורת ה', שלהם יהיה שכר גדול, וזה לטובתם.

הנה הננו מבינים עד כמה אנו מרוויחים בזה שאיננו מתחכמים והולכים נגד הזרם ומתחילים להתחזק, ואפילו שעמלק מיד מוצא להגיד עליהם כל מיני כינויי גנאי... אל תבהל! תמשיך עם זה עד הסוף, ובסוף אתה תצליח. **ודבר זה לעזור ולסייע לשני הוא מהיסודות שלמדנו ברבינו יונה לשקוד בעמל נפשו על תקנת חבריו - והוא אשר ה' אלוקינו שואל מעמנו.**

דבר נוסף שראוי להזכיר ממרן רה"י זי"ע שנשע פעם לכרמיאל, וכשחזר לישיבה כאן היה מאד חלש ותשוש ולא היה בכוחו לדבר, ובכל זאת נעמד ואמר, באתי לבקש רק דבר אחד, באים כעת בחורים חדשים, אז שהבחורים היותר מבוגרים יתייחסו יפה לצעירים ויעזרו ויסייעו להם, (ולאחר תפילת מעריב הוא קבל יותר כוח, ואז אמר שיחה).

בשבת מברכים אלול היתה שבת התחזקות לבני עליה במירון, ובחור אחד ניגש למורינו ראש הישיבה הגאון ר' איתמר גרבוז שליט"א ושאל לו, כתוב בפרשת עקב (י, י"ט) 'ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים'. וכתב רש"י מוס שבך אל תאמר לחברך, ושאלו אותו אם אסור לי לבזותו כי הוא גר, אז לא אבזה אותו כי אני כמוהו, אבל למה לאהוב אותו?

וענה הגאון ר' איתמר, הקב"ה ברא בטבע שאח אוהב אח, וממילא שיהודי אוהב יהודי, ואם אתה לא אוהב אותו, זה בגלל שאתה רואה אצלו חסרון, ועל זה אמרה התורה שלא תראה את זה אצלו כחסרון, כי גם אתה היית גר במצרים, וכך אתה יכול לחזור לטבעיות יהודי אוהב יהודי, וכי"ש בן תורה אוהב בן תורה, וכך אפשר לזכות באלול להארת פנים מהקב"ה אם גם אנו נאיר פנים למי שצריך, נדאג להם, הם בנים של המקום, יש אימרה בשם הגרי"ז שמי שדואג לבנים של הקב"ה, הקב"ה דואג לבנים שלו, וכי"ש לו עצמו.

הקב"ה יזכה את כולנו באלול מוצלח, אלול של עליה גדולה, לזכות להגיע לר"ה מוכנים כמו שראוי באמת לבן תורה.

ברכת מזל טוב לידידנו היקר תלמיד מובהק למרן המשגיח שליט"א

מעוטר בכל מדה נכונה מפארי הישיבה הקדושה

החתן המופלג הבה"ח **לוי יצחק חשין** שיחי

אשר שוקד עמל וטורח רבות בעריכת השיחות לזיכוי הרבים

לרגל אירוסיו בשעטו"מ עב"ג לבית **משפחת לשינסקי**

יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה דורות ישרים ומבורכים

לזכות ולהצלחת

ידידנו המופלג הבה"ח **אשר דוד בונדהיים** שיחי

לרגל אירוסיו בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל

לעי"נ מרת **שרה ע"ה**

בת הר"ר **מנחם דוד הי"ד**

נלב"ע יא' אלול תשע"ז

תנצב"ה

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

תשובה אמיתית - ע"י התבוננות על החיים

שהפעם זה יהיה באמת... "לא, אבל הפעם זה יהיה באמת באמת"....
וכאן נעצר הגרא"מ והתחיל לבכות בדמעות שליש...

התאווה נוצרת ע"י כח ההרגל

אכן ביאור הדברים נראה על פי יסוד דברי החינוך במצות 'לא תתורו' (מצוה שפ"ז) "כי התאווה תמשוך הבשר כמשוך היין אל שותיו, כי הסובאים לא תשבוע נפשם לעולם ביין אבל יתאוו אליו תאוה גדולה,

ולפי הרגילם נפשם בו תחזק

עליהם תאווה, ולו ישתו שם

כוס מים יפוג יקוד אש תאוה היין

ויערב להם. כן הדבר הזה, כל איש

בהרגילו בתאוות ובהתמידו בהן

יחזק עליו יצרו הרע יום יום,

ובהמנעו מהם ישמח בחלקו

תמיד כל היום, ויראה כי

האלוקים עשה את האדם ישר

והמה בקשו חשבונות רבים ללא

תועלת של כלום", ע"ש עוד.

זאת אומרת, שאם נשאל את

השיכור האם הוא נהנה מהיין, אין

ספק שיאמר שזהו טעם חייו ואין

לו עוד שום סיפוק בחיים אלא

זה, ולא זו בלבד אלא שלא תהיה

לו יכולת להבין אנשים אחרים

שאינם מכורים לטיפה המרה,

כיצד הם נהנים מחייהם

ומרגישים שמחה ואושר. הרי

היין הוא ההנאה היחידה שיש

לאדם, ומה עוד יכול לגרום לו

שמחה (בדרך צחות אמרו,

שהשיכור אמר פעם שיש לו ק"ג

טעמים מדוע לא לשתות, אך

טעם היין גובר על כולם...).

לעומת זאת, אם נביט מן הצד

השני של אלו שאינם סובאי יין,

הרי הם מסתכלים על השיכור כאדם חסר דעת, וכי אלו הם חיי האדם

לסבוא ולשתות, הלא החיים הם הרבה יותר נעלים ומלאי תוכן מאשר

לאבד את השכל בשתייה כל היום כולו ולא לחיות באמת. ונשאלת

השאלה מהי האמת, זה אומר בכה וזה אומר בכה וכל אחד משוכנע

שהוא באמת הנהנה מהחיים, ומה הוא אכן התענוג האמיתי.

ואין זה רק בשתיית יין אלא בכל תאוה מתאוות העולם, כל אחד שמכור

אחרי ההנאה בטוח שכך היא צורת החיים הטובה ביותר ומסתכל על

האחרים כאנשים אומללים שהפסידו מה שיכלו להרוויח, מה שאין כן

האנשים שאינם מכורים אינם מבינים מה מצא אותו פלוני בתאוה

המזורה שנמכר אליה, מה זה נותן לו, מה זה מוסיף לו ומה היה צריך

להכניס את ראשו לצרה זו.

אולם ברור לכל בעל שכל כמו שביאר החינוך בדבריו, שצורת החיים

האמיתית של האדם היא כפי שנטבעה בו מטבע בריאתו, כי האלוקים

עשה את האדם ישר ונתן בו את הטבע הנכון ליהנות מהעולם

ולהשתמש בו בצורה הנכונה, ואם כן כל מה שנותן לנו לבדוק הוא האם

הנאות העולם שבהם האדם משתמש - הן הנאות טבעיות שהאדם

"שוב יום אחר לפני מיתתך" - תשובה לפני המיתה

בגמ' בשבת (קגג.) א' ששאלו תלמידיו את רבי אליעזר, מהו 'שוב יום אחד לפני מיתתך', וכי אדם יודע באיזה יום ימות. אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה.

למה צריך לחשוש שימות מחר? וכי כמה אנשים מתים בצעירותם - מיעוט שבמיעוט, יש חזקת חיים. אך זו ודאי אינה טענה, דבשלמא אם היה מדובר בחשש על דבר קטן ופעוט ערך אז היה באמת מקום לומר

שיש ללכת אחרי רובא וחזקה

ומה יש לחשוש מכך, אך כאן אנו

עוסקים בזכותו של האדם לשוב

בתשובה ולזכות לחיי עד, ובדבר

שכזה ודאי שיש לחשוש לכל צל

צילו של חשש שמא חלילה ימות

בלא תשובה. גם במילי דעלמא,

טבע בני האדם הוא שלא לקחת

סיכונים לגבי מזונם גם כאשר

מדובר בסכומים קטנים יחסית

שחיים אינם תלויים בהם, והם

רגילים לחשוש אפילו מדברים

רחוקים שאין כמעט סיכוי

שיקרו, ואם כן כ"ש שלגבי חיי

הנצח האדם אינו יכול להתלות

בסבירות אלא עליו לחשוש לכל

צד רחוק פן שמא ואולי.

אלא שמה שעדיין יש להבין הוא,

דמלשון הגמ' משמע שיש ענין

מיוחד לשוב לפני המיתה, וכעין

הלשון שאנו אומרים ביום

הכיפורים 'עד יום מותו תחכה לו',

ודבר זה כפשוטו ודאי אינו נכון,

שכן מצות התשובה היא מצות

עשה שמוטלת על האדם בכל

רגע ורגע מימי חייו וכל עוד

שהוא יכול אין לו להיות אף יום

אחד מבלי תשובה, וכיצד אפשר

לומר שענין התשובה הוא דוקא בסוף החיים, יום אחד קודם מיתתו.

"השנה אני עושה תשובה באמת"...

ובאמת עוד לפני כן יש לדעת את עיקר הענין, כיצד בכלל ניגשים למצות התשובה ומהי האופן שניתן לקיים אותה ולעמוד בה. המציאות מוכיחה שבכל שנה מחדש האדם מתעורר שוב ואומר לעצמו שהפעם הוא ישוב בלב שלם, אמנם בסוף השנה הוא נעצר ומגלה שנקודת הפתיחה שלו נותרה בדיוק כמו בשנה שעברה והוא לא זכה להתקדם במאומה, וכך שוב ושוב וחוזר חלילה. ויש לדעת למעשה - כיצד עושים שהתשובה תהיה מציאות בת קיימא שרירה וקיימת.

לא אשכח את המחזה שראינו את מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שנעמד למסור פעם שיחה בהיכל הישיבה, ופתח ואמר: "השנה אני עושה תשובה".... ואז שאל את עצמו בפני כולם: "והרי כבר שנה שעברה עשיתי תשובה, ובכל זאת נשאיתי אותו דבר".... והשיב: "השנה התשובה תהיה אחרת. השנה אני אעשה תשובה באמת".... "והרי כבר שנה שעברה ראיתי שלא עמדתי בתשובה של השנה הקודמת, ואמרתי

ענייני דינא - מתוך הקונטרס 'עבודת האלול וימים הנוראים'

אימת הדין

אנו עומדים כמה שבועות לפני יום הדין, כולנו מאמינים ויודעים ש"מלך במשפט יעמיד ארץ" ועוד מעט נעמוד כולנו למשפט אמיתי - מה עשינו במשך החיים, במה עלינו ובמה יידנו, הכל יעבור לפניו ית'. ובכל זאת לא נראית חרדה מיוחדת, אין פחד ממשי מיום הדין. גם אוירת הרצינות של תחילת הזמן פוחתת עם הימים, וזהו פלא גדול, הלא אנחנו נמצאים לפני ימים גורליים. איך זה יתכן?!

שמעתי בזה ממרן המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל, שהאדם חושב לעצמו מאי שנא השנה משנה שעברה, הרי בשנה שעברה לא הייתי יותר צדיק משנה זו, ואולי אדרבה, בשנה זו עוד התקדמתי ונהייתי אדם טוב יותר, ואם בשנה שעברה זכיתי בדין ונתנו לי שנת חיים לכאור' כן יהיה גם בשנה הזו, אין זה מסתבר ששנה זו תגרע יותר מהשנה הקודמת.

ואמר ע"ז המשגיח, שכתוב "א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" ומה שבח הוא למקום שאינו עושה עוולות, אלא הביאור הוא שמידת בשר ודם שמטילים עונש על האדם לפי מעשיו, אך מידת הקב"ה היא שלא נותן עונש לאדם אם זה יפגע בסובביו ללא שמגיע להם, ונמצא א"כ שיייתכן שאדם יעבר את ימי הדין הרבה שנים ללא שיקבל שנה רעה, אולם אינו יודע **שבעצם הוכרע דינו לרעה** רק שמחמת סביבתו או חשבונות אחרים אינו מקבל זאת אלא מקבל שנה טובה.

והוסיף המשגיח דבר מבהיל, שיש לידע שאין מתנות חנים, ואם אדם מקבל בעולם הזה חיים טובים למרות שאי"ז מגיע לו לפי מעשיו, הרי"ז ע"י שאוכל את שכרו המיועד לעולם הבא כאן בעוה"ז, ונמצא שבכל רגע בעולם הזה שורף נצח נצחים. ועוד הוסיף שיש לידע את מאמרו התנא "ואל תתיאש מן הפורענות", שאל יחשוב אדם בליבו שיוכל להמשיך כך לעד, אלא עוברת שנה ועוד שנה **ולבסוף יקבל עונש על כל מעשיו** כשיגמר גם שכרו בעוה"ב או כשתוקדש הסאה. (ובלשונו החרפה: "לעולם יתכן שאתה חייב מיתה, ומה שבשנים הקודמות פסקו לך עוד שנות חיים הוא רק משום הסובבים אותך שיהיה להם צער במיתתך, אבל את המגיע לך תקבל בהמשך").

רוצה בהן מעת לידתו, או שמא הן הנאות שהוא הכניס את עצמו אליהן, ומבלעדי זה לא היה רוצה אותן כלל.

תאוות היין וכל הדומה לה אינה הנאה אמיתית שהאדם נצרך אליה, והא ראייה מכך שאדם רגיל אינו זקוק לה, וכל התאוה נוצרה על ידי שהוא הרגיל את עצמו להצטרך אליה, 'ולפי הרגילו נפשו בה תחזק עליו תאוותו'. וכיון שכן, מוכרח שתאוה כגון זו מזויפת מעיקרה ואינה נחשבת להנאה כלל, אלא הכל דמיון שהוא יצר אצל עצמו כאילו זהו צורת החיים, ואם הוא יחזיר את עצמו למסלול החיים הטבעי והתקין הוא יגלה שהחיים טובים הרבה יותר בלעדיו.

אחרי שהאדם הכניס את עצמו לתאוה והרגיל את נפשו בה, הוא טועה וחושב כאילו הוא לא מסוגל בלי ההנאה ואין לו את היכולת להתגבר עליה, וזה גורם לו להסתכל עליה כאילו היא תאוה אמיתית ועוד להביט על האחרים כבני אדם מחוסרי הנאה, אך זה כל עוד שהוא בתוך התגברות התאוה, והיה אם יצליח להיות במצב של 'המנעו מהם' - כל הדמיון יתמוסס כמגדל קלפים והוא יחזור למצב הנכון שהיה מעיקרה.

תאוות היצר הן רק דמיון

ובאמת אם נתבונן במבט נכון על כל הנאות העולם נגלה שנפל היסוד נפל הבנין, הכל דמיון עורבא פרח, היצירה מכניס איזושהי הרגשה לא אמיתית כאילו זה טוב או זה טעים, אבל אין בזה משהו אמיתי. פעמים רבות יכול האדם להסתכל על אנשים הזקוקים להנאות שונות כאנשים אומללים שנסתרה עליהם בינתם, אולם הוא עצמו זקוק לאותם צרכים בלי לשים לב היכן הוא נמצא, הדמיון שבתאוות משטה אותו ומבלבל את שכלו כאילו אצלו זה אחרת.

אפשר לראות זאת לגבי תאוות הכבוד, כל אדם מסתכל בדרך כלל על אלו המחפשים מחמואות ושבחים כאנשים שחיים בבושת שוא, כיצד הם יכולים לחשוב כאילו התכוונו אליהם ברצינות, הלא כל מה שרצו זה רק לגרום להם הרגשה טובה... אך פעמים רבות, כאשר האדם נוגע אצל עצמו לפתע פתאום הכל משתנה, ואם מישוה משבח אותו על דבר מה - הוא בטוח שאכן כוונת הדברים פשוטה כמשמעה...

יש שחושבים שגם בן תורה אמיתי שיושב ולומד 12 שעות - פה ושם צריך גם איזה הנאת עוה"ז. 12 שעות הוא עמל, אז גם ליהנות קצת צריך. זו טעות איזומה, מי שחי את התורה חי את ההנאה האמיתית, יש לו את החיים עצמם. הנאות העוה"ז רק יפריעו לו ויהרסו את כל הסיפוק שרכש.

זכיתי להכיר את מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, שהיה מצד אחד מסוגף ופרוש מכל עניני העולם בצורה קיצונית, לא היה לו קשר לא אל אוכל ולא אל שינה, ועם כל זאת היה האדם המאושר ביותר שהכרתי בעולם. ומדוע, כי היא הנותנת, כאשר האדם לא מכניס את עצמו לעולם של דמיון הוא זוכה ליהנות מההנאות האמיתיות והגדולות עלי ארץ, להתענג על ה' ליהנות מזיו שכינתו.

בפסוק בפרשת נשא (במדבר ו', ז) נאמר לגבי הנזיר שאסור לו להטמא לקרוביו 'כי נזר אלוקיו על ראשו', וידועים על זה דברי האבן עזרא שם: "ויש אומרים כי מלת נזיר מגזרת נזר, והעד כי נזר אלוקיו על ראשו, ואיננו רחוק. דע כי כל בני אדם עבדי תאוות העולם, והמלך האמיתי - שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, כל מי שהוא חופשי מן התאוות".

ובגמ' מסכת סוכה (נב.) אמרו, "דרש רבי יהודה, לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין, צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה, ורשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה".

ולכא' צריך הסבר מהו באמת היצר הרע, האם הוא הר גבוה או שמא חוט השערה, וכבר ביארו בזה שבאמת היצר הרע גודלו כחוט השערה בלבד, אלא שאם האדם נמשך אחריו אם כן שיערה מצטרפת לשערה עד שלבסוף היצר גודל והולך ונהיה כעבותות העגלה, וממילא הצדיקים בוכים ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה שכזה, להתגבר על הדמיון שרצה לסחוף אותנו אחריו וכך להנצל ממנו שהוא היה עתיד להעמיד בפנינו, ואילו הרשעים בוכים ואומרים 'היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה' - הרי אם היינו נעצרים ברגע הנכון ולא נכנסים לאותו עולם של הבל, לא היינו צריכים אלא לקרוע חוט השערה.

וכעין הדברים הללו מפורש במדרש (בראשית רבה כ"ב, ו') שהיצר הרע דומה בתחילה לחוט של עכביש ולבסוף נעשה כקלע של ספינה וכו', יעוין שם, ולאחר כן ממשיך המדרש ואומר: "א"ר אבא, היצר הזה דומה ללסטים שפוף שהיה יושב בפרשת דרכים, כל מאן דעבר הוה אמר הב מה דעלך, עבר פקח אחד וראה שאין בו תוחלת לגזול לו כלום התחיל מכתתו", הרי שהיצר הרע כולו דמיון מתחילתו ועד סופו, צריכים רק להתבונן ולשים לב לשפיפותו, ואז לגלות שאין בו תוחלת.

להתבונן 'איפה אתה חי'

ומעתה זהו הביאור בדברי המשנה 'ושבו יום אחד לפני מיתתך', שודאי אין הכוונה שמצות התשובה נוהגת דוקא באותו הזמן, אלא שהדרך לעשות תשובה במשך כל ימי החיים היא להתבונן באמת - 'איפה אתה חי'. ואם האדם ירגיש כביכול זהו יומו האחרון עלי אדמות - אז יהיה לו את המבט הנכון והראיה השקולה על חשבוננו של עולם, בשביל מה אתה נמצא כאן, מי הביא אותך לכאן, וכמה טובות קיבלת ממנו בימי חיך. מה אתה נתת לו בתמורה!?

הסיבה שהאדם אינו עושה תשובה, או לחילופין שב וחוטא שוב, היא כיון שהוא שקוע בתוך הדמיון המזויף שמתעתע בעיניו ומדמה לו את הטוב כאילו הוא רע ואת הרע כאילו הוא טוב, אך אם יסתכל על החיים כתפקיד שהוא צריך למלא, יש מנהיג לבירה שמלווה אותו ונמצא איתו על כל צעד ושעל - הדמיונות יפסקו והוא יוכל להתמקד בדברים האמיתיים שעליו לעשות, ונמצאו כל ימיו בתשובה.

קבלות מעשיות על העבירות העיקריות

כעת עומדים אנו סמוך ונראה לימים הנוראים ראש השנה ויום הכיפורים, ועיקר דרך התשובה האמיתית שמוטלת עלינו היא לקבל על עצמנו קבלות, שינויים מעשיים בפועל שישינו את דרכנו, וכפי שאמר ר' ישראל סלנטר, שהתפקיד המעשי המוטל על האדם במשך כל ימים אלו עד עיצומה של תפילת נעילה הוא לקבל על עצמו קבלות ולחשוב כיצד הוא יוכל לשמור עליהם.

כאשר אנו עוסקים בתשובה עלינו להתמקד בנושאים שמהווים את עיקר הבעיה שמחמתה אנו רחוקים מהקב"ה, ואם כי צריכים לשוב בתשובה על כל נעלם, מכל מקום עיקר התשובה אינה על עבירות קלות שהאדם נכשל בהם בטעות זעיר שם זעיר שם, אלא על העבירות המרכזיות שהם עיקר הגורם לנפילתו של האדם.

מרן הגרא"מ שך היה מדמה את הימים הנוראים לניקיון של בוך, ואמר שאם לא היה לנו את התשובה כל שנה - לא היינו יכולים לגרד את הכמות העצומה של הבוץ שהצטברה, ורק כיון שכל שנה מחדש אנו שבים, אם כן גם אם לאחר מכן אנו חוזרים לסורנו, מכל מקום אין כמות גדולה כל כך של בוץ ואנו יכולים להתנקות מחדש.

כל מה שמוטל עלינו הוא להתבונן על הימים שחלפו ועברו ולראות מה עשינו בהם, איזה רווח יצא לנו ומה נוסף לנו על ידם. ה'בילוי' הוא מלשון 'בלאי', כמו שכאשר האדם משתמש שוב ושוב הבגד נקרע לבסוף ולא נשאר ממנו כלום, כך האדם שמאבד את זמנו ומכליל את עצמו בין מבלי עולם - יוצא לבסוף חסר כל, וזמנו חולף בלבי שוב.

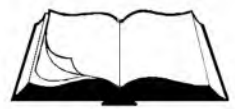
הלא אם היו מציעים לאדם סכום כסף ובלבד שימכור שעתיים מימי חייו, גם אם היו מציעים לו אלפי אלפים לא היה מסכים בשום פנים ואופן, שהרי כל אשר לו יתן האדם בעד נפשו, וכיצד יוכל וראה באבדן עצמו. אך כיצד האדם יכול לחסר מזמנו שעות תמימות מבלי להניד עפעף, 'להרוג' את החיים שניתנו לו ולבזבז אותם על דברים חסרי משמעות, די לו להתבונן ולראות מה יצא לו ממנו שעשה בשביל להבין שהוא כשוטה המאבד מה שנותנים לו.

קחו פעם נגן, ונסו להקליט את עצמכם במשך יום אחד. מי שאח"כ ישמע את כל דיבורי השטות חסרי-הענין שעסק בהם לא יהיה מסוגל לצאת שבע מחדרו מרוב בושה, באלו דברים הוא עסק ובאיזה תוכן הוא מילא את סדר יומו. כל אותם דברים לא היו אלא ערבים לשעתם, ואז הם היו אכן נראים כבעלי ענין, אך עם מתבוננים בהם אחר כך מגלים עד כמה הם היו העברת זמן בסתמא בעלמא, בכאלו שטויות.

לא נותר לאדם אלא לצאת מן הדמיון, לגדור את עצמו ולהכנס למסלול של חיי אמת, ואז יוכל לשמוח בחלקו תמיד כל היום "ויראה כי האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים, ללא תועלת של כלום".

מִי יֵרֵם הָיִי

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

אלול תשפ"א

הלכות המצוות בשביעית (א)

גליון 446

כללי העבודות האסורות בשביעית, עבודות למניעת נזק

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

באופן שאסור להשקותם (הגרי"ש אלישיב זצ"ל שם). ויש חולקים וסוברים שמותר להפעיל את המזגן אף שהמים בודאי יטפטפו לגינה, כיון שהמזגן מוכיח עליו שכוונתו להשתמש במזגן ולא כדי להשקות את הגינה, אבל אם כוונתו להשקות, אסור ("חוט שני" שם, וכמבואר ברמב"ם פ"א הל' י"ז שמותר ללקט עצים דקין בשדהו משום כירתו מוכחת עליו שכוונתו לצורך שריפת עצים, עי' שם). ויש עצה פשוטה, להניח דלי מתחת צינור המזגן, ומפעם לפעם לרוקנו.

תליית כביסה

מותר לתלות כביסה רטובה הנוטפת טיפות מים מעל הגינה, דכיון שאינו מתכוון להשקיית הגינה, וגם ניכר שאין כוונתו לכך, ואין זו דרך השקיה, ומותר (עפ"י הנ"ל, וכ"כ ב"קובץ מבית לוי" קובץ ה' בשם בעל "שבט הלוי" זצ"ל).

מי נטילת ידים

וכן יש להזהר שלא יטול ידים במקום שגדלים בו צמחים, ולכן העושים סוכה ליד גינה, וכן השוהים בגינות, יזהרו משפיכת מים במקום שיביאו תועלת לצמחים (עי' שו"ע או"ח סי' שליו"ג, ו"חוט שני" פרק א' הל' י').

זריקת גרעינים

לכתחילה יש להזהר לא לזרוק גרעיני פרי למקום שיכולים להשתרש באדמה ולצמוח, וכעין המבואר בשו"ע (או"ח סי' שליו"ג, ו"חוט שני" לענין שבת ("ציון ההלכה" שם סי"ק י"ח בשם "חזון איש" זצ"ל).

במקום הפסד

כתב הרמב"ם (פ"א הל' ח'): "משקין בית השלחין בשביעית", והוסיף הרמב"ם (הל' י'): "ומפני מה התירו כל אלה שאם לא ישקה תעלה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה, והואיל ואיסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם לא גזרו על אלו".

מה נחשב הפסד

כתב "חזון איש" (סי' כ"א סי"ק י"ז) שלא דוקא אם שעצם העץ יופסד אלא ה"ה אם יפסדו כל הפירות, יש לסמוך להקל בכל אלו ("דרך אמונה" שם סי"ק פ"ח).

גינות נוי ופרחים

כל גינות הנוי ופרחים המתקיימים משנה לשנה, מותר להשקותם ולעבדם כדי קיומם שלא יופסדו רוב הצמחים או ימות האילן, אבל חרישה וזריעה אסורים אף בהן (קונטרס "סדר השביעית" להגרי"ש שפירא זצ"ל, "דרך אמונה" פרק א' סי"ק פ').

הפסד נוי לשנה אחת

אמנם אם יזקק הנוי כתוצאה מהיעדר מלאכה ומהזנחה רק למשך שנת השמיטה, ולאחר השמיטה יהא ניתן להשיבו לקדמותו ללא הוצאה גדולה ביחס לטיפול המקובל בגינות הרגילות, נראה שאסור לעשות מלאכה כדי למנוע היזק זה ("ציון ההלכה" שם סי"ק קנ"ט, הגרי"ש אלישיב זצ"ל). לכן אסור לגזום שיח של ורדים ושושנים בשביעית, דאפילו אם בשביעית עצמה יתקלקל קצת, מ"מ ניתן לתקנו לאחר השביעית.

הפסד פירות לשנה אחת

לענין פירות וירקות, אם עי"ז שלא ישקה אפילו לא יהא הפסד לשנה הבאה אלא רק הפסד הפירות בשנה השביעית, משום זה לבד התירו להשקות (חזו"א סי' כ' סי"ק ה', ו"דרך אמונה" שם סי"ק פ"ה).

הפסד כספי במניעת השקיה

הפסד הפירות היינו הפסד בגוף הפרי, אבל אסור לעשות מלאכות אלו לתועלת כספית גרידא, כגון לכוון עונת ההבשלה של הפירות לזמן שמחירי הפירות יהיו גבוהים, או למנוע פגם קטן שאינו משמעותי לגבי הפרי, אע"פ שהוא משמעותי לגבי מחירו (הגרי"ש אלישיב זצ"ל, "ציון ההלכה" שם סי"ק קצ"ט).

טיפול באתרוגים להכשירם למצוה

מותר בשביעית לשים שקיות על הפירות בעת גידולם על העץ בכדי למנוע מהם נזק שגורע באכילתם, אבל אסור לשים בכדי למנוע הפסד בצורות האצילות או בכשרותם, כגון באתרוגים שהיו כשרים לברכה

כתיב: "...שָׁדָךְ לֹא תִזְרַע וּכְרָמְךָ לֹא תִזְמַר: אֶת סִפִּיתְךָ קִצְרִיךָ לֹא תִקְצוּר וְאֶת עֲנָבֶיךָ נִזְרֵךְ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שְׁבִעֲתוֹ יִהְיֶה לְאַרְץ" (ויקרא כ"ה, ד"ה).

אילו עבודות אסורות מן התורה

איתא בגמרא (מועד קטן ג'): זמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה (וזמירה, חותך עצים יבשים כדי שע"י יצמח טוב יותר, הבצירה בענבים, היינו בוצר ענבים שע"י יגדלו שאר הענבים טוב יותר, וכן קוצר שמנקה את הקרקע שיוכלו לזרוע שם). למאי הלכתא כתבינהו רחמנא לומר לך על שתי תולדות אלו בלבד הוא חייב, אבל שאר תולדות שבעבודות הארץ, ושאר אבות שלא כתוב בהדיא לא מיחייב, ע"כ.

והיינו שמן התורה לא מחייב אבל מדרבנן חייב. נמצא שכל שאר העבודות שבשדה הם אסורים רק מדרבנן, אבל מן התורה רק אלו הארבעה הכתובים בהדיא (רמב"ם הל' שמיטה ויובל פרק א' הל' ג').

חרישה ונטיעה

יש עוד שתי עבודות שחייבים עליהם מן התורה, דהיינו חרישה, שילפינן בהלכה למשה מסיני, דאפילו בתוספת שביעית אסור דכתיב: "בְּחֵרִישׁ וּבְקִצִּיר תִּשְׁבֹּת" (שמות ל"ד, כ"א), כ"ש בשביעית עצמה, (כן דעת הר"ש ריש שביעית, ותוספות בע"ז נ'), דחרישה דאורייתא, וכ"כ רמב"ן שמות כ"ג י"א, אבל ברמב"ן במכות כ"א: משמע שחרישה אינה אלא דרבנן, ועי' "חזון איש" שביעית סי' י"ז סי"ק א', ו"ציון ההלכה" פ"א סי"ק י').

וכן נטיעה אסור מה"ת בק"ו מזמירה (כן דעת ר"ש פ"ב בשביעית מ"ו, אבל כתב בשם רבינו תם שנטיעה היא רק דרבנן כשאר התולדות), וכן הכריע ה"חזון איש" (סי' י"ז סי"ק כ'), אבל אין לוקין עליו משום שאין עונשין מן הדין אבל כל שאר מלאכות אסורות רק מדרבנן ("דרך אמונה" פ"א סי"ק י').

זריעה

הזרוע כל שהוא בשביעית חייב, וגם חייב אפילו אם לא השריש עדיין בקרקע ("מנחת חינוך" מצי' שכ"ו), והמחפה את הזרעים בכלל זרוע ולוקה, והזרוע אפילו בלא חיפוי – חייב ("חזון איש" שביעית סי' י"ח סי"ק ב', "דרך אמונה" פ"א סי"ק י"א).

מלאכות האסורות מדרבנן

כתב הרמב"ם כל שאר עבודת הארץ או עבודת האילן אסורות רק מדרבנן (הגם שבשבת הן מלאכות דאורייתא משום תולדות זרוע, אבל לענין שביעית יש מיעוט שדוקא אלו שכתובים בפסוק הם דאורייתא, וכל השאר הן רק מדרבנן, וכמבואר בגמ' ריש מועד קטן, וכנ"ל), כגון חורש (חרישה דאורייתא היא, כיון שאין בה לאו כתבו כאן, שאין בה מלכות, "דרך אמונה"), או חופר לצורך הקרקע (חופר הוא במקום אחד, וחורש הוא בכל הקרקע או בחלק ממנה), או מסקל (מוציא אבנים כדי שיהא ראוי לזריעה), או המזבל וכיוצא בהן ושאר עבודת הארץ. וכן המבריק, או המרכיב, או הנוטע וכיוצא בהן מעבודות האילנות, מכין אותו מכת מרדות מדבריהן (רמב"ם פרק א' הל' ד'). וכן השקיית הקרקע אסורה רק מדרבנן (כמש"כ הרמב"ם הל' שבת פ"ח ה"ב, דהוא רק תולדה דזרוע).

מי ברז לתוך החצר

מעשה בבית ה"חזון איש" זצ"ל שברז יצא מביתו החוצה למקום שצמחים צמחו מעצמם, וצויה בשביעית לפנותו למקום שאין שם צומח ("ציון ההלכה" סי"ק י"ח). ובשבתות לא היה החזו"א משתמש בכיור זה אלא היה נוטל ידיו לתוך כלי ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' שמ"ח).

מי שטיפת רצפה

השוטף רצפה במרפסת, והמים זורמים דרך המרזב לגינה, אם המים ללא חומרי ניקוי יש להקפיד שלא יזרמו המים לגינה, אף שאין מתכוון לכך (ספר "תודעת השמיטה" בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, "חוט שני" פ"א ה"י, ועי' "חוט שני" מהדורה מתוקנת, שזה דוקא בצינור לא קבוע, אבל אם זה צינור קבוע בקיר מותר אפילו מים לבד, כיון שמוכח שאין כוונתו להשקיה).

מי מזגן

וכן אין להפעיל מזגן אם עי"ז יטפטפו מימיו במקום שיש צמחים,

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'–ה'):

אחה"צ. בין השעות 13:45 – 14:15. טל': 03-6194741

"ארחות רבינו" ח"ב עמ' שניה, בשם ה"סטייפלר" זצ"ל, ו"ציון ההלכה" (שם). ומה"ט אין להתיר לרסס עצי אתרוגים כדי למנוע נפילת הפיתם מהאתרוגים ("חוט שני" פ"א ה"י).

טיפול בהדסים

אין לגזום עצי הדסים בשביעית, וכן אין לעשן תחתם כדי שיהיו משולשים, שהרי עיקר טבעם עומדים לריח, ובה אין חילוק אם הוא משולש או לא ("חוט שני" שם).

השקיית ערבות

עצי ערבות ודאי מותר להשקות לצורך מצוה במקום פסידא דאינם עומדים לדבר אחר חוץ מאשר למצוה, שהרי הם עצי סרק (שם).

ספק הפסד

מותר לעשות מלאכות גם למנוע ספק הפסד, "דספק איבוד ממון ישראל כדבר האבוד ודאי, כיון דשקדו לחוס על ממון ישראל" ("חזון איש" ס' ט"ז ד').

האם הכל מותר

צריך לשקול כל עבודה ועבודה אם יש בזה חשש שימות העץ, וכל שאינו אלא הרווחה, אסור (שם).

כמה פעמים לעשות

אם אפשר להסתפק בפעם אחת אסור לעשות ב' פעמים (שם). ומי שמשקה שדהו ע"י ממטרות, יש לשאול רב איך עליו לעשות זאת, להשקות כל מין ומין לפי צרכו, ולא השקיה כוללת על הכל.

מתי להשקות

צמחים שידוע שבלעדי ההשקיה ינזקו מותר להשקותם בתקופה מוקדמת קודם מועד הנזק, ואין צריך להמתין עד הרגע האחרון ("משפטי ארץ" פרק ד' הערה 7 בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ זצ"ל).

להקדים מערב שביעית

חייבים לנכש ולזבל קודם ראש השנה של שביעית, שלא יצטרכו לזבל ולנכש בשביעית, ואף אם לא יספיק לכל השנה, כל מה שאפשר למעוטי חייב למעט, וכן מה שאפשר לאתר ראש השנה של שמינית – חייב לאחר (שם).

דין פועל כבעל הבית

כל מה שמותר לבעה"ב לעשות משום צורך הפסד, מותר לגם לפועל יהודי לעשות, וכל העבודה שאסור לבעה"ב – אסור אפילו לפועל גוי לעשות, והעבירה על הפועל היהודי ועל בעה"ב (שם).

איזה סוג עבודה התירו

הכללים לגבי העבודות בשדה, בגן, או בפרדס הם: עבודות הבאות להשביח את העץ או את פריו אסורות, אך עבודות הנחוצות לקיומו, ואשר בלעדיהן ימות העץ או יפסיד רוב הפירות – מותרות ("פסקי החזו"א" אות י"ג).

מלאכות דאורייתא

חרישה, זריעה וזמירת הגפנים לעולם אסורים, כיון שהם דאורייתא, ואסורים בשביעית אפילו לקיום האילן ופירותיו (שם).

גדר בית השלחין

משקין בית השלחין בשביעית והוא שדה הזריעה שצמאה יותר (רמב"ם פרק א' הל' ח'), והיינו כל מקום שלא מספיקים מי גשמים כמו שדה הבעל אלא צריך להשקותה תמיד, ואל"כ היא מתקלקלת (רש"י ותוספות מועד קטן ג').

איזה סוג זרעים

דין בית השלחין משתנה לפי המין הנזרע, ולפי זמנו בתקופת השנה, וכל שנפסד במניעת השקיה הוי בכלל בית השלחין (חזו"א שביעית ס' ט"ז ס"ק ד', "דרך אמונה" ס"ק ט"ט). ואם צריך להשקות רק חלק מן השדה יש להקפיד לא להשקות את כולו (ע"י רמב"ם פרק א' הל' ח', וחזו"א ס' ט"ז).

השקית שיחים

בשיחים ברוב המקרים ניתן לוותר לגמרי על השקיתם בשנת שמיטה, אפילו בקיץ.

מי מחליט בזה

למעשה לא התיר ה"חזון איש" להשקות רק המוכרח עפ"י מומחים ("ציון ההלכה" שם ס"ק קנ"ו), אולם קשה מאוד לסמוך על סתם חקלאים בזה לדעת מה המינימום הדרוש, דהרי אין להם יראת שמים, ועוד שתמיד מסתכלים על המקסימום, ולא יודעים סוגיה זאת כלל, לחשב להמשך השנים (וכעין מה שכתב ה"ביאור הלכה" ס' תרי"ח א' בשם "תפארת ישראל" לענין נאמנות הרופאים ביו"כ), ולכן למעשה יש לראות לפי הענין.

השקיה ע"י מחשב

באופן שההשקיה מבוצעת ע"י מחשב המכוון מערב שביעית, אסור לעשות יותר מכדי הצורך, משום שאנו מצווים על "ושִׁבַּתָּהּ הָאֲרֶץ" (ויקרא כ"ה, ב'), והמעשה מערב שביעית הוא הגורם למניעת שביית השדה (הגר"ש איערבך זצ"ל ו"חוט שני" פרק ב' הל' י'), ויש מתירים כיון שאין כאן פעולת אדם בשביעית ("דיני שביעית" פרק י' בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

בימי החורף

בעונת הגשמים (כשכמות הגשמים מספיקה) אין להשקות כלל.

איזה מלאכות התירו

אסור לעשן תחת האילן (לעשות עשן ע"י אבוקות) כדי להמית תולעים (רמב"ם פרק א' הל' ה'). והגם שזה רק אוקמי אילנא, לא כל אוקמי אילנא התירו, דהכא מיחזי טפי כעבודה ואסרו (חזו"א ס' י"ז ס"ק י"ט, וע"י תוספות הרא"ש מו"ק ג'). שהיקשה באמת למה אין זה אוקמי אילנא, ולכן דחה פירוש זה). אבל מותר ליטול התולעת ביד או בכלי ("דרך אמונה" ס"ק ל"ט). ולפי"ז נפל בבירא כל ההיתר של לאוקמי אילנא, דאיך אפשר לדעת מה מחזי טפי כעבודה ומה לא, חוץ מהדברים שאמרו חז"ל בהדיא ("ביאור ההלכה" שם ד"ה ולא יאבק).

ריסוס נגד מזיקים

לפי הנ"ל לכאורה אסור לרסס אילנות נגד מזיקים או מחלות, שזה כמו עישון, שאסור אפילו כדי למנוע מהפסד, כיון שהוא בגופו של האילן. אולם יש מפרשים שכונת המשנה שאוסרת עישון היינו באופן שמטרתו לאשבוש אילנא, אבל אם הוא בא לאוקמי אילנא, מותר (רש"י על ירושלמי, ושו"ת מהרי"ל דיסקין ס' כ"ז אות כ"ה, מובא בספר "משפטי ארץ" פרק ד'), או שהמשנה מיידי באופן אשר התולעים רק מונעות את התפתחות העץ ולא מקלקלות אותו ממצבו, ולכן הוא אברויי אילנא. אבל אם התולעים מקלקלות העץ ממצבו, מותר לעשן ("משפטי ארץ" שם בשם ספר "שבת הארץ" וספר "מצוות הארץ").

למעשה: צמחים שהותקפו ע"י מזיקים או מחלות ויש חשש שימותו או שינזקו, מותר לרססם בחומרי הדברה ("משפטי הארץ" שם בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל), ועדיף להשתמש לשם כך בפיתיונות או הדברה דרך מערכת השורשים ("משפטי ארץ" שם) מחמת חילוקי דעות שהובאו לעיל.

ניקוי עלים

מותר לנקות אבק מן העלים בשנת שמיטה (קובץ "מבית לוי" ניסן תשנ"ד עמ' נ"ב). בניקוי העלים ע"י סמרטוט רטוב, יש לבדוק אם זה מוסיף לגידול דאז אין לעשות כן (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

כיסוח דשא

בגינות נוי מבצעים כיסוח דשא להשגת שתי מטרות, לשם השבחה (שהדשא יתפשט בכל השטח וכד'), וכן לשם נוי. ולמעשה אם מטרת הכיסוח היא לשם השבחה אסור לכסח, אבל אם רוצה לכסח את הדשא לשם נוי, במקום שנראה לכל כי מטרתו לנוי בלבד כגון שהדשא גבוה, יעשה שאלת חכם (ע"י "מנחת שלמה" ח"א ס' נ"א ס"ק ח'). בדרך כלל אם יעשה מרווח זמן בין כיסוח לכיסוח בשליש מעבר לזמן שבו מכסח בשאר השנים, הדשא ישמר וימנעו נזקים לעתיד ("משפטי ארץ" פרק ט').

השקית הדשא

יש כמה סוגי דשא, ולפעמים איחור בהשקיה עלול לגרום למות הדשא, ויש להשגיח מעט לפני הופעת סימני התייבשות הצמח כדי למנוע מיתת הדשא או קלקולו. ויש לברר אצל מומחה כדי לדעת מתי זה יגיע (ע"י "משפטי ארץ" שם). אסור להוסיף ולהשקות בכדי שהדשא לא יאבד מצבעו הירוק במקצת, אם נזק זה ניתן לתקון לאחר השמיטה (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ניקוי חצרות

בחצרות סביב הבתים כאשר מנכשים בהן את העשבים מדי פעם מחשש לשריפה או לנחשים מותר לנכש גם בשמיטה, וצריך לצמצם עד כמה שאפשר כדי שלא תהיה תועלת לצמחים (מכתב מהחזו"א מובא בס"ס "דרך אמונה" מכתב ח' ע"י שם, וכן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שם).

כמו כן פסולת ולכלוך שהצטברו בגינה או בחצר שעל יד ביתו, מותר לסלקם לשם ניקיון כדרך שעושים כל השנים, כיון שניכר שמטרתו לאיסוף הפסולת בלבד ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' שניה בשם בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל, "מנחת שלמה" ח"א ס' נ', ו"משפטי ארץ" פרק ב' סעיף ג').

גיוסם גדר חיה

גיוסם גדר חיה (שיחים המשמשים כגדר), אם מטרתו להשבחה, אסור, אבל אם מטרתו לנוי, וכן נעשה משום שלא יוכלו לעצב את הצמח בשמינית, מותר. ויש לברר אצל מומחה איזה זנים רגישים לכך (וע"י "משפטי ארץ" פרק ט' סעיף ו').

סילוק ניילון מאילן של שביעית

שאלה: אילן של שביעית שמוקף מסביב בניילון שנצמד אליו ע"י הרוח, האם מותר להוריד את הניילון, שע"י יגדל האילן טוב יותר? **תשובה:** כתב הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פרק ג' הל' ה') שלא יעשן תחת האילן כדי שירמות התולעת, ולא יסוך את הנטיעות בדבר שיש לו זוהמה כדי שלא יאכל אותו העוף, ע"י שם, הרי מבואר שאסור לעשות פעולה אפילו שהוא רק כדי לסלק ההזיק, וא"כ לכאורה ה"י אסור לסלק את הניילון כדי שהעץ יגדל טוב יותר. אולם לא דמי, דהתם עשה פעולת קום ועשה בגוף האילן או בפירות, ומיחזי כעבודת האילן, משא"כ לסלק הניילון אין זה מעשה בגוף האילן כלל, ולכן מותר (הגר"נ קרליץ זצ"ל, וע"י "דרך אמונה" ב"ביאור הלכה" שם שיש כמה סוגי פעולות בזה).

יֵאִיר בִּזְרִי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 68 – כי תבא תשפ"א – שנה ב'

מחשבה כמעשה בנכרי

"ארמי אובד אבי" (כי תבא כ"ו, ה')

ובפרש"י ארמי אובד אבי, לבן ביקש לעקור את הכל כשרדף אחר יעקב, ובשביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאילו עשה, שעובדי כוכבים חושב להם הקב"ה מחשבה כמעשה.

וצריך באור הרי דברים אלו אומר המודה להקב"ה על חסדיו, וא"כ מה מקום לומר שנחשב לעכו"ם מחשבה כמעשה, שזה הרי נוגע לעונש שיקבל העכו"ם שיחשב כעשוי, אבל בתורת תודה מהצלה מאי נפק"מ שנחשב לעכו"ם כמעשה למודה.

אשר צ"ל שכתוב הכא כמש"כ רבנו יונה בשע"ת פ"א שגדר מחשבה כמעשה שהי כהיתר וודאי שיעשה, ולכן אמר שגם השונה בחטא מכאן ואילך נחשב אצלו מחשבה כמעשה, כבר יכול לעשות וא"כ עצם זה שנחשב לעכו"ם כמעשה שייך לתודה להקב"ה, שלבן שחשב, היה כבר כמעשה שאין מעצור ומניעה שיעקור הכל לולי רחמי ה' יתברך.

צועקים בזכות אבות

"ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את קולנו" (כי תבא כ"ו, ז')

הנה בצעקה, צועקים בזכות האבות "ונצעק אל ה' אלקי אבותינו", אכן בהזכרת קבלת תפילתנו לא הזכר זכות אבות רק "וישמע ה' את קולנו". ונראה עפ"י הגר"א בפרשת וישלח, שכתב שכשאדם מתפלל לה' שיעזרהו יתפלל בזכות אבות, שיחשוב שהוא עצמו אין לו שום זכויות שתשמע תפילתו, אבל אחר שנענה יתלה בזכות עצמו וירגיש כמי שכבר איבד כל זכויותיו שהרי שמע ה' תפילתו, דאם יחשוב בזכות אבות אחר שנענה, ירגיש שלא שלמו לו כלל שכר הישועה ומגיע לו עוד. ובה פירש שם שיעקב אמר קטנתי מכל החסידים ומכל האמת אשר עשית עם עבדך, הנה תלה בזכות עצמו והרגיש שכבר אבד כל זכויותיו ונשאר קטנתי לקבל עוד שכר, אבל כשהתפלל יעקב זכר אלקי אברהם ויצחק, וא"כ היינו ישועת מצרים ונצעק אל ה' אלקי אבותינו כך היא הצעקה. אבל וישמע ה' את קולנו וכבר שילם לנו ה' יתברך את כל שכרנו.

לשמוח בכל הטוב

"ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך ולביתך" (כי תבא כ"ו, א')

א')

אמרה תורה שהמביא ביכורים ישמח בכל הטוב שנתן לו ה', והנה אף עני מביא ביכורים, ואעפ"כ אמרה תורה לכל מביא ביכורים שישמח בכל הטוב שיש לו, ונראה טעמא דהנה בספר ח"ח עה"ת מובא שאחד אמר להח"ח שהיה מצבו בכי רע, שהיה מותר שיהיה לו קצת יותר טוב, וענה לו הח"ח ברעדה אם היה מותר שיהיה יותר טוב לך אז ודאי האבא אבינו שבשמים היה נותן לך, אבא דואג לכל טוב לבנו רק אם זה טוב, ואם אין לך יותר סימן שזהו הטוב שיש לך, וא"כ מביא ביכורים אחר שהגיע להכרה ואמונה שהכל מה' יתברך לטובה, שמח בכל הטוב אשר נתן לו ה' שכמה שיש לו זהו הטוב שנתן לו ה'. ומבואר שבקרא דושמחת בכל הטוב הזכירה התורה "אתה והלוי והגר אשר בקרבך" שכולם חייבים בביכורים, ישראל שירש את כל א"י, והלוי רק בערי הלויים חלקה קטנה, והגר שקנה חלק בא"י, כולם שמחים בכל הטוב לכולם הוא כל הטוב. ועיין בפרשת וישלח במה שהארכנו בברכת האבות שנתברכו בכל מכל כל.

דוקא בביכורים התחדש כוחו של כהן

"ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם" (כי תבא כ"ו, ג')

ובפרש"י אין לך אלא כהן שבימך כמו שהוא. וכבר הקשה הרמב"ן על שיטת רש"י, שדרשה זו שאין לך אלא כהן שבימך דרשו לענין דיינים וסנהדרין שמשם בדורו כיפתח בדורו, אבל כהן המקבל הביכורים מה שייך שלא יקבל רק זה שבדורו.

ואשר נראה דהנה כל מתנות כהונה הוא חלק עבודת הכהנים בביהמ"ק, וא"כ אין נפק"מ באיזה דור הוא הכהן, ואם הכהן הוא עובד בדרגת אהרן, או בדור אחר, אכן הנה בביכורים כתב החזקוני שניתן לכהן כשלוחו של מלך לקבל דורון על חסדי ה' שנתן להם את הארץ, א"כ צריך בביכורים לא רק כחלף עבודתם, אלא יותר שיחשב כשלוחו של הקב"ה שנותן לשלוחו שיחשב עי"ז שנותן למלך, א"כ בזה ס"ד שיהיה רק לאהרן, ולא לכהן שבכל דור, קמ"ל קרא שכל כהן שבכל דור ב' שלדרגתו הוא שלוחו של מלך.

והנה בכניסתם לא"י היתה יריחו חרם לה', והבהמה לבדק הבית, כיון שהוא ראשית ביכורים של א"י לה', וא"כ ש"מ שראשית ביכורים דינו קודש לה' ממש לבדה"ב, אכן כאן ביכורי שדה הכהן, הוא שלוחו של מקום לקבל הדורון וכל כהן בימיו.

ועיין עוד בחזקוני שהכא מצוה בו יותר מבשלוחו, וכן הקריאה איתא במתני' שאין שליח קורא, וביאר הטעם שמתנה ודורון נותן העבד בעצמו למלך ולא שליח, וא"כ כמשנ"ב נתינת ביכורים היא כדורון למלך ע"י ישראל בעצמו לשלוחו של מלך.

מתי היה ארץ זבת חלב

ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש.

(כי תבא כו, ט)

ותמהו הא קודם נכנסו לארץ ואח"כ קבלו את ביהמ"ק. ואמאי מוזכר קודם שהבאנו לבית המקדש. ויש דתי' עפ"ד התרגום יונתן (שמות יט, ד) דמצרים באו העננים ולקחו אותם לביהמ"ק להקריב ק"פ, א"כ נמצא דקודם היו בביהמ"ק ואח"כ בא"י.

ונראה לישב דהא ארץ זבת חלב ודבש היה בזמן שלמה וכמבואר בחז"ל (שה"ש רבה פ"ג, ג, מדרש זוטא קהלת פ"ב, ה) וא"כ קודם היה הכניסה לארץ, [א"ה. וכע"ז? מצאתי בס' ארץ מגורי אבי (מרבני הולנד זצ"ל – ירושלים תשמ"ח) דהביא דבזמן משכן שילה עדיין לא התחלקה הארץ לגמרי, ואם כן קודם היה ביאה לבית המקדש. אכן קצ"ב דהא הביאו ביכורים כבר במשכן שילה, ושם גם לכאוף אמרו כזה נוסח וצ"ע].

צריך זירוז לביכורים

"ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם" (כי תבא כ"ו, ג')

ובפרש"י אין לך אלא כהן שבימך, צריך ביאור מה שנשנה הדין שאין לך אלא כהן שבימך, דוקא בביכורים ולא בשאר מתנות כהונה, אפשר שבביכורים יש בהם מקרא ביכורים והודיה ותודה לה' שאומר לכהן שמודה, והקושי הגדול הוא לאדם להיות מודה בלב שלם שהכל לא מעשיתו, וא"כ בביכורים ימצא תרוץ לא להביא ולא לקרות, ע"ז זירוז התורה אין לך אלא כהן שבימך.

הדין על התבואה בר"ה

הסתירה כמו מי פוסקים בזמן הדין

תנינן ראש השנה (טז, א) "בארבע פרקים העולם נידון בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, ובר"ה כל באי עולם עוברין לפני כבני מרון שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, ובחג נידונים על המים".

והנה הרמב"ם השמיט דין זה דמתניתין דבארבעה פרקים העולם נידון, דכ' (בפ"ג מתשובה ה"ג) "וכשם ששוקלין זכויות אדם ועונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה". עוד כ' (בה"ד) "לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר וצדיק יסוד עולם זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו, ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה". ומבואר דפסק כר"מ בגמ' (ר"ה שם) דהכל נידון בר"ה וגזר דינם ביוה"כ, וצ"ב מפני מה לא פסק כסתם משנה.

ובריטביא בר"ה (שם) פסק נמי כדעת הרמב"ם ודלא כמתניתין, אלא כר"מ דהכל נידון בר"ה וגזר דינו ביוה"כ, וכתב הטעם דאיתא בירושלמי שם מילתא דרב אמרה כולהם נידונים בר"ה וגזר דינו של כל אחד מתחתם בר"ה דתני בתקיעתא דבי רב. [דהיינו סדר מלכויות וזכרונות שופרות עי' ב"ן]. "זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, ועל המדינות בו יאמר אי זו לשלום ואי זו לחרב ואי זו לרעב, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות". הרי דרב סבירא ליה דלא כמתניתין דבארבע פרקים העולם נידון אלא דהכל נידון בר"ה, ולכך כתב הריטב"א דאנן לא קי"ל כסתם מתני' אלא כדעת ר"מ דקימא רב בשיטתיה, וכך צ"ל דס"ל להרמב"ם דאנן קימ"ל כנוסח תקיעתא דבי רב וא"כ חזינן דנידונים על הרעב ושובע בר"ה דהיינו תבואה וא"כ הלכתא כר"מ דהכל נידון בר"ה, וא"כ שפיר השמיט הרמב"ם דינא דבארבע פרקים העולם נידון.

והנה בטור ובשו"ע (סי' תרס"ד סק"א) איתא שביום שביעי של חג שהוא הושענא רבא נוהגים להרבות במזמורים כמו ביו"ט ומרבנים קצת בנרות כמו ביוה"כ לפי שבחג נידונים על המים. הרי דפסקו כמתניתין דבארבע פרקים העולם נידון, וכן ברמ"א (סי' ק"א סעי' א') כתב וז"ל "וי"א הא דצריך לסמוך גאולה לתפלה, היינו דוקא בחול או ביו"ט, אבל בשבת א"צ (פ') דטעמא דבעינן למסמך גאולה לתפלה, משום דכתיב יענך ה' ביום צרה (תהילים כ, א) וסמך ליה יהיו לרצון אמרי פי וגו' וגואלי (תהילים יט, טו), ושבת לאו זמן צרה; ולענין נראה דמה שא"כ ביו"ט, הוא משום שהם ימי הדין כדתנן במשנה ב' פ"ק דר"ה: בפסח, על התבואה וכו', (הגהת אש"ר) פ"ק דברכות וכל בו הלכות שבת ומהר"ל הל' יו"ט". וצ"ע דאנן הרי נוהגים בנוסח תקיעתא דבי רב לומר ועל המדינות בו יאמר אי זו לחרב ואי זו לרעב, וא"כ נידונים ע"ז בר"ה, וא"כ סתרי הני פסקים אהדדי. דמחזיק גיטא פסקינן כמתניתין דבארבע פרקים העולם נידון, ומאידיך פסקנו כתקיעתא דבי רב דביארו בירושלמי דחלק על מתניתין דבארבע פרקים וצ"ע.

תחילת דין וגמר דין

והנראה בזה, דהנה צ"ב האידך דייק בירושלמי מתקיעתא דבי רב דסבר דגם תחילת הדין וגם גמר הדין בר"ה, דכתבו מרב נשמע דכולם נידונים בר"ה ומחתם בר"ה, נימא דמאי דאמרין נוסח אינו לשובע ואינו לרעב הוי רק תחילת דין, וכמו דלגבי אדם דאומרים ובריות בו יפקדו, והתם פשיטא דהוי רק תחילת דין כמו שהביאו אח"כ בירושלמי בשם ר' קרספא דאדם תחילת דינו בר"ה וגזר דינו ביוה"כ, וא"כ נימא נמי לענין רעב ושובע כן, דרק התחילת דין בר"ה ולא הגמר דין. [ועי' בריטב"א בר"ה שם דגירסא אחרת היה לו בירושלמי דרב סבר

דהכל נידונין בר"ה וגזר דינם ביוה"כ, וזה ודאי קשה דאם לא משמע בנוסח של רב שהגזר דין הוי בר"ה מנ"ל דהוי ביוה"כ, נימא דהוי כל אחד בזמנו ושפיר מתוקמא רב כמתניין דבארבע פרקים, דבר"ה הוי רק תחילת דין, ועיין בר"ה בר"ה דהביא הירושלמי כגירסא דילן דדיק הירושלמי דגם הגזר הדין דשובע ורעב הוי בר"ה].

והנראה בזה דדיק הירושלמי דבנוסח רב חילקו בלשון בין דין המדינות בשובע ורעב, לדין האדם. דלגבי אדם הנוסח ובריות "בו יפקדו", ולגבי מדינות הנוסח ועל המדינות "בו יאמר". והנה בגמ' בר"ה שם הביאו דר' יוסי סבר אדם נידון בכל יום דכתיב ותפקדנו לבקרים ודחי' בגמ' שם דאין למילף מהאי קרא שנידון בכל יום דפקידה עיוני בעלמא. הרי דלשון פקידה הוי עיוני בעלמא, וא"כ שפיר דייק בירושלמי דלגבי אדם אמרו ובריות בו "יפקדו" ולגבי מדינות אמרו "יאמר" והיינו דלגבי אדם הוי באמת רק תחילת דין כרב קרופסא, ולכך הוי רק לשון של פקידה בעלמא, אבל במדינות דאמרו "יאמר" א"כ הוי יום דין טפי מאדם א"כ בהכרח דהוי גזר דין בר"ה, ושפיר דייק הירושלמי מרב דחולק על מתניתין דבארבע פרקים כיון דגם גזר הדין של התבואה לרב הוי בר"ה.

והנה בתוס' בר"ה (טז, א) כתבו להקשות דאיך אמרינן דבארבעה פרקים העולם נידון הרי איתא בגמ' בברכות (יז, ב) גבי חסיד אחד שהקניטתו אשתו ערב ר"ה ושמע שתי רוחות מספרות וכו' הרי דבר"ה העולם נידון על התבואה. ותרצו בתוס' ושמא בשמים מזכירין דין הנגזר בפסח, א"נ כרב יהודה דאמר הכל נידון בר"ה וגזר דין בפסח על התבואה.

והנה במל"מ (כ"א) העיר דבין לתירוץ הראשון בתוס' דהוי סתם הזכרה בר"ה ובין לתירוץ השני דהוי תחילת דין בר"ה וגמר דין בפסח, צ"ב אמאי מזכירים את זה בשמים בר"ה, דלתירוץ קמא ליכא שייכות כלל לר"ה, ולתירוץ בתרא דהוי תחילת דין, למה לנו להכריז תחילת דין לפני גזר הדין, ותירוץ דהתירוץ קמא סבר כשיטת הר"ן דבפסח דנידנין על התבואה הוי דין על הכלל, ובר"ה נידון היחיד לפי פסק כלל, וא"כ שפיר מכריזין אידך לפסוק ליחיד על התבואה. ולתירוץ בתרא כתב המל"מ לחדש דלכאורה קשה דמה שייך דבפסח נידונין על התבואה, והרי בפסח התבואה כבר מוכנה לקצור וא"כ מהזריעה עד הקצירה אימת נידון, וכתב לחדש דבאמת גזר הדין לגבי זריעה הוי בר"ה וכל הדין שיש בפסח על התבואה היינו על הקצירה.

ביאור מה' הבבלי והירושלמי

אך בירושלמי משמע מפורש דלא כהמל"מ אלא דהכל נידון בר"ה ולגבי הזריעה נידון בשנה שעברה, דאיתא בירושלמי "תבואה שלקה ערב פסח באיזה דין לקה אין תימר משתא דעלת עד כדון לא עלת, אין תימר משתא דנפקא הכן הוות מורכה כל שתא מילקי כדון", הרי דמפורש דהדין על התבואה שלקתה ערב פסח הוי משתא דעלת דהיינו משנה שעברה.

והנה הבאנו לעיל להסביר בירושלמי דייק מלשון תקיעתא דבי רב דסבר כר"מ שבר"ה בין תחילת הדין ובין גמר הדין הוי לתבואה, דדקדקו מלשון על המדינות בו "יאמר" ולא אמרו לשון "יפקדו" דמשמע דהוי גזר דין, והנה למל"מ הנ"ל לא הוי ראיא כלל דאפי' אם נפסוק דתחילת הדין בר"ה וגזר דין בפסח על התבואה זהו לגבי הקצירה אבל הזריעה שפיר הוי גזר דין בר"ה, וע"כ שפיר אמרינן על המדינות בו יאמר לגבי הזריעה עד הקצירה דהוי גזר דין, וא"כ מה ראי' דרב לא ס"ל דכמתני'. אכן נראה דהירושלמי לשיטתו דסבר דנידון בפסח גם על הזריעה, ורק נידון על הזריעה בפסח שעבר וכדפי דהבאנו דלא כהמל"מ, א"כ בהכרח דאם הוי הנוסח במדינות "יאמר" ע"כ דרב הוי דלא כמתניתין.

ומעתה להלכה נקטינן כהמל"מ וכהבבלי בסוגיא דברכות. [ובאמת רוב הראשונים מתרצים את הגמ' בברכות כתירוץ השני של תוס' דהתם איתא מעשה בחסיד אחד וחסיד היינו ר' יהודה, וא"כ בהכרח דנידון בתחילת דין בר"ה וכתירוץ בתרא], ובר"ה נידנים על התבואה לגבי הזריעה, וא"כ שפיר פסקנו כמשנה דבארבע פרקים, דבפסח על התבואה היינו על הקצירה, ואומרים נוסח על המדינות בו יאמר, דהא לגבי הזריעה כן נידונים בר"ה וכמשנ"ב. [ועי' עוד להלן במש"כ בענין הדין על המים בחג הסוכות].

כוח התפילה

כאשר עמדה על הפרק סוגיית הבחירות לרבנות בירושלים הציעו להגאון רבי חיים יעקב לוי זצ"ל בנו של רבי אריה לוי זצ"ל להציג את מועמדותו לכהונה הרמה כשהתעניין הרב לוי שהיה אז רבה של המושבה פרדס חנה בשמותיהם של יתר המועמדים ושמע שאחד מהם הוא הגאון רבי בצלאל זולטי זצ"ל הודיע בו במקום שבשום אופן לא יציג מועמדות למשרת רבה של ירושלים גס כשגדולי תורה ויראה שיחרו לפתחו וניסו לשכנעו, סירב ונימק את סירובו בסיפור. אבא שלי רבי אריה זצ"ל סיפר לנו שבלכתו פעם בסימטאות ירושלים ראה אשה היושבת לאור אבוקת אור קטנה ועוסקת בתפירת גרביים. לפני ששים ושבעים שנה כשנקרעה הגרב היו מוסרים אותה לתיקון אצל אשה עניה שהרוויחה מכך כמה פרוטות, מה לך להתעסק בתפירת גרביים ועוד לאור נורה כה קטנה שאל ר' אריה, אלמנה אנכי ובפרוטות שאני מקבלת עבור מלאכתי זו אני מממנת את שכר המלמד של בני היתום השיבה התופרת ודמעה מלוחה נשרה מעיניה על הגרביים שלפניה יודעים אתם מי היתה אלמנה זו אמו של רבי בצלאל זולטי שבדרך זו כלכלה את ילדה היתום סיים הרב לוי רבה של פרדס חנה והוסיף וכי אפשר להתמודד מול דמעה של אלמנה, לו נאה ולו יאה לר' בצלאל לעלות על כס רבה של ירושלים הוא הרי צמח על שדה שהושקתה בדמעותיה של אלמנה.

כוח תפילה של אשה פשוטה

בירושלים חי יהודי תלמיד חכם שחזר בתשובה לפני שנים רבות ומקורביו יודעים לספר על היראת שמים המופלגת שלו על הצלחותיו בכל תחום ועל כך שבכל מה שהוא עושה ה' מצליח בידו כל מפעל שהוא מייסד עולה למעלה ראש לכל שיעור שהוא מקים נמשכים על אתר לומדים רבים וכן הלאה האיש ששמו הרב ב' סיפר על הגורם להצלחותיו.

סבו היה זלמן ארן מי שהיה שר חינוך בממשלתו של ב"ג ואחד ממקורביו ומעריציו הנלהבים של אותו ראש ממשלה למרות שהוא עצמו לא היה שומר מצוות היתה לו אשה שחונכה מן הסתם על ברכי היהדות והשתדלה לקיים בית יהודי היא הדליקה נרות שבת ומכיון שידעה גם על כוחה של תפילה התפללה על ילדיה שיהיו כמו ב"ג שהרי עלה סיפר תמיד בביתו על כוחו וגדולתו של האיש שעמד מראשות הממשלה. לימים ניפגש כידוע ב"ג עם מרן החזון איש זצ"ל בביתו שבבני ברק החזון איש הוריד את משקפיו כדי לא להתבונן בפרצופו של מי שהיה אחראי להעברתם על הדת של רבבות אחינו בני ישראל אבל לא נעל את הדלת בפניו לאחר הפגישה כשחזר ב"ג ללשכתו ולמקורביו סיפר לזלמן ארן על גדולתו הענקית של החזון איש ואף התבטא שראה בו דמות של מלאך ארן לא שמר את הדברים בליבו ותיאר גם הוא בפני אשתו את ההתפעלות של ב"ג מדמותו של אותו גדול בישראל. האשה האזינה לדברי בעלה בקשב רב עד שהחליטה בו במקום שמעתה ואילך תתפלל על ילדיה שיגדלו ויתחנכו כמו החזון איש, שהרי אם ידיו של בעלי האדם המוערץ על ידי בעלה, מעריך אף הוא את החזון איש ומתארו כמלאך אלוקים צריך ללכת את המקור. אני סיפר הרב ב' נכדו של זלמן ארן ותפילותיה של אותה סבתא אף שלא היתה מל"ו צדקניות שבדור פעלו את פעולתן גם לאחר שנים רבות וקירבוני לתורה ולמצוות ואף נתנו בידי את כוח ההצלחה.

שידוך של תהלים

סיפר בעל החפץ חיים מנהג היה בקהילות גליציה בכל מוצאי שבת לפני תפילת ערבית שהיה הקהל מתכנס לבית הכנסת לאמירת תהילים ברוב עם לישועת הכלל והפרט באחת מהשבתות נקלע אורח בלתי מוכר לבושו שונה ממנהג המקום ניכר היה במראהו על חשיבותו יחוסו ומעמדו למתעניינים סיפר כי גר הוא בליטא ונקלע למקום לרגל מסחרו ובצאת השבת ממשיך לדרך לביתו כאשר הגיע לבית הכנסת לפני צאת השבת ראה את כל הקהל אומר תהילים ברגש נעמד האורח בזווית בית הכנסת והצטרף עם באי המקום לאמירת תהילים בצוותא, לידו עמד יהודי כפוף ומכוון מבני המקום שפניו חפונות בתוך ספר התהילים גופו רוטט מבכי ותחת מושבו הולכת ונקווית שלולית של דמעות רותחות.

האורח נדבק בשכנו ואף הוא החל לומר בקול ובבכי ובדבקות עצומה את התהילים כך ישבו שניהם זה לצד זה ואמרו את פסוקי התהילים ברגש ובהתלהבות גדולה בלא שידעו האחד על השני מיהו ומה פשר בכיו בתפילותיו לאחר תפילת ערבית ניגש האורח לשכנו ושאלו בהססנות מפני מה בכה כל כך מה מעיק עליו והאם יכול לעזור לו במשהו ענה היהודי בקול שבור בת בוגרת ישנה בביתי יראת שמים ובעלת מידות נאצלות חכמה מוצלחת ומיוחדת ביותר בכל דבר וכבר הגיע לפירקה לפני זמן רב אולם אין ביכולתי לתת את הנדונייה שרוצה כל חתן וק"ו בחר מיוחד שרק שכזה יכול להתאים לה בכל ימות השבוע אני נע ונד למצוא לחם לביתי אולם בשבת כשאני נמצא בביתי ורואה את צרתי מול פני ואין בידי להועיל הדבר קורע את ליבי לכן שופך אני שיח לפני קוני שיעזרני שאמצא לבתי את זיווגה המתאים לערכה במהרה ואוכל לעמוד בהוצאות הכרוכות בנישואיה כך סיים את דבריו באנחה גדולה כשדמעות גדולות זולגות מעיניו.

שמע האורח את דבריו בתשומת לב גדולה ואמר לו אף אני כמותך אולם בעייתי קצת שונה כי לי יש בן גדול בבית תלמיד חכם ירא שמים ומוכתר בכל מידה טובה וטורם זכה למצוא את בת זוגו ולבנות את ביתו שמא לא לחינם סובב הקב"ה את הדברים שאגיע לכאן ואראה אותך בתפילתך ואשמע ממך על בתך חושבני שאקח פרטים עליך ועל בתך ואתן לך פרטים אודותי ואודות בני. אני אברר עליך ועל בתך וכך תעשה אתה ואולי ימצא שיהיו מתאימים זה לזה כך עשו ונפרדו שניהם לשלום. ואכן זמן לא רב ארע הלא יאומן שתי המשפחות השתדכו ביניהם למזל טוב וזכו לצאצאים משותפים מביניהם שנודעו לימים כגדולי ומאוריהם הלא המה רבי יהודה הכהן זצ"ל בעל קונטרס הספיקות העילוי רבי חיים הכהן זצ"ל רבי אריה לייב הכהן זצ"ל בעל קצות החושן אבני מילואים והשב שמעתתא ורבי מרדכי הכהן זצ"ל רבה של העיר חודרוב.

מיד ניגש אליו תורם

יש אברך בפ"ת שעושה הרבה אידשקייט באיזור שלו, והזמין מרצה למסור סדרת שיעורים, וסיכם עם בעלי המקום שהם ישלמו את המרצה והוא ישלם את הכיבוד וכו', ואחרי כחצי שנה שאל את המרצה האם שילמו לו, ואמר שלא. ונבהל מאוד שהצטבר סכום של 20.000 ₪ ולא ידע איך ישלם את זה.

ואיך שהוא יוצא מהבית כנס ניגש אליו תושב השכונה עם עגיל באוזן, ואומר לו שהוא רוצה שאשתו תשתתף בהוצאות ושאל את הפרטים, ואז הוא אומר לו שיש לו בצד מעשרות, והוא רוצה לתת לו את כדמי השתתפות, ולאחר שנתן לו את זה ספר שזה היה שם בדיוק 20.000 ₪ שהיו חייבים למרצה.

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל גלב"ע ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה. (ישעיהו מ, כב – הפסרת כי תבא)
לאחר המלחמה קיבלנו מכתב ממורי ורבי הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל, שהיה בן דוד של אמא ע"ה. הוא סיים את מכתבו בהבטחתו של הנביא (ישעיהו ט', כ"ב). "הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום". היתה זו הנחמה הגדולה ביותר לאחר השבר הנורא שפקד את עם ישראל. מי פילל אז שנוכה להקים דור דעה נפלא בארצנו הקדושה!
זו"ל המכתב

ב"ה יום ד' לסדר והשבותיך אל האדמה הזאת

שלום וברכה לכבוד נכד דודי הבחור היקר והמצוין מר יצחק אלחנן גיברלטר נ"י
יקרתך קבלתי ואני שמח מאוד לשמוע ממך שהנך שוקד על התורה בלב טהור יזכך השי"ת לשוב במהרה לארץ אבות ותשקוד על התורה בשיביתנו הק' חזק ואמץ בתקוה גדולה כי בקרוב יגיע תורך לבא בארצ"ק ואני תאב לראותך במהרה.
כי הנך יקר מאד חוץ מזה שאתה מהשרידים מתי המספר ממשפחתנו בליטא שנשארו לפליטה הנך גם מהשרידים פלטי סופרי בית ישראל שהותיר השי"ת לפליטה מארץ ליטא וע"ז היתך יקר מאוד גם בעיני השי"ת כמו שאמרו חז"ל הבן יקר לי אפרים גם בזמן אשר בית ישראל הם כחול אשר על שפת הים לרוב יקר בפרט בן תורה אצלו ומה גם בעת אשר נשארו מתי מספר מיהודי ליטא.

תדע שעליך מוטל החוב לחיות חיי תורה בד רבבות ישראל שהלכו לעולמים. כמי שאמרתי לאחד מהפליטים, כי אחר שנפטר לעולמו אומרים ששבק חיים לכל חי. מובן המילה הזאת היא כי בשעה שאחד נפטר, הוא מניח החיים שלו לכל חי כלומר תפקיד החיים שלו בשנים הנשארים למלאות. וא"כ מה נאמר בשעה שחסרו אלפי רבבות ישראל מן העולם מחויבים הנשארים למלאות תפקידם ולחיות בשבילם, וזה אין באפשרות כי אם ע"פ המושג שהוא תורת חיים במובן הכי רחב כי רחבה מארץ מדה ועמוקה מיני ים וגודל ערך למוד התורה הוא לפי מה שחסר תורה בדור כמו שאמרו חז"ל אם ראית דור שרפו ידיהם מן התורה עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כנגד כולם לכן תראה להתחזק בלימוד התורה ביראה טהורה ויהי רצון שנוכה לראות במהרה בשום ד' את שבות עמו והקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום.

ש"ב מחבבך מאד אהרן כהן.

תמיד התקשיתי בדברי הנביא - מדוע הקטן יזכה רק לריבוי של אלף, ואילו הצעיר יזכה לריבוי של גוי עצום? במה זכה הצעיר יותר מן הקטן, הלא שניהם בני אברהם, יצחק ויעקב!

חשבתי לפרש את הפסוק כך. השאלה היא מה פירוש 'גוי עצום'. אנו מוצאים שבחטא העגל ד' הבטיח למשה רבנו לעשות מזרעו גוי גדול, אך משה המשיך לבקש רחמים על עם ישראל. בחטא המרגלים הבטיח הקב"ה למשה להפוך את זרעו לגוי עצום, ושוב לא התרצה משה והמשיך להתפלל עבור סליחה ומחילה לעם ישראל.

את ההבדל בין הבטחה של גוי גדול להבטחה של גוי עצום מוצאים בפי' הראשונים. 'גוי גדול' הוא הבטחה כמותית, ואילו 'גוי עצום' הוא לא רק הבטחה בעניין הריבוי, אלא גם הבטחה שיהיו בניו צדיקים וחלילה לא ייכשלו בחטא. אמנם, גם לאחר ההבטחה הזאת המשיך הרועה הנאמן להתפלל שעם ישראל יזכה לסליחה, כפי שאכן נאמר לו לבסוף. "סלחתי כדברך".

בהתאם לכך חשבתי לפרש גם את הבטחתו של הנביא. מדובר בעצם בתנאי. 'הקטן' - אלו הם השרידים המועטים שזכו ברחמי שמים מרובים לקום מאפר הקרמטוריום ולבנות את עם ישראל מחדש. כעת, אם "הקטן יהיה לאלף" - דהיינו, אם השרידים יהיו ל'אלף', ילמדו בשיבות הקדושות ויצמיחו דור של בני תורה, כמו בדור המדבר - שם ה'אלף' היו ראשי הסנהדרין, אז מובטח להם מבורא עולם ש"הצעיר יהיה לגוי עצום" - זוהי הבטחה בעניין האיכות כנאמר לעיל, כלומר - כל יוצאי חלציהם יהיו צדיקים וגדולי תורה ולא תמוש התורה מפי זרעם. זוהי הברכה הגדולה ביותר לעם ישראל. ואכן, זכינו בדורנו שרבבות תלמידים, ובכללם בנינו, נכדינו וננינו כ"י, גודשים את הישיבות הקדושות ושוקדים על תלמודם.

כרחם אב על בנים

מעשה נורא שאירע באקציה של הילדים בגטו קובנה: הגרמנים הנאצים חטפו את שני בניה של שמפחת שרשרבסקי באקציית הילדים. בנה הבכור היה כבר גדול אמנם, אך מחמת חוסר תזונה לא התפתח והיה נראה כמו ילד. האם רצה אחריהם למכונת האיסוף והתחילה להתחנן לפני הקצין הנאצי שניהל את האקציה ולומר לו שהבן הגדול הוא מעל גיל ארבע עשרה וגם הבן השני הוא מעל גיל שתים עשרה. היא רצתה להראות לו את תעודות הלידה, ואז אמר הגרמני הנאצי הרוצח בזדון ליבו לאם היקרה: "אני מרשה לך לקחת ילד אחד, תבחרי במי שאת רוצה". שני ילדיה הקדושים והטהורים הושיטו את ידם לאמם ואמרו: "אמא, תצילי אותי". באלפית השניה שעמדה לה בעת ההחלטה היא ניסתה לשקול בעצמה האם מותר לה לבחור באחד מהם; היא לא היתה מסוגלת לבחור אחד ולרצוח את השני.

גדולי ישראל דיברו על סיפור נורא זה, בפרט ראש ישיבת מיר רבי חיים שמואלבין. תמיד חושבים שזה סיפור שהומצא, אך לאמיתו של דבר זהו מקרה אותנטי ואני הכרתי את הנפשות הפועלות. מדובר בחברי מילדות מ"יבנה" המשתייך לאחת מהמשפחות המיוחסות בקובנה. איך האם החזיקה מעמד - איני יודע. היא ניצלה, ולאחר המלחמה התאחדה עם בעלה והם אימצו שני ילדים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

הגאון הרב מפוניבז' זצ"ל הוסיף נופך ולימוד בסוגיה זו, ושאל מה בין רחמנות אב לרחמי אם. נאמר "כרחם אב על בנים", מדוע לא הוזכרו רחמי אם? הלא רחמי אם מרובים מרחמי אב! והשיב, שרחמי אב הם שכליים ולעומתם רחמי אם הם טבעיים. אישה לא יכולה להתגבר על הטבע שלה, אולם במקרה נורא זה האישה הפעילה את קור רוחה והיתה שכלית מאד.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

טלטול מוקצה בכים

שאלה נמצא במימן בית החולים בכניסת שבת ויש בכליו מעות, מכשיר טלפון וכיו"ב, כיצד ינהג למעשה. **תשובה** אם לא מוצא מקום המשתמר להניח חפצי המוקצה, יכניסם לכיס מכנסיו ויכול ללכת כך במהלך השבת, ואף לפשוט וללבוש שוב המכנסים בעוד המוקצה בתוכם (וידאג לכבות את הטלפון בכדי שלא ילחץ בטעות).

ביאור הדברים כים המכנסים נידון כשקית התפורה בשפתה לבגד, שהרי לכיס בית קיבול לעצמו. ולכן המכנסים לא נידונים ככסים לדבר האסור (משנה ברורה שו"כ) בשונה מכיס חולצה שהמוקצה המונח בו הופך את כל החולצה לבסים, שהרי המוקצה נמצא על עצם הבגד ולא על חלק הנטפל אליו.

ואף שאם מצא מוקצה בכיס חליפתו במהלך השבת, אינו חייב מדינא אך לכתחילה יש לנערם ולהסיר את המוקצה (משנה ברורה שו"כ). במקרה זה שאין באפשרותו להפקיד את המוקצה במקום המשתמר יכול לנהוג כן בשופי.

פרובול בערב שביעית

שאלה האם ראוי לכתוב 'פרובול' בערב ראש השנה השתא (סוף שנה ששית).

תשובה שמעתי ממרן הגר"ש אלישיב: הירא את דבר ה' יעשה פרובול כבר בערב שביעית. והוסיף בלשונו הזהב "הרי בלא יראת ה' אין כלום".

ביאור הדברים למרות ש"אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה" (שלחן ערוך חושן משפט סו, ל), המור מביא דעת הרא"ש שהחוב אמנם לא נשמוט, אך כבר במהלך השנה השביעית אסור לתבוע חוב מדין "לא יגוש את רעהו" שחל מיד בכניסת השביעית. ולכן כתב התומים (אורים שם טו) "הירא וחרד יש להחמיר לעשות פרובול בערב שביעית. וכן בדרך אמונה (צינוי) ההלכה מה) מביא שאביו הקהילות יעקב נהג כן.

מים הנוטפים מהמזגן בשמיטה

שאלה האם קודם השמיטה יש להסיט צינור מים היוצא מהמזגן ומטפטף לגינה.

תשובה ראוי להסיט הצינור למקום אחר, (דרך אמונה שמו"י א צה"ל יח בשם מרן החזן איש), אך כשקשה לשנותו וכגון כשמתארח, אם המים לא נוטפים לחצירו או על צמחים שנהנה מגידולם מותר, כיון שלא נחא ליה' בהשקיה זו הנעשית על ידי גרמא (מרן הגר"ש אלישיב), שהרי בשעה שמדליק את המזגן המים עוד לא קיימים בעולם, ורק לאחר מכן נוצרים בעקבות הפרדת הלחות. אך אם משקים צמחים שלו, הרי נוח לו בזה, ולא מועיל מה שנעשה על ידי גרמא.

סגולת ההודיה לכתיבה וחתירה טובה

שנעשו עמכם באותות והמופתים הגדולים, משום שלא נתן להם לב לדעת ולהכיר בחסדי המקום, הרי שיתכן מצב שניתנים חסדים ונסים עצומים שכאלו, ועם כל זאת לא זוכים להכיר בטובה שבהם ולהודות עליהם.

משום שלא טבעי הדבר שמכירים בטובה, אלא צריך דעה מיוחדת [שלא ניתנה לאותו הדור - "ולא נתן ה' לכם לב"] לזכות לזה. וכפי שמסיימים את 'מודים דרבנן' ואומרים "על שאנחנו מודים לך" ופירש רש"י (סוטה טו, א) "על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך" הרי שקיימת הודאה מיוחדת על שנתן לנו את האפשרות להודות לו יתברך.

ועוד נראה בדבריו שעצם ההודאה היא היא הדבקות בה', ובימי חודש הרחמים והסליחות כאשר עיני כל מיחללות להיכתב ולהיחתם לשנת שפע וברכה בקרבת אלוקים, מחפשים מהי הדרך בה ניתן לזכות לקרבת אלוקים ואף לדבקות בו יתברך.

בדברי רש"י הנ"ל מפורשים הדברים כי כל כמה שמרבים בהודאה אליו יתברך, זוכים לדבקות בשכינה, ולא שזו סגולה וכיו"ב, אלא עצם ההודאה מתוך תחושה שהוא הנותן ומשפיע בהשגחה פרטית, היא קירבה לייחוד רוממותו יתברך.

וזאת ועוד כאשר מכירים שהכל ממנו יתברך ומודים על כך, זוכים לאחת התכונות היותר נצרכות לחיים טובים - שלווה הנפש, שהרי מפורש כן בדברי דוד המלך (תהלים קטז, ז) "שובי נפשי למנוחתי כי ה' גמל עלי" פירושו: כאשר נפשי אינה רגועה ומלאה דאגה, מייצק לה דוד המלך שהדרך בה תוכל לשוב למנוחה על ידי שתזכור שכל מה שאירע לה הוא מאתו יתברך, וממילא תתמלא בשלווה אחר שהיא יודעת שגם אם נדמה לה שישנם דברים פחות טובים, אך כיון שיודעת שזה ניתן ממנו יתברך מיד מתמלאת ברוגע.

אחד מניצולי השואה ששייך בה את כל משפחתו והמשיך לעבוד את ה' ולהתפלל בשמחה נשאל על ידי מקורביו איך זה שהוא חי כל כך בשמחה ובאמונה אחרי כל התלאות שפקדו אותו. והשיב במשל לאדם ההולך לתומו ברחוב ולפתע חש מכה חזקה בגבו, ומיד הסתובב לראות מיהו זה שהכה אותו בגבו.

אם יראה שזה סתם אדם מן השוק יכעס על שהכה אותו, אך אם יבחין באביו משיבו העומד מאחוריו מיד יחייך ויתמלא אהבה כלפיו, שהרי מסתבר שלא היתה זו 'מכה' בעלמא, אלא 'טפיחה'

"ושמחת בכל הטוב בכל אשר נתן לך ה' אלוקים ולביתך"

(דברים כו, יא)

צינוי תמוה הוא לשמח בכל הטוב שניתן לנו, והלא כשאדם מקבל טובה הוא ממילא שמח, ומה יש לצוות על כך. אכן כשלא טוב לו יש לצוותו "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" (ברכות טו, ב), אך כשהוא וביתו מתברכים בטובה מה יש לצוותו בשמחה.

אך אליבא דאמת, יש צורך גדול לצוות בכך. כיון שרוב אנשי העולם מסתובבים ממורמרים, למרות הטובה והשפע. ולא רק מחמת ש"מי שיש לו מנה רוצה מאתים" (קהלת רבה א, לד), אלא כלל לא מכירים בטובה המורעפת עליהם, וממילא אינם שמחים.

וכתב על כך מרן הגר"ל שטיינמן (פלא פי תהלתך תפילה קכח) "טוב ה' לכל - כל הנבראים מרגישים טוב ושמחים, חוץ מהאדם שאם חסר לו איזה דבר כבר אינו מרוצה". לכן מצווה אותנו התורה בצינוי מיוחד "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך" שלמרות שחסר לך דבר מסוים, בכל זאת חובה עליך להתבונן בכוס המלאה ולשמח בכל הטוב.

אכן שני חלקים בעבודה זו:

א) לשים לב ולהתבונן בטובות שה' נותן לנו.
ב) לשמח בטובה ולא להיות חלילה מהנרגנים שלעולם לא מרוצים כפי שמתארם רבינו יונה (שערי תשובה א) הנרגן הוא האיש אשר דרכו וחוקו להתאונן ולהתרעם.

להתאונן מלשון אנינות, תמיד מרגיש כאונן שמתו מוטל לפניו, תמיד קרה לו איזה אסון... ופעמים אף יחשוב על חסדי ה' כי הם לנכס ושלם ונכתוב "ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו".

והוא שלאחר שהוציאם ממקום שבו טמנו את ילדיהם במקום אבני בניין וזרקו את התינוקות הרכים ליאור בו בזמן שעמלו בעבודת פרך ביערות עם חיות טורפות, לאחר שהוציאם הקב"ה מהגיהנום הזה, היו שאמרו "בשנאת ה' אותנו הוציאנו". הרי זה ממש כפי שיאמרו ניצולי שואה למיטיביהם ששחררו אותם לאחר קרבות מרים מידי קלגסי הנאצים, "כיון שאתם שונאים אותנו ורוצים להרע לנו, לכן הוצאתם אותנו..."

דעה מיוחדת

וזהו מאמר משה בשלהי הפרשה (רש"י כט, ז) "ולא נתן ה' לכם לב לדעת - להכיר את חסדי הקב"ה ולהדבק בו" כל זאת לאחר שמתארים הפסוקים את אשר ראייתם במו עיניכם בחסדים העצומים

הלכה למעשה

הנ"ל - שטיפת רצפות

שאלה נכרי השוטף את רצפת הבניין עם צינור מים לכיוון הגינה, האם צריך למנועו מכך בשמיטה.

תשובה כיון שלא עושה זאת בגרמא אלא ישירות מפנה את המים לצמחים ונוח לבעל הבית שעושה כן, אסור. אמנם אם אין לו צורך בזה כגון מיד לאחר ירידת גשמים, מותר. וכשישראל שוטף את הרצפות, אם המים לא נשפכים ישירות אלא על ידי מרזב או קודם וזוחלים על המדרכה לכיוון הגינה נחשב כגרמא. אמנם ראוי לפגום המים באקונומיקה וכיו"ב משום שלא בכל חומרי השטיפה ישנם רכיבים הפוגמים, ואדרבה ישנם רכיבים המועילים לצמיחה. ויש להתיר כיון שזהו גרמא ולא ניהא ליה להשקות בחומר זה שהרי הם מים שפוגמים את הצמיחה.

"יראו עינינו" לבן ישראל בחו"ל

שאלה אבל בן ארץ ישראל המבקר בחו"ל, כיצד ינהג בעלותו כשליח ציבור בתפילת ערבית של חול כאשר מוסיפים אחר 'השכיבו' ברכת 'יראו עינינו'.

תשובה עדיף שלא יעלה כשליח ציבור, בכדי להימנע מאמירת ברכה זו (פרת הגוי'ש אלישיב והגר"ח קניבסקי). אמנם יחיד המבקר ומתפלל שם, לא יאמר עמהם אלא ישתוק, ומאחר וידוע שיש הנוהגים שלא לאמרו, אינו עובר על "לא תתגודדו".

ביאור הדברים פסוקים אלו נתקנו כשהתפללו קודם זמן ערבית והיו אומרים ה"י פסוקים במקום שמונה עשרה וחזרתם בברכה ונפטרים לביתם. דעת השו"ע והרמ"א (הל' שאף בזמנינו כשמתפללים שמונה עשרה לא בטל מנהג זה. אולם הגר"א (שם א) כתב שהעיקר כראשונים שלא לאמרום וכך נהג למעשה (מעשה רבס) ששתק בעת שהציבור אמרו זאת. בארץ ישראל נתפשט המנהג כהגר"א שלא לומר ובחו"ל המנהג לומר.

ושונה מאמירת פסוקי 'ושמרו' בשבתות וכיו"ב במועדים. שאף הנוהג שלא לאמרום יכול לעלות כש"צ במקום שאומרים, כיון שהם 'רק' פסוקים ואם נקבעו על הסדר אין בהם הפסק ככל פיוטים שאומר במקום שנוהגים כן, אך כשמסיים בברכה "ברוך אתה ה' המלך בכבודו תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד ועל כל מעשיו", חמור יותר.

למיטיבו, אך הרופא אמר לו: אצל יהודים לא מדברים על כסף בשבת.

מיד עם צאת השבת התקשר העשיר והציע לו חמש מאות דולר על טיפולו המסור. הרופא הרים ידיו ואמר: אמנם אני עוסק ברפואה, אך מעולם לא לקחתי כסף על הצלת חיים. הברון חשב שזמא לא היה זה סכום מספיק לדעתו והציע לשלם אלף דולר, אך הרופא נשאר איתן בסירובו. גם לאחר שהציע חמשת אלפים דולר, מיאן לקחת את הסכום. העשיר ניסה לשכנעו ואמר לו מימי לא קבלתי מתנת חנם, אבקש ממך לנקוב בסכום לתשלום.

ענה הרופא ואמר: אם הברון רוצה בדווקא לשלם, אני מבקש דבר אחד – תעצום עיניים ותיזכר באותו רגע בו צעקת 'א', אני הולך למות'... ואת הסכום שהיית מוכן לשלם באותו רגע, את זה תשלם לי!...

על האדם לשמר בקרבו את תחושת המצור והמצוק ברגע האמת ולהודות על כך. ובפרט בסיומה של שנה יתבונן ויעלה על לבבו המאורעות שחווה השנה הן ברמה האישית והן כחלק מהכלל-ישראל. ויכנס לימי הדין מתוך תחושת הודיה על כל הטוב, ובכך יזכה לדבקות בו יתברך ויכתב לשנה טובה ומבורכת בכל מילי דמיטב.

ידידותית' שמקרינה את אהבת האב לבנו. סיים ואמר: אני יודע בלב שלם שכל המכות והתלאות שפקדו אותי ניתנו לי מידי אבא האוהב, ממילא אני מתמלא ביותר אהבה ודבקות בו יתברך.

לא לקהות חושים

עבודה נוספת מוטלת גם על הזוכה להכיר בכך שהכל ממנו יתברך, לשמור את רגשי ההודאה כפי שחש בהם בעת קבלת הטובה, ולא לתת ליצר הרע ולזמן להקהות את חושינו בזה.

וכפי שביקש דוד המלך כשראה איך שהתנדבו כל הכלל ישראל לבניית המקדש "ה' אלוקי אברהם יצחק וישראל אבותינו שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך" - שישתמרו המחשבות והתחושות כפי שחוו בעת ההתנדבות הזו (דברי הימים א כט, יח).

כעין מה שמסופר על עשיר אחד שבמהלך סעודה ביום השבת שקיים עם חבר מרעיו נתקעה עצם בגרונו עד שהרגיש שנחנק וצעק מרה אוי וי עוד רגע אני מת... במהירות הוזעק לשם הרופא היהודי הבכיר שטיפל בו במהירות ובתוך דקות ספורות הצליח לחלץ את העצם מגרונו. לאחר ששבה אליו רוחו מיד רצה לשלם

קיום התוכחה

כך גזרו משמים כדרך שתקיים בי התוכחה. כשיספרו זאת למון הגר"י מבריסק, הביע קורת רוח ואמר: בכל אחד מתקיימת התוכחה לפי החטא שלו, אצל מי שהחטא הוא כפשוטו ממש ועובר על איסורים מפורשים ר"ל, מתקיים בו והתמכרותם לעבדים ולשפחות כפשוטו, אך אצל רבי אייזיק שכל חטאיו הם רק חטאים בדקויות – חטאים בלומדע"ס, כך גם קיום התוכחה הוא בלומדע"ס עבד לזה לאיש מלוה.

ראש ישיבת סלבודקא הגאון רבי אייזיק שר ביקש הלוואה עבור הישיבה ולא מצא מי שיסכים להלוואה, היות וחובות רבים קודמים השתרגו על צווארו, ואמר: נתקיימה בי התוכחה "והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה" (דברים טו, טו). וביאר: הנה אני מבקש להיות "עבד לזה לאיש מלוה" (משלי כב ז) למכור עצמי לעבד ואיני מוצא מי שיסכים לקנות אותי לעבד. כי הסיבה שלא מלווים לי אינה קשורה לחובות שצברתי, אלא

מזלא טבא וגדיא יאה

לאיש האשכולות, פועל גדולות ונצורות, לפאר ולרומם היכל ה', נאמן ומסור למורינו הרב שליט"א הרב יעקב צולמן שליט"א

גבאי וחבר הנהלת בית המדרש הגדול 'אבי עזרי' מרכז פ"ת ולכל המשפחה הנכבדה להגל היכנס הבן הבה"ח מאיר דוד נ"י בנועם עול מצוות

יהא רעווא קמיה שמיא שיעד בדרכי אבות, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ויזכו לרב נחת מכל יוצ"ח מתוך הרחבת הדעת ברוחניות ובגשמיות

כעתירת המברכים

בית הוראה הכללי ירושלים רבנן ותלמידיהון

בית הוראה הכללי ירושלים

באשדוד

האורח בן ציון חזק שקטל"א

מוקד ההלכה

שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גלין מס' 21

פרשת כי תבא תשפ"א

מלכות ה' - לקראת ראש השנה

[א] כידוע נחלק חומש דברים לשלשה חלקים. ישנו החלק הראשון עד פרשת ראה, שזהו ה'משנה תורה', היינו חזרה על כל המצוות. ולאחמ"כ מתחיל החלק השני שהוא כרינת ברית עם השי"ת, ולבסוף החלק השלישי שהוא מסירת הברכות והקללות. ובתחילת הפרשה שלנו נמצאים עדיין בחלק השני, ולבסוף הברכות והקללות. וכך אומר הפסוק: "את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצוותיו ומשפטי ולשמוע בקולו", וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר לך ולשמור כל מצוותיו".

ופרש"י: "האמרת" שאנחנו מפרשים ומבדילים את הקב"ה בזה שאנו ממליכים אותו בעולם, דהיינו שאנו עושים אותו לחטיבה אחת בעולם, וכן ה' עשה אותנו חטיבה אחת בעולם שמפרשי ומבדיל אותו מן האומות.

והנה צריך להתבונן, יש 'מלכות' שפירושה 'שלטון' כמלך ששולט על עבדיו, ויש 'ברית' שפירושה 'שיתפות' בין שתי צדדים. המלך אינו כורת ברית עם עבדיו הם לא שותפים שלו. א"כ אנחנו שזוכים לעמוד לפניו יתברך ולעבד אותו ולשרתו ואנחנו כעבדיו, איך זה שכל זאת אנו נחשבים כשותפים, שהקב"ה כורת איתנו ברית. אבל כך אומר המדרש: "ינתינת תמות", רבי ינאי אומר תאומית כביכול לא אני גדול ממנה ולא היא גדולה ממני". וזה הפסוק שכתוב כאן "את ה' האמרת היום .. וה' האמירך היום", שזהו ההסכם בין בני אדם מעוטי חומר בריה קלה לבין הקב"ה.

[ב] והנה יש כאן קושיא, שכאן רואים שהתפקיד של כלל ישראל בבריאה הוא להעמיד את מלכותו של הקב"ה, וכמו שראינו בפסוק הזה "את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים", ולכאן קשה הרי אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר ברא הרי ה' ית' עוד היה לפני הבריאה וא"כ מהו את ה' האמרת היום.

וזה קושיא יסודית לקראת יום ראש השנה הבא עלינו לטובה, ואנחנו יודעים שהיסוד של יום ראש השנה הוא מה שאמרו חז"ל "אמרו לפני בראש השנה מלכות זכרונות ושופרות מלכויות כדי שתמליכוני עליכם", ובמדרש יש גירסא "אמר להם הקב"ה לישראל, בני, אמרו לפני בראש השנה מלכויות כדי שתמליכוני עליכם" וכו', זאת אומרת שהקב"ה מבקש מאתנו כאב המבקש מבניו, [והנה צריך להבין, הרי בברית הם לא דאורייתא, רק אסמכתא, אמר א"כ למה זה נקרא ש'אומר להם הקב"ה בני, אמרו לפני מלכויות זכרונות ושופרות? אלא אומר הריטב"א, שהיה של אסמכתא הוא, שהמים יודעים מרחמם בפסוק שזה הרצון של הקב"ה. ובכך הקב"ה מציר את רוחם של חכמים לקבוע את המצוות הזאת].

וכשתבוננו בגמ' נראה כאן דברים נוראים מאוד. הרי קודם אמרו בגמ' "מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקב"ה הקריבו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות וכו'", מה הפירוש בכל הקרובות האלו של כל הימים טובים? הרי כשהקב"ה אומר להביא ניסוך המים, הביאור הוא שזה פועל בכח הפסוקים של התורה את גשמי שנה, עומר בפסח פועל שתתברך תבואה שבשדות, וכן הכיורים בשבועות.

ועל אותו משקל צריך להיות כשהקב"ה אומר "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם", זה לא ענין של התעוררות לבד, לא ענין של התבוננות. לא שכאן רבנן באו להציר את רוחנו לבד. אמנם בראי שצריך התעוררות והתבוננות, אבל זה לא עבודת היום, אלא הקדמה לעבודת היום, בלי התעוררות והתבוננות אי אפשר להגיע לשים דבר. אבל כאן כתוב יותר מזה, 'מלכויות כדי שתמליכוני עליכם', זה פעולה להופיע את המלכות בבריאה. כמו שמביא הריטב"א גירסא מהתוספתא 'שתמליכיהו על מעשה ידיו'.

וצריך להבין מה המשמעות בזה? בדרך כלל מלכות יכולה להיות מציד, שאני מקבל עלי עול מלכותו, אבל 'תמליכהו על מעשה ידיו' זה נקרא להמליך את הקב"ה על כל הבריאה. מה המשמעות הנוצרת שאנו ממליכים אותו.

וכן השאלה הגדולה שנשאלת, חכמים תקנו לנו מאה ברכות ביום שאנו אומרים 'מלך העולם', מאה פעמים ביום אנו עומדים ומכריזים שהוא מלך העולם, וכאן צריך להגיע ראש השנה כדי לומר שהוא מלך?

[ג] בשביל זה צריך להתבונן, מה היסוד של מלכות? "אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם". זה ההתבוננות הראשונה שחייבים להתבונן בימים האלו, להתחזק באמונה. אני לא יכול לשכוח איך שהמשיגה זצ"ל היה עשדות פעמים אומר בשמועס, "די ועלט איז אלץ גייוון? משוגע דארף מען זיין צו זאגן אזיין" העולם נהיה לבד? הרי צריך להיות משוגע כדי לומר כך!

אנחנו מפתחים להעמק, כי גם כאן אנחנו חושבים שזה גדול עלינו. אבל צריך להבין, שהמחשבה הזו שיש בורא עולם, היא הענין הכי גדול שיש! התענוג האמיתי, להתענוג על ה' ולהנות מזיו שכינתו. להסתכל החוצה, לראות עצים, לראות ילדים, שמחה, הכל לא נהיה לבד, יש בורא עולם. זה היסוד הראשון שבא עוד לפני מלכויות. [אבי זצ"ל סיפר לי שבספרי הכונות בראש השנה יש את הכונות הכי ארוכות, כי ברה"מ מתחילים מברית העולם, ורק אחר כך מגיעים למלכות. ראש השנה זה תחילת ההיות].

המחשבה הזו שיש סיבה ראשונה, יש בורא עולם, זה דבר שרואים על כל צעד ושעל. בכל מכשיר, בכל עין, על ציפור וכל פרפר, מי עשה את כל זה? זה נהיה לבד? ובזה צריך להתעמק, ולדעת שזה שייך אלי. בזה צריך להתחזק ומהו להנות.

ואחר כך אנחנו צריכים המלך הקדוש, היינו שזה נשגב מאיתנו. ריב"ז אומר ששם אומרים את המלכויות, אבל להלכה לא כך, כי המלך הקדוש זה הקדמה, שהמלכות שלו נשגבת ונעלמת, להבין ולהכיר שאין לנו שום השגה בה. אבל מצד שני עם זה שהוא המלך הקדוש, הוא מלך על כל הארץ, מלך הארציות.

מה הביאור בזה? מסביר הרמח"ל שזה בא מוטבו וחסדו שהוא מתרצה למלך עלינו. משל למדען גדול, חוקר גדול, שהגיע פעם לחקור את חקירותיו הגדולות בארצות החולשות, וכשהגיע לשם רואה כל הבעיות, הרעב והמחלות, ורוחם עליהם והחליט לשפר להם את החיים, ואיך הוא יסדר להם את החיים? על ידי שימולך עליהם. אין מלך בלבד. והנה הוא היה עוסק עם המחקרים העצומים שלו, שהם בכלל לא השיגו והבינו, לא ידו לגדול ולחמנו העצומה. אבל מה הם ראו, רק את ההטבה שלו.

זה המושל להבין את דברי הדר"ה, ה' שטטבו ויבחסדו ומה הורה להשפיל את כבודו ולמלך לחמנו.

א"כ זה שייך לכל אחד ואחד מאיתנו! כל ילד שהגיע לחינוך עומד בראש השנה וממליך את הקב"ה על כל העולמות. ולא רק ילד שבוין בחטא, אלא כל אחד ואחד מאיתנו! עם ה'בלאטא'! עם הבין והמגפיים, עם כל היצרים שלנו והטשויות שאנחנו עושים, 'מלך על כל הארץ'.

ד' וזה מתחיל בר"ה שהוא מלך על כל הארץ, מלך בארציות. אך יכול להיות מלך בארציות. נראה לימר על דרך דרוש, שאומרים בספרים שארץ מלשוך דין, שבורחת. ומצד שני אומרים חז"ל, ארץ שרצתה לעשות רצון קונה. וכאן מתגלה רצונו ית', במלאכי לא מתגלה מלכותו, הן במלאכי ישים תהלה, רק בשמיית מתגלה רצונו. רצונו ית' היה שיהיה שיהא השפלות של האדם – אדמוה, ושם התגלה מלכותו, שהוא 'מלך על כל הארץ'.

זה בר"ה שאנו באים לגלות את שוש הבריהא, ואנחנו יודעים מלך על כל הארץ, ועכשיו נמצאים בהסתר כבודו, ומתפללים מלה כבוד מלכותו, באמת מצידו ית' אין שינוי, 'אתה הוא קודם שנברא העולם אתה הוא לאחר שנברא העולם'. כל השאלה היא בהתקרבות שלו אלינו, שזה תלוי מצידו.

'על כן היא השעה הראויה להתפלל אליו שילגה מלכותו'. כיום זה שהקב"ה עומד בבחינת מלך על עולמו, כי יש התעוררות של מלכותו שהתחילה ביום זה בברית האדם, והוא רצה שהאדם יקרא לו אדון.

ואם כן בזה אנחנו צריכים להתחזק. להתחיל להשפיע מראש השנה את הכל. כי יש כאן כח השפעה, אנחנו מעוררים את כח ההשפעה. אך? כמו כל התורה כולה, אני מניח תפילין ומה אני פועל?

הכלתו פעם ברחוב בני ברק, וראיתי אדם גלוי ראש עומד באמצע הכביש ומשחק עם 'פירמן'. התפלאתי איך הוא לא מתבייש. פתאום אני רואה שהוא מסתכל למעלה. הסתכלתי וראיתי למעלה מנוף, מה הוא לוחץ וזה וזה מזיז את המנוף. וכן אנחנו עושים, לוחצים כאן על כפתורים ומזיזים שם מנופים!

אך זה? רק מטובו וחסדו, אין תשובה אחרת! 'בצלם אלקים עשה את האדם', 'שהשליטו על ריבי רבון עולמות' כדברי הנפה"ח.

וזה היסוד של עבודת ה', והיסוד של כל התפילות. אנחנו רואים כושים ותאלנדים עובדים ברחובות, אכפת לנו שהם לא צועקים 'ה' הוא האלקים?' אבל לו ית' אכפת, כי הם צריכים כפיו. מלך על כל הארץ, שנתגלה מלכותו בהי ארציות שיש.

יודע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, אם אני פועל אז אני לא עשיתי את עצמי. לא נהיית לבד. איפה עשו אותי? יש סיבה ראשונה. "ויבין כל יצור כי אתה יצרתו", אני עשוי – לא הבית חולים עשו אותי. "ויאמר כל אשר נשמה באפיו", תאלנדים, כושים וסינים, כולם יגידו 'ה' אלקי ישראל מלך'.

בתחילת התפילה אנחנו אומרים "כמו שידענו ה' אלקינו שהשילטן לפניך", היום אנחנו במצב של הסתר פנים, וזו העבודה להכיר ולהבין גם בזמן ההסתר פנים שהשילטן בידו, ששמך נורא על כל מה שבראת.

סיפר ר' שלמה וולבה זצ"ל, שבתחילה כשעלה ממרגמה שאל את ר' ירוחם 'למה לוקח כל כך הרבה זמן התפילה?', ענה לו ר' ירוחם 'ושמך נורא על כל מה שבראת', לוקח לי יום שלם לחשוב על זה! לראות בכל דבר את שמך נורא, את גדולת ה' ית', בחכמה העצומה שיש. ראיתם פעם פרפר שצבעו בסימטריות, משבצות שוות. מי צבע אותו? האבי בית חרושת? וכן בכל הדברים, 'מלאה הארץ קננין'.

זה התענוג הכי גדול, מאן מגיעים לרצונו ית' בבריהא, לאהבת אותו ורצונו בזה. זה כמו שידענו שהשילטון לפניך. עם ישראל נמצא בגלות, ועבודתו בגלות היא להכיר שבתוך החשיכה יש בורא עולם, שבתוך החשיכה ה' מוביל אותנו כמו שמובילים ילד קטן בכביש הסואן.

וכשיתגלה 'על כל מעשיו', יאמרו כל אשר נשמה באפיו, מה הם יאמרו? היהודים צודקים, באמת ה' אלקי ישראל מלך, ואנחנו חשבנו שהוא מולך רק עליהם, אבל עכשיו הם יכירו שמלכותו בכל משלה. עכשיו הם יראו שכל המלחמות וכל המהפכות שהיו בבריהא הכל היה תכנית להגיע לתכלית שיכירו כח מלכותו. שיתפצו כל האליקים. כמו שראינו איך שחתנפץ הקומוניסטים בגולה אחד, פגש אותי אז ר' יענקל'ה גלינסקי, אז הוא אמר לי: למה לא עושים קידוש? הרי זה היה חיה טורפת שרצתה להחריב את כל העולם. והכל התפוצץ ברגע.

ה' פעם חיפשו במשמר המלכה באנגליה שומר לארמון המלוכה, וצריך אדם מתאים עם מידות מסוימות. חיפשו בערים הגדולות ולא מצאו, עד שהגיעו לכפר רחוק ומצאו בן אדם שעונה על כל הדרישות. והודיעו לו שהוא מתאים לבוא למשמר המלך. אבל הוא לא הבין 'מה אני צריך לעשות שם?', אמרו לו 'שים דבר! רק ללבוש מדים, להחזיק נשק ביד, וכשהמלך בא לעמוד כך וכך'.

שאל האיש בתמימות: 'אומרים יהיה לי אוכל לילדים??'. כולם צחקו! האם חשבת שבתובא לארמון המלך ויחסר לך משהו?

אמר השיח יצחק: אם אתה בא לארמון המלך, לבקש על כבודו, יהיה לך את הבני חיי ומוזני גם כן. 'כי זה לא טובנו ותקפנו', כדברי הרמח"ל, זה לא הזכות ליום הדין. וכשתבנו בכוונות נראות כזה בם נהלים. לא מתחילים לבקש 'זכרנו לטובה', אלא יש סדר עבודה שלם, תפילה נוראה שצריכה לקחת כמה ימים: 'אתה זוכר מעשה עולם.. אתה זוכר את כל המפעל..'. כל מה שקורה זה פול גדול שמביא לתכלית הבריהא, 'לוגשגב ה' לבדו'. כל פרט קטן זה חלק מהמפעל הענק של כל הבריהא, עם כל המיליארדי אנשים וכו'.

'כי תביא חוק זכרון להפקד כל רוח ונפש', השגחה פרטית על כל דבר. 'מי לא נפקד כחיים הזה, כי זכר כל היצור לפניך בא...'. אה, הלב מס... 'מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדיו גבר', מה אפשר לעשות?

מה העניין? אומרים חז"ל "אשר איש שלא ישכח וכן אדם יתאמן בך", זה העניין וזה הרפואה, להחזיק חזק באמונה, עוד יותר להתאמן באמונה, עוד יותר לדעת שהכל ממנו, שהכל טובו וחסדו.

וא"כ אחרי שאומרים 'אתה זוכר מעשה עולם', מבינים את טובו וחסדו, אחר כך אפשר לבוא לבקש 'זכרנו לטובה', וזה מה שמסביר הרמח"ל, זה בקשה כללית שניזכר לפנינו ונהיה אצלו בהשגחה פרטית. ואחר כך לבקש את הפרטים.

זה מה שחז"ל מלמדים אותנו, 'במה תעלה תפילתכם לפניו בתרועה – בשופר', שזה פועל בעולם השייך, זה פועל את התיקון של הבריהא שהיה במתן תורה, וכל התורה מבוססת את רצונו ה' ששעשית רצונו את מלכותו בעולם. 'ובמה בשופר', שופר של מתן תורה ושופר שלנו שאנו מוזכרים ומעוררים את זה, עד ש'יתקע בשופר גדול', שהחסד ה' יתפשט על כל קצווי ארץ, כל אחד נידח במקום שהוא.

והקב"ה מבקש מאיתנו להתרומם, שנבין את ה'דוממתנו' וה'קידשתנו', את הבקשה של הש"ת 'לבי חביבי', אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכנו עליכם, שהקב"ה יוכל לפעול את הטובו וחסדו, שצריך התעוררות מצד הבני אדם שיקבשו את מלכותו ואז יש הופעת הסדר וכבוד מלכותו, שמלכותו זה ענין של גילוי כבודו.

וממילא יבואו הזכרונות לטובה, ע"י ההתבוננות החזקה, ע"י ההתעוררות שרמוזה בשופר, וזוכה כלנו לבני, חיי, ומוזני, לנחת מהילדים, שיראו את השמחה בבית שהנה בר אש השנה, שאנו נזכרים לפניו, שכל אחד עובר ביחידות אצל השי"ת, ואכפת לו מכל אחד, ועי"ז ימלא ה' משאלות לבנו לטובה, עד שישתחויו לה' בהר הקודש בירושלים.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת הקהלות יעקב < קטגוריית "עלון חקרי לב" >

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: k.6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

— כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 —

דיני סליחות וראש השנה (תשפ"ב)

זמן אמירת סליחות

א. מנהג הספרדים לומר סליחות מר"ח אלול ואילך עד יוה"כ (שו"ע תקפ"א ס"א), ואולם האשכנזים מתחילים לומר סליחות רק מיום ראשון שלפני ר"ה, ואם חל ר"ה ביום ב' או ג' (כמו השנה) מתחילים לומר סליחות מיום ראשון שבוע שלפניו כדי שיהיו לפחות ארבעה ימים לסליחות קודם ר"ה (רמ"א שם).

ב. הזמן המובחר לומר סליחות הוא בסוף הלילה לפני עלות השחר שאז הוא עת רצון (שו"ע שם ס"א ומ"ב סק"א), ויש שמאחרים לומר סליחות עד תחילת עמוד השחר (אלף המגן על המט"א סק"ד), ועכשיו אומרים סליחות אף שכבר היום גדול (ערוה"ש ס"ד), וכן בישיבות הק' נוהגים לומר הסליחות בבוקר מפני ביטול תורה שיגרם להם אם יאמרו בלילה.

ג. יש מקומות שאומרים סליחות בחצות הלילה שהוא גם עת רצון וזמן מובחר לאמירת סליחות (שו"ת אגרי"מ או"ח ח"ב סי' ק"ה), ומכל מקום קודם חצות הלילה אין לומר סליחות וי"ג מידות (מ"ב סי' תקס"ה סק"ב, ויש מהחסידים שאומרים סליחות קודם חצות, ועיין בשו"ת אגרי"מ שם שכתב דבדיעבד יש מקום להקל אחרי האשמורת הראשונה דהיינו **שעתיים לפני חצות**, אבל אין להתיר את זה רק כהוראת שעה, וכ"כ הגר"ש דבליצקי זצ"ל בקיצור חל' מועדים "ואין למחות נגד המקדמים לפני חצות כיון שאין האיסור עפ"י תלמוד רק עפ"י קבלה"), ואולם הפתיחה לסליחות דהיינו "אשרי" והקדיש והסליחה "לך ה' הצדקה" אפשר לומר לפני חצות (הליכות שלמה ח"ב מועדים פ"א, וכן הורה הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל).

ד. ציבור המתפללים כוונתיקין ואומרים הסליחות קודם התפילה, והש"ץ האריך ורואים שלא יספיקו לגמור את כל אמירת הסליחות וגם להתפלל כוונתיקין בזמן, עליהם להפסיק באמצע ולהתפלל כוונתיקין ואחרי התפילה להמשיך ולגמור את הסליחות (חשוקי חמד יומא עמ' קפ"ד).

דיני אמירת סליחות

ה. נוהגים לברך ברכות התורה קודם אמירת הסליחות אף המשכימים לסליחות קודם עלות השחר, משום ד"א שאין אומרים פסוקים אפילו דרך תחנונים קודם ברכת התורה (מ"ב סי' מ"ו סק"ז).

ו. מי שאיחר לבוא לסליחות יאמר עם הציבור הסליחה שהם אומרים עכשיו וישלים אח"כ מה שחיסר (כך נהג הסטייפלר זצ"ל מובא בארחות רבינו ח"ב עמ' קס"ז אות י"א), ואולם כשמאריך בסליחות ולא גמר הסליחה והציבור כבר התחיל סליחה חדשה ימשיך הסליחה שבו הוא אוחז ולא צריך לדלג כדי לומר עם הציבור (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

סליחות במוצש"ק

ז. נתפשט המנהג לומר סליחות ראשונות במוצאי שבת אחר חצות, והטעם דיש לילך מחיל אל חיל מקדושת שבת לאמירת סליחות, ועוד שהוא מתאים לסליחות ביום א' שאומרים בו "במוצאי מנוחה" וכן "בזעקם בעוד ליל" וכן "רצה עתירתם בעומדם לפניך בלילות". והאומרים סליחות של יום א' בבוקר יאמרו "במוצאי מנוחה קידמוך תחילה" ולא "קידמנוך" וכן לא יאמרו "בזעקם בעוד ליל" שלא יהא כדובר שקרים לפני המקום (ערוה"ש סי' תקפ"א ס"ד).

ח. יש לזכור לאכול סעודת מלוה מלכה קודם הסליחות שיש לאוכלה קודם חצות, וכן מטעם דתדיר קודם.

ש"ץ לסליחות

ט. ידקדקו לחפש שליח ציבור היותר הגון וגדול בתורה ובמעשים טובים **לסליחות** כמו לימים נוראים, ושיהא בן **שלושים** וגם שיהא נשוי (רמ"א שם ס"א).

י. נוהגים שהש"ץ מתעטף בטלית קודם אמירת הסליחות אף בלילה ואין מברכים על הטלית כיון שלובשו בלילה ומתעטף בה רק לכבוד הציבור (עי' מ"ב סי' תקפ"א סק"ו ושעה"צ שם סק"ה).

יא. ש"ץ יכול להיות חזן לסליחות פעם נוספת במנין אחר, ואע"פ שכופל התפילות והסליחות והי"ג מידות אין לחשוש שהרי יש בזה תוספת שבח להקב"ה (שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' ס"ו).

אמירת סליחות ביחידות

יב. מי שנמצא במקום שאין שם מנין לסליחות יאמר הסליחות ביחידות (רמ"א סי' תקס"ה ס"ה ומ"ב סק"ג) אבל לא יאמר י"ג מידות, ומ"מ רשאי לאמרם כקורא בתורה בניגון וטעמים (שו"ע שם ומ"ב שם סק"י ובסי' תקפ"א סק"ד), ואולם אשה שאינה רגילה בניגון וטעמים תדלג קטעים אלו (הגר"ש אלישיב זצ"ל), וכן ידלג את הבקשות שהם בלשון ארמית כגון מחי ומסי וכו' ומרן דבשמיא וכו' והטעם הוא כיון שהמלאכים מעבירים את תפילת היחיד והם אינם מבינים לשון ארמי, משא"כ במנין שהשכינה שורה א"צ סיוע המלאכים לתפילה (מ"ב סי' תקפ"א סק"ד).

יג. אם התחילו את הסליחות במנין ובאמצע יצאו מקצתן רשאים לומר קדיש בגמר הסליחות (פמ"ג תקפ"א סק"ו), ומכל מקום עיון גדול הוא לעזוב את ביהכ"נ כשיש מנין מצומצם ועליהם נאמר "ועזבי ה' יכלוו" ר"ל (שו"ע נ"ה ס"ב).

יד. צריך להרים קולו באמירת י"ג מידות וכדאיתא בפרקי דר"א שאמר משה רבינו ע"ה בקול גדול.

טו. מנהג יפה ונכון שימנה הי"ג מידות באצבעותיו ויש בזה תועלת גדולה למחשבה ולכוונה (בן איש חי כי תשא אות ד).

טז. אם אומר י"ג מידות עם הציבור והם ממהרים לסיים ימשיך ויאמרם במתינות כהרגלו דכיון שהתחיל עם הציבור נחשב כאומרם בציבור וכמו בשמו"ע שדי בהתחיל עם הציבור (בן איש חי שם ועי' חשו"ק חמד ר"ה עמ' ק"צ).

יז. מי שמתפלל במתינות ואינו מספיק לגמור כל פרק בסליחות עם הציבור יפסיק באמצע לומר י"ג מידות ואח"כ ימשיך מהמקום שהפסיק (שלמי מועד עמ' כ"ד) ויפסיק מאז שהציבור מתחיל "אל מלך יושב" (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

יח. טוב לעמוד כשאומרים סליחות ומי שקשה לו יעמוד לכל הפחות כשאומרים י"ג מידות (מטה אפרים שם אות י"ח).

אמירת תחנון בסליחות

יט. אע"פ שאין נפילת אפים בלילה, מ"מ בסליחות אומרים תחנון ונופלים על פניהם (מ"ב ס' קל"א סק"ח).

כ. בעלי ברית האומרים סליחות קודם הנץ החמה אינם פוטרים את הציבור מאמירת תחנון, כיון שאין מלים קודם הנץ החמה, אבל אם אומרים סליחות אחר הנץ החמה פוטרים את הציבור מאמירת תחנון ואומרים רק עד "הרחמים והסליחות" (הגר"ח אלישיב זצ"ל).

ערב ראש השנה

כא. ערב ראש השנה הוא יום סליחה ומחילה (עי' ב"י ס' תקפ"א שבו מתכפרים שליש ראשון מהעונות ושלש שני בעשיית ושלש אחרון ביוה"כ), ומרבים בסליחות ומשכימים לקום יותר משאר ימים (ח"א כלל קל"ח ס"ה, משום שער"ה הוא יום האחרון של השנה ואח"כ שכל העושה תשובה יום אחד בשנה חשוב כאילו שב כל השנה ובמט"א כ' שהוא כמודה קודם שבאו עדים שפטור מקנס), ויעסוק כל היום בתורה ומצוות ולא יסיח דעתו מן התשובה (כה"ח סקנ"ט).

כב. אין נופלים על פניהם בער"ה בתפילה אבל בסליחות נופלים על פניהם אף אם נמשך אמירת הסליחות ביום (שו"ע ס' תקפ"א ס"ג ומ"ב סק"ג).

כג. יש מקומות שנוהגים ללכת אחר שחרית ער"ה להשתטח על קברי צדיקים ולבקש רחמים עלינו בזכות הצדיקים שוכני עפר, ועוד כי מקום מנוחת הצדיקים הוא מקום קדוש ומסוגל שתתקבלנה התפילות לרחמים ולרצון, ונותנים שם צדקה לעניים קודם שיאמר התחינות (רמ"א שם ס"ד ומ"ב סק"ז).

כד. אין תוקעין בשופר בער"ה (רמ"א תקפ"א ס"ג), לא ביום ולא בלילה (ביה"ט סק"ד ובא"ח נצבים אות ב'), כדי להפסיק בין תקיעות רשות לתקיעות חובה (מג"א סק"ד ולשון הט"ז שם סק"ד בין תקיעות דרבנן לדאורייתא), ומכל מקום מותר לתקוע להתלמד, אך י"א שהטעם הוא כדי לערבב השטן וא"כ אין לתקוע כלל, ואמנם לתקוע להתלמד בחדר סגור מותר (מ"ב שם, ועוד טעם כתב בפ"י הגר"א על יונה פ"ג דבשלושים יום כיון שדש נעשה טבע כמ"ש אצל טיטוס, והיינו הואיל ותוקעים כ"ט בחודש אלול אם יתקעו בער"ה כבר הורגלו בזה ואיך יתקעו בר"ה).

תענית ער"ה

כה. נוהגים להתענות בערב ראש השנה, ואי"צ קבלה ולא השלמה (שו"ע ס' תקפ"ב ס"ב ומ"ב שם), ומתפללים מנחה גדולה ואח"כ אוכלים (מט"א סל"ה), והמנהג שמתענים עד חצות היום (עי' אלף המגן שהביא משו"ת היעב"ץ ח"ב ס' קמ"ז דאין נפק"מ בין קודם מנחה או אחר מנחה רק אחר חצות יאכל בכל שעה שירצה), ומי שמשתתף בסעודת מצוה כברית ופדיון הבן אין צריך לצום (מג"א סק"ב ומ"ב סק"ט), ובזמנינו שהדורות חלשים לא נהגו כולם להתענות, ובפרט מקילים לנשים ובנות, וכן למי שהצום קשה עליו (הגר"ח אלישיב זצ"ל ע"פ חיי אדם קל"ח ס"א, עי' בזה בספר הל' חג בחג פ"ד אות ג').

התרת נדרים

כו. אחר התפילה נוהגים לעשות התרת נדרים על שער, וכן מוסרים מודעה שמבטלין מכאן ולהבא כל הנדרים שידור (חיי אדם שם קצו"ע ס' סל"ט סק"ו), ויש מהדרין להתיר גם נדרי נשותיהם בשליחותם וכאשר בא להתיר יאמר בתחילה שנדרנו אני ואשתי וימשיך את כל הנוסח בלשון רבים, או שלאחר שיסיים ההתרה לעצמו יאמר לבי"ד **המכונסים כבר** היות שלא מקבצים שלשה במיוחד עבור אשה שיתירו נדרי אשתו והם אומרים מותרים לה ג' פעמים (עי' שו"ע יור"ד ס' רל"ד סני"ו), אבל מנהג שאר כל הנשים שסומכים בהתרת נדרים על אמירת "כל נדרי" שביוה"כ (הליכות שלמה פ"א אות י' מבית לוי מועדים פ"ב).

כז. קטן מופלא הסמוד לאיש דהיינו בן י"ב שנים וקטנה בת י"א שנים אף שנדריהם נדרים אין נוהגים לעשות להם התרת נדרים (הליכות שלמה פ"א הע' 38 ועי' מל"מ פ"ב מנזירות הי"ג שאפשר שלא ישיך התרת נדר במופלא הסמוד לאיש).

כח. אין מתירים נדרים בפחות משלושה אנשים, ויש מקפידים שלא יהיו דיינים מספר זוגי דאין בי"ד שקול (שו"ת נחל יצחק הל' דיינים ס' ג' ענף א'), והמתירים צריכים להיות אנשים גדולים ולא קטנים (ו"ד ס' רכ"ח בפ"ת סק"ב), ועל כן אין להתיר נדרים בפני נערים בגיל בר מצוה עד שיתחיל זקנם לצמוח (פ"ת שם, ועי' שו"ת שבט הלוי ח"ד ס' נ"ד ד', ועי' הורה הגר"ה ואזנר זצ"ל דבישיבה קטנה אין יכולים להתיר נדרים זה לזה כיון שלא התחיל זקנם לצמוח).

כט. קרובים כשרים להתיר נדרים זה לזה בין כשהנודר קרוב למתירים ובין כשהמתירים קרובים זה לזה (שו"ע שם ס"ג).

ל. יש מקומות שעושים התרת נדרים לכמה אנשים **ביחד** שכמה אנשים אומרים את נוסח התרת הנדרים לפני שלושה והמתירים משיבים להם "מותר לכם" (עי' שו"ע שם סמ"ו וכן נהגו בביהמ"ד של הגר"ח אלישיב זצ"ל), וי"א דאין לעשות כן כי אם בשעת הדחק (מט"א ס' תקפ"א סמ"ט).

הכנות לר"ה

לא. נוהגים לטבול במקוה בער"ה כדי לטהר עצמו ליום הקדוש (רמ"א סי' תקפ"א ס"ד ומט"א נ"ג), ויש לטבול ג' פעמים (מטה משה שכן נהג המהר"ל משום דכתיב ג' פעמים מקוה ישראל), וזמן הטבילה מתחיל משעה קודם חצות היום (מ"ב שם סקכ"ו), ולכתחילה ראוי לטבול אחר חצות היום כמו כל רגל (מ"ב סי' תע"א סקכ"ב).

לב. מסתפרים וקוצצים הצפרנים בער"ה כדי להראות שאנו בטוחים בחסדי השם יתברך שיוציא לצדק דיננו (שו"ע שם ס"ד וכה"ח סקפ"א), ועל פי קבלה יש להסתפר קודם חצות היום (כה"ח שם סק"פ).

לג. לא ילבש בגדים חשובים כבשאר יו"ט כדי שיהא מורא הדין עליו (משנ"ב שם סקכ"ה), אבל מותר ללבוש בגדים חדשים (שהרי הוזכר בפוסקים לקחת פרי חדש או בגד חדש כדי לברך עליו שהחיינו ביום השני), ומ"מ ראוי יותר לחדש הבגדים בחג הסוכות מלחדש בימים הנוראים (פוסקים).

לד. ראוי לכל אחד להשתדל שיהיה לו עליה בימים הנוראים ויקנה אותה אף בדמים יקרים (מ"ב סי' תקפ"ד סק"ח), ומיום ראשון של סליחות ואילך מקרי ימים נוראים (מ"ב סי' פ"ח סק"ח), ובלבד שלא יגרם מריבה מחמת כן (כה"ח שם ס"ק כ"ג).

לה. נוהגים להחליף בביהכנ"ס את הפרוכת של ארון הקודש, המעילים של ס"ת, ומפות הבימה והעמוד ללבנים, כמש"כ "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" והמנהג להשאיר הפרוכת והמעילים הלבנים עד אחרי שמחת תורה.

הנהגות ליל ר"ה

לו. הש"ץ והבעל תוקע (והמקריא) לובשים קיטל (מט"א סי' תקפ"ד ס"ג), ואולם הש"ץ המתפלל מנחה וערבית אינו לובשו כלל (שם), ואין להכנס לבית הכסא בקיטל שמיוחד לתפילה (מ"ב סי' תר"י סק"א), אבל בקפטן לבן שנוהגים בני ירושלים ללכת עמו כל היום אין בו דין בגד המיוחד לתפילה ומותר להכנס עמו לבית הכסא (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

לז. אחר תפילת ערבית עד חצות היום הראשון של ר"ה נוהגים שמברך כ"א לחבירו "לשנה טובה תכתב ותחתם" ויש שמוסיפים "לאלתר לחיים טובים ולשלום" להחזיקו כצדיק שנחתם לאלתר נולהגרי"א אין לומר ותחתם שאף לצדיקים החתימה ביוה"כ, ומחצות היום ואילך המנהג לומר "גמר חתימה טובה" (מ"ב סי' תקפ"ב סקכ"ה, אולם להגר"א ממשיכים לומר "כתיבה וחתימה טובה" כל עשרת ימי תשובה, וכן נהג רבינו הגר"א ל"שטיינמן זצ"ל).

לח. אחר ברכת "המוציא" נוהגים לטבול את הפרוסה בדבש, וע"פ קבלה נוהגים לטבול את הפרוסה גם במלח (כה"ח סי' תקפ"ג אות ד' ומרן החזו"א זצ"ל לא נהג לטבול במלח משום שמלח ודבש הם תרתי דסתרי, והגר"ש וואזנר זצ"ל נהג לטבול בדבש ולא במלח, ומ"מ הקפיד שיהיה מלח על השולחן אף שאין מטבול בו).

לט. נוהגים לאכול סימנים בליל ר"ה (שו"ע סי' תקפ"ג ס"א), וי"א שגם בליל שני נוהגים כן (שעה"ת בשם הא"ר והמחזיק ברכה שם, ומדויק כן מלשון השו"ע לעולם יהא אדם רגיל לאכול בראש השנה רוביא, ומשמע יותר מפעם אחת, והכותרת של השו"ע דברים שנוהגים לאכול "בליל ר"ה" משמע שזה רק בליל ראשון, ואולי יש להוסיף יחד בליל ר"ה).

מ. נוהגים לאכול תפוח בדבש ומברכים על התפוח ופותר את הדבש (רמ"א שם ס"א), וי"א דיש לאכול תפוח מתוק בדוקא (כלשון הרמ"א ויש נוהגים לאכול תפוח מתוק בדבש, והטעם דאם אוכל תפוח חמוץ א"כ הדבש הוא העיקר והאיד יברך על התפוח ויפטור את הדבש), ומ"מ יטבול התפוח רק במעט דבש דאם יטבול בהרבה דבש אינו נטפל לתפוח (שעה"ת סי' תקפ"ג סק"ב).

מא. אוכלים את הסימנים אחר אכילה מפרוסת המוציא (מט"א סק"ג) ומקדימים לברך על מין שבעה התמר ואח"כ הרימון (עי' שו"ע ר"א סי' וס"ד), ועפ"י האריז"ל נוהגים לאכול קודם את התפוח בדבש, ולכך יש נוהגים שלא להביא את התמר והרימון עד לאחר אכילת התפוח כדי להקדים אכילת תפוח בדבש המוזכר בקדמונים (מבית לוי) ומברכים על התפוח כיון שאינו בא מחמת הסעודה נאם אוכל קומפוט בסוף הסעודה אין צריך לברך שוב בפה"ע, ואולם שאר מיני ירקות של הסימנים שיש מהם שאוכלים מבושלים נחלקו הפוסקים אם הם נחשבים כבאים מחמת הסעודה או כיון שאוכל אותם כסימנים אינם חלק מהסעודה (עי' כה"ח שם סק"ב), וכדי לצאת מהספק ראוי לברך קודם על פרי האדמה שודאי יש לברך עליו גם בתוך הסעודה כגון בננה או מילון וכדומה (הגר"ש דבילצקי זצ"ל בקיצור הלכות המועדים).

מב. אין לאכול אגוזים בר"ה שאגוז בגימטריא "חטא", וכן שהם מרבים כיחה וניעה ומבטלים את התפילה (רמ"א שם ס"ב), ויש מתירים לאכול תבשילים שמעורב בהם אגוזים טחונים שאינם ניכרים, ואולם מנהג העולם להחמיר גם בזה.

מג. נוהגים שלא לאכול דברים חמוצים בר"ה, ועל כן אין לבשל את הדגים בחומץ (מ"ב שם סק"ה), וכן דברים מרים שאינם חמוצים (מט"א סי' ג), וכן המנהג שלא לאכול דברים חריפים כגון פלפל חריף ומ"מ לתבל מאכל בפלפל חריף מותר (ערוך השולחן סי' ג), ויש הנוהגים להמשיך מנהג זה עד לאחר שמחת תורה (שו"ת התעוררות לתשובה ח"א קכ"ה ג').

מד. יש נוהגים שלא לאכול ענבים בר"ה (מ"ב סי' ת"ר סק"ד בשם הגר"א במעשה רב, והטעם על פי הסוד, ובכה"ח תקפ"ג סק"א כתב דאין זה אלא בענבים שחורים), ואולם י"א שאין מניעה לאכול ענבים בר"ה (אורחות רבינו ח"ב סי' קע"ה בשם החזו"א).

קריאת התורה

מה. נוהגים לתת עליה לבעל התוקע (רמ"א סי' תקפ"ד ס"ב), ויש שנוהגים לתת עליה גם לבעל התפילה המתפלל מוסף אם אין נוטל שכר (מ"ב שם).

מו. יש נוהגים שלא לתת עליה ואפילו הגבהה או פתיחת הארון בימים נוראים למי שאינו נשוי (שו"ת מהר"ש איגר או"ח כ"א). ובזמננו שמוכרים את הכיבודים מכבדין כל אחד וכל אחד יחזיק כמנהגו.

מז. כשאומרים ימי שברך לעולה לתורה מוסיפים בעבור שעלה לכבוד המקום ולכבוד יום הדין (מט"א תרי"ט ס"ג), ונוהגים לברך אז גם את בני ביתו, את קרוביו ואת רבותיו של העולה (שם סימן תקפ"ד סכ"א), וי"מ שברך לחולה אומרים בנוסח הרגיל, ואין צריך לומר "יום טוב הוא מלזעוק" (מט"א סכ"ה).

מח. נוהגים לקרוא למפטיר לאדם חשוב ונשוי, ולא לנער אפילו כשהוא בר מצוה מפני כבוד היום (מט"א תקפ"ד ס"כ), ובכל מקרה אין לקרוא לקטן מאחר שהוא יום הדין, והוא הדין ביום כפור (שערי אפרים שער ט' ס"ג).

בדיני תקיעת שופר

מט. ברוב המקומות עושים הפסקה לפני תקיעת שופר, וי"א שצריך אז להחזיר את ספרי התורה למקומם בארון הקודש (מט"א תרכ"א ס"ב), ואם נשארו בביה"כ מנין אנשים, אין להקפיד על כך (אלף המגן שם ו'), ונהגו לכסותם במפה.

נ. נהגו רבים לטבול במקוה לפני התקיעות (מט"א תקפ"ה א'), ואף מי שאינו טובל לפני התקיעות, עליו ליטול את ידיו מאחר שיש הפסק רב בין שחרית לתקיעות, אך אם נשאר בבית הכנסת ועוסק בתורה אינו צריך (שם תקפ"ה ט"ז).

נא. אין לדבר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד (שו"ע סי' תקצ"ב ס"ג, והרי"ף ב"ה פ"ד כתב דלדבר בין תקיעות דמיושב למעומד הוי הפסק גמור ועבירה היא בידו רק שבדיעבד אי"צ לחזור ולברך, והרי"ן שם תמה עליו דלא שמענו בשום מקום שהמברך על המצוה והתחיל בה שלא יהיה רשאי לדבר עד שיגמור כולה, ובשו"ע הרב שם כתב דהואיל ונראין כשתי מצוות אין להשיח ביניהם), והטעם הוא כיון שהברכה שמברך קודם התקיעות דמיושב קאי גם על תקיעות דמעומד (מ"ב שם סק"ח), וי"א שלא לדבר עד לאחר מאה קולות שלאחר התפילה (חיי אדם קמ"א ט"ו), ולכן יזהר שלא ידבר עם ילדיו במשך כל חזרת השי"ץ, ואמנם ברכת אשר יצר מותר לאומרו (שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' מד), וכן מותר לומר תהילים בין התקיעות (חוט שני ר"ה עמ' פג).

נב. כשמברכים על השופר יהא השופר מכוסה והוא עפ"י קבלה (ביאה"ט סי' תקצ"ג סק"ג לוח א"י), ומ"מ צריך להחזיק השופר ביד ימינו בשעת הברכה כמו בשאר ברכות שצריך להחזיק את הדבר שמברך עליו (כה"ח סי' תקפ"ה סק"ד).

נג. צריך לשמוע את כל התקיעות מתחילתם ועד סופם, ולכן יתאמץ לשמוע את התקיעות כולן, ויתקרב קרוב לבימה כדי שישמע ברור את התקיעות (עי' מ"ב סק"י ושע"ז סק"י"א).

נד. התוקע לנשים שכבר יצא ידי חובתו לא יברך אלא יברכו לעצמן או שיתקע להם קודם שייצא יד"ח (רמ"א סי' תקפ"ט ס"ו, ובמ"ב שם סק"א כתב שלא יצא בתקיעות דביהכנ"ס כדי שיוכל לברך להן, וצ"ע למה צריך התוקע להפסיד חיוב התקיעה ברוב עם בביהכנ"ס משום ברכת הנשים שהוא רק רשות), ומנהג הספרדים שאין הנשים מברכות על התקיעות כלל (שו"ע שם).

שינה

נה. נוהגים שלא לישון ביום ר"ה (רמ"א סי' תקפ"ג ס"ב) ואם ראשו כבד עליו ישן מעט (מ"ב שם סק"ט), ואחר חצות מותר לישון (מ"ב שם בשם האריז"ל), והישן בלילה צריך להתעורר משנתו קודם עלות השחר (כה"ח סק"ט), ואולם בזמנינו לא נהגו להשכים קודם עלות השחר, אך אם נעור משנתו לאחר עלות השחר אין לו לחזור ולישון (חוט שני ר"ה עמ' נ').

תשליך

נו. ביום ראשון של ר"ה אחרי תפילת מנחה קודם שקיעת החמה נוהגים ללכת לנהר לומר תפילת "תשליך" (רמ"א תקפ"ג ס"ב), וכשאומר ותשליך במצולות ים כל חטאותם יגביה שולי גלימתו משני צדיה וינער ג"פ לחזק הדבר אשר מתכוונים אליו (לשון חכמים ח"ב סי' ד'), ואם לא עשה תשליך ביום הראשון יעשה ביום השני אחר מנחה (כה"ח סק"א וסק"ג ובבן איש חי נצבים אות י"ב כתב דיעשנו ביום השני אחר מוסף), ויש מקהילות החסידים שעושים תשליך בעשיית.

נז. עדיף ללכת למקום שיש שם דגים לסימן שלא תשלוט בנו עין הרע ונפרה ונרבה כדגים (מ"ב שם סק"ח), ויש שנהגו לומר תשליך בבתים גבוהים שרואים משם את הים (כפי שנהגו רבותינו זצ"ל ויבדלחט"א בישיבת פוניבז').

ליל שני של ר"ה

נח. אסור לעשות מלאכה מיו"ט ראשון של ר"ה ליו"ט שני של ר"ה (עי' שו"ע סי' תק"ג ס"א ומ"ב סק"ד) ואפילו מבין השמשות (ביאוה"ל שם ד"ה יו"ט), ולכן אסור לבשל קודם חשיכה, וכן אסור לעשות הכנה מיום ראשון לשני (מט"א סי' תקצ"ח ס"ח), וכגון להדיח כלים ולהכין ספרי התורה, ומ"מ להכין דבר שמשער שיוכל להנות ממנו לפני שקיעת החמה מותר (עי' ביאוה"ל שם), ואסור להוציא אוכל קפוא מהמקפיא ע"מ שימס ויהיה ראוי לאכילה, אלא אי"כ יופשר באופן כזה שיהיה ראוי לאכילה עוד ביום א' של ר"ה (עי' שש"כ פ"י הערה ל"ג מהגרשז"א זצ"ל).

נט. בליל יו"ט שני מדליקין נרות **בלילה** ולא מבעוד יום שאסור להכין מיו"ט ראשון ליו"ט שני (שו"ע ומ"ב שם).

ס. מברכין שתי ברכות להדליק נר של יום טוב וברכת שהחיינו, ותלבש האשה ביום השני בגד חדש או תניח פרי חדש על השולחן ותכוון גם עליו בברכת שהחיינו (מ"ב סי' ת"ר סק"ד).

סא. בקידוש ליל שני של ר"ה ילבש בגד חדש או יניח לפניו פרי חדש ויכוון בברכת שהחיינו גם עליו (שו"ע סי' ת"ר ס"ב), והטעם כדי להוציא עצמו מן הספק האם היום השני הוא יום חדש או המשך של היום הראשון והרי כבר בירך שהחיינו ביום הראשון (מ"ב שם סק"ב), ואולם רק **המקדש** הוא שצריך לאכול פרי חדש כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, אבל **שאר המסובים** שלא מברכים בעצמם שהחיינו ואין אצלם חשש ברכה לבטלה אינם צריכים לאכול פרי חדש (פשוט), ואם אין לו פרי או בגד חדש יברך בכל אופן שהחיינו על היום טוב בלבד (שו"ע שם ס"ב, ומרן רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל נהג לקחת יין חדש לקידוש ומברך עליו שהחיינו, ובזה נמצא דאף אם לא צריך לברך שהחיינו אין זה הפסק שהרי הוא צורך הקידוש).

יום שני של ר"ה

סב. מנהג הספרדים שאין מברכים שהחיינו על השופר ביום השני (שו"ע שם ס"ג) ומנהג האשכנזים שמברכים (רמ"א שם), ומ"מ טוב לכתחילה שילבש התוקע בגד חדש או יניח פרי חדש לפניו בשעת ברכת שהחיינו על תקיעת שופר (וכן נוהג מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א ראש ישיבת פוניבז' שהינו בעל התוקע בישיבה ללבוש חולצה חדשה כל שנה בשעת התקיעות).

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 33

רע זמר עזבו את השם!

כי-תבוא
תשפ"א

למשכב מאות מיליוני בני אדם, ולהרוג מעל חמשה מיליון מהם! מה אנו רואים בזה? בעיניים בריאות והסתכלות נכונה, הרי שרואים בזה את כעסו של הקב"ה! וכי מה מטרה יש בזה, הלא הנגיף הזה הוא נזק לעולם, וכי הוא חפץ להזיק לעולם? אלא שהוא כועס על העולם!

היכן שרק נסתכל, אנו רואים את כעסו של הקב"ה, בכל מיני פגעים רעים שמגיעים לעולם. הנה לאחרונה לקתה איטליה במכת חום קשה מאוד של חמישים מעלות, עד שנתנו השלטונות שם הוראה כללית שלא לצאת מהבית, בכדי שלא יתייבשו האנשים בחוץ. זאת למרות שאיטליה אינה מדינה הסובלת מעודף חום, אדרבה, ספרו לי שלא מצוי שם כלל מזגנים משום שבדרך כלל אין צורך בזה, ושינה הקב"ה את הטבע להביא עליהם חום נורא שכזה.

וכן לאחרונה היו בגרמניה שיטפונות עזים, שהמיתו מאות בני אדם, ובקליפורניה ובסיביר לאחרונה השתוללו שריפות קשות שכלו מאות אלפי קילומטרים רבועים (!), וגם אצלנו בארץ הק' השתוללה שריפה קשה שכלתה שטחים נרחבים והזיקה לממונם של הרבה אנשים.

יכולים להסתכל על כל המאורעות האלו בעיניים עקומות, לראות בזה פגעי טבע ולהמשיך מיד לידיעה הבאה... אבל בעיניים אמתיות אנחנו צריכים להבין שיש כאן יד השם! כשרואים כאלו מקרים אנו מקבלים עוד ועוד השגות בעוצם גבורתו של הקב"ה, ואנו יודעים שהוא כועס על העולם והוא מעניש אותו! נתבונן נא, וכי השריפות הללו מועילות לעולם, הלא ההיפך, הן מזיקות לו ומכלות אותו, אלא שהקב"ה כועס עלינו והוא מעניש! הוא לא מוותר על כל החטאים והעוונות שעושים בני האדם.

דוד המלך ע"ה אומר בתהילים: "בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל וגו', תשב אנוש עד זכא ותאמר שובו בני אדם", כלומר שהתשובה נבראה כבר קודם בריאת העולם [כמבואר בפסחים נד, א], עוד בטרם הרים יולדו, כי ראה שאין העולם יכול להתקיים בלי תשובה. ובהמשך המזמור נאמר: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורהבם עמל ואון כי גז חיש ונעופה, מי יודע עוז אפך וכיראתך עברתך", כוונתו לומר, כי בשנים קדמוניות היה האדם חי מאות שנים, ובזמן הזה היה יכול להשיג ולעמוד על עוצמת כעסו - עוז אפו של הקב"ה, כי כאשר רואים נגד העיניים כיצד הקב"ה מביא דין על העולם, רואים שיש דין ויש דיין, אך היום כאשר ימי שנותינו בהם שבעים או שמונים שנה, מה כבר אפשר להספיק לראות, וממילא - מי יודע עוז אפך.

והן הן הדברים, כאשר יודעים להסתכל על העולם בצורה של 'מי יודע עוז אפך', לראות בכל מאורע את עוז אפו של הקב"ה, הרי זה מחדיר יראת שמים בלבבות, ומגיעים להכרה שרע זמר למי שעוזב את השם.

דבר נוסף יש לנו ללמוד מכל אותם המאורעות, והוא שהקב"ה בא ללמד את העולם: אני הבוס! אני בעל הבית של העולם, ואני עושה כאן מה שאני רוצה לעשות, איני צריך לשאול אף אחד האם לעשות ומה לעשות, וכמו שאמר הכתוב: "כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ בימים וכל תהומות, מעלה נשיאים

אנו עומדים היום בעיצומו של חודש אלול, בו אנו מתאמצים ומתחזקים בעבודת התשובה, שמוטלת על כל אדם ואדם. רגיל אני לומר, כי אם יקיים האדם את המשפט שכתב רבינו יונה בשער החרטה - הוא יהיה בעל תשובה אמיתי, וזה לשונו: **יבין לבבו כי רע זמר עזבו את ה'!** יבין לבבו דייקא, לא לחזור על זה בפה כמו תוכי, אלא להפנים חזק לתוך הלב, שהלב יבין, שהמציאות הזו שאדם עובר עבירות ועושה חטאים זה רע, לא כדאי להתעסק עם הקב"ה, כדאי להיות נכנע אליו ולקיים את כל מצוותיו.

בכדי להגיע להבנה הזו שרע זמר עזבו את השם, תחילה צריך האדם לדעת ולהפנים שעל כל חטא וחטא שעושה הוא עתיד להיענש, מי שעוזב את השם זה רע מאוד! הקב"ה מסתכל על כל מעשי בני האדם ורואה את הנהגותיהם, והוא משלם גמול ושכר על כל מעשה ומעשה, שכר טוב על מעשים טובים וחלילה להיפך על מעשים שאינם טובים, וכפי שאנו אומרים בתפילת שחרית "ברוך עולם מושבך - ומשפטיך וצדקתך עד אפסי ארץ", אמנם הקב"ה יושב ברומו של עולם, אך הוא מתבונן תמיד ועיניו פקוחות על כל מעשי בני האדם, ומשפטי' היינו העונשים ו'צדקותיו' היינו השכר - עד אפסי ארץ. וכמאמר הכתוב "ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי ארץ".

האמונה הפשוטה הזו שהבורא יתברך יודע את כל מעשי בני האדם וכל מחשבותיהם, היא הבסיס לכל עבודת התשובה, בלי זה אי אפשר להתחיל. הקב"ה מעניש על כל עבירה שהאדם עושה, ולא מוותר! אחרי שנפנים את זה נוכל להבין עד כמה רע זמר עזבו את השם, עד כמה המציאות הזו של ההתרחקות מהבורא היא רעה עבורנו.

החינוך (מצוה תלב) מבאר במילים אחדות, מה היא מצות יראת השם: להיות יראת השם על פנינו תמיד לבלתי נחטא, כלומר שנירא ביאת ענשו ולא יהיה לבבנו בלי מגור אליו כל היום, ועל זה נאמר 'את ה' אלקיך תירא', ע"כ. למדנו כי אנו מחויבים להיות כל היום עם פחד ויראה ממנו ית', ומביאת ענשו עלינו. וכפי שהיה מו"ר מרן הגרא"מ שך זצ"ל אומר בהרבה הזדמנויות מוועט מיר שמייסן - יתנו לי מכות! כך הוא היה חי, מתוך תחושה והכרה שעל כל מעשה לא טוב עתיד האדם להיענש.

אנשים חושבים שיראת העונש זה דבר קל, ורק הדרגות הגבוהות יותר - יראת הכבוד ויראת הרוממות - הן קשות להשגה, אך האמת היא לא כך, גם בכדי להשיג יראת העונש צריך הרבה מאוד עבודה, כי האדם לא אוהב להיות שרוי בפחד כל הזמן, הוא מעדיף להדחיק את הידיעה הזו ולא לחשוב עליה, ועל כן צריך כל הזמן לעבוד על זה, לשנן את פסוקי היראה שוב ושוב וללמוד את ספרי המוסר העוסקים בזה, עד שיחקקו הדברים בלבו. וידוע מה שאמר רבי ישראל מסלנט זצ"ל, שעיקר העבודה צריכה להיות בעבודת יראת העונש.

אך יש עוד דבר שצריך ליתן לב בכדי להגיע להכרה שרע זמר עזבו את השם, והוא להתבונן במאורעות הבריאה, להסתכל על כל הארועים הקשים, האסונות והפגעים שקורים בעולם, ולהבין שכל זה הוא ידו של הקב"ה שמעניש את העולם על מעשיהם. הנה כדוגמה, אנו רואים כיצד לפני כשנה ומחצה שלח הקב"ה לעולם ברייה קטנה לשנות סדרי בראשית, להפיל

מקצה הארץ ברקים למטר עשה מוצא רוח לאוצרותיו וגו' (תהילים קלח, ו-ז), אין מי יאמר לו מה יעשה ומה יפעל.¹ וכמובן יחד עם עבודת התשובה צריך להתחזק בלימוד התורה, ושמעתי פעם מהרב חייקין שאמר בשם החפץ חיים זיע"א: "אין תורה אין ביטער און פינצטער אויף אייביק - בלי תורה זה מר וחושך לעולם ועד". וביאר הרב חייקין עומק כוונת הח"ח,

כי הנה אם למשל אדם סובל מאוד בכאבים נוראיים, ויש לו בחדר תרופה להרגעת הכאבים אך הוא אינו יכול ליטול אותה מחמת החושך שבחדר, ואינו יודע היכן היא, הרי שבעת מצבו הוא מר מאוד, שהוא סובל ואינו יכול לשפר את מצבו, אך גם בתוך החושך הזה הוא יודע שבעוד שעות אחדות תזרח השמש והוא יוכל ליטול את התרופה. לא כן מי שאינו לומד תורה, אין תרופה למכתו, והוא נמצא במצב של 'מר וחושך' לעולם.

הדרוזים עובדי עבודה זרה הם

[מתוך סדרת המאמרים שבספר 'עוטה אור – שביעית בזמן הזה']

בסוף אלול תשל"ט, התבשרנו שהרב גורן, מכר אדמות ארץ ישראל לדרוזי – קצין בצה"ל.

והנה אינני יודע אם הדרוזי הזה שהוא קצין בצה"ל, שומר שבע מצוות בני נח, ובספר משפט כהן סימן נח הקפיד הרב קוק ז"ל שיהיה ישמעאלי אדוק בדתו ששומר ז' מצוות דב"נ, שנחשב לגר תושב לדעתו, בכדי להינצל מאיסור לא תחנם (ועיין בסימן ז מה שתמהנו מאוד על דבריו בזה) אבל ודאי יש בזה טעות ועוד סטייה גדולה ממה שהנהיג הרב קוק ז"ל והרה"ר עד כה למכור דוקא לאחד מהמוסלמים שאינם עובדים עבודה זרה. והסתמכו בזה על ספה"מ להרמב"ם דלמי שאינו עובד עבודה זרה מותר למכור אדמות ארץ ישראל (והבאנו הדברים בסימן ז). ואני חקתי הענין אצל המומחים בדת הדרוזים, והתברר לי **שהדרוזים עובדי עבודה זרה גמורים הם**.

ואף שבספרנו בסימן ז בררנו שגם למוסלמי אסור למכור אדמת א"י, ותמהנו מאוד על המתירים הנ"ל [ונכתבו שאין לסמוך על דבריהם אפילו לענין השכרת שדה שאיסורה מדרבנן]. מכל מקום ראיתי לנחוך להודיע ולפרסם שהדרוזים עובדי ע"ז הם, דנפקא מינה מזה לכמה דינים, כגון אם סתם יינם מותר בהנאה, עיין ביו"ד סימן קכד שפסק מרן שאומות שאינם עובדי ע"ז יינם מותר בהנאה, דאין חשש יין נסך לע"ז ורק בשתייה אסור משום בנותיהם, ולמה שכתבתי שהדרוזים עו"ז הם יינם אסור בהנאה כ"יין של נוצרים. ועיין בסימן קכג ס"א.

ונפק"מ עוד, לעשות שותפות עם דרוזי, דעם גוי עו"ז אסור לעשות שותפות דעלול הגוי לבוא לידי שבועה בע"ז, ועבר הישראל בלאו ד'ושם אלהים אחרים לא יעלה על פיד', ועם גוי שאינו עו"ז שרי. ויש עוד נפק"מ בדינים של לפני אידיהן, עיין יו"ד סימן קמח.

והנה בקשתי מאחד מידידי, שהוא היסטוריון מצרפת, לברר לי מה היא דת הדרוזים (שאצל דרוזים קשה לברר זה ששומרים בסוד ענייני דתם כידוע) ושלח לי העתק מהאנציקלופדיה הבריטית, בתרגום צרפתי (וידוע שהמחקרים באנציקלופדיה הנ"ל מוסמכים ביותר), וכתוב שם שהיה שליט אחד במצרים בשם אל חכים, ועוד בחייו עשה עצמו אלוה בטענה שהאלוקות התגלמה בו, והיו לו מאמינים, וכשמת לא האמינו שמת, כעין אמונת הנוצרים, וגרע מהם, שהנוצרות הוי ע"ז בשיתוף שמה"ט כתבו התוס' בכורות ג, ב שמוותר לעשות שותפות עם הנוצרי, משום שאין ב"נ מוזהר על השיתוף, ואצל הדרוזים הוי עבודה זרה גמורה (עיין היטב ברמב"ם פ"א מהלכות עבודת כוכבים) וודאי שאסור להשתתף איתם, וסתם יינם אסור בהנאה. והראוני שגם באנציקלופדיה העברית כתוב שהדרוזים האלילים גוי בשם אל חכים, וזה עיקר אמונתם (ואומרים העולם שלכן המוסלמים שנאו את הדרוזים משום שהם עובדי ע"ז). ולמסקנת הדברים, הדרוזים עובדי ע"ז גמורים הם.

ואמר: אוי, סאיז גיפערלאך – זה נורא, אמרתי לו: הבעל הבית עושה כאן בעולם מה שהוא רוצה ואינו שואל אף אחד, גם לא את ראש הישיבה... העוקץ בזה היה, שלמרות שכל העולם ממתין למוצא פיו, אבל הבעל הבית של העולם אינו שואל אותו מה לעשות – אלא כל אשר חפץ עשה. זוכר אני כיצד רה"י נהנה מאוד מהאמרה הזו.

¹ וזכורני שיחה נאה שאמרתי למו"ר מרן הגרא"מ שך זצ"ל, היה זה בתקופה שמבחינה פוליטית היתה ביד החרדים אפשרות להמליך את הימין או את השמאל, והכל חיוכו למוצא פיו שיחליט עם מי הוא הולך. ואז נאם את נאום הידוע ביד אליהו וזעק מקירות ליבו: במה אתם יהודים. בשבת שלפני אותו נאום, הלכתי כדרכי לשוחח עמו בלימוד, ובחזור מהישיבה לבית ירד גשם ולעפות, וזה הפריע לו מאוד בהליכתו. תוך כדי הליכה פלט מפיו

נדבת נכד מורנו הרב, ידידנו הרה"ג רבי יהודה פולידאנו שליט"א, לרגל הולדת בנו ובתו התאומים, ית"ר שיזכה לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר
טל' 054-8520936
או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עוטה אור', או באמצעות
הטל' 03-7630585 ש"לוחה 6465

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת
"קול יהודי מרוקן" 0747962335 ש"לוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשוכם

הדברים נכתבו עפ"י הבנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 22.00
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

והתמכרתם ואין קונה

❖ הקללה הגדולה היא כשאדם צועד במודע ובשלווה לתוך הסכנה, לתוך האסון ❖ יש צ"ח קללות, אבל הקשה מכולם היא ההתעלמות מנורות האזהרה, מהסכנה המרחפת.

זו קללה לא מובנת מכמה פנים. מדוע נמכרים דווקא למצרים, ומאי שנא מצרים לשאר שבטים אומות? שנאת ישראל קיימת בכל האומות, מדוע הקללה משתנה בין ירידה למצרים דייקא או לצור וצידון, חורו וכוש?

ובמיוחד שמצרים היא ארץ שיהודי לא אמור לשוב אליה, ועל זאת הזהירה התורה ג' פעמים, וכיצד זה התורה מראש מודיעה שהעונש יהיה בארץ מצרים?

עוד זאת אנו צריכים להבין – התורה מכריזה שה' ישיב את ישראל למצרים, 'באניות'. האמנם יש בזה משמעות לחלק מן הקללה? מה לי אם יצעדו ברגל או על גבי פרדות? ואמנם על זאת כתב החזקוני שבאניות יש דחק גדול וסבל ממושך. ואם כך תמיהתנו מתעצמת, אם האניה היא חלק מהקללה, נבחר בארץ רחוקה שהנסיעה אליה ממושכת יותר!

ואין קונה

השאלה הגדולה היא בעצם הבנת הקללה הזו. קבלה בידינו שהקללות נאמרו מן הקל אל הכבד, בדיוק כמו בפרשת בחוקותי. ואם לא תשמעו לי, ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתכם, וכך היא מידת הדין, כאשר ייסר איש את בנו, ה' אלוךך מיסרך.

ממילא, קללת 'והתמכרתם' צריכה להיות הכואבת והקשה מכולם.

וזה דבר שקשה להולמו. מדוע העובדה שאין מי שיקנה את ישראל מהשבאים, אין מי שירצה אותם כעבדים בביתו, נחשבת בקללה קשה?

אמנם רש"י הסביר ש'אין קונה' הוא משום ש'יגורו עליך הרג וכליון'. ואין זה נותן לנו מנוחה, הרי כל המכות הן של הרג וכליון, קדחת ושחפת אינן הרג וכליון? נבלתך למאכל אינה קשה מהם?

לא מובן איפוא, מדוע הקללה של 'והתמכרתם ואין קונה' נחשבת לקללה הקשה ביותר.

כל שנה, באופן קבוע, פרשת נצבים נקראת בסוף השנה ולא בתחילת השנה החדשה. והטעם הוא משום 'תכלה שנה וקללותיה' (מגילה לא:).

כלומר, עזרא סידר את סדר הקריאות באופן כזה שהקללות מסתיימות בשנה החולפת, ומשום כך מזדמן שפרשת וילך הקצרה נקראת בשבת אחת ולא מתחברת עם נצבים, לפי שנצבים נקראת קודם ראש השנה, מאחר שבה שרידי תוכחות קללות.

המונח 'תכלה שנה וקללותיה', זו הבנה למשקל של הקללות, אין זה דבר רחוק ומופשט, אלא מונחות הן לפתחנו. יש כאן חפצא של קללות קיימות שצריך להיפטר מהן בכל שנה ושנה. הקריאה היא מעשה בפועל שמטרתו לכלות את הקללות, לא בדבר סגולי בעלמא, גם לא כשיר או כחרוז.

גם בער יבין שלא מספיקה קריאה גרידא, כי הנפש היא זו שצריכה לקרוא ולהפעיל את הקריאה, בדיוק כמו ברכת 'לשנה טובה תכתב' או 'תזכה לשנים רבות' שהפוסקים כתבו שיש לברך את חברו מראש חודש אלול (ראה מועד לכל חי יא, ד), מעכשיו להשפיע טוב עבורו.

כי כך היא השפעה, זה מביא את העצים וזה מדליק את האש ובצוותא רווחא עלמא.

מובן איפוא כי הקללות של פרשתנו – כי תבא – חותמות את השנה, ואת החתימה הזו עלינו ללמוד.

והשיבך ה' מצרים

תשעים ושמונה (צ"ה) קללות נאמרו בפרשת כי תבא, והן מסיימות בקללה הקשה 'והשיבך ה' מצרים באניות... והתמכרתם שם לאויבך, לעבדים ולשפחות, ואין קונה'. זו הקללה הצ"ח, יורידו אתכם למצרים, באניות, ינסו למכור אתכם לעבדים ואף אחד לא ירצה לקנות אתכם.

לעין הסערה

באן בדיוק המכה. מה היו צריכים לעשות השבאים, בעת שמבינים איזה נכסים יקרי רוח יש בירכתי ספינתם?

הם מוגלים שאומה שלמה מעריכה את היהודים ולא רוצה להשתמש בהם כעבדים. השבאים לא חוששים. לא רק שאינם חוששים, אלא נוטלים מקלות וחובטים בהם, מכלים את זעמם.

מרא דכוליה עלמא. כל מה שהגעתי למקלות האלה, זה בגלל שהאנשים הללו מסוכנים ואסור להזיק להם. לקחת אותם, שבית אותם, הרעבת אותם, ביקשת למוכרם לעבדים. כעת מספרים לך המצרים מה היה עם אבותיהם.

תברח!

תבקש סליחה מהשבויים ותשחרר אותם!

אבל הם מעדיפים להיכנס לעין הסערה, בעיניים פקוחות. לוקחים את המקלות וחובטים ביהודים.

בדיוק כמו חרטומי מצרים שהכו את הצפרדע הגדולה שוב ושוב, למרות שהם רואים שכל מכה משריצה נחילי צפרדעים המתפזרות בכל ארץ. חדלו! הפסיקו להכות את הצפרדע! הם לא מסוגלים.

אמרו לך שמסוכן להתעסק עם העבריים, אתה אמור לברוח מפגיעה בהם כמו בריחה מאש. אבל השבאים נמצאים באקסטזה, אין שיקול דעת, יש רק רצון לכולות את זעמם, חובטין אותן במקלות וירעיבו אותם!

והשנה מסתיימת לה, ואנחנו משלחים עמה את הקללות, מכלים את הקללות בעת כילוי השנה, את כל הצ"ח קללות.

והקללה הקשה מכולם, לראות אדם דוהר לתוך הסכנה בעיניים פקוחות. הוא מודע לה בשכלו, אבל רגשותיו שריריים יותר. והוא דוהר, ונאבד.

תבלה שנה וקללותיה.

תחל שנה וברכותיה.

ושמא אי ההבנה של 'ואין קונה', היא זו שעומדת בעוכרינו להבין מה נענשים כאן.

מכירת העבדים

נשער נא בדעתנו כיצד מתגשמת קללה שכזו;

סוף חורבן בית שני, אויבים צרים על ירושלים וכובשים אותה לאחר שנות מצור ורעב. הנותרים נאספים ונאסרים בכבלי ברזל, מורדים לחוף יפו ומועמסים על האנייה. כמובן שלא יודעים להיכן ייקחו אותם, אבל הספינה מפליגה לנמל אלכסנדריה שבמצרים.

למה השבאים מובילים את הסחורה האנושית למצרים, בגלל המידע שבידם שמסר כי במצרים זקוקים נואשות לידיים עובדות וכי הם ישלמו במיטבא. ובכן, מפליגים מצרימה.

בנמל יש שוק סחורות. אחד מהשווקים מיועד לסוחרים עבדים, בעלי בתים עוברים וסוקרים את העבדים ומשערים מה יתאים להם. את העבדים היהודיים, עטורי הפאות והזקן, הם מדלגים. לא מתאים להם.

הסוחר מנסה להבין מדוע כולם מדלגים על סחורתו, עד ששומע שהם לא רוצים להתעסק עם העבריים. 'לפי שאבותינו נשתעבדו בהם ולקו בכל מיני מכות' (דעת זקנים בשם מהר"י קרא). המצרים מסרבים לקחת את העבדים היהודיים, כי נחרט להם בעצמות שלא כדאי להשתעבד בעבריים.

מה עושים בסחורה שלא קונים? נותנים בחינם. גם לזאת מסרבים המצריים, אף אחד לא רוצה לעשות קניין בעבדים האלה. ואין קונה!

היכן שמענו שגוי לא רוצה לקבל מתנה בחינם? הלא בן נח נהרג על פחות משהו פרוטה, כי בדמים קנהו וכל מציאות תכלית חייהם היא כסף, איך יוותר על רכוש כה רב?

אבל החינוך המצרי חדר בעצמות. גם כעבור אלף שנים מיציאת מצרים, עם עבריים לא מתעסקים, ולא לוקחים אותם לעבדים.

... 'ובשיראן השבאים כך שאין שוים להם כלום, יהיו חובטין

אותם במקלות וירעיבו אותם' - - -

להצלחת

הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
ברוחניות ובגשמיות

להצלחת

הר"ר חיים דוד בירדוגו שליט"א
מודיעין עילית

פרשת כי תבוא תשפ"א

מישכמי התורה

הליכות חיים

בס"ד

מתי חייב שוכר דירה לשלם עבור נזקים שקרו בה באונס?

שאלה

במהלך תקופת שכירות דירה, פרצה שריפה בארון החשמל של השכן שנמצא בחדר מדרגות, וכתוצאה מכך נשרפה דלת הכניסה של השוכר, וכן חלק מהדירה השכורה.

א - האם במקרה כזה חייב השוכר לשלם למשכיר עבור הנזק שנעשה בדירתו?

ב - מה הדין אם השרפה פרצה בארון חשמל של הדירה השכורה?

ג - מה הדין אם גנבים פרצו לדירה המושכרת באמצע הלילה, ולצורך כך הם שברו את מנעול דלת הכניסה, ודברים נוספים בדירה?

ד - מה הדין אם ילדים שיחקו עם כדור במגרש הסמוך לדירה המושכרת, ובעטו בחוזקה בכדור שפגע בדלת הזכוכית של הסלון ושברו אותה?

מתי חייב השוכר לשלם?

תשובה

בזמן הזה המנהג הוא, שכל שוכר דירה מתחייב להחזיר את המושכר באותו מצב שקיבלה, למעט בלאי סביר שנעשה מחמת ההשתמשות. חיוב זה קיים אפילו אם לא נעשה ביניהם חוזה שכירות.

ישנו הבדל מהותי בין ההתחייבות של חברות הביטוח, לבין חיובי השוכר. חברות הביטוח מתחייבות לשלם עבור כל נזק שיקרה לדירה מכל סיבה שהיא. אולם התחייבותו של השוכר למשכיר הינה, רק אם מחמת מגורי השוכר ומשפחתו קרה הנזק לדירה. אולם אם הנזק למושכר היה קורה גם אם הדירה היתה ריקה או שהמשכיר היה גר בה, דהיינו, שמגורי השוכר בדירה לא קשורים לנזק שנעשה, במקרה זה לא התחייב השוכר להחזיר את המושכר במצב שקיבלה. ולכן הוא פטור מלשלם על הנזק שקרה למושכר.

לאור האמור, אם הדירה או חלק ממנה ניזוקו מחמת גורם חיצוני כמו: שריפה שהייתה בבנין, טיל שזרקו מחבלים ו"ל, ילדים ששיחקו ברשות הרבים ובעטו בכדור שפגע בחלון שבבית ושברוהו, או גנבים שבאופן "מקרי" החליטו לפרוץ לדירה המושכרת וכתוצאה מכך שברו את המנעול או את דלת הכניסה וכדומה - פטור השוכר מלשלם עבור הנזק שקרה למושכר.

אולם אם הגנבים באו במכוון לדירה, בגלל שנודע להם שיש ברשות השוכר כסף רב או רכוש אחר וכדומה - חייב השוכר לשלם עבור הנזק שגרמו למושכר, למרות שהוא אנוס על כך.

אם השריפה פרצה בארון חשמל של הדירה המושכרת, אם הדבר קרה בגלל שמערכת החשמל של המושכר לא היתה תקינה או מחמת אונס אחר שלא קשור לשוכר - במקרים אלו פטור השוכר מלשלם. אולם אם מערכת החשמל של המושכר היתה תקינה, והקצר החשמלי נגרם מחמת מכשיר חשמלי שהיה שייך לשוכר וחיברו לחשמל, במקרה זה אפילו אם המכשיר היה חדש ותיקני, כך שהשוכר לא פשע בשימוש

עמו - בכל זאת חייב השוכר לשלם למשכיר על הנזק שנגרם מחמת שימוש. כי מגוריו בדירה וההשתמשות עם מרכיביה גרמו לנזק שקרה.

מקורות

כתוב בגמ' ב"מ (נז): שהתורה חידשה דיני שמירה רק על מטלטלין ולא על קרקע. שנאמר (שמות כב, ו) "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור" ודרשו חז"ל, שדווקא כסף וכלים שהם מטלטלין שעוברים מיד ליד חל עליהם דיני שמירה, משא"כ קרקע שנשארת במקומה - לא חל עליה דיני שמירה. וכך גם נפסק בשו"ע חו"מ (סי' צה, א וסי' שא, א). והנה הרמ"א (סי' צה, א) הביא מחלוקת ראשונים מה הגדר של בית, דעת בעל העיטור, שמכיון שהבית נבנה מאבנים שכשהיו תלושים הם היו מטלטלין, לפיכך אפילו אם חיברם אח"כ במלט לקרקע אין לזה דין קרקע, אלא נשאר דינו כמטלטלין וחל עליו דיני שמירה. אולם דעת המרדכי, ונראה שכך הכריע שם הרמ"א, שמכיון שחיבר את האבנים באופן קבוע לקרקע, לכן מעתה דינו כקרקע.

וכתב שם הש"ך (ס"ק ח) שרוב הראשונים והפוסקים נוקטים כדעת המרדכי, וכך גם כתבו שם הקצות (ס"ק א), והנתיבות בחידושים (ס"ק ב). והוסיף שם הרמ"א את דברי המרדכי, שלכן אם שאל בית ונשרף - פטור השואל מלשלם. כלומר, אע"פ ששואל חייב באונסין, אולם חיוב זה קיים רק במטלטלין שחל עליהם דיני שמירה, משא"כ בית שדינו כקרקע ולא חל עליו דיני שמירה - פטור השואל, וכ"ש השוכר בית שדינו כשומר שוכר, פטור מלשלם - אם הבית או חלקים ממנו נשרפו באונס.

כתב השו"ע חו"מ הל' שכירות בתים (סי' שטו, ב) כשם שמתנה אדם כל תנאי שירצה במקח, כך מתנה בשכירות ע"כ. ופירש שם הסמ"ע (ס"ק ג) שאין צריך קנין בפני עצמו על כך, אלא כשמחזיק בגוף השכירות, דהיינו, מיד שהחל להשתמש בנכס - צריך לקיים את התנאי. נמצאנו למדים שאע"פ שקימ"ל להלכה שבית דינו כקרקע ומהתורה אין עליו דיני שמירה, אולם אם ישנו תנאי בין המשכיר לשוכר להתחייב למרות זאת, במקרה זה התנאי שביניהם מחייב את השוכר.

מהו המנהג בזמן הזה בשכירות דירה או יחידת דיור?

והנה המנהג בזמן הזה, וכך גם נכתב בכל חווי שכירות בתים, שישינה התחייבות של השוכר להחזיר את המושכר במצב שקיבלו, למעט בלאי סביר שנגרם מחמת ההשתמשות שלו ושל בני משפחתו במושכר. ונציין, שישנם חווי שכירות שמוסיפים פריטים נוספים. נמצא, שלמרות שמדין תורה אין חיובי שמירה על הבית ועל כל המחובר לו כדלתות, חלונות, ארונות מטבח וכדומה, אולם מחמת המנהג נעשה תנאי זה כחלק בלתי נפרד מכל הסכם שכירות. ולכן אפילו אם המשכיר והשוכר לא כתבו חוזה שכירות ביניהם, דעתם היא שהשכירות היא בכפוף למנהג, כמבואר גם ברמ"א חו"מ (סי' שכח, א). וע"ש בסמ"ע שכתב וז"ל: כל המקבל סתם - על דעת הנהוג מקבל, והוי ליה כתנאי ביה"ד שצריך לקיימו ע"כ.

נמצאנו למדים, שכל שוכר בית או יחידה למגורים בזמן הזה, דעתו להתחייב כפי המנהג [אם אין תנאי מפורש אחר] ולכן עליו להחזיר את המושכר כפי שקיבלו. ולא יוכל לטעון שילדים קטנים שלו או חברים שלהם הם שהזיקו לדלתות הבית, שברו את החלונות או שקישקשו על הקירות וכו', ולכן הוא פטור מלשלם כמבואר במשנה ב"ק (פז). שאם ילדו הקטן הזיק פטורים הילד והאב מלשלם. מאחר ובנידון דנן איננו

מחייבים אותו מחמת דיני מזיק, אלא שישנה התחייבות אישית של שוכר הדירה, שדומה קצת לגדרי ערבות, כלומר, שהשוכר מתחייב למשכיר להחזיר את המושכר למצב שקיבלו, ולכן לא משנה מי מאנשי משפחתו גרמו לנזק.

החילוק המהותי בין התחייבות השוכר לחברות הביטוח

אמנם למרות האמור, התחייבות זו כוללת רק נזקים שנעשו למושכר מחמת מגורי השוכר ומשפחתו. כלומר, שרק בגלל שהשוכר גר במושכר - קרה הנזק. אולם אם הנזק היה קורה למושכר גם אם השוכר לא היה גר במושכר - על דעת כן השוכר לא התחייב לשאת בנזק. מאחר ואיננו חברת ביטוח שמתחייבת בכל מקרה לשלם עבור הנזק שקרה, אלא התחייבותו לשאת בנזק קיימת - רק אם הוא קרה מחמת שהוא ומשפחתו גרים במושכר. לאור הכללים והביאור האמור במקורות, נכתבו בס"ד התשובות, ולפי"ז יש לדון בכל מקרה לגופו.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מיוחדותה של מצוות הלואת כסף

כתוב בפרשה (כח, יב-יג) בברכות המובטחות לשומרי המצוות "והלוי" גויים רבים ואתה לא תלוה. ונתנך ה' - לראש ולא לזנב, והיית רק למעלה" וגו'. ובהמשך הפרשה כשנכתבו העונשים כשלא שומרים את מצוות ה' כתוב (כח, מד) "הוא ילך [פי' - הגוי] ואתה לא תלוונו. הוא יהיה לראש - ואתה תהיה לזנב ע"כ.

ומהראוי להתבונן, למה המאפיין את הברכה או את הקללה הוא - מי ללוה למי, היהודי לגוי או להיפך, איזה מיוחדות יש בהלואה?

תחילה נתבונן, שהתורה מתייחסת להלוואת כסף כדבר בעל ערך מיוחד ונעלה, שלא קיים בשאר המצוות או בשאר גדרי חושן משפט. ונביא לכך מספר דוגמאות.

א - ישנה מצווה מהתורה להלוות כסף ליהודי שנאמר (בשמות כב, כד) "אם כסף תלוה את עמי" וגו'. אולם אין שום מצווה מיוחדת מהתורה למכור לו סחורה או להשכיר לו חפץ למרות שהוא נזקק לכך, מלבד מצוות החסד הכללית. ויש להבין, מה ההבדל בין הלואת ממון שמהותה חסד, לשאר מעשי החסד?

ב - מהתורה איסור ריבית קיים רק אם הוא נעשה דרך הלואה, דהיינו, שהמלוה מסכם עם הלוח בשעת ההלואה, שתמורת ההלואה הוא יצטרך לפרוע לו את החוב בתוספת סכום כסף מסוים. אבל אם בקשת תוספת הכסף נעשתה בדרך מכר כמו, אם קנה סחורה שיקבל אותה כעת וישלם עבורה בזמן מאוחר יותר בתוספת מחיר. מהתורה זה מותר, רק חז"ל אסרו זאת. וצריך להבין למה רק בהלואה אסרה התורה לקחת ריבית?

ג - מהתורה אסור למלוה לנגוש כלומר - לתבוע בחוזקה כסף מהלוה למרות שהגיע זמן פירעון החוב, ורשאי רק לתבוע בבית הדין. אולם אם אותו סכום חייב הנתבע מחמת מכר, שכירות וכיו"ב, מותר לנגושו ולתפוס ממון ששייך לו כנגד חוב זה, ואח"כ ילך לביה"ד להתדיין עמו, כמבואר בשו"ע חו"מ (ס"ה, וס"ז צז). ולכאורה יל"ד מה ההבדל ביניהם, הרי בשני המקרים החוב הכספי הינו זהה?

החילוק בין לווה, לבין בעל חוב אחר או מקבל צדקה

ראשית נקדים, שישנו הבדל בין אם חייב הכסף נובע מחמת הלואת כסף או שנובע מחמת שאר דברים כמו קניית סחורה או תשלום שכר עבודה או שכירות דירה וכלים. כי לגבי שאר חיובי ממון, שם קיבל בעה"ב

דבר מסוים שעבורו הוא חייב כסף, ויתרה מכך, תחילה הפועל הוא זה שעבד עבורו ולמענו, או מוכר הסחורה הוא שחזר אחריו ושכנעו לקנות את סחורתו. נמצא בציוור כזה, שלא רק ששני הצדדים נהנים וזקוקים אחד לשני, אלא ברוב המקרים מי שחייב לשלם הוא נחשב הבעל הבית, והתובעים ממנו את הכסף, הם שירתו אותו תחילה בעבודתם או במכירת סחורה או ע"י השכרת חפץ עבורו, וכעת עליו לשלם להם עבור מה שקיבל מהם. לפיכך מובן שאם למרות שקיבל מהם את עבודתם, וסחורתם אינו משלם להם את התמורה הכספית עבור זה כפי שהתחייב להם, הם רשאים לנגוש אותו ולתפוס את ממונו כמשכון או תמורת פרעון החוב בהתאם להחלטת ביה"ד בכל מקרה לגופו.

משא"כ בהלואה, שם המלוה לא מקבל תמורת מעותיו שנותן ללוה מאומה, אלא אדרבה נגרם לו הפסד בכך שלא יכול להתעסק עם כספו ולהרוויח עמו כסף נוסף. נמצא שיש למלוה מניעת רווח בגלל שהכסף נמצא אצל הלוה, ואם כן נתינת ההלואה הינה מעשה חסד מושלם מצידו. מציאות זו גורמת ללוה שנוקק לכסף להרגיש שקיבל לחם חסד מהמלוה, ומרגיש שפלות נפשית כלפי המלוה, ונחשב כאילו המלוה הוא האדון שלו והלוה עבד שלו עכ"פ מבחינה רגשית, עד שיפרע לו את חובו. וזהו שכתוב בפסוק במשלי (כב, י) "ועבד לווה - לאיש מלוה".

והנה ההרגשה שקיימת אצל הלוה אינה קיימת אצל עני שמקבל צדקה. מאחר ועני למרות שיש לו בושם מסוימת לפני קבלת הצדקה, אע"פ שכבר התרגל למצבו, אולם לאחר קבלת הצדקה - אין לו יותר שום קשר עם מי שנתן לו אותה, ולא מרגיש כלפיו שום שייכות יותר. משא"כ אצל הלוה המציאות היא הפוכה, שבשעה שמבקש את ההלואה אינו מרגיש בושם, כי הרי הוא אמור להחזיר למלוה מה שקיבל ממנו, אולם לאחר ההלואה, הוא מרגיש מעין כניעה ושפלות כלפי המלוה שעשה עמו טובה גדולה מצד אחד, ומצד שני כתוצאה מכך בגללו נמנע מהמלוה להרוויח כסף נוסף.

היסוד המיוחד בהלואה

כתוב בתורה (שמות כב, כד) לגבי החיוב להלוות כסף "אם כסף תלוה את עמי, את העני עמך - לא תהיה לו כנושה" וכתב שם הרמב"ן, שנצטווה המלוה שלא יהיה כנושה כלומר - כמושל כלפי הלווה, אלא יהיה לו בכל דבר - כאילו לא לווה ממך לעולם. ולכן אסור לקחת ריבית. כי ההלואה חייבת להיות כולה חסד בשלימות, ולפיכך אסור למלוה לקבל מהלוה שום תועלת של כבוד או ממון עכ"ד.

וניתן לבאר יותר את דבריו בתוספת דברי האור החיים הקדוש, והכלי יקר שם, וכעין דברים אלו כתב בקצרה בספר החינוך (מצוה סו) וע"ש. שהקב"ה ברחמי הגדולים על בריותיו חפץ להיטיב להם, ואפילו לאותם שחטאו כלפיו [בגלגול זה או בגלגולים קודמים] אינו חפץ להענישם בעונשים חמורים ר"ל. לפיכך לצורך כפרת חטאיו, גורם הוא לחוטא שיחסר לו כסף עבור צרכיו, כדי שע"י הצער והבושה שיגרם לו כשנוקק לבקש הלואה מאחרים, יתכפר לו על חטאיו. והקב"ה נותן למלוה כסף שהיה אמור לכתחילה לבוא לידי הלוה, כדי שילווה לו אותו. בנוסף לכך רוצה הקב"ה לזכות גם את המלוה כדי לכפר לו על חטאי עצמו, במצוות חסד חשובה שתקנה לו שכר רב בעולם הזה ובעולם הבא, ולצורך זה נתן לו את הכסף של הלווה [ולפעמים כספים של הרבה לווים] כדי שבאמצעותם יזכה המלוה לשכר רב, וזאת למרות שלצורך מחייתו יש למלוה מספיק כסף. לפיכך מובן למה אסור למלוה להרגיש חשיבות כלפי הלוה, וכלשון הרמב"ן - שירגיש המלוה כאילו מעולם לא לווה ממך. וכ"ש שלא ייהנה מאומה מהלוה מחמת ההלואה, כי למעשה הוא נותן ללוה כסף שהיה שייך ללוה, ורק הופקד בידי המלוה כדי שיתן לו את ההלואה.

יישוב הקושיות

לאור האמור נוכל בס"ד להבין מה שהקשינו בתחילת המאמר, במה שהתורה מציינת את ההבדל בין הברכה לקללה, שתלוי מי ילוה למי היהודי לגוי או הפוך מכך. מאחר ושלמה המלך במשלי הגדיר את היחס שבין המלוה ללוה כאדון מול עבד, כי עבד לזה - לאיש מלוה. לפיכך אם הישראל ילוה לגוי, נמצא שהם יהיו האדונים עליהם כמו היחס שבין הראש לזנב. וכמו שכתוב בזוהר הקדוש, שהשפע שהקב"ה משפיע על העולם, שזה כולל את כל ההטבות הגשמיות - יקבלו אותו ישראל, ומהשאריות שלהם ייהנו הגויים דרך ישראל. וכמו שהיה עם המן במדבר, שישאל אכלו אותו ונהנו ממנו, ואילו הגויים נהנו ממה שהחיות שאכלו קיבלו טעם משובח בגלל ששתו את המן שנמס. משא"כ בעת הקללה - המציאות היא בדיוק הפוכה. כלומר, שהגויים שולטים על ישראל, והם כפופים להסכמתם לכל דבר מהותי. והשפע הגשמי שהקב"ה משפיע לעולם עובר דרכם, וישראל מקבלים רק שאריות מכך, וכדי להתקיים זקוקים הם לתמיכתם התמידית. וכתוב בזוהר שזה המצב שקיים כעת בזמן הזה בעולם, וכל המתבונן בניהול העולם, יראה שכך הם פני הדברים ר"ל.

לאור האמור מובן למה אסרה התורה ריבית רק דרך הלואה. מאחר והמלוה קיבל את כספו של הלוה כפקדון להצלת נפשו ונפש הלוה כדברי האור החיים, א"כ איך שייך שיקבל עבור הלואתו עוד תוספת שכר, הרי אין לך מועל בפקדון ובשליחות גדול מכך. ולכן כותבים הרמב"ן, והחינוך, שעליו להרגיש כלפי הלוה כאילו לא הלוהו מעולם ולא עשה עמו חסד, מאחר ובסך הכל הוא נתן ללוה כסף שנגזר תחילה בשמים שיהיה ללוה, אלא שהופקד אצל המלוה לטובתו של המלוה. ורק אם המלוה יתנהג כך, הוא יקבל שכר עבור הלואתו ללוה. משא"כ לגבי מכר שם מותר לכתחילה למוכר להרוויח כסף מהקונה מהסחורה שמוכרה לו. לפיכך מה זה משנה אם הרווח יהיה רק תמורת הסחורה או גם מחמת השתמשות הקונה בכספי המוכר, ורק חז"ל אסרו זאת משום ריבית.

ולכן מובן למה מותר למלוה, כשהלוה לא משלם את חובו, לתובעו רק בבית הדין, אבל אסור לו לנגוש ולקחת בחוזקה ממון ששייך לו. כי ביסוד הדבר ההלואה היתה מכסף שבמקור היה צריך להיות שייך ללוה, והוא רק הופקד אצל המלוה כדי שיתן לו אותו אח"כ בהלואה, נמצא שבסך הכל כלפי שמים הוא הלוה מהפקדון שברשותו. אלא שהתחייבות של הלוה כלפיו - מקנה לו את הזכות לממש זאת באמצעות בית הדין, אולם לא מעבר לכך. משא"כ ביחס לכל חוב ממוני אחר שאדם חייב לחברו, שם ישנה תביעה של התובע כלפי הנתבע - "ממוני גבך" כלומר, הממון ששייך לי נמצא אצלך שלא כדין, ולכן רשאי התובע לתפוס ממון הנתבע, אלא שיצטרך אח"כ ללכת לביה"ד לברר את טענותיו, ושישומו לו כמה שווה הרכוש שתפס מידי הנתבע כמבואר בשו"ע חו"מ (ס"ד) וע"ש.

החונן דלים - נעשה מלוה לקב"ה

והנה בנוסף למה שהתבאר לעיל, מבואר בגמ' ב"ב (י.) ביאור עמוק שמקנה רובד נוסף בהבנת המיוחדות שבנתינת הלואה לאדם חסר אמצעים כספיים. וז"ל: א"ר יוחנן מהי כוונת הפסוק במשלי (יט, יז) "מלוה ה' - חונן דל? אלמלא מקרא שכתוב - אי אפשר לאומרו, כביכול עבד לזה (פ' - הקב"ה) - לאיש מלוה ע"כ. ופי' רש"י - החונן דלים - נעשה מלוה לקב"ה, וכתוב, עבד לזה - לאיש מלוה ע"כ. והוסיף על כך שם המהרש"א וז"ל: שכביכול הקב"ה נעשה לזה לשלם לו, ולא מדין ערב, אלא שהשתעבד לו מדין לזה, וכאומר: תלוה לזה - ואני פורע.

וכמו שכתוב בסוף הפסוק הנ"ל במשלי: "וגמולו ישלם לו" רוצה לומר, גם כי העני הזה אם אין לו במה לשלם, הקב"ה הוא נעשה כלוה, והוא משלם לו גמולו, ע"כ דברי המהרש"א שם.

נמצאנו למדים, שההלואה לדל נחשבת - כהלואה לקב"ה מאחר והוא ציווה במצוות עשה בתורה לכל אדם, אל תפחד להלוות לנזקק כסף משום שאני נכנס אישית כלוה נוסף להלואה זו, ולא כערב בלבד. ולכן אם תעשה את רצוני ותלוה לדל, אני מתחייב לך שאם הלוה לא יפרע לך את הלואתו - אני אפרע לך בדרכים שיש לי, ותקבל את הכסף הנ"ל בחזרה. וזאת בנוסף לשכר שתקבל עבור קיום מצוות ההלואה. אמנם נדגיש - שאם המלוה מכיר את הלוה וידע מראש שהוא לא יפרע לו את חובו או שרוב הסיכויים שכך יקרה וכו', במקרה זה - אינו מחויב להלוות לו, כי כאן זה לא נקרא הלואה - אלא מתנה, והקב"ה הבטיח לפרוע הלואה, אבל לא הבטיח לשלם מתנות.

אמנם אם הלוה עני, והמלוה נותן לו את הכסף מלכתחילה בתור צדקה לעניים, ודאי שיקבל על כך שכר כנותן צדקה לעניים, אבל ביחס למצוה זו אין הקב"ה מתחייב להחזיר לו בעולם הזה מה שנתן לעני. ורק לגבי מצוות מעשר כספים אם מקיימים אותה כראוי עם פרטיה הרבים, ישנה הבטחה מיוחדת שמותר לנסות את הקב"ה וכו'. אבל גם במקרה זה אין הקב"ה נחשב כלפי נותן הצדקה בגדר - עבד לזה לאיש מלוה, כי זהו חידוש מיוחד שנאמר רק בנתינת הלואה לדל הנזקק, וכלשון הפסוק במשלי "מלוה ה' - חונן דל" שרק כלפיו כביכול הקב"ה נכנס כלוה.

לאור האמור מובן, שאע"פ שרשאי המלוה לתבוע את הלוה בבית הדין שיפרע את חובו כפי שהתחייב לו, וודאי שגם הלוה למרות היותו דל מחוייב בפרעון החוב, ובזה שהקב"ה הוא חלק מההלואה לא פקע מהלוה "שם לזה", אולם אסור לנגוש ממנו מחוץ לביה"ד את פרעון חוב ההלואה. כי הקב"ה התחייב למלוה שלעולם הוא יקבל את פרעון החוב, וממילא אין לו היתר לעשות דין לעצמו, וכ"ש שלא לבייש את הלוה. משא"כ בשאר חיובי ממון הקיימים מחמת עיסקא ממונית שנעשתה בין אדם לחבירו, שם הקב"ה לא קשור להסכם שביניהם בצורה הזו, ולפיכך רשאי התובע לתפוס את ממון של החייב לו גם מחוץ לביה"ד.

האיסור להימנע מלהלוות לדל בשנת השמיטה

ולפי האמור אנו זוכים בס"ד להבין למה התורה ציוותה באיסור לאו מיוחד "השמר לך" אם לא נלוה לנזקק כסף לפני תום שנת השמיטה, בגלל שנחשש שהשמיטה תשמש בסופה את החוב הנ"ל. ולכאורה צודק המלוה בחששותיו, למה שיפסיד את ממונו? [נציין שבזמן הזה, נהוג לעשות פרוזבול כתקנת הלל הזקן לצורך זה] אלא שגילה לנו ר' יוחנן, שהקב"ה אומר לנו בפירוש, שאני מתחייב אישית כלוה לשלם לכל מלוה אם ילוה לנזקק ולא יקבל לבסוף את פרעון החוב. וההתחייבות הזאת נובעת מחמת ההלואה, ומתחילה מעת ההלואה ואילך. ולכן אין שום נפקא מינה לגבי התחייבותו של הקב"ה, אם הלוה לא יפרע את חוב ההלואה בגלל שאין לו כסף, לבין אם השמיטה הפקיעה את חוב ההלואה. בשני המקרים הקב"ה התחייב למלוה בעת ההלואה שמרגע זה הוא נכנס כלוה נוסף להלואה שניתנה על פי ציווי לתת לדל הנזקק, ומשתעבד למלוה כביכול כמו עבד לזה לאיש מלוה. ולכן מאחר והמלוה מובטח אישית מהקב"ה שיפרע לו את ההלואה, לפיכך אסור לו להימנע מלהלוות כסף לנזקק בשנת השמיטה. אלא בגלל שהלל הזקן ראה שהעם לא היו בדרגת בטחון ראוי בקב"ה, ולכן נמנעו מלהלוות לעניים, לפיכך תיקן פרוזבול לטובת העניים.

דין קדימה בבעל תוקע ובתור לרופא

שאלה א

בבית כנסת שכונתי ישנם שני אנשים מומחים לתקוע בשופר. ולפיכך החליטו הגבאים בהסכמת התוקעים, שביום הראשון של ראש השנה יתקע ראובן בשופר, וביום השני יתקע שמעון בשופר. כעבור שנתיים חל ראש השנה בשבת, שאז תוקעים רק ביום השני, מי מבין שניהם יתקע בשופר?

שאלה ב

חולה הזמין תור לבדיקה אצל רופא מומחה, שעקב הביקוש הרב אליו, צריך לקבוע את התור שלושה חודשים מראש, ואכן נקבע לו תור ליום ושעה מסוימת. בבוקר של היום שנקבע תורו, הודיעו לו שמסיבה מסוימת נמנע מהרופא מלטפל באותו היום בחולים.

ברצונו של החולה לברר, האם זכותו ע"פ התורה או מצד היושר לקבל תור חדש ביום שלמחרת וע"כ יידחו כל המוזמנים לשלושת החודשים הבאים ביום אחד או שמזלו גרם לו שיפסיד, ועליו להזמין תור חדש שייקבע לעוד שלושה חודשים?

תשובה

א. בנידון השאלה הראשונה נחלקו הפוסקים, ולכן מהראוי להתפשר, ששמעון שהוחזק לתקוע ביום השני, יתקע את שלושים התקיעות הראשונות, וראובן יתקע את שלושים התקיעות השניות. ויתפשרו גם בארבעים התקיעות שנותרו. 1

ב. בנידון השאלה השנייה, מעיקר הדין הפסיד החולה את תורו ויצטרך לקבוע לו תור חדש. אמנם אם באחד מהימים הבאים יבטל אחד מהמוזמנים את תורו, ראוי לתת לחולה הנ"ל להכנס במקומו לפני חולים חדשים. 2

מקורות

1. מבואר בגמ' סוכה (נה.) שאם חל יו"ט ראשון של סוכות בשבת, אומרים את "השיר של יום" שהיו צריכים לומר ביום הראשון - ביום השני, ומחמת זה נדחים שאר המזמורים ביום אחד. נמצא שהשיר שהיו צריכים לאומרו ביום האחרון של החג - נדחה לגמרי ולא אומרים אותו. ולמד המגן אברהם (ס' תרמב ס"ק א) מהגמ' הזו, שהוא הדין יהיה גם בפיוטים שנהגו לאומרם בקהילות אשכנז, שיש מהם שאומרים ביום הראשון של החג ויש ביום השני, ולכן אם חל היום הראשון של החג בשבת, ובגלל זה לא אומרים את הפיוט שנקבע ליום הראשון, נדחה הפיוט הזה ליום השני של החג, והפיוט של היום השני לא ייאמר.

לאור דברי המגן אברהם, פסק בשו"ת פנים מאירות (ח"ב ס' קכו) בנידון השאלה שלנו, שבעל תוקע שהוחזק לתקוע ביום הראשון - יתקע ביום השני, והתוקע השני יידחה. וכך גם פסק בנידון דומה בשו"ת תורה לשמה (ס' נד). אמנם השערי תשובה אור"ח (ס' תקפא ס"ק ז) חלק על השו"ת פנים מאירות וחילק בין המקרים, וכעין דבריו כתב גם בשו"ת בית שערים אור"ח (ס' ער), ונבאר בס"ד את דבריהם בתוספת ביאור.

ההבדל המהותי בין שתי החזקות של תקיעה בשופר

לגבי אמירת פיוטים או אמירת שיר של יום - שם לא שייך לומר שאדם או יום מסוים זכו בהם, אלא הנידון הוא כיצד מלכתחילה תקנו חז"ל את סדר אמירת מזמורים אלו, כשיחול יום הראשון של סוכות בשבת כלומר, איזה מזמור שייך יותר לסוכות, ולכן אותו חייבים לומר. וכך גם היה שיקול דעתם של מתקני הפיוטים באשכנז, איזה פיוט חשוב יותר או ראוי יותר

שיאמרו אותו. ולפיכך קבעו חז"ל בסוכה (נה.) שהמזמורים שתיקנו להאמר בימים הראשונים של החג, יש להם חשיבות מרובה יותר שייאמרו בסוכות.

משא"כ לגבי התקיעות, שם הנידון מי יזכה בחזקת המצוה לתקוע בשופר. והנה ישנו הבדל מהותי בין שני ימי ראש השנה לגבי מהות חזקת התקיעה, ולכל יום ישנה מעלה שאין ליום השני. היום הראשון מעלתו - שהתקיעות הן מהתורה. ואילו את התקיעות ביום השני - חז"ל תיקנו אותם. לעומת זאת מעלת היום השני היא - כי ביום זה לעולם יתקעו בו, כי איננו חל בשבת.

משא"כ היום הראשון, חל פעם בכמה שנים בשבת. ואז לא תוקעים בו. לפיכך נחשב הדבר, כמו שתי חזקות שונות של מצוות שונות כלומר, הראשון החזיק לתקוע במצוות התקיעה שחייבה התורה. ואילו השני החזיק לתקוע במצוות התקיעה שרק חז"ל חייבו אותה, אלא שישנה לחזקה זו מעלה, שתמיד יתקעו ביום זה. לפיכך על דעת כן נעשה ההסכם הראשוני ביניהם, שכל אחד מהם יזכה בחזקה במצוה ששונה במהותה מהשניה, כי לכל מצוה יש עדיפות וחסרון כלפי המצוה שכנגדה. ולכן אם חל ראש השנה בשבת יידחה הראשון לגמרי, ורק השני יתקע, כי בחזקת מצוות התקיעות מדרבנן - רק שמעון החזיק ולא ראובן.

וכנראה שהפנים מאירות התייחס לשני הימים כחזקת מצוות תקיעה דומה, מבלי להיכנס לפירוט, לחשיבות, ולשוני שבין שני הימים.

עכ"פ לדינא, מאחר ובנידון זה נחלקו פוסקים קדומים, וניתן לדון הרבה בסברות של כל צד, לפיכך יש לפשר ששניהם יתקעו ביום השני, אלא שמהראוי שהתוקע השני יקדים, כי לכאורה יש טעם שמסתבר יותר בחילוקו של השערי תשובה, ואע"פ שקשה מכח סברא לדחות את השו"ת פנים מאירות.

למה הגורל לא מועיל להכריע ביניהם?

ונלע"ד להוסיף, שבנידון דנן לא אומרים שיעשו ביניהם גורל שיכריע מי קודם, כמו שעושים גורל להכריע לגבי שני אנשים שמתפללים באופן קבוע באותו מנין, ויש לשניהם חיוב שווה לומר קדיש או להתפלל ביארציט של אחד מהוריהם כמבואר באור"ח (ס' קלב בביאור הלכה). מאחר והכרעת הגורל קיימת רק כאשר שני אנשים באים לפנינו עם אותן זכויות כמו יורשים שזכו בקרקע משותפת והשאלה מי יקבל צד א, ומי יקבל צד ב. או כששני חיובים עם זכויות שוות רוצים להתפלל לפני העמוד או לעלות למפטר וכדומה, במקרים אלו הגורל מכריע. משא"כ בנידון דנן שיש לכל אחד מהם חזקת מצוה שפירושה - בעלות של עשיית מצוה מסוימת, ולכל אחד מהם יש חזקה על מצוה שונה, והנידון הוא איזה חזקה עדיפה על השניה, כאן לא שייך שהגורל המקרי יכריע איזה חזקה ובעלות עדיפה, אלא דנים לפי מהות החזקה שיש לכל אחד, מה עדיף.

2. נראה לענ"ד שגם לפי השו"ת פנים מאירות זכה החולה ביום מסוים דווקא, ולא קיבל זכות להיות תמיד ראשון בתור מכאן ואילך. כי הרי שכיח שאנשים מזמנים תור לימים ולשעות מסוימות שבהם יותר נוח להם, אע"פ שהיתה להם אפשרות להקדים את תורם. נמצא שקביעת התור מתייחסת לזמן המסוים שבו נקבע התור, ולא רק לסדר לפני מי הוא נכנס. לפיכך כל אחד יכול לומר לו - אני החזקתי להיכנס דווקא ביום מסוים ובשעה מסוימת שהם נוחים לי, וכנגד יום זה - אין לך שום זכות להיכנס לפני.

כמו כן מאחר ולפקיד שקבע את התור עדיף לקבוע לחולה הנ"ל תור חדש, מאשר לעשות בגללו סדר חדש לכל עשרות או מאות החולים שהוזמנו לחודשים הבאים, אם כן רק על דעת כן הוא קובע מראש לכל חולה את התור, שאם ידחה תור זה מכל סיבה שהיא - רק החולה הנ"ל יפסיד. לפיכך כל החולים המוזמנים יודעים מראש, שהם תלויים בדעת הפקיד. אלא אם כן ישנו מנהג אחר באותו מקום או שישנה אפשרות להכניס את החולה הנ"ל לרופא מבלי לדחות חולים אחרים שנקבע להם התור, שבמקרה זה ודאי שראוי לתת את התור שהתפנה לחולה הנ"ל.

מעייני החידוק

הרב שמעון פרג שליט"א - ישיבת מיר

זול מאד אבל התנה עמו שישאיר לו מסמר בתוך ביתו ובתחילה קפץ על המציאה הגדולה ובמשך הזמן המוכר התחיל כל יום בכל שעה להטריד אותו להשתמש עם המסמר עד שהרגיש הלוקח שהמוכר נשאר בעה"ב על דירתו כי לא נתן לו מנוחה, כך היצה"ר מתחיל עם האדם בדבר קטן עד שנעשה בעה"ב עליו וד"ל. אמנם נתקשיתי שבהמשך הפרשה מבואר ענין וידוי מעשרות בשנה השלישית וכתוב שם ואמרת ביערתי הקדש מן הבית וכו' והתם כל הוידוי של מעשרות הוא שעשה כתיקנו כמבואר בכל הוידוי לא אכלתי באוני בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו לגר ליתום וכו', ומה שייך וידוי על דבר שהוא כולו חיובי משל למה הדבר דומה שאדם שהוא בטוח שכל השנה עשה רק מצוות ולא נפל בשום חטא מימיו וכי תעלה על דעתך שיבוא ביה"כ ויאמר במקום אשמנו בגדנו וכו' יאמר שהוא עשה כל השנה רק מצוות ומעש"ט, ובודאי כל הענין של וידוי הוא ענין שלא עשינו טוב ורוצים לעשות תשובה ומה שייך וידוי במעשרות? וראיתי בספר החינוך מצוה תר"ח שכתב בענין וידוי מעשרות בתו"ד "משרשי המצוה לפי שסגולת האדם וגודל שבחו הוא הדיבור שהוא יתר בו על כל מיני הנבראים שאילו מצד יתר התנועות גם שאר בע"ח יתנועעו כמוהו ועל זה יש הרבה בנ"א שיראים מלפסול דיבורם שהוא ההוד הגדול שבהם יותר מלחטוא במעשים, ובהיות ענין המעשרות והתרומות דבר גדול וגם בה תלויה מחית משרתי הא-ל היה מחסדיו עלינו כדי שלא נחטא בהם להזהירנו עליהם להפריש אותן ושלא ליגע ולהנות מהם וגם שנעיד על עצמינו בפינו בבית הקדוש שלא שקרנו בהם ולא עכבנו דבר ומבואר מדבריו שענין וידוי מעשרות הוא עדות בדיבור שהדיבור הוא יסוד המעלה של האדם ומש"ה בעי וידוי מעשרות". וידוע שהשבוע חל היאצ"ט של מרן הח"ח שכ"כ חיזק בענין הדיבור וידוע דברי הגר"א ב'איגרת הגר"א' שחיזק בענין שכל מצוותיו ותורותיו של אדם אינו מספיק למה שמוציא מפיו מה אומנתו של אדם בעה"ז ישים עצמו כאלם, ומזה רואים את יסוד החיזוק כמה שיתרון האדם מן הבע"ח הוא כח הדיבור להשתמש עם הדיבור רק לד"ת ואכמ"ל. ובכל הספרים האריכו בגודל שמירת הלשון, וידוע כמה מרן הגר"י קמינצקי זצ"ל אמר שכל ספר המשנה ברורה כל דיבור ותיבה שבו מדויקת עד לתכלית וכ"ז מידה כנגד מידה בזכות ששמר שמירת הלשון שנזהר על כל תיבה שיצאה מפיו זכה שכל תיבה שלו היא מדויקת. וידוע מה שאמר הגר"י סגל זצוק"ל ממנצ'סטר שכל משפ' שקבעה עצמה בלימוד ספריו של הח"ח ראו ישועות גדולות. וידוע המעשה שמובא בספר

בפרשת כי תבוא מבואר מצות הבאת ביכורים ומבואר בזה ענין הקריאה שאומרים בביהמ"ק, ופותח ואומר ארמי אובד אבי וכו', וראיתי בספר אור החיים שמחזק מאד בענין חטיפת המצוות בעה"ז, ומבואר בשם הזוהר "כי כל אשר יעשה אדם מהמצוות ומעשים טובים בעה"ז בעודו חי מתקבץ יד על יד עד יום נסיעתו ובהם מקבל פני המלך". ועל הפסוק אשר ה' אלוקיך נותן לך מחזק מאד בענין ברכת הנהנין והביא מדברי הגמ' בברכות דף לה. דמצד אחד כתוב לה' הארץ ומלואה ומצד אחר והארץ נתן לבני אדם ותירצה הגמ' כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה ומזה מחזק מאד בענין ברכות, ובודאי דעיקר הברכה הוא בכוונה, וידוע שהגר"א אחז בציציתו לפני פטירתו וכמה צער היה לו שאחרי פטירתו כבר לא יוכל לקיים את המצוות ובזה רואים כמה צריך האדם לחטוף בעה"ז כמה מצוות שהוא יכול בעודו חי כמו שכתב באוה"ח מתקבץ יד על יד עד יום נסיעתו ובהם מקבל פני המלך. ומה שכתוב ושמת בטנא מחזק מאד בענין לדעת את הש"ס כולו שהם שישים מסכתות כמנין טנ"א שזולת זה **הגם שיעשה כל מצוות שבעולם ישרף הוא והם**. וכבר ידוע דברי הנפש החיים בשער ד' ואכתוב אחד מהקטעים שכתב הנפש החיים "ואשים דברי בפיך כמה יש לו לאדם לעמול יום ולילה כי הקב"ה מקשיב לקולות של העוסקים בתורה ובכל מילה שמתחדשת בתורה הקב"ה לוקח הדיבור של תורה ומנשק אותה" וכו', ומזה רואים כמה חשוב לפני הקב"ה ענין עסק התורה שאפילו בדיבור אחד של תורה שמתחדש על ידו מנשק אותו ומעטרו. ובפרק ט"ז מאריך מאד שע"י שאדם לומד תורה מעבירין ומסלקין מעליו כל הטרדות והענינים וכל שאר עניני העוה"ז המונעים תמידות העסק בתורה כמו שכתוב כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ. ומזה רואים את מה שמרמז האוה"ח בפסוק ולקח הכהן הטנא דטנא הוא שישים מסכתות שזולת זה לא שווה המצוות כנ"ל. והמשיך ואמר בענין ארמי אובד אבי שהאדם מתנצל אשר לא עשה רצונו יתברך כנצרך, וארמי אובד אבי זה יצה"ר שהוא רמאי גדול ואובד אבי הכוונה לחטא אדם הראשון. ועוד כתב באומרו אבי שכל מטרותיו של שטן לאבד הנשמה והנשמה נקרא אור והוא המונע האדם לעשות חיובו בעבודת ה', וע"ז נאמר וירד מצרימה המקום שבו היצר. ובהמשך כתב ויגר שם כי בתחילה נכנס כגר במתי מעט בכוחות מועטים ואח"כ מתרבים כוחותיו באדם עצמו ועיי"ש דהאריך מאד את כל הענין של וידוי שאומרים בהבאת ביכורים. ובמה שכתב בתחילה נדמה לו כגר, ידוע המשל באחד שמכר דירה מפוארת במחיר

כוכבי אור שמובא איגרת מהג"ר חיים ברלין זצ"ל שכתב שהגאון רבי יצחק בלזר צוה שלא להספידו והיה דיון ופולמוס בין גדולי ירושלים אם להספידו [כמו שפסק הנודע ביהודה שלא לשמוע לצוואתו של הפני יהושע שלא להספידו], אמנם הגר"ש סלנט החזיק בדבר הצוואה ופסק שלא לזוז מצוואתו, ועיי"ש דהאריך לעשות פשרה ומה להספיד, וכתב שם דבליל ש"ק בא הגר"י בלזר בחלומו להגה"צ ר' חיים ברלין ושאל אותו מה נעשה בעולם ההוא, ואמר שדין שמים הוא חמור מאד ובייחוד מקפידים על דיבורים אסורים שדיברו שלא כהוגן. וידוע כמה הגר"א לופיאן שהשבוע חל גם היאצ"ט שלו כשהיה מספר מעשה הנ"ל היה שואג כארי ואומר אבל חטא הלשון הוא חמור, [הובא בילקוט לקח טוב פרשת מצורע] ומזה רואים כמה מרן הח"ח והגר"א לופיאן שהיאצ"ט שלהם חל השבוע חיזקו בענין שמירת הלשון וזה כמו שכתוב בחינוך שעיקר וידוי מעשרות שכתב משרשי המצוה לפי שסגולת האדם וגודל שבחו הוא הדיבור שהוא יתר בו מכל הנבראים שאלו מצד יתר התנועות גם שאר בע"ח יתנועעו כמוהו. ומצאתי בספורנו שהאריך מאד בוידוי מעשר שהוא וידוי על שבחטאינו ובעוונות אבותינו הוצרכנו לבער הקודש מן הבית לבלתי תת אותם לבכורים שהיו ראויים לתרומה ומעשר, מבואר מכל הנ"ל שגם וידוי בביכורים וגם וידוי במעשר הוא ענין וידוי על חטאים. וחשבתי לחדש דבודאי חלוק ענין וידוי שאומרים בסליחות וביוה"כ מוידוי מעשרות וביכורים, שוידוי אינו ענין רק של דברים שליליים כמו אשמנו ובגדנו וגזלנו אלא חלק ממצות התשובה הוא וידוי כמו שכתוב בשערי תשובה בשער ראשון שהעיקר הארבעה עשר הוא הוידוי שנאמר והתודה אשר חטא עליו וצריך להזכיר עוונותיו ועוונות אבותיו ומזה רואים שלגבי מצות תשובה ששם באים להתודות על העבירות ולחזור בתשובה צריך להזכיר את אשמנו בגדנו אבל בוידוי מעשרות וביכורים עיקר הוידוי הוא לומר שעשינו כל אשר מוטל עלינו וזה מה שאומרים לא אכלתי באוני ממנו ובערתי הקודש מן הבית דהיינו שוידוי בכ"מ צריך לדון באיזה מצוה נמצאים, ובתשובה שוידוי זה חלק ממצוות התשובה צריך להזכיר את ענין החטא כמו שכתוב ברמב"ם בביכורים פ"ב כיצד מעלין את הביכורים כל העיירות שבמעמד מתכנסין ובשחר קמים והולכין כל הדרך ואומרים שמעתי באומרים לי בית ה' נלך ואומרים כל הנשמה תהלל קה וארוממך ה' כי דיליתני ומזה רואים כמה שמחה יש בהבאת ביכורים לביהמ"ק. וה"ה כשאדם אומר וידוי שזה חלק ממצוות התשובה צריך להיות בשמחה. וחשבתי מזה שרואים שבחזרת הש"ץ אומרים וידוי בניגון ואצל אחינו הספרדים כשאומרים סליחות שרים את הוידוי חטאנו לפניך עד שמי שעובר שם אינו יודע אם הוא נמצא בסליחות או בשמחת בית השואבה ומזה רואים שגם מצוות התשובה אע"פ שיש בזה תנאים מ"מ צריך

להתרחק מן העצבות ולעשות את הכל בשמחה ועיקר התוכחה של בחוקותי זה תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה. וראיתי בכתבי הגר"ש הופמן שסיפר שבשנים שלמד בישיבת חברון (תרח"צ-צ"ט) בעשי"ת הסתובב במסדרון של ישיבת חברון והיה עצוב ושאל אותו ראש הישיבה הגאון ר' יחזקאל סרנא זצ"ל למה אתה עצוב ורציני וענה לו ר' שלמה שזה עשי"ת ורוצים לקיים את דברי הרמב"ם עד שיעיד עליו יודע תעלומות ור' יחזקאל צעק עליו ואמר למה אתה מחמיר כהרמב"ם הרי אנו מקילים כרבינו יונה שכתב שעיקר התשובה הוא המתייצב על דרך טוב. והביא משל בשם הסבא מסלבודקא בשם ר' ישראל מסלנט שביאר ע"פ משל שפלוני נוסע מירושלים לב"ב והנסיעה הוא שישם דקות והוא נוסע כבר שבעים דקות והוא לא רואה את ב"ב, כשהנסיעה נמשכת שעתיים הוא עוצר ושואל איפה זה ב"ב? ועונים לו שהוא נמצא במצפה רמון בדרום הארץ ובני ברק הוא בכיוון ההפוך וכשמתחיל לנסוע לכיוון ב"ב אע"פ שעכשיו הוא רחוק מ"מ הוא בכיוון, וכך גם בענין התשובה, שכשאדם מתחיל לנסוע לכיוון הטוב זה כבר תשובה שמועילה לפי רבינו יונה אפילו שזה נמשך הרבה זמן העיקר שנמצאים בדרך הנכונה ע"כ. ומקור הדברים של הגר"י סרנא מבוסס על דברי הגר"י סלנטר זצ"ל ב'אור ישראל' מאמר ל' בתו"ד וז"ל "ומהו היסוד שיהיה האדם מוכשר לתשובה הוא ההרגש שיהיה חי מרגיש בחסרונו ואז התקוה שיתעורר לתשובה" ומזה הוכיח שתחילת התשובה הוא שאדם מתייצב על דרך טוב והוא מרגיש בחסרונו. ושמעתי סיפור השבוע מאחד המשפיעים שקיבל מכתב מבית המשפט שהוא עבר עבירת תנועה שהוא נסע באור אדום והוא סיפר שמעולם לא נסע באור אדום מצד ונשמרתם אבל כפי הנראה אחד מהנהגים שלו נסע באור אדום והוא נתבע ע"י בית המשפט שהוא בעל האוטו, וכשהגיע לביהמ"ש ראה את כל הנאשמים שנתבעו עבור נסיעה באדום אחד אמר תירוץ משונה לשופט והשופט קנס את כולם באלף שקל ועוד נקודות וכשהגיע תורו של המשפיע הנ"ל אמר לשופט שהוא מודה שהוא לא היה מספיק אחראי על מעשיו ואמר חטאתי עויתי פשעתי ע"ז שלא שמרתי על הרכב ושהוא לא יעבור יותר באור אדום שזה סכנה והשופט כ"כ התלהב מוידויו עד שביקש ממנו שיאמר עוד דברי חיזוק ואמר לשופט שבעוד שבועיים אנחנו עומדים לפני כסא הכבוד וכל אחד עומד כבני מרון וע"י שאדם נכנס לקב"ה ואומר וידוי והוא לא בורח ואומר שקרים כגון שהוא מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם עי"ז הקב"ה מוחל על העוונות ומזה רואים כמה אנחנו צריכים להתחזק בענין מצוות הוידוי של ימים הנוראים וכל השנה ולא להטיל אשמה על אף אחד אלא על עצמנו ולבקש מה' שאע"פ שחטאנו אנו רוצים לחזור בתשובה וע"י התשובה נזכה לכתובה וחתימה טובה בעז"ה.

לזכות ידידי
איתמר בן חנה
רחל שמרבה תורה
בישראל

לרפואת החתן הבה"ח
יששכר דוד בן דינה חוה
שנמצא מחוסר הכרה
מש"ק וזמן חתונתו קרב

לזכות ידידי הרב יונתן
חיים בן מלכה הי"ו שכל
העלונים הוא בזכותו ע"י
ידידו משה בן שרה ומש'

לזכות ידידינו הרב
משה והרב רפאל הסן
להצלחה בכל העניינים
ולע"נ אביהם הרב
יהושע בן מרים ז"ל

הפרשה המזכרת

כי תבוא 71

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

הרב שלמה רוזנשטיין

סיפורו של החקלאי, של העם, והסיפור האיש

מצוות ביכורים הפותחת את פרשתנו מוזכרת בתורה יותר מכל מצווה אחרת התלויה בארץ, פעמיים בספר שמות, מרומזת בספר ויקרא ושוב פעמיים בספר במדבר ושלוש פעמים נוספות במדבר ובמפורש בספר דברים כאשר בתיאור המפורט ביותר היא מופיעה בתחילת פרשתנו.

מהותה של מצוות ביכורים, נלמדת יחד עם מצוות ה'ראשית' הנוספות וביניהן תרומה, חלה, ראשית הגז, בכור בהמה ופדיון בכור אדם. מצוות ה'ראשית' נועדו לייצר הכרה שהכל מאיתו יתברך ואת הראשית ואת הטוב אנו מעניקים לד' באמצעות משרתיו הכהנים. וכך אנו מוצאים בשורשי המצווה בספר החינוך "כדי להעלות דבר ה' יתברך על ראש שמחתנו, ונזכר ונדע כי מאתו ברוך הוא יגיעו לנו כל הברכות בעולם. על כן נצטוו להביא למשרתי ביתו ראשית הפרי המתבשל באילנות, ומתוך הזכירה וקבלת מלכותו והודאתנו לפניו, כי הפרות ויתר כל הטובה מאתו יבואו, נהיה ראויים לברכה ויתברכו פרותינו".

מקרא ביכורים

אכן, במצוות ביכורים אנו מוצאים כמה דינים נוספים שאינם במצוות ה'ראשית' האחרות, הבאת הביכורים לבית המקדש ומצוות 'מקרא ביכורים' הן ייחודיות למצות 'ראשית' זו. ויש להבין את מהותם של דינים אלו וייחודיותם במצות ביכורים.

על טעמה של מצות מקרא ביכורים כותב ספר החינוך "משורשי המצוה. לפי שהאדם מעורר מחשבותיו ומציר בלבבו האמת בכח דברי פיו, על כן, בהיטיב אליו השם ברוך הוא ובברכו אותו ואת אדמתו לעשות פרות וזכה להביאם לבית אלוקינו, ראוי לו לעורר לבו בדברי פיהו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת אדון העולם, ויספר חסדיו יתברך עלינו ועל כל עם ישראל דרך כלל, ועל כן, מתחיל בענין

יעקב אבינו שחלצו האל מיד לבן, וענין עבודת המצריים בנו, והצילנו הוא ברוך הוא מידם, ואחר השבח מבקש מלפניו להתמיד הברכה עליו, ומתוך התעוררות נפשו בשבח השם ובטובו זוכה ומתברכת אותו, ועל כן צונו ברוך הוא על זה, כי חפץ חסד הוא".

מקרא ביכורים היא אפוא ההשלמה למצוות הבאת הביכורים, דהיינו, קיומו של המעשה שבאמצעותו אנו מכירים בכך שהכל מאיתו יתברך, ומצוה נוספת של מקרא ביכורים על מנת לשנן זאת לעצמינו בדיבור ולא רק במעשה.

חוזרים להתחלה

אולם יש במקרא ביכורים שלב נוסף עמוק יותר מההכרה במעשה ובפה, כשאנו מתבוננים בפסוקי מקרא הביכורים שחוזרים לימים קדמונים שאינם קשורים לכאורה כלל לפירות הביכורים שהאדם מביא לבית המקדש.

במקרא ביכורים, לא מוזכר סיפורם של הפירות שגדלו בעמל רב לאחר חרישה, זריעה, השקיה וקצירה, התיאור אינו נוגע לתהליך הנקודתי של שבח האדמה שניתנה לנו מאת ד' ושבח הגידולים שגידלה קרקע זו עד שהוציאה את פירות שבעת המינים, כי אם חזרה לימים קדומים של ארמי אובד אבי.

וְבָאתָ אֶל-הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו: הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לַד' אֱלֹקֶיךָ, כִּי-בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ד' לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶתָּ לָנוּ.

וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַשֵּׁנִי מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ ד' אֱלֹקֶיךָ. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ד' אֱלֹקֶיךָ:

אֲרָמִי אָבִד אָבִי וְיָרַד מִצְרַיִמָּה וַיִּגְדַּר שָׁם בַּמָּתִי מָעֵט, וַיְהִי-שָׁם לְגֹי גָדוֹל עָצוּם וְרַב. וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִיִּם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה. וְנִצַּעַק אֶל-ה' אֱלֹקֵי

בצעירותו עדיין לא יוציא פירות וגם כאשר יוציא פירות אין הם ראויים לאכילה.

זמן רב ועמל רב, ופעמים רבות מפח נפש וכישלונות, יעבור החקלאי עד אשר יזכה לראות את הפירות הראשונים הראויים לאכילה, או אז, את אותם פירות ראשונים הראויים לאכילה עליו להביא לבית המקדש.

שם, בבית המקדש במקום שמהווה עבורו את החיבור הישיר להשי"ת הוא מקיים את מצוות מקרא ביכורים, כאשר מהותה של מצווה זו היא לספר בקולו ובפיו את הסיפור שעבר עליו, שהוא בעצם הסיפור של עם ישראל, והוא המסר הגדול והעמוק של מצווה זו.

כן, אנו עם ישראל, עברנו משברים רבים, דרכינו לא הייתה קלה ולא סוגה בשושנים, כי ארמי אובד אבי וירד מצרימה ויגר שם, וירעו אותנו המצרים, ויענונו, ויתנו עלינו עבודה קשה. עברנו משברים רבים, צרות ועינויים, עבדות אצל לבן ועבדות במצרים. וישמע ד' את קולינו, וירא את ענינו ואת עמלינו את לחצינו, ויוציאנו ד' אלוקינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובאותות ובמופתים, ויביאנו, ויתן לנו את הארץ הזאת, ארץ זבת חלב ודבש.

מצוות ביכורים אינה עוד מצווה של 'ראשית', היא מצווה שיש מאחוריה סיפור, זה סיפורו של עם ישראל שדומה מאוד לסיפורם של הפירות הראשונים, ההתחלה הקשה והמורכבת, המסע המפרך, ובסופו של דבר הפירות היפים שנוצרו בין היתר על ידי אותו זיכוכ של תקופת ההסתה.

וזה הוא סיפורו של כל יחיד, שיתכן והוא עובר בתחילת הדרך משברים, תהליכים, ההתחלות קשות וגם המסע קשה, ניכוש הקוצים, החריש, עבודת האדמה המתישה, כל אחד בתחומו וכל אחד בפעולה המקבילה לפעולה המתישה של עבודת הקרקע. והדרך היא 'ונצעק' אל ד' במקביל לעשייה החיובית הנדרשת כפי שעושה אותה החקלאי, עד שיביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש ואל ההצלחה הגדולה וקצירת הפירות המשובחים.

את מקרא ביכורים זה, את סיפורו של האדמה, שזה הוא סיפורו של העם וסיפורו של כל יחיד, אנו אומרים בבית המקדש, מודים לד' על הטוב ומוזכירים גם את הקושי הראשוני, ומכירים שכל התהליכים, הקשיים, וההצלחות – הם בסיעתא דשמיא.

במעשים, ובפה.

אֲבִיתֵנו, וְיִשְׁמַע ד' אֶת-קִלְנוּ וְיֵרָא אֶת-עֲנִיֵנוּ וְאֶת-עֲמָלֵנוּ וְאֶת-לֶחְצֵנוּ. וְיֹצֵאֵנוּ ד' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה וּבִמְרָא גָדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים. וְיִבְאֵנוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וְיִתֵּן-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ. וְעֵתָה הִנֵּה הִבְאֵתִי אֶת-רֵאשִׁית פְּרִי הָאָדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִי ד'.

וְהִנַּחְתּוּ לִפְנֵי ד' אֱלֹקֶיךָ, וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי ד' אֱלֹקֶיךָ.

לקיחה והבאה

רש"י הירש מוסיף לבאר בטעמה של מצוות ביכורים בחלוקה של שני המעשים הנדרשים, הלקיחה של הביכורים וההבאה לבית המקדש, כי מעבר למעשה החיובי של הבאת הביכורים, יש כאן מעשה שלילי של 'לקיחה' מאדמתנו או מביתנו – לצורך ההבאה לבית המקדש.

"מצות ביכורים מבטאת את הרעיון שביכורי פרי אדמתנו אינם מבשילים כתבואה לצורך ביתנו, אלא הם מבשילים לצורך בית ד', לצורך בית מקדש תורתו.

על ידי כך מצוה זו מטפחת את ההכרה ואת ההודאה שהסיבה הראשונה לברכת אדמתנו ולהצלחת עבודתנו היא רק רצון ד' ונאמנותנו לברית תורתו, ואילו חריצותנו וסיוע ההשפעות הפיזיות הם רק סיבה שניה, ובכן לא רק ההבאה החיובית אל מקדש התורה אלא גם הלקיחה השלילית מאדמתנו – או, לדעת רבינו תם, מביתנו – היא מעיקריה של מצוה זו. הלקיחה לצורך ההעלאה אל בית ד' (לקיחה לצורך הבאה) היא חלק מהותי של רעיון הביכורים, ודבר זה מוצא את ביטויו בכלל – "לקיחה והבאה באחד". כנגד זה ההבאה מעכבת, ואם אבדו הביכורים לפני השלמת העלאתם, יש להביא אחרים במקומם. "חייב באחריותו עד שיביא להר הבית", שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד' אלוקיך (ביכורים א, ט).

הרובד הנוסף

הרובד הנוסף בעומקה של מצוות ביכורים, מצוי בתהליך שעובר האדם עד להגעתו לשלב של קצירת הפירות היפים שצמחו באדמתו. החקלאי עמל בחריש של שדה זמן רב, הוא רואה מול עיניו אדמה עם קוצים וצמחי בר, עליו לנכש את הקוצים וצמחי הבר, לעדור ולחרוש את השדה, להפוך בעמל רב את האדמה על מנת שתהיה פוריה לקליטת השתילים הרכים, ולאחר מכן לערוג את הערוגות ולשתול, להשקות ושוב לבדוק שהם שרדו את פגעי מזג האוויר והמזיקים הרבים שעלולים לפגוע בהם, העץ

גליון מוקדש לעלוי נשמת
עובדיה בן גורג'יה
ברטין בת רחל

גליון ר"ד, פ' כי תבא
כ' אלול ה'תשפ"א
רמת - השרון

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

מחפשים לפני ראש השנה זכויות ליום
הדין. אמר רבי שמחה זיסל מקעלם שניתן
להרוויח הרבה מצוות על ידי שיחשוב לקבל
על עצמו את כל המצוות, וממילא על מאזניו
נחשבות כעת כל המצוות של כל השנה.

האמרת היום

מדרשות מו"ר זצוק"ל
מתוך הספר 'לקט שיחות
וביאורים' - משנת תשכ"ח

**"היום הזה ה' אלקיך מצוה לעשות
את החקים האלה ואת המשפטים
ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל
נפשך, את ה' האמרת היום להיות לך
לאלקים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו
ומצותיו ומשפטי ולישמע בקלו, וה'
האמרת היום להיות לו לעם סגלה
באשר דבר לך ולשמר כל מצותיו"**
(דברים כו, טז-יח)

בפרשת כי תבוא¹ ישנה פרשה שחז"ל יחסו
לה חשיבות מרובה, ובפרשה זו כתוב "היום
הזה ה' אלוך מצוה לעשות את החוקים
האלה" וכו', "את ה' האמרת היום להיות לך
לאלקים וכו', וה' האמירך היום להיות לו
לעם סגולה" וצריך להבין מה פירוש את ה'
האמרת וה' האמירך.

**בקריאת שמע אנו מייחדים
את שמו בלבנו**

באונקלוס מתרגם מלשון חטיבה דהיינו
אחד ומיוחד, ולכאורה קשה מה הפרוש את ה'
האמרת היום, הרי הקב"ה יחיד בעולמו, רם

דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל
העם אמן². ובכן, אם היה אחד שלא קרא
קריאת שמע של שחרית ולא התפלל יום אחד
האם הוא בכלל ה'ארור'. לא זה הפשט, אלא
ביאר הספורנו על הפסוק 'ארור אשר לא יקים'
וגו' דהיינו שלא יקים ויודה שראוי לעשות
את כל דברי התורה, ותהיה איזו מצווה אחת
מהתורה בעיניו לבטלה. דהיינו שבלבבו יש לו
השקפה כזו, שאין צורך לקיים דין אחד
מהתורה. ברבינו יונה מבואר שאדם חייב
לקבל על עצמו שהוא צריך לקיים את כל
התורה, ואם הוא אומר בליבו שיקיים רק שש
מאות ושתיים עשרה מצוות, הרי הוא מומר
שאינו מקיים את כל התורה. אף גוי הבא
להתגייר, אם יאמר שהוא מקבל על עצמו את
קיום כל התורה כולה חוץ ממצווה אחת, ואף
שתהיה מצווה דרבנן, הדין הוא שאף שנתגייר
וטבל וכו' אינו נעשה יהודי, ונשאר גוי גמור
וכאילו לא פעל מאומה. וכך הדבר גם אצל עם
ישראל, 'ארור אשר לא יקים' דהיינו אפילו
דבר אחד מדברי התורה.

יש אדם שנכשל ויוצא לפעמים שהוא
מחמיץ מצווה אחת וכשמעירים לו על כך
שלא עשה הוא אומר 'לא נורא, לא חשוב',
הרי זה חמור מאוד, בין אם אמר זאת על
מצווה דרבנן או דאורייתא. זה בכלל ארור.

**מעשה בחקלאי שבדה לעצמו
דין של 'תרי דרבנן'**

היה חקלאי אחד ששמר שבת, שמר מצוות
והיו לו פרות שצריך לחלבם. בתקופה
מסוימת לא ניתן היה להשיג גוי שיעשה את
חליבת הפרות בשבת. ואמנם שאמירה
לעכו"ם אסורה בשבת, אך במקום שיש צער
בעלי חיים מותר לומר לעכו"ם. זהו אחד
הדברים שמותר בהם לומר לעכו"ם. אותו
חקלאי, כיון שלא היה לו גוי, החל לחלוב
בעצמו את פרותיו בשבת. היה אחד ששאל את
אשת החקלאי ההוא מדוע בעלך חולב בשבת.
היא ענתה לו שבעלה תלמיד חכם שבירר את
העניין ועלה בידו שאסור לחלוב בשבת רק
מדאורייתא אבל לא מדרבנן. וממילא כיון
שגם בעלה הוא 'רבנן' הוא הפקיע את
האיסור שמדרבנן. הנהגה כזו היא דבר אסור.

ברוך אשר יקים

מדרשות מו"ר זצוק"ל
מתוך הספר 'זכותא דיעקב'
להרב משה חליוה שליט"א

**"ארור אשר לא יקים את דברי
התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל
העם אמן"** (דברים כו, כו)
**ברוך אשר יקים את דברי
התורה הזאת לעשותם
ובהיפך רח"ל**

פרשת כי תבא הנה כהסכם וכריתת ברית של
ברכות וקללות בין הקב"ה לעם ישראל. הייתה
זו מצווה מן התורה שכשיגיעו לארץ ישראל,
לעשות את סדר הברכות והקללות, שלאחר
שכל עם ישראל עברו את הירדן, הייתה מצווה
להתאסף כולם יחד, כולם ממש, ולעמוד על
הר גריזים והר עיבל. הרים אלו היו מלאי אדם
כאשר חצי מהשבטים על הר גריזים והחצי
השני על הר עיבל ונכתבו שם סדר הברכות
והקללות. ובזמנם, זמן מתן תורה, לא היו
רמקולים אבל היו אמצעים אחרים כיצד
ישמעו כולם. מליונים של אנשים יעמדו
וישמעו את הברכה והקללה מפי עשרים
ושתיים אלף לוויים שצעקו בקול רם. 'ארור
האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה'
מעשה ידי חרש וישם בסתר ויענו כל העם
ואמרו אמן³', "ברוך אשר לא יעשה פסל
ומסכה", וכך בכל הברכות והקללות.

**המקבל על עצמו כל המצוות
יוצא מכלל ארור**

הברכה האחרונה הייתה "ברוך אשר יקים
את כל דברי התורה הזאת לעשות אותם",
ראמר כל האם אמן. ו"ארור אשר לא יקים את

¹ שיחה שנאמרה בערב ש"ק פרשת כי תבוא
תשכ"ח, ראה כמו"כ שיחה לפרשת כי תבוא
שהודפסה בס' 'גאון יעקב' ח"ב עמ' תט"ו

"ואלילו ית ארעא" דהיינו לשון ריגול וחיפוש, שבחדש זה, הוא זמן לחיפוש ופשפש במעשים. ויהיה רצון שנזכה להיטהר לפני ה'.

הכרת הטוב

משעורי מו"ר זצוק"ל
נערך מכתבי הרב משה
חליוה שליט"א

"ובאת אל הפה אשר יהיה בימים
ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה'
אלקיד כי באתי אל הארץ אשר
נשבע ה' לאבותינו לתת לנו"
(דברים כו, ג)

כתוב בספרים הקדמונים כהראב"ד ועוד, שזמן הביכורים בא ללמדנו שעל כל דבר שהקב"ה נותן צריך להביא לקב"ה משהו. וכשהקב"ה נותן את החיים עצמם לאדם, אזי אחר שקם משנתו יאמר מודה אני. "ובאת אל הכהן ואמרת אליו, הגדתי היום להשם אלקיך". באתי לומר להשם שבאתי לארץ ישראל.

ולכאורה קשה, וכי לא יודעים שהוא נמצא בארץ ישראל ולא בחוץ לארץ?

מחשבות הביכורים הראשונות של הבוקר - קודש להשם

אלא שזה בא לומר, לא 'בכוחי' כבשנו את ארץ ישראל ולא בכמתנו, וצריך לומר את האמת 'הגדתי היום' שזה בזכות השם. גם המחשבות הראשונות של היום, כשקמים, הם גם בבחינת 'ביכורים', להודות להשם יתברך.

יהי רצון שתזכו ששנותיכם, שנות הביכורים והם השנים הראשונות שלאחר הבר מצווה, יהיו קודש לעסק התורה ותזכו לסיעתא דשמיא ולתורה, ותהיו גדולים בתורה הקדושה, המלמדים לאחרים ומזכים את הוריהם ואת כל המשפחה כולה ואת כל עם ישראל אמן ואמן.

¹ בתרגום אונקלוס במדבר יג, כא וכן הוא בתרגום יהונתן שם וביחוש'ז, ב.
² נאמר בישיבה לצעירים

והראיה שכמה דורות לאחר מכן, כשקם אותו רשע ימ"ש באותה ארץ גרמניה כאשר שם את היהודים בגטאות להשמידם, חקר אחרי אותם מומרים מי היו אבותיהם. וכאשר גילה שאבותיהם היו יהודים נהג בהם כיהודים. רואים מכאן שאם לא מקבלים מלכות שמים ברצון, הקב"ה ממליך מלכותו בכוח ולא מצליחים להתערב עם הגויים. וזה ודאי לטובת עם ישראל, שאע"פ שקורה שהישראל הזה חי כגוי, הוא בכל זאת זוכה למות כיהודי. כאלה זוכים להיכלל בתוך עם ישראל, שלעם ישראל מתייחסים סוגים שונים. כמו שבגוף יש ידים, רגלים וראש, כך לעם ישראל משתייכים סוגים שונים, והראש הם לומדי התורה, ועל זה אנחנו מברכים 'ששם חלקינו מיושבי בית המדרש ולא שם חלקנו מיושבי קרנות'.

ויהי רצון שנתברך כולנו בברכת אור פניך בזכות תורת חיים שאנו לומדים, ואהבת חסד שמקיימים.

טהרה ע"י שבירה

משעורי מו"ר זצוק"ל
נכתב ע"י מו"ר הגרמ"ש
אדלשטיין שליט"א -
התפרסם בקובץ 'בית נירה'

אלול תשע"ג

בקדמונים ישנם דברים שהיה מקום לחשוב לכאורה שאינם אמיתיים ח"ו, אבל ודאי שאם הראשונים אמרו זאת אין לפקפק בהם. רבינו יונה כתב שהאדם הוא כמו כלי חרס שעשוי מאדמה ואם נטמא, נטהר על ידי שבירה. וכך האדם יכול לטהר עצמו על ידי שבירת הלב. ויש לבאר על פי מה שידוע בשם מרן הגרי"ז זצ"ל, שניתצת הכלי היא מעשה המטהר, שלא נחשוב שהשבירה מבטלת לגמרי את מציאות הכלי אלא גם אחרי הניתצה יתכן מצב שעדיין נשאר עליו שם כלי, אלא מעשה השבירה הוא המטהר. וכן באדם עצם מעשה של שבירת הלב הוא מטהר נפשו. והנה חדש "אלול" כתבו המפרשים שהוא מלשון

ונשא מעל הכל ומה שיך לומר את ה' האמרת? ושמעתי על זה מפי הרב דסלר זצ"ל שאין הכוונה ליחד את ה' כפשוטו, שהרי הוא יחיד ומיוחד, אלא הכוונה שאנו בלבנו מייחדים את ה' יתברך, שהרי לכל אחד יש יצר הרע ולכל אחד יש כל מיני רצונות ותאוות, וע"י קריאת שמע אנו מייחדים את שמו. וע"י תפילה של יד כנגד הלב ותפילה של ראש כנגד המוח כדי לשעבדם לעבודת ה', וזה מה שכתוב בפסוק.

סוג חדש נתהווה בבריאה -
'ישראל'

ומה הפירוש בהמשך הפסוקים "וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה"? כתוב במסכת ברכות שכמו שיש לישראל תפילין עם פרשת ק"ש, אותו דבר כך יש להקב"ה תפילין, ומה כתוב בהם "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ". כיוון שבני ישראל קיבלו עליהם תורה והקדימו נעשה לנשמע, הקב"ה עשה אותם לחטיבה אחת מיוחדת. שהרי ידוע שיש בעולם בבריאה ארבעה סוגים; דומם, צומח, חי ומדבר. דומם הוא ללא נשמה ואע"פ שגם לו יש נפש, שאחרי הדומם לא היה מוצק אלא מתפורר וזה סימן שיש איזו נפש שמחזיקה את הדומם. ובאמת כאשר מפרדים את הנפש של הדומם המחזיקה את החלקים יחד דהיינו האטום, קורה זעזוע בכל העולם והדבר יכול לגרום להרס. צומח יש בו יותר חיות, ובחי עצמו עוד יותר, ומדבר הוא העליון על הכל. וכשקיבלו עליהם בני ישראל את התורה נתהווה סוג חמישי בעולם, 'ישראלי' - שהוא העליון על כל הסוגים ואף על המדברים.

להיות חבר בחבורת חמורים

ישנם אנשים בדורנו שנחשבים לחכמים והם "מנבחרי האומה", שרוצים להיכנס ולהתערב באומות בכל מיני שטחים כמו האו"ם וכדומה. והרי זו טיפשות, שאף פעם לא ראינו אדם שיכנס בחברות עם חבורת חמורים, אותו הדבר עם ישראל שהוא עליון על כל האומות ומדוע לנו לרדת ולהתערב עם האומות. אנשים רצו להתערב באומות גם לפני מאתיים שנה כשמנדלסון אמר שצריך יותר להתקרב לגויים כשסיסמתו היתה "תהיה אדם בצאתך ויהודי באהלך", ואע"פ שהוא היה שומר תורה ומצוות, בנותיו ונכדיו כבר היו משומדים. וההתקרבות הזאת אל הגויים גרמה שלאחר כמה דורות כמעט ולא נמצאו יהודים שומרי תורה ומצוות בגרמניה, ולהתקרב לגויים לא הצליחו.

כשלא ממליכים את הקב"ה
ברצון. וכפית מלכותו בכח

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

כי תבא תשפ"א • גליון תמ"ג

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

מדאורייתא ואינו חייב אלא מדרבנן. [א"ה. היינו כמו שכתב במרדכי (מנחות הלכות קטנות תתקמ"ד) דאם אין לו חוטים לציצית דהוה אנוס בקיום המצוה, מן התורה שרינן לילך בדי כפופות בלא ציצית ורק מדרבנן אסירא].

ואם כן שפיר נימא שרבן גמליאל היה חייב בביעור רק מדרבנן, ואם כן קיים המצוה באופן שחל עכ"פ מדרבנן. וכן נימא בהא דברכת המזון דבכהאי גוונא אינו חייב אלא מדרבנן וממילא יכול לצאת מקטן.

ג. לא יקיים רק מדרבנן

אמנם גם אם נימא דבאנוס מלקיים המצוה פטור מהמצוה מן התורה וחייב רק מדרבנן, מכל מקום לכאורה לא יקיימו באופן שחל רק מדרבנן, דהרי אטו מי שאין לו חוטים לציצית [דלהאמור חייב בציצית רק מדרבנן], האם יקח חוטים דמהני רק מדרבנן כגון ציצית שקנה מפעוטות. וכן אטו באין לו ד' מינים ביום הראשון דסוכות, [דלהאמור חייב בדי' מינים רק מדרבנן], האם יטול ד' מינים שהם שלו רק מדרבנן, כגון שקנאום מפעוטות.

ד. דרבנן לפני הדאורייתא

הנה דן במנחת חינוך (מצוה ל"א) האם אפשר מתחילה לצאת ידי חובת קידוש רק מדרבנן, ורק אחר כך לצאת ידי חובת קידוש מן התורה, או דילמא אמרינן דאם עכשיו חייב מדאורייתא, אינו יכול לקיימו באופן דמהני רק מדרבנן.

וכתב דנפקא מינה בגוונא דקידוש פסע אחת על היין במקום סעודה, אבל לא כוון לשם מצוה, נמצא דרך מדרבנן יצא ידי קידוש, דבדיני דרבנן אמרינן דמצוות אין צריכות כוונה, [לדעת מגן אברהם (סי' ס' סק"ג) דבמצוות דרבנן לא צריכות כוונה, אך בבאור הגר"א (סי' תפ"ט סע' ד') נקט דגם במצוות דרבנן צריכין כוונה, וכך פסק במשנה ברורה (סי' ס' סק"י)], אבל הדאורייתא לא קיים, ואחר כך קידוש שנית וכוון לשם מצוה, אבל לא היה יין או לא היה במקום סעודה, נמצא דיצא ידי קידוש רק מדאורייתא. [ובדגול מרבבה (סי' תע"א סע' ב') מבואר לא כך. עיין מה שביארנו בגליון פרשת נשא תשע"ו].

חזינן דאפשר לקיים הדרבנן אע"פ שעכשיו אין לו קיום של הדאורייתא.

אך התם יש ממה נפשך, דמקיים המצוה מדרבנן ואחר כך מקיים מדאורייתא, אבל הכא ליכא ממה נפשך, אלא ייצא מיהת רק מדרבנן, וזה צריך עיון.

הגנב נשאל על התרומה

הנה אמרינן בגמרא בבא קמא (ס"ז א') שהגנב או הגזלן תרומתן תרומה ומעשרותן מעשר, אע"פ דיאוש כדי לא קנה, משום דהגזלן קנה בשינוי השם, דמעיקרא טבל והשתא תרומה.

והקשו בתוספות (שם ד"ה מעיקרא) הא הוה שינוי החוזר לברייתו, דהרי יכול להשאל על התרומה, והרי אמרינן (גמרא שם ס"ז א') דשינוי השם החוזר לברייתו לא הוי שינוי.

ותירצו בתוספות דלא חשיב להו שינוי החוזר לברייתו מכיון דלא

ביעור בקנין אגב

בערתי הקדש מן הבית וגוי' (כ"ז י"ג)

אמרינן בקרא לדין ביעור בשנה הרביעית והשביעית. והנה איתא במשנה במעשר שני (פ"ה מ"ט) מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה, אמר רבן גמליאל עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר לו. [וכך עשה רבי יהושע].

חזינן דקיים ר' גמליאל מצוות ביעור מעשרות על ידי שהקנה המעשרות להלוי בקנין אגב.

והקשה במנחת חינוך (מצוה תר"ז אות ט') להסוברים דקנין דרבנן לא מהני לדאורייתא, היאך קיים ר' גמליאל המצווה דאורייתא דביעור מעשרות על ידי קנין אגב דהוי רק מדרבנן.

ותירץ במנחת חינוך דהא דמהני אגב בהך דרבן גמליאל, היינו להסוברים (רמב"ם פ"א מהל' תרומות הכ"ז) דבבית שני היה חיוב תרומות ומעשרות רק מדרבנן, [מכיון דלא היה כל עם ישראל בארץ ישראל], ואם כן מהני קנין דרבנן להוציא חיוב תרומות דרבנן. [ויש לעיין בכעין זה בפעוטות אם מהני בדי' מינים ביום טוב שני].

אך תמה דברמב"ם (פ"א מהל' מעשר שני ה"א) אייתי להלכה דמהני אגב במצוות ביעור, שמעינן דמהני אף בבית שלישי דאז כל ישראל יהיו בארץ ישראל ויהא חיוב ביעור מדאורייתא. ויש ליישב דסבירא ליה להרמב"ם דקנין דרבנן מהני לדאורייתא.

מקיים רק מדרבנן

תו תירץ במנחת חינוך, דמכיון דלא יכלו לקיים מצוות ביעור מדאורייתא, אם כן רצו לקיימו מיהת מדרבנן.

וכי תימא דאכתי יקיימו מצוות ביעור בקנין אחר שחל מדאורייתא, אך כתב דלא היה אפשר לקיימו בקנין אחר, דבחצר לא מהני מכיון דהספינה היה חצר שאינה משתמרת ולא מהני אף בדעת אחרת מקנה, ובסודר לא מהני מכיון דאינו נתינה אלא דרך מקח וממכר.

וצריך עיון בעיקר דברי המנחת חינוך, האם באמת מהני לקיים המצוה באופן שחל רק מדרבנן:

א. ברכת המזון מקטן

הנה יש לדון בגוונא דאינו יכול לברך ברכת המזון בעצמו וגם אין לו מי שיוציאנו, מי אמרינן שייצא על ידי קטן דמחוייב עכ"פ מדרבנן וייצא מיהת מדרבנן, או דלמא אמרינן דאין ענין לקיים המצוה באופן שיהא קיום רק מדרבנן ולא מדאורייתא. ולכאורה נראה פשוט כהצד השני.

ואם כן הכי נמי נימא לענין מצוות ביעור, דהרי רבן גמליאל היה חייב במצוות ביעור מדאורייתא, ואם כן אם לא היה אפשר לקיימו באופן שחל מדאורייתא, אין ענין לקיימו באופן שחל רק מדרבנן.

ג. אנוס חייב רק מדרבנן

אלא יש לדון דמי שאנוס מלקיים מצוה, פטור מהמצוה

א. צדדי הספק

צדדי הספק, מי נימא דלא קנה הגבש, דהוה שנוי השם בטעות, דנתברר למפרע דלא היה שינוי השם, או דילמא נימא דקנה הגבש, דבאמת היה שינוי השם, דסוף סוף קרא לזה תרומה, ואע"פ שבטל התרומה למפרע, מכל מקום היה שנוי השם.

ב. נתבטל ההפרשה למפרע לגמרי

הנה השואל על הפרשתו, בטל ההפרשה לגמרי למפרע, כמו שמבואר בתשובות הרשב"א (ח"ה סי' ס"ח) דיש אופנים שמותר לעבור על נדר על דעת שאחר כך ישאל עליו, כגון אם עשה קונם על מאכל ויש מצוה לאוכלו [אף שאינו פיקוח נפש] יאכלנו על סמך שישאל אחר כך, דהרי על ידי השאלה מתבטל הנדר למפרע והוה כמאן דליתא נמצא דאגלאי למפרע שלא עבר על הנדר. וקיימא לן (שולחן ערוך יו"ד סי' רכ"ח סעי' י"ח, עיין בביאור הגר"א שם) כתשובות הרשב"א. [וכך כתב בר"ן בתשובה].

[והנידון ברשב"א באחד שנשבע שלא להיות בעיר, ואם ישאל מקודם שנכנס לעיר לא תחול השאלה, דאין נשאלין על הנדר עד שיחול, וקאמר ברשב"א דכיון דהיתה מצוה שיהא בעיר, שרינן ליה לעבור על הנדר וליכנס לעיר, ואז יחול השבועה, ואחר כך ישאל].

וכי תימא הא איתא בגמרא נדרים (ס"ז א') באב ובעל והפר אחד מהן וקיים אחד, וחזר המקיים ונשאל על הקמתו, דלא מהני דבעינן הפרה דשניהם בבת אחת, ותיקשי הרי לאחר שנשאל על הקמתו בטל ההקמה לגמרי למפרע, מכל מקום יש לחלק דצירוף שאני. נא"ה. יתכן דהכונה דבעינן הפרה שניהם בבת אחת, שלא יפסיק ביניהם דבר המעכב הפרה ע' בר"ן שם].

מעתה נימא דכיון שבטל התרומה למפרע, ודאי דליכא שינוי השם כלל.

אמנם בכל זאת יש לדון דאע"פ דבטל למפרע מכל מקום הוה שנוי השם מכיון דהיה זמן דנשתנה שמו.

ג. נתברר שכבר עישרו

הנה זה פשוט שאם היה פרי ועשה תרומה ונתברר שפרי זה כבר עישרו אותו והוה ליה מן הפטור על החיוב, ולא חל שם תרומה, ודאי דאין כאן שנוי השם, ואם כן נימא דהכי נמי בנידון דידן.

או דילמא עדיין יש לחלק, דנימא דהכא חלוק דבשעת מעשה היה תרומה אע"פ שבטל למפרע.

והנה לעני"ד באמת יתבטל השינוי השם למפרע, אך ידעתי גם ידעתי דיש לומר דלא כן ולחלק כהני"ל בין אם נתברר שכבר היה מתוקן מקודם או דהיה מחוץ לארץ, ובין אם נעקר למפרע על ידי שאלה, ואם כי לעני"ד נראה כן, אך שפיר יש לומר דלא כן.

שוב נלעני"ד יותר כהצד שלא יתבטל השינוי השם למפרע וקנה הגבש.

ד. ספק תרומה

הנה יש לעיין בעשה ספק תרומה, האם הוה שנוי השם, והנה לכאורה למה שכתבנו מעיקרא שהקנין השם בטל למפרע, אם כן יהא ספק שנוי, נא"ה. דחזינו דלא אזלינן בתר ההנהגה באותה שעה אלא בתר המצב באמת, ואם כן בספק הרי באמת הוא ספק תרומה, אמנם למה שכתבנו השתא יש לעיין היכי נדיינו לה. נא"ה. דהרי יש לדון דכמו דאזלינן בתר הא שבאותה שעה היה שינוי השם, אע"פ דבאמת נתברר דנתבטל למפרע, הכי נמי נימא דמכיון דבספק תרומה בעינן לנהוג דין תרומה, אם כן חשיב ודאי שינוי השם].

אמנם העירו דודאי ספק תרומה הוה רק ספק שנוי השם, דהרי שנוי השם מהני רק כאשר נשתנה תכונתו, אלא דבזה בעינן דהתכונה יש בה שנוי השם, אבל אם לא נשתנה תכונתו, לא נימא דהוה שינוי השם.

וכגון לדעת הש"ך (ח"ו סי' שני' ס"ק א') דשינוי השם נקבע לפי לשונות המקום, [ובתניבות המשפט (שם סק"א) פליג], מעתה אם גזל חפץ במדינה אחת, והביאו למדינה אחרת ששם יש שקוראים לו בשם אחר, לא נימא שינוי השם, כיון דנשתנה רק שמו ולא מהותו, משא"כ אם נשתנה מעת הגזילה אבל באותו מקום ממשיכים לקרוא אותו בשם הישן והביאו למקום אחר ששם יש שם אחר, שפיר יקנה. אלא אם כן נימא דהוה שנוי החוזר מכיון שיכול להחזירו למקום הישן, אך נפקא מינה לדעת תוספות בסוכה (ל' ב' ד"ה ולקנינה) דשינוי השם החוזר לברייתו מהני כשיש יאוש.

לאחר מכן לא יהא הבעלים

הנה הקשו תוספות הנ"ל אמאי בגבש וגזלן תרומתו תרומה משום שינוי השם, הרי הוה שינוי השם החוזר לברייתו על ידי שאלה.

ובתשובות דובב מי שרים (ח"ג סוף סי' קל"ג) מובא תשובת הגאון חזון נחום שכתב ליישב קושיית תוספות, דבאמת הגבש לא יוכל להשאל, דהרי לא מצאנו שאלה שלאחר מכן לא יהא שלו, והרי הכא לאחר שהגבש ישאל, לא יהא הבעלים שהרי בטל השינוי, ואם כן שוב לא מהני שאלה של הגבש.

א. האם שליח יכול להשאל

הנה דנו באחרונים אם בשלח שליח לתרום, האם השליח יכול להשאל על הפרשתו, ובתשובות חתם סופר (או"ח סי' קע"ו, יו"ד סי' ש"ב) נקט דגם השליח וגם המשלח יכולים להשאל, ובתשובות אחיעזר (ח"ב סי' ל"ז אות ה') מבאיר דיש אומרים דהשליח יכול להשאל ויש אומרים דרק המשלח יכול להשאל. נא"ה. ועוד עיין בפתיח תשובה יו"ד סי' של"א אות ו', אור גדול סי' ש"כ, עונג יום טוב יו"ד סי' קי"ג].

מעתה אם נימא דשליח יכול להשאל, צריך עיון דברי החזון נחום, דהרי חזינו דשליח נשאל אע"פ דלאחר השאלה לא יהא שלו אלא של המשלח.

[אמנם באמת צריך עיון דאם מהני שאלה בהמשלח, אטו בהתורם משלו על של חבירו, חבירו יוכל להשאל. ויש לחלק].

ב. נשאר השינוי השם

אמנם אם נימא בנידון הנ"ל (בסימן הקודם) דשינוי השם נשאר גם לאחר השאלה, אם כן תיקשי מאי תירץ החזון נחום, הרי באמת גם לאחר השאלה עדיין יהא של הגבש. ועיין.

הנגזל תובע שישאל

הנה הקשו תוספות הנ"ל דבגבש שגבש פרי ועשאו תרומה דאמרינן דקנה בשינוי השם, הרי הגזלן יכול להשאל, ואם כן הוה שינוי החוזר לברייתו. ותימצו דשאלה הוה מילתא דלא שכיחא.

וכתבנו לדון דאם באמת נשאל, אז בטל השינוי השם למפרע.

ויש לעיין אם הנגזל יכול לתבוע מהגזלן שישאל וכך לא יהא שינוי השם, או דילמא נימא דהשתא הוה ידידה ויש לו רק חיוב דמים.

א. שלא יקיים תנאי ההקנאה

הנה כעין זה יש לשאול לענין גבש שקונה בשינוי רשות, אם הגבש הקנה להשני על תנאי, האם יש לנגזל תביעה שלא יקיים התנאי.

ב. שלא יקחנה

הנה יש לדון אם הנגזל התייאש וידוע שהגזלן רוצה למכור החפץ לפלוני ויהא שינוי רשות, האם יכול לתבוע את פלוני שלא יקנהו בכסף. ובפשוטו הכי הוא.

ואם כן הוא הדין נמי דיכול לתבועו שיבטל המכר שכבר נעשה. ואם כן הוא הדין יכול לתבוע שישאל על התרומה. וצריך תלמוד.

ג. אם כן הוה מילתא דשכיחא

אם כן שוב תיקשי על מה שתוספות תירצו דשאלה הוה מילתא דלא שכיחא, הרי להאמור לכאורה הוה מילתא דשכיחא, דהרי הנגזל יתבע את הגזלן שישאל.

וכי תימא מנא לן שימצא פתח וחרטה, מכל מקום הא חזינו [ועיין משנה ברורה או"ח סי' תפ"ה ס"ק ג'] דשייך כפיה להשאל, דהרי בשבועה לבטל המצוה בגווני דחלה כפינן להשאל. וצריך תלמוד.

שכח לברך האם ישאל

הנה הבאנו לעיל שהקשו תוספות בגבש שגבש פרי וקרא עליו שם תרומה, דאמרינן דהגבש קנה בשינוי, הרי הגזלן יכול להשאל, ואם

כן הוה שינוי השם החוזר לברייתו. ותיצו תוספות דשאלה הוה מילתא דלא שכיחא.

[ותיקשי מצבע, דהא אפילו צמר וצבעו חשבינן שינוי השם החוזר לברייתו אף על גב דלא שכיח שיצבעו, דהקשה ברשב"א, וממיריש דהוי שינוי השם החוזר לברייתו אע"ג דלא שכיח שיצבעו ביתו. דהקשה בתורת חיים, וצריך לומר דסברי תוספות דתרומה הוה טפי לא שכיח שישאל דלמה ישאל על תרומה כשאין סיבה].

א. שכח לברך על הפרשת התרומה

הנה יש לדון מהו אם הגב שכח לברך על הפרשת תרומה, דהנה במנחת יצחק (ח"ט סי' קי"ח) מביא פלוגתא בין ב' חכמי הדור, במי שהפריש תרומות ומעשרות ושכח מלברך, האם ישאל על ההפרשה, כדי שאחר כך יוכל להפריש שנית בברכה.

דהנה לחד גיסא, יש לדון דחייב לישאל על מנת שיוכל להפריש שנית עם ברכה. וכך אייתי בשם מרן האבי עזרי צ"ל.

אמנם לאידך גיסא יש לדון דלא ישאל, דהברכה שמברך על הפרשה השניה הוה ברכה שאינה צריכה, [מכיון שלא היה צריך הפרשה השניה, דכבר היה הפרשה רק נשאל עליו], ונמצא דבהשאלה הוי כגורם ברכה שאינה צריכה. וכך אייתי בשם מרן הקהילות יעקב צ"ל. ודעת האבי עזרי דלא דמי לברכה שאינה צריכה, דהתם יכול לפטור בברכה אחת כדינו, משא"כ הכא אם לא ישאל לא יוכל לברך כדינו. [והיינו לענין דינא] להפריש בשנית עם עוד פירות אחרים החייבים בברכה ואם כן יהא ברכה שאינה צריכה].

תו שמעתי עוד טעם אמאי לא ישאל, שאמר הגאון זכר טוב שליט"א (וכך כתב בספרו זכר טוב סי' ט' אות י"ג) דלמה ישאל הרי לא ירויח בזה כלום, דהרי כתבו רבנן בתראי [חתם סופר תשובות יו"ד סי' ש"כ, חזון איש אהע"ז סי' ס"ג סי"ג כ"ג, ועיין דרך אמונה פ"ד מהל' תרומות בציון הלכה אות ת"פ] דאף אם בירך על הפרשת תרומה, מכל מקום שרינן להשאל על ההפרשה, ולא הוי כגורם ברכה לבטלה, דהרי בשעת ההפרשה היה ראוי לברכה. ואם כן גם היכא דלא בירך מה ירויח אם ישאל, הא אף כשנשאל היה ראוי שיברך בשעתו, נמצא שעדיין קיים החסרון ברכה ואינו מתקן העוולה בהשאלה. והוא סברא אלימתא.

ב. בשכח לברך שכיח להשאל

מעתה בנידון דידן, אם הגב שכח לברך על הפרשת התרומה, בזה ליכא למימר דאינו שכיח שישאל, דהרי שפיר צריך להשאל כדסבירא ליה לאבי עזרי הנ"ל, ואם כן בזה באמת הוה שינוי החוזר לברייתו שהרי ישאל ושוב לא קנה.

וכל זה לאבי עזרי, אבל לקהילות יעקב וזכר טוב דלא ישאל, שוב הוה שינוי מעליא.

ג. גלגל החוזר

אלא דיש לעיין בזה דאם כן הא לא חיילא התרומה כלל ואמאי ישאל, אך אם לא ישאל, אינו חוזר לברייתו וקנה בשינוי השם. וא"ה. היינו דהוה גלגל החוזר, דמכיון שצריך להשאל מחמת ששכח לברך, אם כן הוה שכיח שישאל והוה שינוי החוזר לברייתו ולא קנה כלל, ואם כן לא הוה תרומתו תרומה ואם כן כלל לא צריך להשאל, אבל שוב אם כן לא הוה שינוי החוזר לברייתו וחוזר חלילה].

[אך אם כן תיקשי הכי גם על תוספות בקושייתם שהקשו דחוזר לברייתו מכיון דיכול להשאל, הא אם כן לא קנה בשינוי ולא תחול התרומה, ואם כן שוב אינו יכול להשאל].

ויותר מסתבר דבאמת לא חיילא התרומה, כיון שאף אם תחול ישאל עליה אם כן השינוי השם אינו שינוי ולא קנהו הגב.

ד. הפריש מן הרע על היפה

כמו כן בגזלן שהפריש מן הרע על היפה דמצוה לאתשולי ואם כן לכאורה לא יקנה בשינוי דהוה שינוי החוזר לברייתו דשכיחא להשאל, ואם כן לא היתה תרומה כלל ולא ישאל, ומכל מקום כך יהא הדין דהתרומה לא תחול כלל ולא יצטרך להשאל, דאף אם תחול הוה שינוי החוזר לברייתו ולא קנה הגב.

ה. אם בירך יחול ואם לא בירך לא יחול

נמצא לפי זה חידושא לדעת התוספות, דאם הגזלן יברך על התרומה, תחול התרומה, דקנה בשינוי השם מכיון דלא שכיח שישאל, משא"כ אם לא יברך, לא תחול התרומה כלל דהרי שכיח שישאל.

ו. בוצע בירך

אך באמת הא נפקותא ליתא, דהרי הגזלן בלאו הכי אינו מברך על

הפרשת תרומה זו דהוה בוצע בירך אע"פ דקנה בשינוי.

וכי תימא דאכתי ישאל דחייב לברך אלא שאסור לו לברך, ואם כן מוטב שלא תחול ולא יפריש כלל תרומה.

הנה זה צריך ראייה דמכל מקום פטור מברכה, והיינו דיש לחקור ביש לו פירות גזולים, האם אמרינן ליה לכתחילה שיתרום, או דילמא לכתחילה לא יתרום כהא דאמרינן (משנה תרומות פ"א מ"ו) דאלם לא יתרום משום שמבטלו מברכה. ובפשוטו ודאי דלכתחילה יכול לתרום, חזינן דלא רק שאנוס על הברכה אלא פטור מהברכה. וצריך תלמוד.

עוד תירוצים על קושיית תוספות

הנה הבאנו קושיית תוספות דאמאי קנה התרומה על ידי שינוי השם, הא תרומה הוה שנוי החוזר לברייתו על ידי שאלה. ומצאנו בזה כמה תירוצים:

א. לא שכיח

הנה לעיל הבאנו תירוץ התוספות, משום דלא שכיח שישאל אם כן לא חשיב שינוי החוזר לברייתו.

ב. תלוי בדעת אחרים

הנה דעת הרשב"א דאינו חילוק בין שכיחא ולא שכיחא, וגם בלא שכיחא הוה חוזר לברייתו, אלא דהכא לא הוה שנוי החוזר לברייתו, מפאת דתלוי בדעת אחרים, דמי יימר דמזדקקי ליה תלתא. והנה גם להרשב"א יש למידן כדלעיל אם נשאל באמת אם פקע השנוי השם.

ולפי הרשב"א אף במצוה להשאל [כגוונא דלעיל דשכח לברך], גם כן יקנה בשינוי, דלא מקרי חוזר לברייתו כיון דמי יימר דמזדקקי ליה.

תו נפקא מינה לרשב"א, שאם יפריש תרומה על תנאי שאם ירצה להשאל אבל לא ימצא בית דין תפקע התרומה, בזה הוה שפיר חוזר לברייתו, דממה נפשך גם אם לא ימצא בית דין כדי להשאל, מכל מקום יתבטל מפאת התנאי, משא"כ לתוספות אכתי הוה אינו חוזר לברייתו דהרי לא שכיחא שישאל.

ג. ביאוש מהני גם אם חוזר לברייתו

הנה שיטת תוספות בסוכה (ל' ב' ד"ה ולקנינה) דדינא דרב זירא דלא קני בשינוי השם החוזר לברייתו, היינו דוקא בלא יאוש, אבל באיכא יאוש מהני שינוי השם אע"פ שחוזר לברייתו. וזהו החילוק בין עורות דהוה שינוי השם אע"פ דחוזר לברייתו מכיון דאיכא גם יאוש, ובין מריש דלא הוה שינוי השם בחוזר לברייתו מכיון דליכא יאוש.

ולפי זה לא קשה קושיית תוספות דהכא איירי דאיכא יאוש ואם כן קונה גם בשינוי השם החוזר לברייתו.

ולשיטת תוספות בסוגיין דסברי דשינוי השם דחוזר לברייתו לא מהני אף כשיש יאוש, תיקשי הוכחת תוספות בסוכה דבעורות מבואר דהוה שינוי השם אע"פ דחוזר לברייתו, אלא יש לתרץ שיסברו כרש"י (ס"ז א' ד"ה ר' זירא) שכתב דבעורות איירי בשינוי השם דאינו חוזר לברייתו. או כרמב"ן דאיירי בקיצען והוה שינוי מעשה, או כהגר"א (שם) דעל ידי הקיצוץ כבר אינו שכיח שיחזור לברייתו.

ד. גזלן כמו שליח

באור שמח (פ"ה מהל' גזילה ה"ה) תירץ קושיית תוספות, דכשם שדן בחתם סופר (או"ח סי' קע"ו, יו"ד סי' ש"כ) ששליח אינו יכול להשאל, הכי נמי הגזלן אינו יכול להשאל דאינו בעלים.

אבל דחה זאת באור שמח דיש לחלק דגלן לא דמי לשליח, דגזלן חשיבא מקנה מכיון דפועל מכח עצמו ולא דמי לשליח.

[תו כתב באור שמח, דביאוש ושנוי רשות הגזלן קונה ממש לעצמו ומשום הכי בעל חוב דהגזלן יכול לגבות. אך לענ"ד צריך ראייה, דרק חזינן דיש לו כח הקנאה, אבל לא דנעשה שלו ממש. ואם היה מיושבי עיר הנידחת ולא עבד עבודה זרה והנכסים היו מחוץ לעיר, יש לומר דיהיו מותרים. וצריך עיון. א"ה. יתכן דכונת רבינו דאיירי בהגזל ומכיון דחשיב שלו אם כן לא נאסר, אע"פ שהגזלן הוא מיושבי עיר הנידחת ועבד עבודה זרה].

ה. דמי להגיע ליד כהן

תו כתב באור שמח דדמי להגיע ליד כהן, דכח התרומה מחמת שינוי השם. ולא הבנתי הרי בעלים יכולים להשאל ומאי גרע הגזלן.

ענינים שונים

ד. הוה כשוטה גמור

הנה יש להוכיח כהצד דשיכור אינו בר חיובא, דהנה חזינן במשנה ברורה (סי' צ"ט ס"ק י"א) בשם פרי חדש דבהגיע לשכרותו של לוט הוה ליה שוטה ופטור מכל המצוות והקריאת שמע לא עלתה לו.

והנה בשלמא הא דכתב דלא עלתה לו קריאת שמע, אינו ראיא דאינו בר חיובא, דיש לומר דהיינו משום חסרון כוונה, אך מהא דכתב דפטור מכל המצוות מבואר דהוה שוטה גמור.

[ועיין במשנה ראשונה (ריש תרומות) כתב דשיכור שהגיע לשכרותו של לוט דינו כשוטה].

ה. אולי השולח גט היה שיכור

הנה מצאנו דפליגי בהני"ל, לענין לענין נתינת גט, דהנה כתב בבית שמואל (סי' קכ"א סק"ב) דאם בשעת ציווי לא היה שיכור, אע"פ שנשתכר אחר כך, לא איכפת לן, דדומה לישן דהרי ממילא פג יינו, וכתב בגט מקושר (מהרא"ל צ"ע, אות י"ד) להוכיח כדבריו, דאם לא כן מי שהוא רגיל בשכרות היאך שולח גט ממדינת הים, ניחוש שמא היה שיכור בשעה שמוסר השליח הגט, והרי בעינן דעת המשלח בשעת נתינה אלא ודאי דמי לישן.

אמנם שוב ראיתי בחידושי הרי"ם (אהע"ז שם אות ב') שפקפק בדברי הבית שמואל, וסבירא ליה דבהיה שכור כלוט חשיבא כשוטה לענין נתינת הגט, והא דלא חיישינן בכל שלוח גט דילמא הבעל שכור כשכרותו של לוט היינו כיון דלא שכיח. [ויש לדון נמי מפאת חוקה].

ו. גם בפטור על הגברא

השתא כד נקטינן דדינו כשוטה אם כן שוב יש לדון דפג יינו יברך על הציצית, דומיא דלילה לדעת הרמב"ם דלילה פטור מציצית, דבבוקר מברך על הציצית מכיון דבאמצע היה פטור מציצית.

אך היה מקום לדון דחלוק לענין ברכה פטור של זמן מפטור של גברא, דדוקא בפטור של זמן אמרינן דאם היה באמצע זמן שהוא פטור מהמצוה צריך לברך שנית, אמנם בפטור של הגברא לא יברך שנית.

אך הנה חזינן (משנה ברורה סי' כ"ה ס"ק מ"ז) דהחולץ תפילין ונכנס למבואות המטונפות ומתפנה צריך לחזור ולברך מפאת דהיה בפטור, אע"פ דאינו אלא פטור של הגברא, ואם כן הוא הדין בנשתכר או בנשטתה. וצריך עיון.

עניני שבת

ואם כן גם בנידון דידן יש לומר דיברך. ועדיין צריך עיון.

ג. סמוכים על שולחנו

השתא יש לעיין לענין הסמוכים על שולחנו האם יברכו, והנידון האם חל כאן דעת בעל הבית.

והנה אם מתחילה לא חשב בעל הבית להוציע לאורחים יותר, ואחר כך נמלך לתת להם, והאורחים לא ידעו מהחלטתו הראשונה, בזה מסתבר שחל דין דעת בעל הבית. [והרי כתב במאמר מרדכי (סי' קע"ז) שאף להמחבר (שם) שפליג על הרמ"א וסובר דעל זורון מברכין, מכל מקום הסמוכים על שולחנו לא יברכו].

אבל הכא יש לומר דגרע דיודעים שבעל הבית לא יציע להם המאכלים המיוחדים בשביל שבת בבוקר.

וכעין זה יש לדון, באופן שבעל הבית אמר לאורחים שהיה נותן להם יותר תאנים אבל אין לו, ואחר כך נתגלה שטעה ויש לו, דהרי כיון שבעל הבית אמר בהדיא לאורחים שאין לו יותר תאנים, יש לומר דכבר לא מהני על זה דעת בעל הבית.

ולכאורה נידון הלקיחה בטעות בשבת, ונידון המאכל הפשרי, וגוונא הני"ל דהתאנים, כמדומה דדמי להדדי. ויש לדון דאולי בכל זאת יהא כאן דעת בבעל הבית. והדבר צריך תלמוד.

ד. כמה גוויי דדעת בעל הבית

הנה בכל הני מילי דדעת בעל הבית, העירו דהנה אם גמר לאכול הרי איכא היסח הדעת גמור, ואף כשבעל הבית אומר עכשיו להמשיך לאכול וכמו בהב לן ונברך, אמנם אם ממשיך לאכול באותה ברכה, בזה יש לדון האם יש היסח הדעת לאחד מן המינים שאותו לא יאכל יותר, דבכהאי גוונא יש לומר דהיסח הדעת לא חל, והרי אם החליט באופן מוחלט שלא יאכל יותר בשר בסעודה, לכאורה יוכל להמלך.

[ודינא דהרמ"א בדורון היינו משום דבשעת הברכה לא נתכוין].

שיכור לענין ציצית

הנה יש לעיין במי שנשתכר כשכרותו של לוט, [עיין ברמב"ם (פכ"ט מהל' מכירה ה"ח) דהוא השכור שעושה ואינו יודע מה עושה], ואחר כך פג יינו, האם יברך על ד' כנפות שהיה לבוש.

והנה לכאורה כן הדין נותן שהרי דינו כשוטה וכמו שיתבאר.

א. פטור אונס או אינו בר חיובא

הנה אמרינן בגמרא עירובין (ס"ה א') דבהגיע לשכרותו של לוט ועבר על איסור בשעת שכרותו, דפטור ממיתה ומלקות.

ויש לדון בהאי דינא האם הוי מפאת דאינו כלל בר חיובא, או דילמא הוה בר חיובא ואינו אלא אונס, והרי זה כישן דהוי בר חיובא.

ב. נפקא מינה לענין סוכה

נפקא מינה לענין סוכה, בשיכור כלוט שנמצא בסוכה האם אפשר להוציאו מהסוכה, דאם הוה רק אונס, הוה ליה כישן דעלמא דחשיב בר חיובא [וכוונה לשם מצוה יש לו מפאת שכוון קודם וכמו בישן] ואסור להוציאו מהסוכה, משא"כ אם אינו בר חיובא כלל מותר להוציאו מהסוכה.

[ולחאמור דישן מקיים מצוה, אם הלך לישן לפני סוכות, ובדעתו להמשיך לישן בסוכה וישן שם, תיאסר בהנאה מפאת קיום המצוה. וכן אם ירדו גשמים וכיסו הסוכה וציווה דבשעה יפסיקו הגשמים שיורידו הכסוי, יש להוריד הכסוי דהרי גם ישן מבטל מצות עשה].

ג. ישן חשיב בר חיובא

וכי תימא דגם ישן מקרי אינו בר חיובא, [נ"ה]. ואם כן ודאי דשכור כלוט לא גרע מישן, ואם כן יהא מותר להוציאו מהסוכה.

אך יש להוכיח דחשיב בר חיובא, דהנה חזינן דלדעת הרא"ש (הלכות קטנות הל' ציצית סי' א') לענין ציצית, אם הוה כסות המיוחדת ליום, חייבת גם בלילה, אם כן הישן עם טליתו בלילה, לא יברך עליה בבוקר, דגם בלילה היה חייב ולא היה באמצע זמן פטור.

ותיקשי דעכ"פ הא כשאדם ישן הוה פטור ממצוות, נמצא דהיה באמצע הפסק זמן דפטור, ואם כן גם להרא"ש חייב לברך בבוקר. אלא על כרחך צריך לומר דישן מקרי בר חיובא.

[ובפרי יצחק (להגרי"י בלאזער וצ"ל ח"א סי' ה') כתב דישן אינו מקיים מצות תפילין, ומשום הכי ליכא איסור היסח הדעת, ולהאמור צריך עיון].

לקחו בטעות הסיר של הטשולנט

עובדא הוה שעל הכירה שאינה גרופה היה תבשיל לצורך סעודה שניה של שבת, והנה הוא נמצא בסעודה ראשונה בליל שבת, ובטעות הביאו לשולחן תבשיל זה המיועד למחר והניחוהו על השולחן.

א. באינה גרופה לא מהני גם בדעתו להחזיר

הנה להחזירו עכשיו לכירה, אף אם נימא דחשיבא דעתו לחזור כיון שהיה בטעות, ומקילינן לעת הצורך בהניח על השולחן ודעתו לחזור, כמו שכתב בביאור הלכה (סי' רנ"ג סעי' ב' ד"ה ודעתו), אך כל זה בגרופה אבל באינה גרופה אסור להחזיר אף כשדעתו כן.

[אך עצם הדין דלקיחה בטעות חשיבא דעתו לחזור, תיקשי דהרי לקחה שלא על מנת להחזיר, אך יש לדון דנהי דבטעה וחשב שאוכלים זאת בלילה, בזה אולי לא מבטלינן לקיחתו, אך כאן כל לקיחתו היתה שחשב שזה סיר אחר, אולי עדיף. ועיין בכל זה במנחת שלמה, הובא באורחות שבת (ח"א סי' ב' ס"ק מ"ח). והנה בחוט שני (שבת ח"ב פרק כ"ז סעי' א') נקט דאף בנפלה מעצמה על גבי קרקע מיתסרא, אך הא על גבי קרקע לית דינא ודיינא דשם לא מהני דעתו לחזור והנידון רק על ספסל. ועיין בתשובות טעם הצבי (סי' ח').]

ב. לכאורה יברך שנית

ינהדר לנידון דידן, בגוונא דאסור להחזירה ואם כן מחליט לאוכלו בלילה, האם יברך עליה, שהרי בשעה שבירך המוציא לא חשב על זה, דהרי יודע שעומד לאכול רק למחרת.

ואע"ג דאיתא ברמ"א (סי' קע"ז סעי' ה') דאם הביאו לאדם דורון באמצע הסעודה אינו מברך עליו, דסתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה.

אמנם הכא גרע, דהרי זה כמו מי שנמצא בסעודה של בשר וחושב על מאכל שהוא חלבי ונתברר שאינו כן, דלכאורה צריך לברך על המאכל. [נ"ה]. היינו דלא רק שאינו עולה בדעתו לאוכלו, אלא כוונתו שלא לאוכלו].

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן זינגרייז זצוק"ל

פרשת כי תבוא תכלה שנה וקללותיה

הדרך להינצל מהקללות – 'זיעשו כולם אגודה אחת'

[ב] ואפשר לבאר שהטעם שהחטאים שנעשו בזמן בית שני חמורים מהחטאים שנעשו בזמן בית ראשון, שהרי נאמר בפרשת אחרי מות 'השוכן אתם בתוך טומאתם', ואמרו חז"ל ביומא (נו), (ב) 'אפילו בשעת שהן טמאים שכינה עמהם', ולכן אע"פ שבזמן בית ראשון כלל ישראל חטאו רח"ל בחטאים נוראים נתגלה קצם, אך בבית שני שחטאו בשנאת חנם, דבר זה סילק את השראת השכינה בישראל, ולכן לא נתגלה קצם.

ויסוד הדברים מבואר גם בדברי המשך חכמה פרשת בשלח (יד, כט) שהקשה מדוע דווקא על הים היה הקטרוג ש'הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז', הלא כבר כשהיו ישראל במצרים הייתה שייכת טענה זו ולמה רק עתה התעוררו מלאכי השרת לקטרג. וביאר שכוונתו שכל שכינה ציבור בשלום אע"פ שחוטאים בשאר חטאים עדיין הקב"ה עושה להם ניסים, אולם כשיש מחלוקת אינם ראויים לנס, וכדאיתא בירושלמי בפאה (פ"א ה"א) 'דורו של דוד כולם צדיקים היו, וע"י שהיו בהם דלטורין היו נופלים במלחמה וכו', אבל דורו של אחאב, עובדי עבודה זרה היו, וע"י שלא היו בהם דלטורין היו יורדים למלחמה ומנצחים', ולכן במצרים שהיו בשלום וכו' לניסים, אך על הים הייתה מחלוקת ביניהם ולכן שרו של ים קטרג ועי"ש בדבריו.

ועל דרך זה יש לבאר שהקללות הראשונות שבאו לכלל ישראל בזמן בית ראשון כשהיו באחדות זכו שלאחר מכן יהיו להם ניסים ויחזרו לארץ ישראל ושוב יבנו את בית המקדש כבתחילה, אך התוכחה של המשנה תורה היא על מה שכלל ישראל חטאו בשנאת חנם, וכדי לצאת מתוך הגלות חייבים 'שיעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלב שלם'.

ובאמת שהדברים מבוארים במדרש תנחומא פ' נצבים (ס"ד) 'אתם נצבים היום. מה היום פעמים מאפיל, פעמים מאיר, אף אתם אע"פ שאפילה לכם הקב"ה עתיד להאיר לכם אור עולם, שנאמר והיה לך ה' לאור עולם (ישעיה ס, יט), אימתי כשתהיו כולכם אגודה אחת, שנאמר 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום', בנוהג שבעולם אם נוטל אדם אגודה של קנים שמא יכול לשברם בבית אחת, ואילו נוטל אחת אחת אפי' תינוק יכול ומשברם, וכן אתה מוצא שאין ישראל נגאלים עד שיהיו אגודה אחת, שנאמר וכו', כשהן אגודים מקבלין פני שכינה, עכ"ל.

ומפורש שהתיקון שיביא את הגאולה הוא רק כשיהיו כולם אגודה אחת, שהרי לא שייך לקבל פני שכינה כשכלל ישראל אינם אגודים, ולזאת קוראים בפרשת הקללות קודם ראש השנה כדי

קללות שבפרשת כי תבוא כנגד הגלות האחרונה

[א] בפרשת השבוע קוראים את הקללות שנאמרו במשנה תורה, ואמרו חז"ל במגילה (לא, ב) כדי שתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, וברמב"ן באור החיים ועוד מפרשים עמדו על ההבדל שבין התוכחות שבפרשת בחוקתי לתוכחות שבפרשת כי תבוא, ומצאנו כמה חומרות בקללות שבפרשת כי תבוא יותר ממה שנאמרו בקללות שבפרשת בחוקתי, א. מבחינת הקללות עצמם שיש בכי תבוא צ"ח קללות ואילו בפ' בחוקתי יש מ"ט קללות בלבד, ב. שבפרשת בחוקתי מסיים הכתוב בדברי נחמה ותקווה, ואילו בפרשת כי תבוא לא נזכר עניין זה [ונתבאר העניין בארוכה במקו"א בס"ד].

ובאמת שכבר עמדו בזה חז"ל (זוהר חדש ח"א ע"ג ע"א/צ"ז ע"א) וז"ל 'רשב"י אול ליה וערק למדברא דלוד ואתגניז בחד מערתא הוא ור"א בריה, אתרחיש לון ניסא ונפק להו חד חרובא וחד מעיינא דמייא וכו'. יומא חד הוו חכימייא בבי מדרשא שואלין ואמרין, קללות שבתורת כהנים אינן כנגד בית ראשון. קללות שבמשנה תורה כנגד בית שני וגלות אחרון. בקללות שבתורת כהנים אית בהו הבטחות וחביבו דקב"ה לישראל דכתיב וזכרתי את בריתי יעקב וגו' וכתוב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם. קללות שבמשנה תורה לית בהו הבטחות ולית בהו נחמה כלל כמא דכתיב בקללות קדמאין וכו'.

ולהלן שם מובא מעשה נפלא איך ששלח ר' יוסי ב"ר יהודה פתקא ע"י יונה לרשב"י, ואליהו בא אצל רשב"י ואמר 'כך אמר קב"ה, בקללות קדמאין אית ל"ב קראי וכלהו לקביל שבילי דאורייתא, בקללות בתראי אית בהו נ"ג קראי לקביל פרשיין ואורחין דאורייתא. בגלות קדמא דבית ראשון עברו ישראל אינן שבילין סתימין דסתרא, אתגלי חובייהו ואתגלי קיצא דילהון ונחמתא ואבטחותא דילהון. בגלות בתראה דבית שני עברו ישראל ג"ן פרשיות אורחין דאתגליין אסתים חובייהו ואסתים קיצייהו ולא כתיב בהו הבטחות ונחמות'.

והעניין בזה על דרך מה שאמרו ביומא (ט, ב) 'ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם', שחטאי כלל ישראל בחורבן בית שני היו חמורים יותר ולכן גם עונשם חמור יותר, וידוע מה שאמרו חז"ל (שם) שבית ראשון חרב מפני שעברו על ג' עבירות חמורות, ובית שני חרב מפני שהיתה בהם שנאת חנם, וחמורה היא שנאת חנם יותר מג' עבירות חמורות, וזהו העניין שהקללות שבפרשת כי תבוא חמורות יותר וכמבואר ברמב"ן (ויקרא כו, טז)

לעורר את ישראל לשוב אל ה', ולהיעשות אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם.

ויש להוסיף מה שנתבאר במקו"א משו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תשס"ט) שהשואל שאלו מדוע הקללות שבפרשת כי תבוא אינן מסתיימות בדברי נחמה, וכתב ליישב לו בכמה אופנים, באחד מהם תירץ שבאמת גם פרשת כי תבוא מסתיימת בדבר טוב שפרשת נצבים היא המשך לפרשת כי תבוא ושם נאמרו בסופה נחמות דכתיב והיה כי יבואו עליך וגו' ושבבת עד וגו' ושב ה' אלוקיך וגו'.

ולפמשנ"ת שהקללות שבפרשת כי תבוא הן כנגד חורבן בית השני שחטאו בשנאת חנים, א"כ התיקון הוא 'אתם נצבים היום כולכם' ע"י שייעשו כולם אגודה אחת כדברי התנחומא, והתיקון הזה של 'אגודה אחת' הוא בתנאי שכולם עושים רצונו של מקום אז יש מעלה של אגודה אחת [וכמשנ"ת בכמה דוכתי] ובכך ניצולים מהקללות.

ישמחו השמים ותגל הארץ – כי בא כי בא לשפוט הארץ

ג] והנה עומדים אנו סמוך ליום הדין הנורא, ובמוצאי שבת קודש מתחילים באמירת הסליחות, ובוודאי שיום הדין מביא את האדם לידי חיל ורעדה, ואפילו מלאכי מעלה אותם 'חיל ורעדה' כמו שאומרים ב'ונתנה תוקף'.

אולם דוד המלך ע"ה בתהילים (פרק צו) מלמד אותנו שכאשר יום הדין מגיע זהו זמן שמחה, כמו שנאמר 'ישמחו השמים ותגל הארץ, ירעם הים ומלאו. יעלו שדי וכל אשר בו אז ירננו כל עצי יער. לפני ה' כי בא כי בא לשפוט הארץ וגו', ולכאורה אינו מבואר שמחה זו מה עושה, הרי יום הדין הוא יום נורא ומי יצדק לפניך בדין'.

ובערוך לנר בספרו מנחת עני (עמ' תע"ח) עמד במה שנאמר בתהילים (פ' נא) 'למנצח מזמור לדוד. בבוא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע. חנני אלוקים כחסדך כרב רחמיך מוחה פשעי וגו', ואמרו חז"ל במדרש תהלים (שם) 'זהו שאמר הכתוב מות וחיים ביד לשון (משלי יח כא), לשונו של אדם מביאו לחיי העולם הבא, מי גרם לדוד לבא לעולם הבא, פיו שאמר חטאתי, ולכאורה תמוה שא"כ מדוע נאמר 'מזמור לדוד', הא 'קינה לדוד' צריך לומר שבא אליו נתן הנביא והוכיחו על מעשה בת שבע.

וביאר שהשמחה היא על מה שעוררו נתן הנביא לשוב בתשובה, וע"י כך זכה ל'כבסני מעוני ומחטאתי טהרני', ולכן נאמר 'מזמור לדוד' [ובדומה לזה איתא באלשיך הק' שם], ובדרך זו ביאר את השמחה בכך שיום הדין בא, שכיון שיום הדין מביא את כלל ישראל לשוב אל ה' ולגלות את כבוד ה' יתברך בעולם לפיכך 'ישמחו השמים ותגל הארץ וגו', ודו"ק.

מלכויות – יראת ה' טהורה

ד] והנה ביערות דבש (ח"ב דרוש א) כתב ש'עשרת ימי תשובה הן כנגד י' דברות, דבור 'אנכי יום ראשון דר"ה, ולכך תוקעים בשופר

להמליך מלך, כמו שכתב ר' סעדיה גאון, כי זו היא מצות אנכי, לקבל מלכות שמים ולהמליכו בכל העולם גדול וקטן. ויום ב' דר"ה נגד 'לא יהיה לך', כי בחוץ לארץ היושבים תחת השרים ומזלות, יושבי חו"ל, הם חוגגים יום השני וכו' והואיל ואנכי ולא יהיה לך בדבור אחד נאמרו, לכך שני ימים של ראש השנה כיומא אריכתא וקדושה אחת הם כי הם כדבר אחד, והואיל ודיבור אחרון ודיבור ראשון שייכי אהדדי כמו שכתבתי [למעלה כתב: 'כי כל הרודף אחר תאוות וחמדת הזמן של שוא סופו לשכוח את השם מכל וכל ואין אלהים לנגד עיניו' (עיין שהארץ בזה)], לכך יום הכפורים וראש השנה שייכים אחד לשני וכו' ע"ש בכל דבריו הנפלאים.

והדרך להמליך את הקב"ה בעולם היא רק ע"י שמקבלים אנו על עצמינו עול מלכות שמים לפחד מהדר גאון ה' יתברך ולשוב בתשובה שלימה מכל חטאינו, לפי שעבודת התשובה בראש השנה שהוא חלק מעשרת ימי תשובה היא תשובה מתוך המלכת ה' יתברך עלינו.

והנה אמרו חז"ל (בזוה"ק בהקדמה יא, ב) שבמצות יראת ה' יש שתי יראות שאינם כדבעי ואינם עיקר היראה, ויש יראה אחת שהיא העיקר, שאם היראה משום שחושש מעונש לו או לבניו וממונו 'אשתכח יראה דאיהו דחיל לקוב"ה לא שוי לעקרא' [אין עיקרה של יראה זו מפני יראת השם], ואם חושש מהעונש של הגהנם ועולם הבא גם זו אין עיקרה יראת השם, אך 'רא"ה דאיהו עקרא, למדחל בר נש למאריה בגין דאיהו רב ושלטי עקרא ושרשא דכל עלמין וכלא קמיה כלא חשיבין' וכו' עכ"ד.

וראה ברוח חיים אבות (א, ג) על המשנה 'אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס', שביאר הכוונה ע"פ דברי חז"ל הנ"ל, שהנה אם יבוא מלך גדול לעיר ויבקש כוס מים כולם ירצו להביא לו ויתפארו בכך שהם נתנו למלך מים, ואע"פ שאינו מלכם ואינם חוששים ממנו או מצפים ממנו לגמול, ואם יבוא לעיר שוטר קטן ויבקש משהו, מיד יתנו לו מפחד וחשש מהשוטר, ואם אדם שמפרנסו יבקש מים, בוודאי ירוץ לתת לו אפילו הוא פחות שבפחותים.

ומעתה כשיצטרפו שלושת הדברים, א. שהוא מלך גדול ועצום, ב. שהוא המלך במדינה ויכול הוא להעניש והכל יישק על פיו, ג. והוא זן ומפרנס אותנו בכל עת הרי בוודאי שיגדלו האהבה והיראה לעשות מיד את רצונו בשלימות. וזוהי כוונת הזוהר שעיקר היראה הוא 'למדחל בגין דאיהו רב ושלטי עיקרא ושרש דכל עלמין', איהו רב - גדלו וכבודו, ושלטי - שיש לו שליטה וכוח לענוש ולנקום ומלכותו בכל משלה, ועיקרא ושרשא דכל עלמין - רצונו לומר עיקר מלכות כל העולמות תלוי ברצונו וחי העולמים המחיי' אותם בכל רגע, וע"ש עוד בכל דבריו הנפלאים.

ונראה שזהו עומק היראה אשר אנו צריכים להכין את נפשותינו קודם יום הדין, ובאופן כזה ניתן לבוא ליום הדין להמליך את הקב"ה עלינו ועל כל העולם.

לע"נ
מרת רעכיל ב"ר שמואל בנימין ע"ה

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 293
אלול תשפ"א

לקראת חג הסוכות נפתח בס"ד

קו חדש לשאלות בעניני הכשרות של הסוכה ובו כמה אפשרויות:

- א. מענה לשאלות מעשיות שיש לך בסוכתך**
- ב. להזמין לומדי השיעורים כשיש לך מה להחכים אותם**
- ג. להזמין מומחה לראות את הסוכה**

בנוסף, כמידי שנה נערוך בעז"ה מדידות של סכך פסול שמכסה על הסוכה, ומציאת פתרונות להכשרת סוכות קטנות

הכל ב"קו הסוכות"

05832-833-25

האם צריך צוה"פ בתוך תעלה שהוציאה את הישוב

יחד עם ההתחדשות וההתרחבות בס"ד לנושא כשרות הסוכות, ממשיכים כל הזמן את הפעילות הגדולה בנושא העירובים ברחבי הארץ, ומגלים בהם דברים חדשים שצריכים ללמד את האחראים לשים לב אליהם. אחד מהמקומות שהיינו בתקופה זו, בישוב במרכז הארץ, שהאחראי התעורר לשאלה מעניינת. בתוך הישוב עוברת תעלה מים רחבה ועמוקה, רחבה יותר משלשה מטרים, והיא גם עמוקה כשני מטרים, והיא עוברת מצד לצד. והנה העירוב שעשה מתחבר לצד אחד של התעלה, וממשיך מצד שני של התעלה, ואילו בתוך התעלה אין שום סגירה של מחיצה או צורת הפתח, לא בתחילתה בכניסה לעיר, ולא בסופה, א"כ העירוב אינו שלם, האם העירוב כשר בצורה כזו.

אמרנו לאחראי שצריך לבוא ולראות איך נראית התעלה, כיון שיש כל מיני סוגי תעלות, וקשה להגיד את כל הפרטים שיש בהם. [עיקר הבעיה

תעלה שעוברת בכיר עם גדרות משני הצדדים

בתעלות שעוברות בתוך העיר, שיש מקום כלשהו בתוך העיר שהתעלה אינה עמוקה, או שדפנותיה אינן בשיעור מחיצה כגון שהשיפוע אינו כמו תל המתלקט, ואז העיר פרוצה אל התעלה, והתעלה פרוצה החוצה למקום האסור]. קבענו זמן והגענו למקום, ראינו מיד שמדובר בתעלה

מסודרת, עם יציקת בטון ישרה משני הצדדים, וגם גדר חזקה מעל גדוניה שלא יפלו לתוכה, בדקנו בכמה מקומות וראינו שכך היא לכל רוחב הישוב. ואמרנו לו שאין לו שום בעיה מהתעלה. האחראי הראה לנו שבצד אחד היא נכנסת תחת הקרקע וממשיכה תחת העיר, ואינו יודע היכן היא יוצאת. ובצד שני לאחר העיר יש כעת עבודות והתעלה יוצאת לכביש, האם בכל זאת אין בעיה לעירוב. אבל בכל זאת במקרה זה העירוב הינו כשר, ואין בעיה שהתעלה אינה סגורה בתוכה, משום שבאמת התעלה עצמה פרוצה ואסורה בטלטול, אבל העיר אינה פרוצה לתעלה, ויוצא כביכול העירוב מחולק לשני חלקים שנמצאים משני צידי התעלה, [ומצינו כעין זה בהלכה, באמת המים עמוקה י' ועוברת בחצר באופן שהיא עמוקה י' טפחים, וכן אמת המים שבין שתי חצרות]. ומ"מ שני החלקים מחוברים ע"י הגשרים שעוברים מעל התעלה. והגשרים עצמם אינם צריכים תיקון כלשהו, כי משני הצדדים הם בתוך עירוב של הישוב, ואינם פרוצים לתעלה כי גם בגשרים יש גדרות, וא"כ גם הם מחולקים מהתעלה במחיצה, ואין שום פירצה אל תעלה האסורה.

עשרות אברכים בלימוד הלכות סוכה למעשה

בס"ד בשבוע זה התחילו עשרות אברכים ת"ח לעסוק בלימוד הלכות סוכה הלכה למעשה, במסגרת השיעורים החדשה שע"י "מוקד העירוב".

במסגרת זו יש דבר מיוחד, שלא מדובר רק ללימוד הלכות, אלא לתרגם אותם למעשה, לדעת לבדוק את הסוכה אם היא כשרה. בשבוע זה קיבלנו הרבה תגובות טובות בענין זה מכמה ת"ח, שראו את הלימוד הזה כדבר נחוץ מאוד. ובאמת שיש הרבה סוכות עם

לימוד הלכות סוכה עם הנהגה ופרקטיקה

שאלות חמורות מאוד, ולפעמים דבר צדדי כביכול, שאינו ממחיצות הסוכה, יכול לפסול אותה, או להביא אותה למחלוקת פוסקים.

ביום שישי האחרון סמוך לשבת הגיע אלינו אברך וביקש שיש לו שאלה דחופה. הזמן היה קרוב לשבת, והיו עוד דברים שצריכים לסדר בעירוב השכונתי, אבל הוא ביקש בכל זאת לעיין בשאלה, כיון שהוא גר מחוץ לעיר והגיע לשבת. השאלה הייתה בהלכות סוכה, יש לו סוכה בבית בקצה החדר כנהוג, אורך הסוכה כרוחב החדר, ורוחב הסוכה כמטר וחצי ס"מ, אלא שבצד אחד [דרום] יש דלת לחדר הסמוך [שכאמור בגליון הקודם הדלת אינה מחיצה לסוכה, אלא רק להאריך את הסוכה], ובצד האמצעי [מזרח] יש חלון עם סורגים שמתחיל בגובה נמוך [שגם בסורגים יש דעות שאינם מחיצה שלימה אלא מחיצת לבד, ואינם כשרים לעיקר הדופן ז']. אבל במקרה זה הדלת אינה לכל רוחב הסוכה, אלא יש בפינה קיר באורך שבעים ס"מ שהם ז' טפחים לכל הדעות, וכן החלון מתחיל כשבעים ס"מ אחרי הפינה, וא"כ יש לו בפינה ז' על ז' טפחים קיר ממש, ונראה שהסוכה כשרה ומהודרת.

דוד שמש בתוך המרפסת פסל את הסוכה

אלא שהתעוררה לו שאלה קטנה, שיש בפינה הזו דוד שמש [יש דירות שהדוד נמצא בתוך הדיירה], וא"כ תחת הדוד אי אפשר לקיים מצוות סוכה, כיון שיש בו ד' על ד' טפחים סכך פסול, האם זה מגרע את כשרות הדפנות. והנה לאחר עיון במקרה זה נראה שיש כאן בעיה חמורה, כיון שהמקום שתחת הדוד פסול, כי יש מעליו סכך פסול בשטח יותר מד' על ד' טפחים, א"כ השטח הזה אינו סוכה, וכדי להכשיר את הסוכה צריך לומר דין "דופן עקומה" שכביכול הדופן מתעקמת והסוכה מתחילה אחרי הדוד, יוצא ששתי הקירות הסמוכות לדוד אינם גודרים כצורתם, אלא גודרים את הפינה בסוכה בצורה הפוכה, וא"כ אין לסוכה שתי מחיצות כהלכתן, כלומר אם הכותל הדרומי נמשך עד סוף הדוד, יוצא שהכותל המזרחי אינו גודר את הסוכה. וכן אם הכותל המזרחי נמשך פנימה עד סוף הדוד, יוצא שהכותל הדרומי אינו מחיצה לחלק הקרוב לחלון, שבו אין שתי דפנות כהלכתן. (ראה שירטוט).

במקרה זה יש בעיה לתקן את הסוכה, כי את הדלת אינו רוצה לאטום לכל החג. הפתרון שיעשה להעמיד דופן כשרה בחלון [שאינה רק לבד]. עדיין הקטע שלפני הדוד, בחלק הפנימי של החדר, בסמוך לדלת, אינו כשר, כי אינו כנגד מחיצות הסוכה. [וי"א שיהיה בו דין פסל היוצא מן הסוכה, וי"א שגם דין פסל אינו מתייר במקום שאינו כנגד הדפנות]. ויש להאריך ואכמ"ל. הנה זה אחד מהמקרים ששינוי קטן גורם בעיה חמורה. ובשביל דברים אלו אנו מקיימים את השיעורים, שידעו לשים לב לכל ההלכות האלו.

לאור בקשת רבים שלא הסתדר להגיע לשיעורי הסוכות, יהיה ניתן לקבל הקלטות עם שרטוטים

מדרשו של האדמו"ר, פעמים רבות מגיעים ליציאה מחוץ לתחום, ללא שימת לב. יש אנשים שהולכים בימים אלו מרחק של שעה ויותר, וצריך לבדוק כל מקרה לגופו האם אין בו איסור יציאה מחוץ לתחום. כידוע שיעור התחום אינו גדול כלל, אלא הוא כקילומטר אחד בלבד, [960 מטר לשיעור רח"ג, וכ-1150 מטר לשיעור חזו"א], מרחק שאדם בזמניו הולך בכרבע שעה ואפילו פחות. אלא שבתוך העיר מותר ללכת אפילו מרחק גדול, כי כל העיר כד' אמות היא, כלפי מי ששבת בתוכה. ולכן בימים כתיקונם שאדם נמצא בתוך עירו, אינו נתקל בדינים אלו, אבל צריך לשים לב במקרים שיוצא מהעיר או מהישוב, ששיעור התחום קרוב מאוד. כמו כן יש ערים שמחולקות באמצע בגלל מרחק בין שכונות, שאפילו אם המרחק ביניהם הוא רק קמ"א אמה [68 / 81 מטר], כבר צריך לחשב עד היכן מותר ללכת, ואפילו בתוך השכונה יתכן שאסור להגיע אל הקצה שלה.

דבר נוסף שאנשים מדמים בטעות בין איסור טלטול לאיסור התחום, וכיון שבי"ט מותרים לטלטל כל דבר שיש בו צורך, חושבים שיכולים ללכת לטיול רחוק מהעיר, ואין הגבלה בי"ט. אבל זו טעות, חלק גדול מדיני תחום כתובים במסכת ביצה בדין יו"ט, וכך כתב השו"ע בסוף הלכות תחומין, שאיסור התחום נוהג גם בי"ט. ויש לשים לב ולברר גם בנוגע להליכה בימי ראש השנה והחג.

חישוב התחום לרב שהולך לדרוש בשבת שובה

בימים האחרונים הגיע רב מאחת הערים הגדולות, וסיפר שהוא רגיל ללכת לדרשת שבת שובה אל הישובים הסמוכים, וכן יש בעלי תשובה שגרים בישובים ובקיבוצים אחרים שבאים אל עירו, ושאלתו האם אפשר למצוא לכך דרך היתר. מדדנו את המרחק וגילינו שמדובר ביותר משני קילומטרים, כך שבמבט פשוט לא ניתן להגיע אפילו עם עירוב תחומין.

כי העירוב אינו מתיר אלא שני תחומים בלבד, ע"י שמגדיר את מקום האדם במקום שהניח את העירוב, ואז יש לו אלפיים אמה לכל רוח. אבל אם זה יותר משני תחומים, לא יועיל גם הנחת עירוב. אבל לאחר

שמדובר בצורך גדול, חיפשנו אם יש דרך להתיר זאת. ואכן לאחר חישוב שיטות שונות, מצאנו שלדעת כמה פוסקים חשובים ניתן לעשות ריבוע לעיר הגדולה יחד עם עוד ישוב סמוך, ואז תחום העיר יגדל כל כך, עד כדי שיהיה מותר ללכת את כל המרחק ההוא, ואפילו ללא צורך בהנחת עירוב תחומין.

הפתרון הזה הוא מיוחד לאותה עיר, וגם אינו מוסכם לכל הפוסקים, בכל מקרה לגופו יש לדון עליו בנפרד, האם מותר ללכת או שמא אסור. חישובים אלו צריכים להיעשות ע"י מומחים בהלכות אלו, שכבר עשו זאת פעמים רבות, ויודעים לשים לב מה צריך לחשב ומה אפשר לחבר, ואין לדמות מקרה אחד לחברו ללא מדידה מיוחדת לאותו מקום.

התחום מוגבל בתוך העיר נתיבות

מקום נוסף שעסקנו בו בימים אלו, בחישוב התחום בתוך העיר נתיבות, על פי בקשת הרבנים מהקהילה החרדית. מכיון שבשנים האחרונות החלו לבנות שכונות חדשות בעיר, אך הן אינן צמודות לעיר, ויש מרחק יותר מקמ"א אמה בין השכונות לעיר, שכאמור זה מרחק קטן יחסית, וא"כ השכונה נחשבת בפני עצמה, ומי שגר בה צריך למדוד אלפיים מקצה השכונה שלו, וא"כ יוצא שיהיה אסור להם לבוא אל בית הכנסת של הקהילה, למרות שמדובר בהליכה של כעשרים דקות בלבד.

במקרה זה מדובר בציבור אברכים, שלמרות שהרבנות עושה עירוב להקיף את העיר יחד עם השכונות, אינם רוצים להסתמך על כך, כפי שהורו להם הרבנים שבכל עירוב עירוני מצוי קולות גדולות בכשרות המחיצות וצורות הפתח, שלא ראוי להסתמך עליהם, ובפרט שהעירוב כולל קטע מכביש 25, שלהרבה פוסקים יש בו דין רשות הרבים מהתורה ואי אפשר להכניס אותו בעירוב של צורות הפתח, ובמיוחד לבני ספרד שהשו"ע החמיר בזה יותר, ולכן אין השכונה מתחברת לעיר, ואברכים שגרים שם נמצאים בבעיה. אחד מהרבנים הגיע במיוחד לבני ברק, ועסק איתנו בחישוב כל פרטי ההלכה עם כל השיטות, ולאחר שבררנו היטב את מצב הבניה המתקדמת ומצב האיכלוס, ואת הצורות השונות בריבוע העיר, הגענו למסקנה שיש חלק מסוים מהקהילה שאינו בתוך התחום של תושבי השכונה החדשה, ויש חלק שנשאר בספק. הדברים והחישובים עם המפות נמסרו לרבנים בקהילה, והם הכריעו כיצד ראוי לבני הקהילה לנהוג בדבר זה, ופרסמו את הנהגה הנכונה לבני קהילתם, עד היכן מותרים ללכת בתוך העיר.

אך למעשה אמרנו לו שעדיף שיעשה צורת הפתח בתוך התעלה בתחילת העיר ובסופה, כיון שבמקרה זה יש אפשרות קלה לכך, ויש בזה תועלת למקרה שיקרה פירצה מהעיר לתעלה, שהוא דבר שיכול להיות כגון כאשר אדם שגר סמוך ישפץ את החצר ואת הקיר, ואפילו רק יעשה גג שבולט על קירות התעלה [שמתבטל דין גוד אסיק כמ"ש בשו"ע סי' שמ"ה סט"ז], או שהעיריה תעשה ניקוז חדש בתוך העיר אל התעלה ויפרצו את הדפנות, וכיון שהוא לא בודק ולא רואה את כל אורך התעלה, יש מקום לחוש שלא יבחין בכך. וע"י עשיית צורת הפתח, לא תהיה בעיה, כיון שגם התעלה סגורה בכניסתה ויציאתה. [במקרה כזה יש לדון אם יכול להעמיד בתעלה לחיים שגובהם מטר בלבד, או צריך יותר מכך, משום שבחורף המים יכסו את גובה הלח. וע"י במשנ"ב סי' שמ"ה ס"ק מ' שמים צלולים לא מבטלים את המחיצה].

דרך אגב התברר שהעירוב נפסל בגלל מחיצה תלויה

תוך כדי שעמדנו בקצה התעלה לדון היכן להעמיד את העמודים בתוכה, שמנו לב לבעיה קטנה בגדר של העיר המתחברת אל התעלה מלמעלה, כלומר הגדר של העירוב, שיש בה קטע שהגדר מתחילה בגובה יותר משלושים ס"מ, כלומר מחיצה תלויה למעלה מג' טפחים, ואין דינה כמחיצה. מיד מדדנו מה אורך החלק התלוי, והתברר שהוא באורך חמשה מטרים. זאת אומרת יותר מ' אמות לשיעור רח"ג, שהיא פוסלת את כל

העירוב. אמר האחראי כמה טוב שבאנו לראות כיצד להחמיר בענין התעלה, כי ע"ז מצאנו דבר דחוף לתיקון כל העירוב.

החסרון בקשירת חוט נמוך

דבר נוסף שהפתיע את הבודקים שנקראו לבדוק מתחם של ישיבה, בשביל משפחה שקיבלה להשתמש בו, והיה ידוע שיש עירוב שעשו במיוחד למתחם, והמשפחה באה בשאלה האם יכולים לסמוך על העירוב, או שמא אינו מספיק טוב. אמרנו להם שבהתחלה כשעשו אותו התייעצו עם המוקד, והוא נעשה כהלכה, אבל הדברים יכולים להשתנות וצריך לבדוק אותו, בפרט שהישיבה לא נמצאת בשבת, א"כ אין מישהו שאחראי לשבת זו. המשפחה ביקשה שניסע לשם לבדוק, ואכן הופתענו לראות שבכמה מקומות קשרו חוט נמוך, מסוג פשוט, ולא השתמשו בעמודים הגדולים שהותקנו לעירוב, בגלל שאחד מהם התעקם, ובאחד היה כנראה ענפים שהיה קשה להם לגזום ולתחזק את העירוב בצורה המקצועית.

יש לציין מה החיסרון בקשירת חוט נמוך, משום שאם בחור שאינו מכיר את חשיבות העירוב, יעבור וימשוך בו בלי הרבה כוונה, או שירצה לצאת לחורשה ויתקע בחוט והוא יקרע, הרי העירוב יפסל באמצע שבת, ויהיה מכשול לכל המשתמשים. ובמיוחד במקומות שיש ילדים שדרכם להתעסק בכל מה שהם מוצאים, בודאי החשש גדול שהעירוב יפסל בלי שידעו מכך.

האם חייבים לבדוק את העירוב באותו שבוע

אבל בנוסף למצב הזה, שלפחות באותו זמן זה היה כשר, היה מקום אחד שגם זה לא היה, באחת מצורות הפתח נפלו על החוט כמה ענפים מהעץ הגדול שנמצא בסמוך, והחוט ירד עד קרוב לקרקע במצב שאינו כשר כלל. הודענו על כך למשפחה, והם ביקשו שנתקן את העירוב, נחתוך את הענפים שנפלו ונקשור את החוט כראוי, כיון שכאשר הם יבואו ביום שישי לא יהיה להם כלים המתאימים לצורך כך. דבר זה מלמד אותנו, שאין אפשרות להסתמך על עירוב ללא שיש מישהו אחראי לבדוקו באותו שבוע, למרות שיש בעיות שאינן מצויות, אבל יש הרבה סוגי בעיות שבסה"כ הבעיות מצויות מאוד. לכן חייבים לבדוק ולהיערך לכך שיצטרכו לתקן, ולא לסמוך סתם שיש עירוב ולפעמים מגיעים לידי מכשול גדול רח"ל.

לקראת ההגים יש לעזור על יציאה מתחום שבת ויו"ט

לקראת ימי החגים של חודש תשרי, שבהם יש הרבה אנשים שהולכים מרחקים גדולים על מנת להתפלל בבתי כנסת רחוקים, לשמש בעלי תפילה או בעלי תקיעה וכדומה, וכן בשביל להתפלל בישיבה או בבית

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת כי תבא

מעטים מול רבים

היתה נפגמת תכליתם של החיים, משום שאילו אנחנו היינו הרוב - להיות יהודי היה דבר קל מדי, ולא הגענו לעולם הזה כדי לחיות חיים קלים. תכליתנו בעולם היא לעמוד בנסיון, והקב"ה אומר לנו, "כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט מִכָּל הָעַמִּים" (דברים ז, ז) - אתם המעטים, כדי שתוכלו להילחם בהמוני הגויים - וזוהי הצלחתכם.

זהו שמצווה אותנו התורה, "לא תהיה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעָה..." אַחֲרֵי רַבִּים לְהֵטֵת" (שמות כג, ב) - פשוטו של מקרא הוא, שאין להיגרר אחרי אנשים הנוהגים שלא כשורה, רק משום שהם הרבים. זהו הנסיון הגדול - שלא להיכנע להמוני הגויים, לאידיאלים שלהם, לאופנות, לסגנונות, ולמגמות שלהם. אין לנו שום עסק עמם! יש לנו את החיים שלנו, את הגדולה שלנו! כמובן שאנחנו מקפידים לנהוג בחביבות ובנימוס כלפי כל אדם, גם כלפי הגויים. דברינו כאן אמורים כלפי הרגשה של סימפטיה, של קשר, ושל רגשי קורבה לאידיאלים של האומות.

זהו הנסיון הגדול של העולם הזה. אנו חיים בעולם שבו יש כנסיות בכל פינה; בכל עיר, גם הקטנה ביותר יש מכללה. אתאיזם, חומרנות, ואידאלים כוזבים, מקיפים אותנו מכל עבר. אנחנו כמו אי קטן של אמת בתוך ים של שקר, ים שגליו העצומים מתנפצים בעוצמה על האי הקטן הזה. השאלה היא, האם בעוד הגלים עולים במהירות על החוף, בעודם שואגים בשצף קצף, נצליח לשמור על עצמנו לבל נירטב מהם, או שמא נכנע ח"ו? האם נושפע מהם או שנצליח לשמור על גאוותנו ודבקותנו באמת של האידיאלים של התורה? זהו הנסיון הניצב בפנינו במשך כל ההיסטוריה שלנו, ובו צריכים אנו לעמוד. כמותם האדירה של מתנגדינו, היא ההזדמנות שלנו להשיג גדולה!

הסגידה לאילים

כך היו פני הדברים מתחילת הווייתנו. בימי קדם, רובם המוחלט של אומות העולם היו עובדי אלילים. האם אתם סבורים שהיה זה קל עבור עם ישראל לעמוד בפני נסיון זה? בימינו הדבר נראה קל, אולם אפילו כיום, שהעבודה זרה נדחתה על ידי רוב האנושות, מי שחי בחלקים מסוימים של דרום-מזרח אסיה, יהיה קשה לשכנעו שאין ממש בעבודה זרה. אפילו באמריקה, רואים אנו ל"ע כל כך הרבה נערים ונערות יהודיים שנלכדו רח"ל ברשתם של דתות מהמזרח הרחוק, שהן עבודה זרה ממש. וזה קורה כאן בארה"ב,

תפקידם של גויי הארץ

בפרשתנו ישנו פסוק בו כתובים מילים שהן מן הנהדרות ביותר שנכתבו אי פעם כלפי עם ישראל. "וְהָאֶמְיָרָךְ הַיּוֹם" - ה' רומם אותנו, "לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה" - להיות האוצר המיוחד שלו. ועל מי הוא מרומם ומנשא אותנו? על כולם! "וּלְתַתָּךְ עֲלִיּוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה" (דברים כו, יח-יט).

עלינו לשים לב לסופו של הפסוק, "אשר עשה" - לכאורה מילים אלו מיותרות הן; וכי לא היתה התורה יכולה לכתוב רק, "ולתתך עליון על כל הגוים"? מדוע יש צורך לסיים, "אשר עשה", הלא בוודאי שה' הוא זה שעשה אותם, וכי מי עוד עשה את הגויים אם לא ה'?

התשובה היא, ש"אשר עשה" אין פירושו רק שהוא ברא אותם. בלשון הכתוב, "עשה" פירושו שעשה את הדבר **לצורך מסוים**. גויי הארץ נבראו עם תפקיד מסוים, והוא, לספק עבור עם ישראל את ההזדמנות לגדול ולהצליח למלא את תכליתנו בעולם. תכליתו של פסוק זה אינו רק למנות את שבחיו של העם הנבחר, אלא כוונתו לבאר לנו כיצד נוכל להישאר העם הנבחר. כיצד נוכל להשיג את אותו "לתתך עליון על כל הגוים". סודה של גדולה זו היא "הגויים אשר עשה" - לתכלית זו.

אימפריה יהודית

מיליארדי הגויים החיים במרחבי כדור הארץ - האסקימואים, האירים, האמריקאים וכל השאר, נבראו כולם למטרה אחת ויחידה - כדי שיהיו לנו הזדמנויות בלתי מוגבלות לרומם את עצמנו. לתתנו עליון על כל הגוים אשר עשה למטרה זו. שהרי באמת יש קושיא גדולה - מדוע ישנם עמים רבים כל כך בעולם? מהי מטרתם של מיליארדי הגויים שנבראו? הרי אחרי הכל, **אנחנו** עם ה'; אנחנו היינו אמורים להיות האימפריה הגדולה בעולם! היו צריכים להיות מיליארדי יהודים, ולגויים כמעט אין מקום בעולם הזה, מלבד לשמש לנו כשמשים. אנחנו זקוקים לכבאים ולשוטרים ולעובדי תברואה, ולעוד עבודות חשובות; אולם זה לבד אינו מצריך מספר כה גדול של גויים.

מעטים מול רבים

התשובה לכך היא, שרוממותנו וגדולתנו באה **דוקא** מכך שהגויים הם כה רבים. אם כלל ישראל היו הרבים, הרי שבכך

ישראל ילעג למו

זה היה העולם בו חי עם ישראל; עולם שבו כולם האמינו בעבודה זרה באופן מוחלט. שקר, כאשר מאמצים אותו אנשים רבים, קשה מאוד וכמעט בלתי אפשרי לעמוד בפניו. אצל הגויים זה לא היה אפילו ספק; לדידם, רק אדם מטורף יתעלם מאמת, מההבנה הפשוטה כיצד העולם פועל. והנה, מגיע עם, המעט מכל העמים, שמצפים ממנו להתעלם מהכל. ולא רק להתעלם אלא ללעוג לעולם כולו.

מה שאנו למדים כעת הוא, שהקב"ה תכנן מראש את הדברים באופן זה. וכך אומרים לנו חז"ל (סנהדרין סד, א) בביאור תכליתו של היצר הרע של עבודה זרה, "כלום יתבתי לן אלא לקבולי ביה אגרא" - עבודה זרה הושמה בעולם הזה למען תכלית אחת ויחידה - כדי שנעמוד בפני הנסיון שהיא מציבה לנו, ונקבל על כך שכר.

עלינו ללמוד היטב את המילים הללו של אנשי כנסת הגדולה - כח הפיתוי של עבודה זרה נוצר ע"י הקב"ה בתור הזמנות לעם ישראל להשיג שכר. הכח ללחום בדעות הכוזבות הקיימות בעולם, הינו אחד הכוחות האדירים ביותר של עם ישראל. אם היותנו יהודים לא היתה כרוכה בקשיים, לא היינו ראויים כל כך להערכה, וכמו שאמרו חכמינו (אבות ה, כג), "לפום צערא אגרא" - ככל שהדבר קשה יותר, כך מקבלים עליו שכר רב יותר.

ההתנגדות!

חשוב מאוד שנבין, שנסיון העבודה זרה היה רק תחילתה של משימת ההתנגדות לעולם שהוטלה על עם ישראל. בכל דור ודור עומדים עלינו לפטם את שכלינו בטיפשות ובהבלים, ותפקידנו הוא להפנות אליהם את הגב, וללעוג לשקרים של העולם שבחוץ. אין זה משנה כמה אנשים מסבירים לנו שאנחנו טועים - לא נזוז מעמדתנו אפילו כמלא נימה. כל דתות השקר, כל עובדי האלילים, כל האידיאלים השקריים - הומניות וסוציאליזם וכל שאר פילוסופיות השקר; כל מדעי השקר והתעבות והחומרניות; כל אלה הם נסיונותיהם של ההמונים לגבור על ה"מעט מכל העמים".

כעת אנו מבינים מדוע יש עבודה זרה בעולם, מדוע ישנן עוד דתות בעולם, מדוע קיימת תיאורית האבולוציה, מדוע ישנה כל כך הרבה טיפשות ורוע המתפשטים בעולם. "אלא לקבולי ביה אגרא" - תכליתם היא אך ורק כדי להוות עבורנו הזמנות לשכר ולגדולה. כאשר יהודי מסוגל להפנות את גבו לכל אלילי השקר, כאשר הוא מצליח לומר שכולם הם אפס ואין; הוא מכנה אותם "אלילים" - מלשון "אֵל" - שאין בהם כלום. כולם הם אלילים של כלום; ספורט זה כלום, האוניברסיטאות הם כלום, "בידור" זה כלום, העיתונים הם כלום. על ידי עמידה איתנה כנגד האימפריות האדירות המקיפות אותך מכל עבר, האידיאלים הכוזבים והתרבויות המנסות לפתות אותך, אם למרות הכל אתה עומד ומכריז בגאון: "אני לא מעוניין! לא משנה מה אומר העולם, אני מכריז שה' אחד!" - זוהי גדולתו של עם ישראל!

במקום בו קיימת התנגדות חזקה לעבודה זרה, על אחת כמה וכמה גדול היה הלחץ בימי קדם, כאשר כולם האמינו באלילים!

הבה ננסה לדמיין איך היו נראים חייו של יהודי בימים ההם; הוא עמד לבדו כנגד עולם אדיר. הנסיון של עבודה זרה היה אחד מהקשים ביותר שעבר עם ישראל! התעמולה שהפיצו אומות העולם היתה מוחצת! לא כל כך קשה להבין זאת. נניח שמלבד היהדות היתה קיימת רק דת אחת בלבד בעולם - דת עבודת אלילים. דמיינו לעצמכם שאתם חיים בתוך תרבות, שבה העולם כולו סוגד לאלילים. צפון, דרום, מזרח, מערב - בכל מקום בעולם, אנשים עובדים עבודה זרה. ולא רק שהם עובדים אותם, אלא הם עושים זאת עם "ברען" והתלהבות.

סובלנות לאלילו של השני

יש לזכור, שהם לא זלזלו זה באליליו של זה; כולם הבינו שאליל אחד מתמחה בתחום זה, ואילו חבירו מתמחה בתחום שני. אל אלילים מסוימים היו מגיעים כדי להתרפאות ממחלות; אחרים התמחו בסיוע לנצחון במלחמה. היו גם אלילים של מסחר, שהיו מסייעים לאדם עם פרנסתו.

מאמיניהם של אלילים אלו היו מספרים הרבה סיפורים! מכל עבר היו גויים שהעידו נאמנה אודות הסיוע שקיבלו מאליליהם. "אני יכול להוכיח לך את כחו של האליל" היה מצהיר הכומר, "יש באמתחתי עשרות סיפורים אותנטיים של אנשים שבאו ובקשו עזרה מהאליל הזה, והוא סייע להם". כולם דיברו אודות חשוכי הילדים אשר הגיעו למקדשו של אליל הפוריות, הקריבו לו קרבן, וכתוצאה מכך זכו לפרי בטן. אדם אחר תיאר כיצד היתה לו בעיה רצינית בשדותיו, אשר לא הניבו פירות. כל מה שהיה עליו לעשות זה להשתחוות לאליל פלוני, ובאותה שנה צמחו לו יכול משובח ביותר.

הקתולים הפתיים

אפילו בימינו, ישנו מקום בצרפת, אליו עולים לרגל נוצרים קתוליים בעלי דמיון, והם חוזרים משם מלאים ב"עדויות" אינספור. אדם אחד שסבל מדלקת חריפה ברגליו, והרופאים נואשו מלהצילם, וקבעו שיש צורך לכורתם, הגיע לאותו מקום כשהוא הולך עם קביים, וברגע שהגיע לשם והשתחוה לצלם - נעלמה הדלקת, והיום הוא הולך כאחד האדם, מבלי שיש לו אפילו צליעה קלה ביותר.

בעל דמיון נוסף טוען שהוא סבל מטרשת נפוצה, והוא נידון על ידי הרופאים למוות תוך שנים ספורות. הוא החליט לגשת אל כומר בכיר אחד המתגורר בעיר פילדלפיה, שבירך אותו, ואכן, תוך זמן קצר, הוא שכח שהוא היה אי פעם חולה.

סיפורים כגון אלו קיימים לאין מספר, והם כתובים עם שמו וכתובתו של גיבור הסיפור. בכל העולם כולו מסתובבים שקרנים הטוענים שהעבודה זרה סייעה להם להתעשר. ככה זה כאשר הדת דומיננטית; קשה מאוד לעמוד בפני התעמולה השקרתית המופצת על ידי מאמיני העבודה זרה.

באמונתם. כאשר מוחמד המשוגע - כך מכנה אותו הרמב"ם - הופיע על במת ההיסטוריה, הוא היה מטורף כל כך עד שלא היה יכול לתאר לעצמו שיהיה מי שיחלוק עליו. הוא הניף את חרבו ואמר, "מי שמרושע מספיק כדי לחלוק עלי, עליו להיות מושמד". והוא החל במלאכה מיד, מבלי להמתין לדינו של האלקים. הוא הבטיח שהם יושמדו באש ובחרב, והוא סיפק את שניהם גם יחד. עם כמה שהוא היה מגוחך, הקב"ה נתן לו הצלחה גדולה ביותר, הצלחה היוצאת מגדר הרגיל!

לפתע קמה והיתה דת האסלאם - מיליונים רבים של אנשים שעמדו וטענו בלהט שהאמת אתם. והדת הזו התפשטה כאש בשדה קוצים; בתוך זמן קצר, ה"אני מאמין" של מוחמד כבש את צפון אפריקה. חסידיו של מוחמד השתלטו על ספרד ועל כל האימפריה הביזנטית. הם שטפו את טורקיה וכל המזרח התיכון; חלקים משמעותיים של אירופה גם כן הפכו להיות אסלאמיים. הם כבשו את יון, ואפילו חלקים מסוימים של הונגריה של היום היתה שייכת לטורקיה. עד היום קיימים מסגדים בסופיה, עיר הבירה של בולגריה. ואז הם התפשטו למזרח הרחוק, לפקיסטן ולעוד מקומות רבים.

כיצד יתכן שאדם אחד, בלתי שפוי בדעתו, הצליח לעשות כל כך הרבה? כיצד הצליחו שתי דתות השקר לכבוש את העולם בצורה שכזו? התשובה היא שזה נעשה עבורנו, "הגויים אשר עשה" פירושו שה' עשה הכל בשבילנו. הקב"ה שלח אותם כדי לנסות אותנו, משום שטבע המיעוט הוא להתרשם מגודלו העצום של הרוב, והיהודים עלולים לחשוב, "אם הקב"ה נותן להם נצחונות מוחצים כל כך, והם ממשיכים להתפשט, אולי יש בהם משהו?" היתה זו משימה קשה ביותר עבור המיעוט הקטן לעמוד בעקביות כנגד רוב אדיר שכזה.

שוטים בני-זמננו

גם בימינו, ניצבים אנחנו בפני אותם האתגרים, המנסים לתעתע בנו ולהוליכנו שולל. היצר הרע הוא שונה, אולם זהו אותו האתגר של עמידה בפני הרוב. בימינו, העולם כולו צועק: "אבולוציה, אבולוציה, אבולוציה" - שומעים את זה בכל מקום אליו פונים. האמת היא שהאבולוציה היא השטות הגדולה ביותר - היא מטורפת עד כדי גיחוך.

אחד מרבותי אמר שבימים עברו אנשים היו חכמים יותר מבימינו, ולכן לא היתה ליצר הרע היכולת למכור להם את תיאורית האבולוציה המטופשת. אולם היום, העולם הפך לאווילי, ולכן היצר הרע יכול להטיף להם תיאוריות טיפשיות, שכל אחת מהם אוויליות יותר מקודמתה. אף על פי כן, ההמונים, הגויים אשר עשה, מצליחים לגרום בלבול אצל החלשים שבינינו.

ישנו רק מקור אחד לכוחו של היצר הרע, והוא, מספרם הרב של תומכיו, לעומת מספרם המועט של מתנגדיו, מה שהופך את משימת ההתנגדות לדעותיו לקשה ביותר. מכל עבר ישנה המולה חזקה, כאילו זהו דבר פשוט, עובדה

מי מוביל בסקרים?

גדולתנו בנאמנותנו! היותנו המעט מכל העמים הינה הזדמנות להפגין את נאמנותנו לה'. כח האופי שלנו גדל כאשר אנו עומדים בפני פיתויים של ההמונים; על ידי אמירת "לא!" אנחנו מפתחים בקרבנו כח התנגדות נצחי. כאשר אדם מוכרח להילחם כנגד הציבור, הוא משיג חוסן ועוצמה, והוא לומד כיצד להיות לוחם. אדם אינו נעשה "לוחם" על ידי לימוד אומניות הלחימה, אלא על ידי עמידה בפני השידולים שמציבים בפנינו הגויים. כך יהודים נעשים חזקים! כך אנו משיגים גדולה!

פעם נערך סקר בקרב אנשים מדתות שונות, שגילה שיהודים אורתודוקסיים הם עמידים בפני לחצים, יותר משאר אנשים. האמת היא שזהו הגיון פשוט - יהודים אורתודוקסיים עשויים לעמוד בפני לחצים של דעת הקהל, משום שהם מורגלים לומר "לא" להמונים; אחרת הם לא היו אורתודוקסיים. אנחנו מקום ראשון בסקרים משום שהיהודי מורגל שמזלזלים בו, ואם הוא מסוגל לשמור על עקרונותיו - זה מחזק אותו; זה מה שמעלה אותו להיות "עליון על כל הגויים".

בצל הפעמונים

במשך שנים רבות, חלק גדול מיהדות העולם חי תחת צלו של הצלב; בכל מקום אליו פנית, ראית כנסיות וכמרים; מכל עבר נשמעו תדיר פעמוני הכנסייה. גם בארה"ב, בעבר היית רואה כנסיות ופעמונים בכל פינה.

הנוצרים קיבלו חיזוק לאמונתם מהתפשטותה המהירה של דתם. תוך פרק זמן קצר, הנצרות התקבלה בכל אירופה. אני אומר התקבלה, אולם זה לא מדויק - הנצרות נכפתה עליהם. המלכים קיבלו את הנצרות, ואז הם הוציאו צו שמעתה והלאה, כל נתיני הממלכה הינם בני הדת החדשה - אחרת... מכל המקום, הנצרות התפשטה במהירות.

אין זה משנה כמה טיפשית היתה הדת הזו באמת, אנשים נאחזו באמונתם בעקשנות. פעם הייתי עד למחזה, שבו נציג של כת מסוימת הציע עלון לגוי שהלך ברחוב, אולם הגוי סירב ואמר בגאווה: "אני נוצרי! יש לי דת משל עצמי!" כך הם היו - כולם, והעובדה שהיה מספר כה רב שלהם, נתנה לנצרות תדמית עוצמתית ביותר.

כעת ננסה לדמיין יהודי החי באירופה העתיקה. יהודי המתגורר באיטליה או בספרד או בכל מקום אחר, אשר ניצב בפני ה"גויים אשר עשה", המוני בני האדם שברא הקב"ה. כולם הצביעו בביטחון לעבר דתם וטענו: "ראו באיזו מהירות היא התפשטה; העולם כולו מקבל אותה. האין אתם רואים בכך אות וסימן שהאלקים נמצא בצד שלנו, ושנחנו דת האמת?!"

עומדים בפני הג'יהאד

כך היו פני הדברים גם בארצות האסלאם. היהודים שחיו בארצות אלו גם כן עמדו בפני המוני אנשים המשולהבים

כל אחד יכול ללמוד את דבריהם ולראות שעולם השתגע, פשוט השתגע. אין לנו אלא לפתוח את העיניים. כל בר דעת רואה את האמת שב"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ".

העולם שלנו מלא בחכמה! מלא בתכנון! לא תתכן מציאות של תכנון בטעות! כל חלק וחלק של הבריאה, גם החלקים הקטנים ביותר, מעידים על חכמת הבריאה, "מלאה הארץ קנין" - קנין פירושו עדות שאתה הוא זה שברא את הכל! הבריאה כולה מעידה שהיא נבראה בחכמה!

ללעוס אמונה

עצרו ליד דוכן הפירות והירקות והתבוננו - מדוע העגבניות הן אדומות רק כאשר הן מבשילות, ולפני כן הן ירוקות? האם אי פעם חשבתם על כך? זה לבד מהווה את הסתירה הגדולה ביותר לאבולוציה. כיצד אירע הדבר, שטרם בישולה של העגבניה, יש לה צבע ירוק המסייע לה להסתתר בין העלים? כביכול היא אומרת, "אל תסתכלו עלי - אני לא מוכנה לאכילה". ואז, כאשר העגבניה מגיעה לכדי בשלות ומוכנה לאכילה, היא מקבלת צבע אדום בוהק ובולט, ומכריזה: "קטפו אותי עכשיו!"

גם תפוחים! הם מקבלים את צבעם האדום רק כאשר הם בשלים. ולא רק שהם הופכים לאדומים, הם גם נושרים מעצמם מהעץ. מדוע הם נושרים? שישארו תלויים כך לעד! מי אמר להם ליפול בדיוק כאשר הם נעשים מתוקים? מי שינגוס בתפוח אדום ומתוק, יבין לבד שהאבולוציה היא שקר. ככל שאתה ממשיך ללעוס, אתה קונה עוד ועוד אמונה. מדוע ישנם גרעינים בתוך הפרי? מי הניח אותם שם? כל גרעין מכיל מיליון חלקיקי מידע שונים, המורים כיצד להצמיח עץ מגרעין זה. מיליון חלקיקי מידע בתוך גרעין אחד! ובכל פרי וירק יש גרעינים! דוכן הפירות מפרץ אם כן את כל שקריהם של אומות העולם!

לא אכפת לי!

בימינו, מי שמסוגל להתעלם מכל המוני בני דת האבולוציה, לשמור על בהירות המחשבה, ולהישאר מאמין - זהו הישג גדול! אתה אומר לעולם: "לא אכפת לי מה אתם אומרים! לא אכפת לי כמה רבים אתם! לא אכפת לי כמה גדולים הם האוניברסיטאות שלם! אני עומד איתן ואומר: בראשית ברא אלקים - ה' ברא את כל העולם יש מאין".

לכך נוצרה האבולוציה, לכן הכניס הקב"ה את התיאוריה האווילית הזו אל תוך ראשו של דארווין, כדי שאנחנו נלעג לה! זהו נסיון, שנלמד ללעוג במקום להתעלף. כאשר יהודי מצליח ללחום כנגד העולם ולומר "לא!" - זוהי גדולה אמיתית. וככל שקשה יותר ללחום כנגד כל הטיפשות של האבולוציה, כל השטויות של המכללות והספריות והמעבדות - כך אנחנו נעשים גדולים יותר.

מוסכמת! האבולוציה נחשבת כיום להסבר המדעי הסטנדרטי בכל מקום! אין זה משנה אם זה נכון או לא - זוהי העבודה זרה החדשה של העולם.

"ביולוגיה מולקולרית" דמיונית

מישהו פעם הראה לי ספר העוסק בתחום הנקרא "ביולוגיה מולקולרית"; הוא הפנה את תשומת לבי לכך שהאינדקס של הספר כלל **ששת אלפים ערכים, ובשנים בלבד** מתוכם הוזכרה המילה "אבולוציה". דבר זה לא מנע ממחבר הספר לכתוב בהקדמתו, "אחת ממטרותיה של ביולוגיה מולקולרית היא ללמד את עיקרון האבולוציה".

בספר כולו, כמעט ולא מוזכרת תיאוריה זו - רק פעמיים מתוך ששת אלפים, וגם בשתי מקומות אלו, לא מובאת שום הוכחה לאבולוציה, אלא כתוב רק "הדבר התפתח". כיצד זה יכול היה להתפתח? אין זה משנה, כי זה שקר. זוהי תורתם של אומות העולם - תורת שקר על לשונם. מדובר בדמיון ותו לא. לחשוב שחידק התפתח והפך לבן אדם - זהו דבר מטורף עד כדי גיחוך! ומה שמדהים זה שאין להם במה לגבות את דבריהם. כיצד זה קרה? "באופן הדרגתי מאוד". חידק הפך לבן אדם בהדרגתיות...

אלו הם סיפורי בדוותות. בצורה הפשוטה ביותר של דבר חי חייבים להיות רשומים לכל הפחות **טריליון** פיסות מידע. האם אתם מבינים את משמעותו של המספר טריליון? זה יותר ממספר האותיות הקיימות בספריה הגדולה ביותר בעולם. לא ספרים; **אותיות!** וכל אחת מפיסות המידע הללו היא חיונית. טריליון פיסות מידע חיוניות קיימות בצורה הפשוטה ביותר של חיים! כיצד אם כן יתכן שחתיכת ברזל או נחושת, או אטום של חמצן, יהפכו ליצור חי?

הם מנסים להתחמק מהשאלה, כי אין להם עליה תשובה. הם אומרים, "באיזה שהוא אופן, איננו יודעים כיצד, הופיעו החיים". למרות שבמעבדות הם מנסים ככל יכולתם למצוא דרכים להוכיח שזה קורה - אין להם שום הוכחות. ומה הם מנסים לעשות עכשיו? הם מבזבזים מיליוני דולרים על מעבדות חלל שתחקור את כוכבי הלכת הרחוקים. נאס"א [סוכנות החלל של ארה"ב] עסוקים מאוד בלבזבז את הכסף שעבדת עליו קשה. הם מחפשים אולי יש חיים אי שם, במקומות שונים בהם יצורים חיים התפתחו לבד. הם מבזבזים את כספנו כדי להוכיח את האבולוציה; והם לעולם לא ימצאו שום דבר.

מדענים אוויליים

כמובן שתמיד ישנם "ראיות" חדשות שהתגלו, ואלו מוצגות לראווה על גבי העמוד הראשון של העיתון. אלא שבשבוע הבא, כבר לא יזכירו את ה"ראיות" הללו. הן נשכחו. מה קרה? מישהו בא והראה להם שהיתה להם טעות. כל הדבר הזה הוא אווילי ביותר, אולם מכיון שאנשים רבים כל כך מחזיקים בתיאוריה זו, כולם ממשיכים לנהור אחרי העבודה זרה החדשה.

הבל הבלים

עלינו ללעוג לכל האידיאלים והתיאוריות הללו; הכל הבל הבלים. כך מלמד אותנו שלמה המלך במגילת קהלת, שכל תכליתה היא ללמדנו כי, "הַבֵּל הַבָּלִים אֲמַר קִהְלֵת הַבֵּל הַבָּלִים הַכֹּל הַבֵּל". מטרתה של מגילת קהלת אחת היא: להבהיל ולבטל את ההשקפות והאידיאלים של העולם שבחוץ, המייחס חשיבות לדברים הבלתי חשובים.

כל האידיאלים של העולם הגדול - בידור, ספורט, כסף - התרבות כולה היא הבל הבלים. על כן, בעוד העולם עסוק בלבוז לנו על היותנו מיושנים ולא מעודכנים - כל זה אינו משפיע עלינו, ולו במעט. כל מיליארדי האנשים החיים בעולם הזה, לא יצליחו להזיז אותנו כמלא נימה מדרך התורה וההשקפותיה. דבר לא יחליש אותנו! חס ושלום!

ומהי תוצאת עמידתם האיתנה של כלל ישראל כנגד העולם? הקב"ה מבטיח לנו ששכרנו על כך יהיה, "לתתך עליון על כל גויי הארץ" - 'אם אתם תרוממו אותי מעל כל דבר אחר' אומר לנו השי"ת, 'אני ארומם אתכם לעד'.

יסוד גדול זה למדנו בדברי הגמרא במסכת חגיגה (ג, א), "אֵת ה' הָאֱמֻנָה הַיּוֹם וְהַיּוֹם הָאֱמֻנָה הַיּוֹם" (דברים כו, יז-יח), אמר להם הקב"ה לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם. אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (דברים ו, ד) ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר וּמִי כְעֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ (דברי הימים א יז, כא)."

תפילין דמרי עלמא

כך היא הסתכלותו של השי"ת כלפינו, "אתם עמי היחיד בעולם". לא זו בלבד שכך אומר הקב"ה, אלא זהו עקרון יסודי כל כך בדעתו, עד כי פסוק זה כתוב בתפילין שמניח בורא העולם. כך אומרת הגמרא בברכות (ו, א), שהקב"ה מניח תפילין. כמובן שהדברים אינם כפשוטן אלא הם משל, אולם גם כמשל זהו דבר עצום, ובוודאי יש כאן לימוד גדול בשבילנו. חז"ל מתארים במשל את הקב"ה כמי שמניח תפילין על זרועו ועל ראשו! הדבר מבהיל על הרעיון!

הגמרא ממשיכה ושואלת "הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בה" - מה כתוב בתפילין של ה'? בתפילין שלנו אנחנו יודעים מה כתוב, "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד". כל בן ישראל לומד לומר פסוק זה ברגע שהוא מתחיל לדבר, כאשר אביו מלמדו מילים אלו, והן ממשיכות ללוות אותו במשך כל חייו. בכל יום, בוקר וערב, הוא מצהיר "שמע ישראל", עד זקנה ושיבה. ואז, גם על ערש דווי, מילותיו האחרונות הן "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

ה"אני מאמין" של עם ישראל

על כל יהודי להשתדל לזכור זאת. אף אחד לא יחיה לעד, ויום יגיע ויהיה על האדם לחטוף, בכוחותיו האחרונים, את המילים הללו "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". הקדושים שנרצחו בידיהם של הרשעים הארורים ימש"ו אמרו את המילים הללו קודם שנדחסו אל תוך תאי הגזים. "שמע ישראל" היה על שפתיים של אלו שנשרפו על מוקד האינקוויזיציה, ושל אותם קדושים שנרצחו על ידי הרומאים. הצדיקים הנשגבים ביותר ועובדי הכפים העניים ביותר, כל יהודי ויהודיה באשר הם, מצהירים לעצמם ולכל העומדים לצדם בשעת יציאת הנשמה, שכל מה שמעניין אותנו וחשוב לנו הוא "ה' אחד". כך יוצאת נשמתו של היהודי, משום שזהו אבן היסוד של חייו.

מי שנזדמן לו להיות במחיצתו של אדם ברגעיו האחרונים ל"ע, עליו לנצל את הרגעים הגדולים הללו ולפנות אליו ולומר לו: "ר' איד! אמור אחרי שמע ישראל!". למרבה הצער, ישנם אנשים העומדים ומביטים ביקרם המשיב את נשמתו לבוראו, ואינם אומרים מילה, ובכך הם מאבדים לריק הזדמנות שלא תחזור. עליהם לנצל את ההזדמנות הזו ולומר לקרובם: "אמור אחרי: שמע ישראל!" מי שנפטר באופן זה, הרי זה כמי שנהרג על קידוש ה', הוא אינו נפטר לשווא. כל יצור חי עתיד לעבור מן העולם, אולם פטירתו של יהודי אינה פטירה בעלמא, פטירתו מתרחשת מתוך להט של קדושה ותפארת, מתוך הכרזה של "ה' אחד". כל מעיינינו נתונים רק אליו יתברך, כל מחשבותינו עליו בלבד. לכן פסוק זה מונח בתפילין שלנו.

ה"אני מאמין" של הקב"ה

כעת נשוב לשאלת הגמרא, "הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בה?" עונה הגמרא: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". כשם שאנחנו מכריזים "ה' אחד!", כך הוא מכריז "ישראל אחד!" וכאשר ריבוננו של עולם מכריז שאנחנו גוי אחד בארץ, כוונתו יתברך היא למשמעות המלאה והשלמה של הדברים. יש כאן מושג אינסופי; פירוש הדבר הוא, שישנו עם אחד בלבד בעולם הזה ובעולם הבא! אנחנו העם הנבחר והמרומם לעד ולנצח נצחים.

פסוק זה הוא לב לבם של עקרונות התורה, ולכן עלינו לעשות מאמץ עילאי להיות ראויים למעלה זו. "וְלִתְתֶּךָ עֲלֶיךָ עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה" - ה' ברא את הגויים לתכלית זו, שנהיה עליון עליהם לעולם ועד, ושאף פעם לא נרד למדרגתם.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שיערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

בוראיך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה", ומפרשת הגמרא ש"שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ - אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה".

כולנו נצטער על אובדן ההזדמנות לקבל שכר על ידי התגברות על פיתוייהם של גויי הארץ. "אי אי אי! כעת אנחנו הרוב - כולנו מכירים באמת. אה, הימים הטובים ההם! כמה טוב היה להיות יהודי בימים ההם, להילחם כנגד האנושות כולה ולקבל שכר רב כל כך! כעת כולם מסכימים אתנו! אין לנו שכר על כך". יהיה שכר, אך לא שכר רב.

איזה דבר מועיל הוא להיות יהודי, ללחום כנגד האנושות ולקבל על כך שכר רב כל כך. בימים הטובים ההם, היינו יכולים ללכת ברחוב ולשמוע מישהו קורא לעברנו: "יהודי מלוכלך!" או! איזו הצלחה זו היתה! גם אם מישהו היה נותן לך מיליון דולר, אין זה מתקרב לערכו של השכר שנקבל על קריאה זו.

פעם, לפני שנים רבות, עמדתי בפני רחוב. באותם הימים, לא היה מקובל לגדל זקן. בימינו, רבים מהגויים גם כן מגדלים זקן, ובכללם כל מיני "יושבי קרנות", אולם באותם ימים לא היה זה מקובל. עמדתי והמתנתי לאוטובוס, והנה מעברו השני של הכביש מישהו החל לצעוק עלי: "משיגינער! משיגינער!" יש כאן הזדמנות - ללעוג להם בפנים. הצחוק הזה מחזק אותנו.

האוצר הנצחי

ההמונים צועקים עלינו מכל עבר. ה"ניו יורק טיימס", האוניברסיטאות, כולם מזלזלים ביהודים. הם הצליחו לגייס לשורותיהם גם יהודים חילוניים כדי לנסות ולהמעיט מערכם של היהודים היראים והשלמים. ואנחנו אומרים "ברוך ה'!" כעת אנחנו המיעוט שבתוך המיעוט, מה שאומר שיהיה לנו שכר בתוך שכר. זו הזדמנות אדירה לעמוד חזק יציב. זוהי גדולתו של עם ישראל.

גדולה זו עומדת לעולמי עד, בעולם הזה ובעולם הבא. לא רק שאנחנו עליונים בעולם הזה, אלא אנו נושאים עמנו לעולם הבא את השלמות שקנינו כאן בעולם הזה. וככל שהאדם מכיר יותר את מטרתם של הגויים אשר עשה, ככל שהוא לועג להם יותר, כך יוכל להנות מהשכר של עולם הבא. משום שכאשר אנו חיים את חיינו באופן הנכון בעולם הזה, אנו משיגים שלמות הדעת, המאפשרת לנו להנות יותר מהאושר של העולם הבא. וזהו הרי התכלית של הכל - "להיות לו לעם סגולה". "אתם האוצר שלי", אומר הקב"ה, וכמו אדם המייקר את הזהב והיהלומים שברשותו, כך מייקר אותנו הקב"ה, והוא ימשיך לשמור עלינו, לעד ולנצח נצחים, בזה ובבא.

שבת שלום ומבורך!

חכמה ושטויות בגויים

שמעתי פעם מאדם גדול - וזהו יסוד חשוב ביותר - שאמר כך: "עלינו לדעת שיש גם הרבה שטות בגויים". שכלם מלא בשטויות! ספריהם גדושים בהבלים! הרוב הוא שקר.

לעולם לא נכנע למושגים ולאדיאלים שלהם, לשעשועים ול"תרבות הפנאי" שלהם. אין זה מספיק להיות חרדים כלפי חוץ ולהקפיד על קלה כבחמורה, ובו בזמן להרגיש נחיתות במובן מסוים. לא ולא! נישאר תמיד "עליון" על כל הגויים אשר עשה", משום שלתכלית זו ברא אותם הבורא יתברך - כדי שנילחם בהם ונסרב להיכנע להשפעתם. זהו תפקידם של שכנינו הנכרים; הם מרוממים ומגדלים אותנו בכך שהם מזכירים לנו את תפקידנו ההיסטורי, להיות במלחמה תמידית כנגד רוח הזמן, כנגד הנסיונות, וכנגד היצר הרע.

גדולה מתוך הקושי

עם ישראל פורח ומשגשג היום משום שאנחנו מנצלים בצורה הנכונה את הכלי הזה ששמו "הגויים אשר עשה" - העמים שמסביבנו הם המביאים לנו את גדולתנו. אמנם זה לא קל; הם מנסים ככל יכולתם לגרום לנו להיכשל, לגרום לנו להתמזג בתוך תרבות הגויים. הם מנסים עוד ועוד, ולמרות הכל אנחנו כאן. בארה"ב ישנם שש מאות תלמודי תורה ובתי יעקב! בכל מקום יש ישיבות! בשכונות מסוימות ניתן לראות אך ורק יהודים שומרי תורה ומצוות, כן ירבו! משפחות ברוכות ילדים הולכים ומתרבים ב"ה! ארץ ישראל מלאה ביהודים החרדים לדבר ה'! החילונים משתוללים מרוב קנאה כאשר הם רואים כיצד החרדים מתרבים, ובהתאם לכך גם מצביעיהם! כל הפוליטיקאים מנסים לקנות את קולות החרדים בארץ ישראל. כך גם בארה"ב! היהודים מתרבים ומתפשטים לכל עבר - בורו פארק, פלאטבוש, מונסי, לייקווד, וכן עוד מקומות - ברוך ה'!

לפום צערא אגרא! כל הקשיים הללו נוצרו למען מטרה אחת ויחידה: כדי לתקן את דרכינו ולזכות אותנו, לעזור לנו לקנות את הגדולה הבאה רק מתוך הקושי. ברוך ה'! עליכם לדעת שיום אחד אנחנו נהיה הרוב, ואז נהיה העליונים אף בעניי הגויים. ואנחנו נצטער על כך; אנחנו נתגעגע להזדמנות של לפום צערא אגרא שאבדה לנו. כולם יסכימו אתנו אז, כך שהשכר שנקבל לא יהיה רב כל כך.

ימים אשר אין בהם חפץ

כיצד נרגיש באותם ימים, בימות המשיח, כאשר כולם יכירו בצדקת דרכו של עם ישראל, אשר יהפוך להיות "הרב מבין העמים"? התשובה לכך נמצאת בגמרא במסכת שבת (קנא, ב). הגמרא דורשת את הפסוק (קהלת יב, א) "וזכור את

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

חננו מאתך דעה בינה והשכל - דעה למעלה מדעת, כי **דעת** (בברכה זו) היא המשותפת לכל בני אדם שאינם שוטים, אבל **דעה** היא מדרגת ידיעה ברורה וחושית, והכנסת המושג אל פנימיות הלב וההרגשים. גדולה דעה (ברכות לג, א). **בינה** היא ההשתמש בידיעה להבין מתוכה ידיעה שניה או לברר הידיעה ולהכניסה אל הלב בתורת דעה. **השכל** הוא הנהגת המעשים על פי השכל, כמו שנאמר (ש"א יח, יד) ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וכמו שנאמר (תהלים קיא, י) שכל טוב לכל עושיהם ונאמר (יהושע א, ח) כ' אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל.

אף על פי שכל השלשה הללו צריכים ליגיעת האדם לקנותם, מכל מקום אינם באים אלא בגזרתו של מקום ברוך הוא, ולכן יש להתפלל שהוא יחננו בהם, ומדגישים וחנונו מאתך.

ומפני מה צריכים אנו לפורטם, ולמה אין די לבקשה כללית? מפני אשר מבואר בספר חובות הלבבות (חשבון הנפש, חשבון יח): ולא הודעתך בצרכי להעיר אותך עליהם, אלא שארגיש בגודל חסרוני אליך ובטחוני בך, עכ"ל.

הבקשה הזאת היא תחלת הבקשות מברכת החול, והיא גם היותר נחוצה מכל הבקשות, כי היא הצורך היותר יסודי מכל רכי האדם. בלעדו הריהו פחות אף מבהמה, כמאמרם ז"ל (תנא דבי אליהו רבה פ"ו, ויקרא רבה א, טו) תלמיד חכם שאין בו דעה בהמה טובה הימנו, ובירושלמי (ברכות ה, ב) אם אין דעה תפלה מנין. והוא גם ההצלחה הכי גדולה, כי בהרבות הדעת הריהו נתקדש כבית המקדש, כמאמרם ז"ל (ברכות לג, א) כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו.

והדעת היא השכר לעולם הבא, כמו שאמרו ז"ל (שם יז, א) בעולם הבא... צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, וביאר הרמב"ם (תשובה ח, ב) כלומר דעת **שידעו שבגללה** זכו לחיי העולם הבא מצויה עמה ויהא העטרה שלהם.

ברוך אתה ה' חונן הדעת - כי דעת משמשת שם כולל לכל מעלות השכל, החל משלילת השגעון עד פסגת מעלת הידיעה האמיתית.

אמרו ז"ל (מגילה יז, ב) בטעם סדר הברכות, מה ראו לומר תשובה אחר בינה, דכתיב (ישעיה ו, י) ולבבו יבין

ושב ורפא לו. והורונו בזה כי תועלת ותכלית הבינה היא להביא האדם לידי תשובה, וכמאמרם ז"ל (ברכות יז, א) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, ולמדים מזה כמה נואלו האנשים שיש להם חכמה (אפילו בתורה), אם אינם יגיעים להתעלות בדרך התשובה להתקרב אל ה'.

ועוד למדנו כי תשובה צריכה לבינה. חכמת התורה וקניית ה"דעה" מעוררים ומזרזים החכמים להטיב דרכיהם ולהתקרב אל ה'. וטעות היא לחשוב כי לתשובה מספיק אם יש לו לב תמים.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מהי הדרך עבור בן ישיבה להתכונן לזמן החדש בישיבה?

תשובה:

ראשית - תפילה. עליך לבקש עזרה מאת ה'. אמור: "ריבוננו של עולם, יהי רצון מלפניך שתעזור לי בזמן הזה ללמוד תורה מתוך הצלחה, וגם קצת לשמה". בקש ממנו! ולא רק בתחילת הזמן, כדאי לבקש ממנו במשך הזמן כולו. בכל בוקר, לפני שאתה מתחיל את הסוגיא, פתח את הגמרא ובקש מה: "עזור לי". זה רעיון לא רע בכלל.

שנית, התבונן בכך שהחיים הם קצרים. יש לך רק מאה ועשרים שנה לחיות, ולכן אינך יכול להרשות לעצמך לבזבז את הזמן. קבל על עצמך לדבר בבית המדרש אך ורק בדברי תורה. בית המדרש הוא מקום ללימוד ורק ללימוד.

שלישית, תדאג להסתדר עם החברותא שלך. כתוב בפרקי אבות (א, ו), "קנה לך חבר ויהי דן את כל האדם לךף זכות". אי אפשר לשמור על חבר אם אינך דן אותו לכף זכות. אנשים רבים נפרדים מחבריהם בגלל מדות רעות. תדון את חברך לכף זכות, ונסה להסתדר אתו. להסתדר עם החברותא זהו דבר חשוב ביותר. גם אם אינך מרגיש שאתה מקבל ממנו תועלת רבה כל כך בלימוד, דע לך שהוא מביא לך תועלת גדולה בתיקון המדות, ולפעמים הוא עוזר לך בשניהם יחד. להסתדר עם אנשים - ובכלל זה עם אשתו - היא שלמות גדולה ביותר. זהו הישג גדול ביותר.

הגדתי היום

מאמרים שיחות ומערכות מאירות
הרה"ג רבי אברהם ארלנגר שליט"א

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

תפילת מרדכי

ביאור תפילות הימים נוראים - פירוש משולב
(כ"ב)

בשורה משמחת למבקשי הדעת

ספר

הגדתי היום

מאמרים שיחות ומערכות - ימים נוראים מוכות

מאת הגאון רבי אברהם ארלנגר שליט"א

ראש ישיבת נחלת שלמה ב"ב

אתתי לחננה בלב קרוע ומורתח

ספר

תפילת מרדכי

ביאור תפילת העמידה לימים נוראים

מאת הגאון רבי אברהם ישעיהו גולדשטוף שליט"א

בשורה משמחת ללומדי התורה החפצים בדביקות בתפילה

מזה עשור שנים זיכנו השי"ת לחו"ל את הקונטרס "תפלת מרדכי" והוא ביאור על תפלת העמידה בראש השנה וביום הכיפורים וב"ה התקבל הקונטרס בבי מדרשא והופץ מידי שנה באלפי עותקים. וכותלי בתי המדרשות והיכלי הישיבות יעידו כי כמעט אין ספסל שאין בו אחד או שנים שמתפללים מתוך הקונטרס, והמעיינים בקונטרס מעידים כי חל מהפך בכל הרגש התפילה

בשנים האחרונות הוספנו מהדורה מיוחדת בנוסח ספרד ובנוסח עדות המזרח. וכמו"כ ביאור תפילת שמונה עשרה לימי החול, ולשבת קודש

השנה יצא לאור מהדורה מפוארת של "תפילת מרדכי" בשני כרכים (ר"ה ויו"כ) בכריכה קשה ובסופו קונטרס המעורר לעבודת היום בראוי, מתוך הספר הנודע "לפני ה' תטהרו"

וב"ה זכינו לעמוד בראש הספר את הסכמת רשכבה"ג מרן שר התורה שליט"א אשר בתוך דבריו כתב... "שבאר באר היטב כל תפלות העמידה, וזכה שעל ידו מתחזק ביתר שאת "דע לפני מי אתה עומד" ועושה תפלתו תחנונים ומתקרב ומקרב לבם לשמים".

כמו"כ ניתן להשיג קונטרסים על תפילות ימים נוראים, שבת, ויום חול, בכל הנוסחאות

ברכותינו להרב המחבר שליט"א שיפוצו מעיינותיו הוצה, ויוזכה לחו"ל עוד ספרים מצויינים לתועלת הכלל והפרט.

ישמח לב מבקשי ד' בהגלות אור יקרות בצאתו לאור עולם של הספר 'הגדתי היום' על הימים הנוראים וחגי תשרי

הספר הזה הוא עוד נדבך מסדרת הספרים הגדתי היום שנכתבו על פי שיחותיו של פה מפיץ מרגליות ואמן החינוך הרה"ג רבי אברהם ארלנגר שליט"א ראש ישיבת 'נחלת שלמה' ב"ב, ועתה נוסף עוד כרך על ימים נוראים וחג הסוכות ויתקבל בעזי"ת בשמחה כקודמיו.

הספר מכיל 350 עמודים ובו כ-60 מאמרים ושיעורי יהדות כתובים בטוב טעם ודעת, ובלשון אומן, ושווים לכל נפש, מומלץ מאד למחנכים בכיתות הגבוהות, ומתאים כשי לצוות הוראה. מיוחד מאד לשולחן שבת וחג למבקשים לרומם את שולחן השבת והחג בדברים משובבי נפש.

הספר מעוטרי בהסכמותיהם הנלהבות של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א חבר מועצת גדולי התורה, ורבה של רמת אלחנן. והגה"צ רבי אורי ויסבלום שליט"א מנהל רוחני דישיבת נחלת הלויים.

הביאו ברכה אל בתיכם ניתן להשיג גם את הכרכים הקודמים בסדרה.

להשיג בחנויות הספרים

או בטל: 05276-55777 05276-58778

הפצה: יפה נוף

להשיג: משפחת גולדשטוף רח' כהנמן 91 ב"ב

לפרטים על מוקדי מכירה ברהבי הארץ ולרכישה מרחכת

0527653048 03-5701663 a0527653048@gmail.com

קונטרס עורו ישנים

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

מאמרי יום הדין

שלשת מאמרי הכנה והתעוררות לימי הדין

נמצא שהחוב הראשון על האדם בחודש אלול, לצורך חודש אלול עצמו ולצורך יום הדין הבא אחר חודש אלול, הוא להודות לה' על שהיה לו שנה טובה וברוכה. והנה האדם עומד עכשיו בסוף השנה וסיפורו הנפלא בידו:

מאמר ראשון

דרכי ההכנה ליום הדין

הודאה על העבר

אבותינו סיפרו לנו התנהגות היהודים שבדור הקודם, איך שעסקו עוד מימי חודש אב בהכנה לחודש אלול, ובעינינו ראינו יהודים מדור הקודם בהתנהגות של זהירות יתירה עוד לפני אלול. הסבא מסלבודקה כבר הלך בחצי אב לקעלם להתבודד ולהתכונן לחודש אלול. רואים אנו איפוא שמחובותינו לעשות הכנה לחודש אלול. אבל בחודש אלול עצמו ודאי שחל עלינו חובת ההכנה ליום הדין הבא לקראתנו, ובכן נרחיב הדיבור מהחובותינו בזמן הזה.

הדבר הראשון הוא להסתכל על השנה שעברה ולהודות להקב"ה שכתב אותנו בספר החיים בראש השנה שעברה והיה לנו שנה טובה ומתוקה.

בואו ונדמה בנפשינו לרגע, אלמלי שמענו במוצאי יום כיפור העבר בת קול משמים שזכינו בדין ונחתמנו לשנה טובה וברוכה ומחכה עלינו שנה שהיא מלאה כל טוב, הלא היינו שמחים עד אין שיעור. הלא אנו רואים האיך שפתאום מתים אנשים ל"ע או קורה להם שאר צרות ה' ירחם, ואין אדם יודע מה יולד לו במשך השנה, ובודאי היה לנו שמחה גדולה עד אין קץ בגלל ידיעה זו שקיבלנו מן השמים שיהיה לנו שנה של שלום וברכה. ועכשיו שזכינו שהיה לנו שנה טובה, אף שלא ידענו זאת מראש, האם בשביל כך נפסיד השמחה הגדולה והשבח להקב"ה על זאת? הרי איגלאי מילתא למפרע שנכתב עלינו שנה טובה בשנה שעברה.

נקוט דוגמא, איש בן חמשים שנה יחשוב: "ב"ה בן חמשים שנה אני". אבל בנוסף לשמחתו על שזכה להגיע לשנת החמשים שלו שהיתה שנה טובה, עליו גם להיות שמח על שנת המ"ט, המ"ח והמ"ז שלו, אלמלא שנת המ"ז שלו לא היה מגיע לשנת החמשים.

חובותינו הראשונה, עוד טרם שאנו מבקשים "כתבנו בספר החיים" לשנה החדשה היא להודות לה' על השנה שעברה. בכל שנה האדם מבקש מהקב"ה שיכתוב אותו בספר החיים, ואיך הוא שוכח את חובתו להודות לה' על השנים הטובות שכבר נתנם לו?

והודאה לאו מילתא זוטרתא הוא. מכל החיובים המוטלים על האדם בעולם הזה, החיוב היותר נחוץ הרובץ על האדם הוא להכיר חסדי השם עליו. וכבר היה רוח ה' על המשורר (תהלים צ"ב): מזמור שיר ליום השבת, טוב, הידעת מהו הטוב האמיתי להאדם? להודות לה'. ולא רק להודות לו, אלא גם לשורר לשמו הגדול, ולזמר לשמך עליון.

אכל סעודות כמעט בכל יום.

שכב במיטה כמעט בכל לילה, אף לילה אחת לא לן בתוך תחנת הרכבת.

לבש מלבושים בכל יום.

כל כך טוב היה להאדם, מה היה חסר לו?

מי שחסרה לו הבנה זו נכשל בחיוב העיקרי שלו לא רק כיהודי, אלא כבן אדם ממין האנושי. שכן חובת כל היצורים, הלא זאת היא חיוב כל אשר נשמה באפו, להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס, חיוב על האדם להודות להקב"ה בכל מין ואופן הודאה שאפשר. הקב"ה אומר: נתתי לך שנה דשנה ורעננה, ואתה חי וקים עכשיו כתוצאה מאלפי טובות שעשיתי לך. הכליות שלך עובדות, הלב פעם בכל יום בלי הפסק, סיבוב הדם פעל בכל יום, כל מהלך הדם בתוך הגוף הוא נסי נסים. כל דבר קטן בגופו של אדם הוא נס עמוק ומסתעף שהקב"ה עושה להאדם בכל עת. ואחר כל השנה של טובות מופלאות כאלה אנו עומדים לבקש לשנה החדשה "כתבנו בספר החיים"? ומה עם השנה שעברה? השכחנו כבר ממנה? היצאנו ידי חובותינו כלפיה? וזהו החיוב הגדול המוטל על האדם.

יקיים מילי דברכות

בגמרא (ב"ק ל): האי מאן דבעי למהוי חסידא - מי שרוצה להיות חסיד, דהיינו חסיד המתחסד עם קונו - יקיים מילי דברכות, ילמוד הלכות ברכות. והנה ברכות כולל דברים רבים: ברכות הנהנין הכולל ברכה לפני אכילה או שתיה ולאחריהם, ברכה קודם השינה, כאשר קם ממטתו מברך להמחזיר נשמות לפגרים מתים, כל היום מסובבים אנו בברכות וזהו עבודתנו: להגיד בבקר חסדך. להגיד לה' חסדו שגומל אתנו מן הבוקר, ואמונתך בלילות. וחסדו עומד אתנו עד לתוך הלילה, שכן אמונה היא מלשון ויהי ידיו אמונה, שנשאר באותו מצב בכל הזמן.

שבח הברכה אינו מתבטא באמירה לבד, אלא צריך להבין ולהתבונן ולהכיר מה שגמל הקב"ה עמנו. האדם הולך על רגליו, כמה בני אדם נבצר מהם כוח נפלא זה שכבר הורגל אצל

יעמוד על הברכה ידידנו הנכבד צנא מלא ספרי הרב דוד הירש מאיער שליט"א שערך המאמרים בטוב טעם ושום שכל, ובתשואות חן הרשה לנו להפיצם בישראל וטוב עין הוא יבורך

אבל כשמברך צריך לברך עפ"י ההלכה הקבועה לכל הברכות לפרטיהן. כשם שאי אפשר לקנות רק עם המטבע שהפיקה המלוכה, והמוכר לא יקבל מהקונה מטבעות שהוא בעצמו או אפילו שמלכות אחרת טבעה, כן לא יתכן לקבל רשות מהקב"ה לאכול הפרי רק אם מברך במטבע שטבעו חכמים בהלכות ברכות. ולכן על האדם ללמוד את ההלכות כדי לידע איך ומה לברך, ואפילו כשאומר הברכה כהלכתה עדיין צריך להכניס כל עומק מחשבתו בתוך הברכה.

מלביש ערומים

וכאשר האדם אומר הברכה מצהיר הוא שהקב"ה ברא את הכל ומלאה הארץ קנינו, ועל האדם להכיר שהקב"ה הוא בעליו הבלעדי של העולם כולו ומה שבתוכו. כשהאדם לובש מלבוש חדש או אפילו ישן, יחשוב כמה טוב יש בה. כמה מן המומחיות משוקעת בלבוש זה, באריגת הלבוש, בכפתורים, בחורי הכפתורים, בכיסים, הלא צריכין חמישים ברכות לכל מלבוש, ואנו כוללים הכל בברכה אחת: ברוך מלביש ערמים! חובת האדם ליקח זמן ולחשוב חשבוננו של עולם על כל הטובות שעושה עמו הקב"ה בכל עת וזמן.

נמצאנו למדים שהזכות היחידה שיש לאדם לקבל וליהנות מכל הטוב שהקב"ה נותן, הוא אך ורק כשהאדם מכוון את דעתו להודות להקב"ה על הטובות האלו. ולכן, כשאנו עומדים על סף שנה חדשה חובתינו הוא קודם הכל להודות לה' על כל הטובות של השנה שעברה, האדם צריך להראות להקב"ה שמכיר הוא את עומק הטובות שהקב"ה עושה עמו ושביכלתו להודות לו על זה. אם לאו, הקב"ה אומר: בן אדם יציר כפי, גזלת אותי וחמסת אותי בכל השנה שעברה, וכעת אתה מבקש ממני חיים לשנה החדשה כדי שתוכל לגזול אותי גם בשנה הבאה?

והברכה הוא המחנך הדגול והנפלא. הברכה מחנכת את האדם להכיר שכל העולם שייך להקב"ה והוא יתברך משפיע מטובו על האדם. הברכה אומרת לאדם: הלא תדע שבראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ!

ומכיון שדבר זה הוא יסוד מאוד נעלה בכל חיי האדם בעולם הזה, שידע את בוראו ויכוון לבו אליו, ודבר זה צריך הרבה מחשבה, הרבה זמן, והרבה כוחות, אם כן הוא אחד מהדרכים להתכונן ליום הדין הבא עלינו לטובה. יחשוב האדם כל הטובות שהקב"ה עשה עמו מאת מוצאי יום כיפור שעבר, מרגע שבא הביתה והיה מוכנים עבורו מאכלים ומשקאות טובים. האם חשב האדם פעם על טובה זו, ועל כל הזמנים שבאו אח"כ, החדשים חשון וכסלו כמה טובים היו הימים והלילות, ימי שבת ויום טוב, כמה מיני שמחה היה לו, כמה נחת היה לו מהילדים? לכל המחשבות הללו ממתנים למעלה שהאדם יחשוב בזה בחודש אלול כשעושה לו דין וחשבון על השנה העברה וליתן הודאה להקב"ה על זה, טרם שיש לנו החוצפה לבקש לחיים טובה לשנה החדשה.

העבודה של ראש השנה, להרגיש מלכות ה'

מקשים העולם: שאם ראש השנה הוא יום הדין, הלא היה מתאים יותר לעסוק כל היום בתשובה, ואיך אנו מניחים את התשובה וכפרה לאחר ראש השנה, ובראש השנה עצמו כל

האנשים כאילו הוא בא מאליו, וזהו ברכת המכין מצעדי גבר. החשב אדם פעם על חסד נפלא זה? בעת ההליכה ברחוב אסור שוב לברך את ברכת המכין מצעדי גבר, כיון שכבר בירך אותה בתפלת השחר עת היה נים ולא נים, אבל על כל פנים יחשוב באמצע היום על דבר הפלאי הזה ויברך בלבבו בעת ההליכה: המכין מצעדי גבר, הנה עשה הקב"ה אתי חסד גדול שאני הולך על שתי רגלי.

בעת שהאדם רוצה לחצות את הרחוב מסתכל הוא בכל הצדדים, פונה לכאן ולכאן לראות אם אפשר לו לעבור ולא יהרג ח"ו, נמצא שעניי האדם הם המקיימים את חייו. האם האדם מודה לה' על העינים? כשאמר בבוקר פוקח עורים עדיין היה עיניו עצומות... יפקח עיניו ויברך לקל חי שנתן לו מכונה נפלאה של עינים.

וזהו קבלה נכונה לשנה הבאה לטובה, שינצל השנה הבאה להודות ולהלל לה' על כל הטובות והנפלאות שעושה תמיד. אין זה מדת חסידות להודות לה', זהו החיוב הראשון של האדם. אפילו גוי גמור בלתי תרבותי הדר בארצות אפריקה מיושבי אהלים וקדר רובץ עליו חיוב להודות לה', שכן חובת כל היצורים! **הבו לה' משפחות עמים**, תנו כבוד לה' כל משפחות הגוים! אפילו גוי זקן יקרא לכל משפחתו ויאמר להם: "בנים, כלנו היום חיים. הבא ניתן שבח והודאה ליוצרנו הקדוש ברוך הוא". על כל משפחות הגוים מוטל חיוב זה מצד השכל להודות לה', אלא שהם אינם עושים את המוטל עליהם, וידענו היטב מה תהיה אחריתם. אבל אנו עם הנבחר בודאי חייבים אנו להודות תמיד להקב"ה, **כי גבר עלינו חסדו**. שבחר בנו הקב"ה מכל העמים, ורצה בנו, ורומם אותנו מכל הלשונות, וקידש אותנו במצותיו.

וזה החוב הראשון לחודש אלול, על האדם ללמוד פירוש המילות של הסידור. **להודות**, יש לו ביאור מיוחד, **להלל**, יש לה ביאור מיוחד, וכן לאורך כל התפילה. כל הלשונות של שבח אינם לשונות נכפלים, אלא כל אחד מהם מבטא איזה מין שבח שהלשונות הדומות אינם מבטאים.

בורא פרי העץ

בגמרא (ברכות ל"ה): אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנהנה מן העוה"ז בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים, שנאמר (תהלים כ"ד) לה' הארץ ומלואה. ר' לוי רמי: כתיב לה' הארץ ומלואה, וכתיב (תהלים קט"ו) והארץ נתן לבני אדם? לא קשיא, כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה.

כשאדם נכנס לחנות ולוקח פירות ומכוון צעדיו ליצא מהחנות, יצעק עליו בעל הבית: "סליחה, שכחת לפרוע". אולם אפילו כשהקונה כבר פרע למוכר מחיר הפירות, עדיין לא פרע להקב"ה שלו **הארץ ומלואה**, שיצר את הפירות, וגם ברא **תבל ויושבי בה**. הקב"ה ברא את האדם שיוכל לאוכלו והכין מכונה מאוד נפלאה בתוך האדם שתעכל את הפירות, תזרוק הפסולת לחוץ ואת הטוב תחלק בין הדם ואיברי הדם במקומות שבה נחוצים חלקים אלו. ומיישב האמורא רבי לוי את הפסוקים, שע"י הברכה שהאדם מברך נותן לו הקב"ה רשות לאכול. נמצא שכשאנו רואים ברחוב אנשים הולכים עם שקיות גדולות מלאות פירות וכל מיני מילי דמיון שקנו, יודעים אנו שכולם גזלנים וחמסנים הם! עד שיברכו להקב"ה שלו הארץ ומלואה תבל ויושביה.

נכנעים אליו. משל לילד המביא לאביו מתנה של מיני צעצועים, שאין לו דבר אחר מה להביא לאביו, והאב המיטיב בכלל לא צריך לזה. הוא אשר העיר ה' את אזנו של עבדו מיכה המרשתי לשמוע בלימודים (מיכה ו'): במה אקדם ה' אכף לאלקי מרום, האקדמנו בעולות, בעגלים בני שנה, הירצה ה' באלפי אילים ברבבות נחלי שמן?

והוא הקדמה נחוצה לראש השנה, שירגיש האדם שה' הוא המלך הבלעדי, והכוונה ב"מלך" הוא שיש למלך את כל מה שהיחיד צריך, ובכוחו לתת לו או למנוע ממנו, כי מלך שאין בכוחו למשול על בני אדם אינו מלך כלל ואין מלך בלא עם. לדוגמא: השולט על שטחים עצומים של הרי חול, ארצות שלא עבר בהם איש מעולם, וחופץ מזה אין בהם כלום, אם יכריזו עליו שהוא מלך, הרי זה גידוף כלפי מלכי מדינות גדולות המלאות כל טוב, שהרי אפילו מלך אביון אינו. ולכן מקודם צריך האדם להבחין מה זה מלך, ואח"כ יכול להכריז כל היום "ה' מלך". ולקבל הרגשה זו שה' מלך צריכים להתבונן מה יש לו לאותו מלך, ואיזו חשיבות יש לזה אצלי.

חשיבות החיים - לא המתים יהללו קה

הרמב"ם מקשה קשיא חזקה: כשהתורה מתרה את עם ישראל שישמרו את התורה כתוב: אם שמוע תשמעו אל מצוות ה', אז ונתתי גשמיכם בעתו יורה ומלקוש, ואכלת ושבעת וגו'. וכל התורה מלאה בברכות אלו כשישראל ישמרו את חוקתיה כמו: ונתתי שלום בארץ וגו'. ולמה התורה אף פעם לא מבטיחה שבזכות שמירתה יזכו לחיי העולם הבא, וכשיעברו על התורה אז לא יזכו שנשמתן יאירו באור החיים?

ונעתיק לשונו הזהב בהלכות תשובה (פרק ט' הלכה א'): מאחר שנודע שמתן שכרן של מצוות והטובה שנזכה לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה הוא חיי העולם הבא, והנקמה שנוקמים מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הכתובות בתורה היא הכרת, מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך, ואם לא תשמעו יקרה אתכם כך, וכל אותן הדברים בעולם הזה. כגון שובע ורעב, ומלחמה ושלום, ומלכות ושפלות, וישיבת הארץ וגלות, והצלחת מעשה והפסדו, ושאר כל דברי הברית. כל אותן הדברים אמת היו ויהיו, ובזמן שאנו עושין כל מצוות התורה יגיעו אלינו טובות העולם הזה כולן. ובזמן שאנו עוברין עליהם תקראנה אותנו הרעות הכתובות. ואעפ"כ אין אותן הטובות הן סוף מתן שכרן של מצוות, ולא אותן הרעות הן סוף הנקמה שנוקמין מעובר על כל המצוות.

ומתוך הרמב"ם: ...נמצא פירש כל אותן הברכות והקללות על דרך זו. כלומר, אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו, משפיע לכם הברכות האלו ומרחיק הקללות עד שתהיו פנויים להתחכם בתורה ולעסוק בה כדי שתזכו לחיי העולם הבא וייתב לך לעולם שכולו טוב ותאריך ימים לעולם שכולו ארוך, ונמצאתם זוכין לשני העולמות, לחיים טובים בעולם הזה המביאים לחיי העולם הבא. שאם לא יקנה פה חכמה ומעשים טובים אין לו במה יזכה, ואם עזבתם את ה' ושגיתם במאכל ומשתה וזנות ודומה להם, מביא עליכם כל הקללות האלו ומסיר כל הברכות, עד שיכלו ימיכם בבהלה ופחד ולא יהיה לכם לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצוות כדי שתאבדו מחיי העולם הבא, ונמצא שאבדתם שני עולמות. שבזמן שאדם

התפילה מיוסדת לקבלת מלכות שמים ואין כמעט זכר בתפילת ראש השנה לתשובה וכפרה?

הרי מסדר הדברים מוכח שנחופץ לנו יותר הענין של מלכות, וכשנצליח לקבל איזו השגה במלכות שמים כבר הועלנו הרבה לעצמנו. והביאור בזה, דכתיב (תהלים קי"א): **ראשית חכמה יראת ה'.** ראשית חכמה היינו המובחר שבחכמה, כמו ראשית אוני, המובחר שבכוחי. ראשי בשמים, המובחר שבבשמים. ראשית שמנים, המובחר שבשמנים. והמובחר שבחכמה הוא יראת ה', אין לך חכמה עמוקה כעמקותה ואין לך חכמה שגדולה כגדולתה. ואיוב נשא משלו (פרק כ"ח): **ויאמר לאדם, הקב"ה אומר להאדם, הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה.** והחכמה הגדולה והנוראה של יראת ה' הוא התיקון לכל המכשולים. אם מתחזקים באמונה שהיינו יראת שמים, הכל ממילא מתוקן. ולכן בראש השנה שהוא היום הרת עולם בו ביום עוסקים לקבל עול מלכות שמים, וממילא יכולים אחר כך בעשרת ימי תשובה ויום כיפור לתקן הפרטים היינו המעשים, ע"י תשובה וחרטה.

הרי הסדר שהציבו חז"ל מלמד אותנו שלא מתחילים במעשים, אלא בעבודת השכל של אמונה וקבלת עול מלכותו יתברך, והתוצאה הישירה הם מעשים של תשובה ומעשים טובים הבאים בעקבותיהם בעשרת ימי תשובה. העבודה של ראש השנה היא לקבל הרגשה בה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, וזו ההכנה הנחוצה ביותר ליום הדין.

וכדברים האלו דיבר בקדשו בעל החובת הלבבות בארוכה בהקדמתו לשער עבודת האלקים. ומבאר שם למה בספרו מתחיל הוא בשער היחוד ולאחרי כן שער הבחינה (דהיינו לבחון ולהתעמק בריבוי החסדים הנפלאים שבבריאה), ואח"כ שער עבודת האלקים. ומסביר שבלי התבוננות יסודית בכל חסדי ה' ובלי ההרגשה בחסדי ה' לא יתכן להיות נכנע להקב"ה, ורק אחרי שמבינים חסדי ה' בעמקות אפשר לקבל הרגשה של הכנעה. וכמו שרוח ה' דיבר בפי נעים זמירות ישראל (תהלים קט"ז): **מה אשיב לה'**, האיך אדם בא להרגשה של חיוב הודאה לה'? רק אחרי שמכיר **כל תגמלוהי עלי**, שמוטל על האדם חיוב גדול כלפי הקב"ה. והרי אי אפשר לשלם לו, כי מי הקדימני ואשלם, אמר הנביא. ולכן באה לאדם הרגשה נפלאה זו: **מה אשיב לה'**, היש דבר שבזה אוכל להשיב להקב"ה? וכלשונו של החובת הלבבות: "שהכנעה זו (היינו ההכרה בחסדי ה') הוא יסוד לעבודת ה', ובלי זה אי אפשר להיות עובד ה'".

החובות הלבבות מחדש לנו חידוש בגדר מהות עבדות ה'. שאם היינו שואלים מה זה עבדות ה', הרי כל אחד היה עונה שעבודת ה' פירושה קיום התורה לכל פרטיה ודקדוקיה. אבל החובת הלבבות כותב שגדר עבודת ה' היא ההכנעה, דהיינו שמקבל הטובה מרגיש מחויב למטיבו, ובגלל הרגשת חובה זו מחפש הוא דרכים לפרוע חובותיו. והנה כל ענין ההטבה לחבירו הוא כשאחד חסר לו משהו או צריך עזרה במשהו, מספקים לו מחסורו או עוזרים לו ועי"ז מטיבים אתו. ואפילו עבד המביא כוס מים לרבו, מטיב הוא עם רבו הזקוק עכשיו לכוס המים, ועכשיו העבד הוא המטיב.

ובעולם הזה בין אדם לחבירו לא נמצא עבודה של הכנעה, שכל עבודה הוא באמת הטבה שמטיבים למקבל. אבל עבודת ה' שונה בתכלית, שהרי אין לנו שום אפשרות להטיב עם הבורא כל עולמים, וכל עבודתנו הוא רק להראות כמה אנחנו

ק"ח). ואם על הים ראו חמשים ומאתים מכות, הרי שבמזונות יש לכה"פ ר"נ נסים. הלחם בא מעפר. ויש בתוכו כל החומרים של עפר ואי אפשר לאכול עפר, אלא שהקב"ה עשה מכונה בחכמה אין סוף שחומרי העפר יוציאו את החטים כדי שיוכל האדם לעשות בו לחם. וכמו שבקריעת ים סוף הגיעו כלל ישראל להכרה חדשה במלכות שמים ושירה חדשה שבחו גאולים, היינו ששרו "ה' ימלוך לעולם ועד", כי הכירו בהכרה חדשה שלו יתברך תכרע כל ברך, וכל קומה לפניו תשתחוה, וכל הלבבות יראו אותו כי הוא בעל יכולת הכל, כך גם בחתיכת לחם יש אותו ענין של התחזקות אצל האדם בהכרת מלכות שמים. אלא שחסירה להאדם ההתבוננות, אבל מי שיתבונן היטב ודאי יבא להרגשה אמיתית במלכות ה', וקנה קנין נצחי, לנפשו ומדזכי לגופיה בעולם הזה זכי לנפשיה לעלמא דאתי, אשרי לו.

העיקר לאהוב את עצם החיים

כל זה הנו פרט אחד מהחיים, אבל עיקר העיקרים הם עצם ה"חיים". כל אחד צריך להרגיש מתיקות החיים ברוחניות ובגשמיות, להרגיש הנאה בשאיפת אויר לתוך הריאות, להתבונן כמה אושר יש בכל רגע ורגע של חיים, לא לחכות ח"ו להודעת הרופא שיש לו רק עוד ימים ספורים ואז פתאום יתחיל להרגיש כמה טוב להיות בחיים. ומה גם אם יוסיף מחשבה שבכל רגע של חיים יכול לקנות נצחיות, נצח נצחים של תענוגים ועידונים, ותענוגים כאלה שרק הקב"ה יכול להמציא. ולכן אחרי התבוננות זו כשבאים לבקש על החיים, אז פורצת הבקשה: כתבינו לחיים, והמלים מקבלים משמעות עמוקה אצל האדם ויש לו הרגשה ברורה שיש מלך אדיר שבכחו לתת חיים.

היוצא מדברינו, שההקדמה לימים הנוראים ולמעשים טובים הוא האמונה במלכות ה'. וההקדמה להרגיש מלכות ה' הוא ההתבוננות בחסדי ה' להבין כמה טובים הם החיים שמשפיע בעל החיים.

חפץ בחיים

מבקשים אנו: זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים. והנה הקב"ה בודאי חפץ הוא בחיים, השאלה היא אם אכן **אנחנו** חפצים בחיים. עבודה הראשונה של האדם היא להראות ע"י מעשיו כמה כל יום של חיים חשוב אצלו. כמה חשובה לו כל שעה של חיים, כמה מעריך הוא כל רגע של חיים.

ודבר זה למדנו מדברי רבותינו (מכות י'): בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. נמצא שה"מוליכין אותו" תלויה בכמה הוא "רוצה", מי שיש לו רצון יותר אז ה"מוליכין אותו" יהיה ביותר סיעתא דשמיא. רבותינו מעתיקי השמועה ספרו לנו על רבי יהודה נשיאה (תענית כ"ד). שגזר תענית והתפלל לגשמים ולא נענה. והבין שהוא איננו חשוב כ"כ בעיני הקב"ה, ואמר: אוי לו לדור שכך עלתה בימיו, ומבואר אח"כ: חלש דעתיה ואתי מיטרא, שאחרי החלישות הדעת מדדו בשמים שעכשיו תפילותיו באות מקירות לבו ונענה מן השמים. כמבואר בחז"ל (ברכות י') עה"פ (ישעיה ל"ח): ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'. מאי קיר? אמר רשב"ל מקירות לבו. יש חלל הלב ויש בשר הלב. תפלה הבאה מחלל הלב, אע"ג שזה גם לב,

טרוד בעולם הזה בחולי ובמלחמה ורעבון אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצוה שבהן זוכין לחיי העולם הבא, עכ"ל. ותירוץ הרמב"ם ברור. ששכר הגדול ביותר הוא בעולם הזה שהוא עולם המעשה וכאן יכולים אנו לעשות עוד מצוות ומעשים טובים ולעסוק בתורה. כל זמן שהאדם חי יכול הוא לעשות פעלים לטובה, אפשר לו לזכך את נשמתו יותר ויותר, בכל רגע שהאדם כאן בעולם הזה יכול הוא להשלים עצמו בכל מיני השלמות, והגדול מהם הוא להכיר את הנותן ברוך הוא, ולברך ברכות ולהודות לה'. מי שמת בחצי ימיו בודאי יקבל שכר על כל מה שעבד את הקב"ה בעולם הזה, אבל חסרים לו כמה שנים שבהם היה יכול להשלים נפשו, לזככה, לטהרה ולצחצחה. ולכן כל אחד רוצה לזכות באריכות ימים, הכל כדי שנזכה לעסוק בתורה ובמצוות כדי שנקבל שכר בעולם הבא שהוא נצחיות.

ולכן אין התורה מדברת אודות שכר הקטן של עולם הבא, אלא על השכר הגדול, שהוא לחיות בעולם הזה בשלום ובשלחה, כדי שיוכל לעסוק בתורה ובמצוות בחייו. חיים אינם ענין של יותר שמחה לחוד, יותר חתונות, מעדנים טובים וכו', הכוונה של חיים הוא היכולת להשלים את עצמו יותר ויותר. ויש כמה מיני השלמות שבהם צריך האדם להשלים עצמו. בוודאי צריך ללמוד מסכתות הש"ס כדי שיהיו מחודדים בפיו, יש כמה דברים נחוצים, אבל הכי גדול והנחוץ שבכולם הוא **חיוב ההודאה להקב"ה, וליתן את שירת ההלל להקב"ה על החיים שקבלנו בשנה שעברה.**

זכרנו לחיים

ולכן מבקשים אנו שהקב"ה יתן לנו חיים, כדי שנוכל לעשות את המוטל על האדם החי, להללו ולשבחו בכל עת מצוא. וכמו שאמר המשורר בעת אשר רוח ה' פעם בקרבו (תהלים קי"ט): **תחי נפשי ותהללך.** תן לי חיים כדי שאוכל להללך, ולסיבה זו האדם כאן בעולם הזה, כדי לשבח שמו של הקב"ה.

ועכשיו נבין שמוטל על האדם להבין הערך של "חיים", אם לא מבינים את ערך "החיים" לא יתכן להבין משמעות של "מלך". עיקר קבלת מלכות ה' הוא ההבנה שיש לו יתברך כח על החיים שלנו בדיוק כמו מלך הדיוט שבזה הוא נקרא מלך ומכירים במלכותו היות שיש בכוחו לנהל את חייו. **באור פני מלך חיים.** כשהמלך מאיר פנים כולם מרגישים בטוחים בחייהם, ואם אין המלך מאיר פניו כולם מפחדים ממנו. במה דברים אמורים, כשמעריכים את החיים. אבל כאשר חסרה לגמרי ההרגשה של חשיבות החיים, אז אין הרגש בכבוד המלכות, וגם אין הרגש אמיתי באימת המוות, ואכול ושתה כי מחר נמות אומר הרשע.

המוציא לחם מן הארץ

מי שאוכל לחם ולא התבונן אף פעם בחסדים שיש בפרוסת הלחם, האם אפשר לו שירגיש איזו הרגשה של הכרת הטוב להקב"ה על כך שיש לו לחם? וכי חשב פעם על כך שהלחם מעניק לו חיות והכל עפ"י ה', (כתוב (דברים ח'): לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה', הרי הלחם עפ"י דבר ה' נותן חיות להאדם. וכמה נפלאות יש בלחם עד שמגיע לשלחנו של אדם? קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף (פסחים

הנקודה היסודית של האמונה כולה ועל כל אחד לחשוב בזה ברציפות, היא שה' הגדול שהוא חי וקים מציאותו כולל חכמתו ומחשבתו הגדולה, ומחשבתו מרוכזת על ענין אחד בכל תבל ומלואה: עם ישראל! זהו חלק מאמונתנו, ומי שיש לו נקודה חלושה באמונה זו הוא בסכנת רוחנית גדולה. צריכים ללמוד ולהעמיק בנקודה זו שעם ישראל הם היחידים בתורה שהקב"ה דיבר עמהם. האם מצינו פעם בכל התורה וידבר ה' אל יואהן או אל פעטריק לאמר?! האם מתייחסת התורה לשום אומה אחרת, להבבליים להרומיים לרוסים או לארצות הברית? לא!

וזוהו שסידרו הקדמונים בתפילת ערבית: **ואמונה כל זאת וקים עלינו כי הוא ה' אלקינו ואין זולתו**, זהו היסוד הראשון, והיסוד השני הוא: **ואנחנו ישראל עמו**.

היחיד כחלק בתוך כלל ישראל

בהתקרב יום הרת עולם, כשכל באי עולם עוברים לפני הקב"ה כבני מרון והקב"ה פוקד כל יצורי קדם וזוכר מעשים רבים והמון בריות עד אין תכלית, עלינו להבין ענין חשוב: בזמן שבית המקדש היה קיים והיו מקריבים קרבנות ציבור תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם היה לכל ישראל חלק בקרבנות אלו ע"י קיום מצות מחצית השקל. כל איש יהודי נתן את תרומת ה' מחצית השקל, וציוותה התורה שכל ישראל יתנו מטבע שוה של מחצית השקל, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל, כולם היו נותנים אותה מטבע של מחצית השקל לפי חשבון של עשרים גרה השקל.

וכאן המעיין שואל: כיון שהיתה צורך בהתנדבות העם לצורך קרבנות ציבור למה לא קיבלו מעשיר הרוצה ליתן נדבת לבו יותר ממחצית השקל? והתשובה היא, שכוונה התורה בזה שמחצית השקל יהיה כח המאחד את כלל ישראל בקרבנות הציבור, לא לבד הכהן המקטיר הוא המגיש הקרבן לה' בצדקה, אלא כל ישראל העשיר והעני, הלמדן ועם הארץ, שותפים הם בקרבנות הציבור. לשום איש אין לו חלק גדול מחבירו בשותפות הגדולה זו, בנתינת מחצית השקל הראה היהודי שהוא "חבר" בכלל ישראל, ובתוך עמו הוא יושב.

ואת זה חייב האדם לדעת כשמבקש מהקב"ה שנה טובה ומתוקה: שלא בזכות עצמו יקבל את זה אלא בזכות שהוא חלק של האומה כולה. וזהו כוונת החכמים ששנו בלשון המשנה: **"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"**, החלק לעולם הבא אינה ניתנת ליחידים, הוא ניתנה לכלל ישראל. החלק שכל יהודי מקבל לאחר מאה ועשרים שנה, הוא שהתורה והמצוות שעוסק בה והיראת שמים שקונה לנפשו נותנת לו הזכות להיות חבר בכלל ישראל, אותה אומה המיוחדת, מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, שלהם מגיע עולם הבא, שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.

ולכן כשהאיש מתבונן לפני ימים הנוראים וחושב לנפשו באיזה זכות יבוא לפני הדר כבודו של הקב"ה? התשובה היא שכשהיחיד מקושר לכלל ישראל אז הוא בא כחלק מהעם ישראל כולו, אין האדם הנלבב רוצה לבוא ביחידות בשום פנים ואופן.

אין ממהרים לענות בשמים. אבל תפילה הבאה מבשר הלב, מקירות לבו, מיד עונים לו מן השמים.

כל שהאדם רציני יותר מסייעים לו יותר, זהו הכלל של בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. מי שמתפלל בקלות בלי התאמצות, גם מן השמים אין מתאמצים לענותו, אבל אם התפילה מגיעה מקירות הלב גם בשמים מתאמצים לענותו. ולכן כך היה אצל הקדמונים שבשמים שמעו תפילותיהם ואצלינו בעו"ה אין שומעים, מפני שחסרה לנו הפנימיות, ה"רוצה שלנו" הוא חלוש מאד, ממילא המוליכין גם כן חלש.

ואחרי שרוצים חיים ומתבוננים בחסדי החיים, ומגיעים להרגשה שהקב"ה הוא המלך על החיים ומבקשים על החיים בלב אמת, אז יזכה לחיים לשנה החדשה.

יסוד הראשון של התורה שהקב"ה הוא המציאות האמיתי היחיד

בתורה ישנם שני יסודות עקריים. הראשון הוא, בראשית ברא אלקים. הקב"ה ברא את העולם ועשה יש מאין בדיבורו, **בדבר ה' שמים נעשו**, והקב"ה הוא מנהיגו ובעליו של העולם ומחדש בטובו בכל רגע תמיד מעשה בראשית.

כל העולם כולו דמיון הוא, הוא דמיונו של הקב"ה, אבל אין שום מציאות אמיתי של "עולם", ורק דבר אחד אמיתי יש בכל המציאות והוא הקב"ה. וכלשונו של רבנו הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"א ה"ד): הוא שהנביא אומר וה' אלקים אמת. הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו, כלומר אין שום מצוי אמת מלבדו כמותו, עכ"ל.

אנחנו, גופותינו מורכבות מחומרים שונים שבהתחלפות הזמן כולם שבים לעפר ומתמוגגים לאין ואפס. מציאותנו כולו דמיון, בעוד מאה שנים לא ימצא מכולנו שום דבר, כלום לבד מהנשמה הטהורה ששבה למקור מחצבתה להקב"ה. היש בנו אמת? כולו דמיון. רק ה' החי וקיים לנצח הוא אמת, כאן בעוה"ז הכל דמיון שוא.

היסוד השני בתורה, הקב"ה רוצה רק בעם ישראל

הנקודה השניה היא שהקב"ה חושב רק אודות כלל ישראל. וכמו שהתורה מכרזת (דברים י'): **הן לה' אלקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה, רק באבותיך חשק ה'**, ובגלל אהבה זו להאבות, **ויבחר בזרעם אחריהם**, ואיזה זרע? **בכם**. ובחירת ה' היא עד **כיום הזה** אשר אנו עומדים בו כעת. מכל הבריאה כולה "משמי השמים ועד מתחת לתהום" רצון הקב"ה סובב סביב עם ישראל, זהו הכלל הגדול שבתורה.

כשהולכים ברחוב ורואים כל מיני אנשים מאומות שונות, על היהודי להבין שרק יהודים שומרי התורה הם הנחוצים בכל התמונה וכל השאר כאילנות וכעשבי השדה הם. **הן גוים כמר מדלי**, עמים גדולים וחזקים בנקודת עין הקב"ה הם רק כהחלודה המרה שעל הדלי שבה שואבים מים, וכל הגוים כאין ואפס נגדו וכהבל וריק נחשבו, הבל הבלים אין בהם ממש. עיקר מחשבתו של הקב"ה הוא אודות עם ישראל, **רק זה ולא שום דבר אחר, באבותיך חשק ה'**, עם ישראל נחלת הקב"ה הוא, אנו בניו והוא אבינו, **בנים אתם לה' אלקיכם**, רק ישראל הם בניו של הקב"ה.

האיש הנלבב מתקשר עצמו לאחרונים ולראשונים, לתנאים ולאמוראים, וגם להאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב. לומד הוא פרשיות התורה אודותם בעיון, ומעיין במדרשי חז"ל איך שמסבירים אין ספור פרטים נפלאים מחייהם של האבות, האמהות והשבטים, הנביאים הראשונים, הנביאים האחרונים, עזרא ונחמיה, העיון בקורות חייהם הוא עולם של אושר. הדרך היחידה להתקשר עם גדולי האומה לאורך הדורות הוא אך ורק ע"י לימוד תורתם.

ולכן אותם שהם שמחים עם המציאות שהם שייכים לעם ישראל, הם מברכים בכוונה את הברכה שלא עשני גוי. יש להם קשר עם יהודים יראים, אותם יהודים מוכנים הם לבא בראש השנה לפני מלכו של עולם ביחד עם כל היהודים היראים שבעולם כאיש אחד. והקב"ה אומר: אני לא אשפוט אותך כיחיד אלא אשפוט את כל החבורה הנפלאה של כלל ישראל ביחד. כוחתינו דלים מדי לבוא לפני הקב"ה כיחידים, זקוקים אנו לכוח של ציבור שיחבר אותנו. ובכן מובן מה שרבותינו הקדושים מסדרי התפילות לא תיקנו לומר "כתוב אותי בספר חיים", אלא "כתבנו בספר החיים", כל היהודים היראים מהדר גאוונו יתברך ביום הדין הנורא ביחד. הכוונה של חיים הוא חיים בעולם הזה וחיים בעולם הבא, והכוונה ביחד עם כל הצדיקים והחסידים החיים אתנו שהם כח המעמיד את כלל ישראל. אנו מבינים עכשיו את אחד מהחובות של יום הדין הבא לפני ראש השנה.

ארבע הצעות לחודש אלול

עכשיו נציע ארבעה עצות בחיי היום יום, והם פינות שיעסוק בהם היהודי כדי שתהא נפשו נכללת בתוך כל האומה באמת ויוכל לבוא ליום הדין ביחד עם כל ישראל, ביחד עם החסידים ואנשים שקנו שלימות גדול בנפשם. אמנם הם רק ארבעה מהמון דוגמאות, אבל כל אחד מהם לעצמו הוא הישג גדול לקונה אותו, וממנו ילמד מי שפותח את לבו לתשובה ולדמותם לשאר ענינים. שמעו הדברים כי נעמו.

דוגמא ראשונה - ואברכך מברכך

הקב"ה אמר לאברהם (בראשית י"ב): ואברכה מברכך, אני אברך אותם המברכים אותך. וכן שם הקב"ה בפי בלעם בן בעור מפתור אשר על הנהר (במדבר כ"ד): מברכך ברוך, אותם שהם מברכים את ישראל יהיו מבורכים בעצמם. ולומדים אנו שאפילו כשהמברך את ישראל אין כוונתו כל כך בשלימות וברכתו מן השפה ולחוץ, מ"מ מקבל ברכת הקב"ה עליו שהוא ברכה שלימה.

הרי דרכנו מוכן לפנינו: והוא לחנך עצמינו לברך יהודים אחרים. כשצועד ברחוב ליד ישיבה אז יברך האדם בפיו ויאמר: ברוך יהיה ראש הישיבה וכל ביתו ואת הנלוים עליו. כל המגידי שיעור וכל בני הישיבה יהיו מבורכים בנחת, בפרנסה בריוח, ובאריכות ימים. ילמוד האדם לעשות זאת לפחות פעם אחד ביום, ולא דווקא כשצועד ליד ישיבה אלא אפילו כשנמצא בריחוק מקום יברך את ראש הישיבה ואת הנלוים אליו וכל השייכים להישיבה, ויברך במאור פנים ובריוח ואל יהיה קמצן בברכותיו. לאחר שאמר ברכה זו הוא כבר אדם אחר ממה שהיה קודם, עכשיו הוא אדם שהוציא מכח אל הפועל את התקשרותו לכלל ישראל, ולהחשובים שבתוך כלל ישראל,

הבנה באיסור של מראית עין

וכדי להיות חלק מכלל ישראל צריך להתכלל בתוככי כלל ישראל, לא לפרוש מן הצבור, ואין להיהודי להתכלל לשום אומה או ארגון אחר. בודאי מותר לעסוק עם גוים לצורך פרנסה וכדומה, אבל ידע האדם שהוא שייך בפתיל בלתי מנותקת לכלל ישראל ולא יהיה לו קשר עם שום ארגון אחר, רק להארגון הנקרא "כלל ישראל".

ומכאן נבין האיסור של "מראית עין" הנוגע להלכות רבות בש"ס. שעל היהודי מוטלת החובה שכלל ישראל יביטו עליו בעין טובה ולא כעברייני. ולכן כשנחוץ לו לפרוט כסף על מטבעות קטנות, וכדומה, לא יכנס לחנות שמוכרים שם טריפות, משום שברחוב נראה כאילו קונה הוא טריפה, ואפילו כשהוא מדקדק גדול ומקנח את המטבעות מחשש שמא נמצא עליהם פרורי טריפה, מכל מקום אל יכנס לחנות מוכרת טריפה מחמת חשש "מראית עין". זהו משל אחד מהמושג של התכללות בתוך כלל ישראל, והמקור לזה מן התורה הוא, מן הכתוב (במדבר ל"ב): והייתם נקיים מה' ומישראל. עם ישראל יהיה להם דעה טובה על האדם, מאוד נחוץ שהיחיד וכלל ישראל יהיו בשלום ובמישור ולא תתפרד החבילה.

אם יחליט איש לעזוב את הציבור ולגור בודד במדבר ששמה לא יטרידו אותו בני אדם ויהיה מנותק לגמרי מאנשים, יהיה האיש צדיק וחכם, אבל איש הזה הוא כשלון מוחלט. אפשר להצליח בעולם הזה ובעולם הבא רק בתוך עם ישראל.

על היחיד להתכלל בתוך ציבור שומרי אמונים להקב"ה

וזהו תפלתנו: על הצדיקים ועל החסידים, ועל זקני שארית עמך בית ישראל, ועל פליטת ספריהם ועל גרי הצדק ועלינו. גם אנו כוללים עצמינו בתוך עם ישראל ובזכות זה אנו מבקשים, ושים חלקנו עמהם. תשים את גורלנו בתוך עם ישראל כשבראשיהם הם הצדיקים והחסידים. ולומדים אנו מכאן דבר גדול: שהשייכות שלנו תהיה עם יהודים חשובים, יהודים שומרי תורה ומצוות בזהירות. טעות גדול להאדם לעקור דירתו מסביבה חרדית משום ששורר שם צפיפות וליכלך לגור למקום מרווח הרחק משאון החרדית.

התקשרות היחיד עם הדורות הקודמים

למדנו איפוא כמה גדול הוא דבר זה להיות חלק מעם ישראל השומר נאמנות להקב"ה, אבל יש כאן עוד נקודה חשובה: על האדם להיות קשור בקשר אמיץ לדורות הקודמים, לחכמי ישראל מוסרי התורה ולעם ישראל ששמרו נאמנות לתורה במסירות נפש. הלומד גמרא לא ישכח להתקשר עם חכמי התלמוד התנאים והאמוראים הקדושים, יתקשר בקשר חזק לר' שמעון, ר' יהודה, ר' עקיבא, ר' אליעזר ור' יהושע. יתקשר בקשר אמיץ עם האמוראים שלומד את תורתם, ר' יוחנן, רב יהודה, רב הונא, רב ושמאל, אב"י ורבא. להלומד את תורתם של הראשונים יש לו הזכות והכח הגדול להתקשר להראשונים שכבר נפטרו. האמת הוא שהם יותר חיים ממה שאנו חיים, הם חיים בגן עדן ודבריהם קימים לעולמים, בני ישיבה מעיינים ומייגעים עצמם על תורתם בכל קצות תבל מאז ועד עתה. דבר זה הוא נקודה נחוצה עד למאוד, לרבים מאתנו אינו מובן מה זה להיות מנותק מעמנו וממורשתנו.

כשאדם יושב עם משפחתו יכין עצמו לדבר בשבחם של גדולי ישראל, זה יכנס למוחות הילדים, הם שומעים. ואם מחנך הוא או מלמד, ידבר בשבח תלמידי חכמים באזני תלמידיו, הם לא ישכחו לימוד זה. ואפילו כשמדבר עם סתם אנשים. שירת ההלל הזה לחסידים ויראים לא דבר קטן הוא, וכלשון רבנו יונה (שערי תשובה, שער שלישי אות קמ"ח): **וכאשר יתיצב בתוך העם וידבר עם חבריו, ידבר בשבח עבודתו ותהלת יראתו, ולשבח עבדיו ויראיו, ויזכה בהגיון לבו ומבטא שפתיו בלא יגיעה ופועל כפיים, זכות גדולה עד לשמים**. רק ע"י המחשבה והדיבור בשבח עובדי השי"ת, בשבח של מקומות התורה.

עוד מבאר שם רבנו יונה את הכתוב (משלי כ"ז): מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו. פירוש הכתוב הוא, שכשם שערך הזהב תלוי כפי שיעור העבודה שהשקיעו בה הצורפים, ושוויות הזהב נמדדת כפי שיעור שעבדו עם הזהב בכור האש, כן נמדד מעלת האדם. **איש לפי מהללו**, אם משבח הוא את המעשים הטובים ואת החכמים והצדיקים תדע ובחנת כי איש טוב הוא ושרש הצדק נמצא בו, כי לא ימצא את לבו רק לשבח את הטוב והטובים תמיד בכל דבריו, עכ"ד.

וע"י דיבורים הללו יהיה האדם מקושר עם הצדיקים, הרי נתמלאה הבקשה **ושים חלקנו עמהם**, ובבוא יום הדין הגדול יאמר הקב"ה: איש זה אם כי איננו אחד מן הצדיקים, אבל נמנה הוא עמהם, הוא מקושר עם חברייו, הוא מהלל את חכמי התורה, לכך אשפוט אותו עמהם.

דוגמא רביעית - ואהבת לרעך כמוך

ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. אבל איך מגיעים לקיים כלל גדול זה? וזאת אשר שמעתי מגדול אחד ז"ל: יבחר לו האדם איש אחד שאין לו שייכות פרטי אתו, יסתכל עליו ויחשוב אודותיו, וימצא כמה סיבות לאהוב אותו היהודי. בהכרח יאהב את צורתו, הלא בצלם אלקים נברא האדם ומה גם צורתו של יהודי שומר תורה ומצוות. אחר זמן ימצא בלבו אהבה לאיש הזה, ולא יקשור עם האיש הזה קשר, רק יאהב אותו משום שהוא אחיו מעם ישראל. לאחר תקופה תתפשט אהבה זו בשלב אחר שלב ותתפרד למרחקים, וגם יהודים אחרים תקח תחת חסותה. וכגלי הים שעברו את הגדרים ושוטפים את שמוצאים, כך תשטוף אהבה זו את הקרובים ואת הרחוקים.

על כל יהודי לעסוק ולהשקיע כוחות נפשו במצוה זו של ואהבת לרעך כמוך, ואם לא יעבוד עליה ויחפשנה כמטמונים לא ימצאנה וגם לא יבינה, ויאבד לנפשו מרגליות יקרה. אבל אם ירדוף אחריה ישיגה והקב"ה יאהב אותו ויתן לו שכרו כאחד שאוהב את עמו, וכלשון המסילת ישרים: "אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את עמו."

סיכום ארבע ההצעות

לסיכום: הדרך היחידה לזכות בדין הוא אם הוא ביחד עם כלל ישראל, ובכל מה שמוסיף לאהוב את עם ישראל מתקרב הוא יותר להקב"ה. הקב"ה אמר יש שני "ואהבת": (א) ואהבת את ה' אלקיך, (ב) ואהבת לרעך כמוך. כשהאדם עוסק בשתי אהבות אלו, אז כשמגיע יום ראש השנה כשיעמדו במשפט כל יצורי עולמים, הקב"ה יאמר: איש זה הראה לי בחודש אלול שהוא אחד עם שאר יהודים, הוא אחד עם כלל ישראל, הוא

וזכה בשתיים: הראשון שזכה לברכת התורה מברכך ברוך, ושנית, שעכשיו נשתנה הוא למי שמתאחד עם גדולי האומה ועם תלמידי חכמים שבהם, שהם לב האומה.

אם אי אפשר לו לעשות זה בתמידות, אז יעשה זה מפעם לפעם או לפחות פעם ביום ויברך את הלומדים לא רק בכלליות אלא יפרט שמותיהם, אם יעשה כן לכל חודש אלול אז כשיבא יום הדין אז יהיה נראה בשמים באור אחר לגמרי.

מי האיש שהתחיל עם עבודה זו כבר רשם את שמו לנסיעה אל שלימות. בראש השנה יאמר הקב"ה: איש זה עושה פעלים לטובה עם מתנת החיים, אתן לו עוד שנה של חיים כדי שיוכל להמשיך מעשיו הטובים, ומברכותיו הוא עצמו יבורך כי את כל אשר מברך יבורך. ואם לא עשה האדם כן, יוכל ח"ו הקב"ה לקרא עליו הפסוק (משלי י"ז): **למה זה מחיר ביד כסיל**. למה אתן מחיר היקר מכל, החיים השווים כל כסף שבעולם, ליד כסיל שלא יתנהג עם מתנת חיים זה כדבעי, הרי רואה אני מהשנה שעברה שהוא הפסיד את כל המחיר היקר הזה, ולמה זה אכתוב אותו בספר החיים עוד הפעם?

דוגמא שניה - הוי דן את כל האדם לכף זכות

דרך האיש הוא להקטין את הזולת, למצוא רק חסרונות בכל אדם, למצוא את הרע בעושה טוב ואת השקר במדבר צדק, ובעצמם מוצאים כל מיני מעלות.

יבחר לו את מישהוא וינסה למצוא מעלות האיש הזה. (א) קודם כל הוא בן לאומה קדושה עם ישראל, וגם הוא ירא וחרד למצוות ה', הוא חלק מעם קדוש, הלא איש הזה מונע עצמו מאכילת טריפות ומאכילת בשר בחלב.

(ב) וגם מלובש הוא בבגד הקדוש של ציצית ובכל יום מניח תפילין, הלא מבואר בגמרא (ברכות ו): וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך אלו תפילין שבראש. אם התפילין הוא גאות האומה כלפי הגוים, מה איפוא יחשוב יהודי אחד על חבריו בנוגע התפילין? ממילא תחשוב על היהודי הזה: כמה גדול מעלתו שמניח תפילין ושם השם נקרא עליו!

(ג) תסתכל על שאר נקודות טובות בהיהודי הזה. יש לו בנים ובנות ומשלם הוא הרבה ממון כדי ליתן להם חינוך של תורה, הם יהיו יהלומים בהאומה בעתיד, כמה קדושה מונח בהיהודי הזה השייך לעם קדוש?

יפליא האדם עכ"פ פעם אחד ביום יהודי חרד לדבר ה' שהוא שייך לעם קדוש, והקב"ה חושב מחשבות אודות יהודי החרד הזה באינטערעס מיוחד.

דוגמא שלישית - להלל חכמים ועבודת השי"ת

על האדם ללמוד לשבח תמיד תלמידי חכמים וצדיקים רבנן ותלמידיהון. בין כל העמים והלשונות אינו בנמצא יופי כזה כמו הבן תורה. בחור ישיבה היושב ולומד תורה כל היום, אין לו שייכות עם דברים גשמיים ועבירות, הבחור הזה הוא באמת מובחר הבריאה כולה. אם האדם לא יכול לעשות כן בכל עת, על כל פנים ידבר מזה פעם ביום, כמה שונים הם יהודים יראים מכל העמים אשר בכל העולם, כמה חשובים הם לעומתם במעלותיהם, במדותיהם ובתוכנם ע"י דרכי הקדושה שנתן הקב"ה לעמו.

דיבורים אלו מקשרים הם את האדם לעמו, זה משים את חלקו עם הצדיקים ועם החסידים ועם זקני שארית עם ישראל.

הקב"ה רוצה שבני אדם יבינו את האמת שבבריאה, שאין עוד מלבדו. ולכך כשהאדם מבקש מהקב"ה איזו בקשה כבר נתמלא לבו מחשבות אודות הקב"ה, שהוא כל יכול, שבני אדם הם נגדו כאין וכאפס, וזהו הישג גדול לאדם. וכיון שהשיג האדם את האמת הנורא הזה כבר השלים חלק מתפקידו, והקב"ה ממלא בקשתו. נמצא שאין ענין התפילה שהאדם יזכיר להקב"ה אודותיו ועל צרכיו, כי הקב"ה יודע הרבה יותר מהאדם אודות מציאותו ומה שחסר לו. כוונת התפילה היא רק להשיג בדעת כל המחשבות הללו שהקב"ה רוצה שהאדם יחשוב, ולפיכך אין הקב"ה ממלא כל צרכיו עד שיתפלל, שאז הצורך מכריח את ההכרה שאין לאדם כלום בלי שהקב"ה הוא הנותן, וכשמכיר הוא דבר זה אז הקב"ה ממלא צרכיו ורצונותיו. יסוד התפילה הוא להכיר שהקב"ה שומע תפילת כל פה. לאחר תקופה יקנה האדם לעצמו כח דעה זו, והקב"ה אומר: אם חושב אתה שאני שומע, אז אני שומע, ואני שומע כל הזמן. אבל כשאתה מבטא ומאמין בזה אז אשמע בקשתך ואמלא אותה.

בשום אופן אין להבין את ענין התפילה כמין השתדלות גשמי, כעין העני הרוצה איזה טובה מעשיר, וחונפים אותו, אומרים לו מה שרוצה הוא לשמוע, שולחים אליו אנשים שאוהב אותם שישתדלו עבור הטובה. מהות התפילה הוא לשנות את מהות המתפלל. וכפי המידה שמשנה האדם את עצמו בשעת התפילה, לפי מדה זו יענה אותו הקב"ה בתפילתו כדי לחזק אותו שיעשה כן להלאה. ומכאן נבין שהן אמת שהקב"ה שומע תפילת כל פה, אבל רצון יראיו יעשה, הקב"ה יעשה מה שהצדיקים מבקשים כיון שהם שלמים בכל ענין ע"י תפילתם שקירבה אותם להקב"ה כפי המבואר.

וראש השנה הוא היום המיוחד שחייב האדם לשנות את מהלך מחשבתו. ולכן לפני שעושין תשובה על אלפי החטאים ופשעים שעצמו מלספר, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, הלא צריכים להשיג הדעת שנחסר מהאדם על מציאות הקב"ה, והדבר הראשון שעל האדם לחשוב הוא: ה' מלך. ולכן תפלתנו בראש השנה הוא על מלכיות המוזכר לרוב בתפילות היום, כולי האי ואולי יכנס בנפש איזו הבנה במלכות ה'.

ולכן תוקעים בראש השנה. כדי שע"י התרועה שהתורה קוראה "זכרון תרועה" נגיע לכמה מחשבות שהקב"ה רוצה שנחשוב, וכשאנו חושבים מחשבות אלו אז הם זכרון טוב לפני הקב"ה.

אמונה הוא יסוד המוצק של ראש השנה, כפי שיעור האמונה שבאדם, כך הוא השיעור שבו מוכן הוא ליום הדין. שהאמונה כוללת הכל. מותר לשוב על עבירה מסוימת בראש השנה, אבל החטא הגדול ביותר הוא לשכוח מהקב"ה, כמו שמזהירה התורה (דברים ח'): השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך.

ויזכר אלקים את נח

בברכת זכרונות בראש השנה אנו אומרים: וגם את נח באהבה זכרת ותפקדהו בדבר ישועה ורחמים בהביאך את מי המבול לשחת כל בשר מפני רוע מעלליהם, על כן זכרנו בא לפניך ה' אלקינו להרבות זרעו כעפרות תבל וצאצאיו כחול הים, ככתוב בתורתך (בראשית ח'): ויזכר אלקים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה, ויעבר אלקים רוח על הארץ וישכו המים.

אחד עם גדולי ישראל מן הדורות שעברו ובדור הזה, בגלל זה יזכה בדין שאתן לו עוד שנה של חיים טובים ומתוקים. הקב"ה מאמין בברואיו שבודאי יקיימו כל הנקודות הללו בשנה הבאה, ואז, ושים חלקנו עמם. אשים חלקו עם כלל ישראל וגדולי ישראל שאיש זה מקושר אתם בקשר של קיימא, ולעולם לא נבוש. אז לא יבוש לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי.

ארבע נקודות הללו אם כי הם בנקל לכל מי שרוצה לקנות אותם, אבל עדיין כל כך יקרים הם, כל אחד מהם הוא כאבן היהלום הזורח ומלא חן בעצמו, וגם מבהיק את כל סביבו בשביבי אור.

מאמר שני

יעלה זכרוננו

ביאור פסוקי זכרונות בתפלת מוסף ראש השנה

אמנם כן, ראש השנה יום דין הוא לכל באי עולם וכל מחשבה של תשובה יכולה להפוך את הבינוני לאדם שזכויותו מרובות, אף על פי כן לא תיקנו רבותינו בעלי כנסת הגדולה בנוסח התפילה לומר "על חטא" בראש השנה, אלא תיקנו לומר פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות בתפילת מוסף. ועליהם הוסיפו רבותינו האשכנזים בעלי המסורה פיוטים נפלאים בנויים על מאמרי חז"ל המפוזרים עם תוכן עמוק הנוגעים לענינים אלו של מלכיות זכרונות ושופרות, ומעט מזעיר נזכר שם עניני תשובה. (והקול נשמע מגורי הארץ שבימים הנוראים היה הולך להתפלל לבית מדרש האשכנזים בצפת, שאמר שפיוטיהם בנויים עפ"י יסודות הקבלה. וראה ראינו אחד קדוש מדבר בספר שבלי הלקט סימן כ"ח, בשם רבינו תם ז"ל, שבשעה שיסד הקליר את הפיוט "והחיות אשר הנה מרבעות כסא" להטה אש סביביו, ומפי רבותיו גאוני לותיר שמע כן).

בתורה הקדושה נקרא ראש השנה (במדבר כ"ט): **יום תרועה**, ובמקום אחר (ויקרא כ"ג) מבארת התורה את סגולת התרועה בשופר: **זכרון תרועה מקרא קודש**, שע"י התקיעה בשופר יעלה זכרוננו לפניו יתברך. אבל הרי האמת היא שהקב"ה אינו צריך לדבר שיזכיר אותו אודותינו, וכמו שכתוב (דברי הימים ב', ט"ז): **כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ**. ופשוטו של מקרא שהקב"ה משוטט בכל העולם בלי שום הפסק כלל, בכל יום בכל שעה ובכל רגע הוא יתברך משיג על הכל ויודע כל דבר גדול וקטן, מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש. ואם כן ישאל השואל, למה זה צריכים אנו לתקוע בשופר בר"ה?

ביאר ענין התפילה

אמנם קושיא זו קשה על עצם התפילה. למה קבע הקב"ה הסדר שנבקש ממנו על צרכינו, וכי אין הקב"ה יודע מה האדם צריך, ואם אינו רוצה ליתן, אז מה תועיל הבקשה? הלא אם נצדק מה ניתן לו?

והתשובה היא שהקב"ה רוצה שנבקש ממנו כדי שנחשוב אודותיו. תפילה הוא לשון מחשבה, וכמו שאמר יעקב ליוסף (בראשית מ"ח): ראה פניך לא פללתי, ופירש רש"י: לא מלאני לבי לחשוב מחשבה שאראה פניך עוד, פללתי לשון מחשבה, כמו (ישעיה ט"ז) הביאו עצה עשו פלילה, ע"כ.

מחשבה גדולה ומסתעפת איך שנבראו כל המאכלים הללו מן הקרקע ומן הבעלי חיים. זאת אחת המחשבות שמחויב האדם לחשוב בראש השנה וכמו שאנו אומרים בפסוקי זכרונות: ונאמר (תהלים קי"א): **טרף נתן ליראיו יזכר לעולם בריטו**, האדם מחויב לזכור את זה. ודוד משיח ה' אמר (תהלים כ"ג): **תערוך לפני שלחן נגד צוררי**. כשישב המלך דוד על כסא מלכותו ולפניו כל מעדני מלכים, לא שכח להזכיר כי הקב"ה הוא זה שערך את השלחן לדוד בשעה שהיה מסובב שונאים שונים ומשונים.

בגמרא (קידושין ל"ב:): מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ור' צדוק שהיו מסובין בבית משתה בנו של רבן גמליאל, והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם. אמר ר' אליעזר: מה זה יהושע, אנו יושבין ורבן גמליאל עומד ומשקה עלינו? א"ל: מצינו גדול ממנו ששמש. אברהם גדול הדור היה, וכתוב ביה והוא עומד עליהם וכערביים נדמו לו, ואנו לא יהא רבן גמליאל עומד ומשקה עלינו?

אמר להם רבי צדוק: עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות, הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שלחן לפני כל אחד ואחד, ואנו לא יהא רבן גמליאל עומד ומשקה עלינו?

רבי צדוק אמר להם: בל תשכחו את העיקר שבכל הסעודה, העיקר אינו מי שהכין את הסעודה, אלא מי שיצר את המאכלים הללו וזן ומפרנס את הכל. ועוד למדנו מסיפור זה מה זה שקרא דוד שהקב"ה עורך שלחן, ורבי צדוק מבאר להם שהקב"ה משיב רוחות ומעלה עננים ומוריד מטר ומצמיח אדמה. כמה ישמח האדם ביום הגשמים, הקב"ה עורך לפניו שלחן, וכמה יגיל וישיש הבר דעת ביום חם שהקב"ה מבשל את התפוחים על האילנות ע"י כח השמש. התפוחים ושאר פירות האילן אינם זקוקים לבישול כתפוחי אדמה שצריך לבשלם על האש מפני שכבר בישלם הקב"ה ע"י חום השמש בעודם באילנות. פירות טובים ורעננים צריכים למזג אויר חום שיבשלם, ובמקום להתאונן על המזג ביום חם, ישמח האדם שהקב"ה עורך לפניו שלחן!

השמש שרחוקה מן הארץ כמאה ארבעים וחמש מליון ק"מ שולחת את כחותיה לתוך המאכלים, השמש היא חלק של מכונת האוכל המתנהלת ע"י הקב"ה. דוד המלך ידע היטב שיש עבד המבשל לו את המאכלים ויש עבד שאופה בשבילו, אבל מכל מקום לא שכח שהקב"ה הוא הוא **הזן את העולם כולו**. והקב"ה אינו נותן לאכול בצמצום, נותן הוא **בחן, בחסד, וברחמים**, וכל זה עושה כדי שיכירו שהוא אחד ושמו אחד, **בעבור שמו הגדול**.

ארבעים שנה במדבר

בפסוקי זכרונות אנו מזכירים מה ששם ה' בפי שליחו הנאמן ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות: **כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך** (ירמיה ב'). אני זוכר לכם לישראל את החסד שעשיתם עמדי כשהייתם אומה צעירה, אהבת כלולותיך, **לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה**.

אין הכוונה שרק הקב"ה זוכר, כלל ישראל צריכים גם כן לזכור את הימים הללו, כשהיו ארבעים שנה במדבר, מקום צמאון נחש שרף ועקרב, והקב"ה המציא להם מים מצור החלמיש ומזון מן השמים, לחם שמלאכי השרת אוכלים.

הנה נח עמד בתיבה שהיתה בעצם ספינה שטה בלב ים, סביב התיבה הכל מים. וידע נח שלא רק סביב התיבה הכל מים אלא על כל הארץ. ולא סתם שיש מים, אלא שהכל חרוב ונחרב, וימח את כל היקום אשר על פני האדמה, מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים, וימחו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו בתבה. לא היה לנח שום מקום לנוס שם, ובמוחו עלתה המחשבה: **מאין יבא עזרי?** מאין יהיה לנח ולבניו אוכל אחרי שלא ישאר בתבה מן האוכל שהכין? כל העולם היה שמים, אבל זכר אלקים את נח. הקב"ה הוא בעליו של כל העולם ומחשבתו על כל ברואיו מקרני ראם ועד ביצי כינים.

צריכים אנו לחשוב כאילו אנו עומדים על ספינה באמצע הים ומן הצדדים יש רק מים ושמן והקב"ה זוכר אותנו. בראש השנה צריך האדם לומר על חטא, על החטא הכי הגדול שאין גדול כמותו, והוא ששכח מהקב"ה. כשנולד האדם הוא בדד וגלמוד כנח לאחר המבול, ערום יצא מבטן אמו וצריך הוא להתפרנס ולמלאות כל צרכיו. והתמיה בוקעת ועולה: **מאין יבא עזרו?** אבל הקב"ה זוכר את בני האדם, וכשם שזכר את נח ובזכותו זוכר הוא את צאצאי נח.

יציאת מצרים

זכרון נוסף שאנו מזכירים בראש השנה הוא: ויזכר אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב (שמות ב'). כשאבותינו היו נשקעים במצרים מאתיים ועשר שנה, וקראו אל ה' בחזקה אז: וישמע אלקים את נאקתם ויזכר אלקים את בריתו. הקב"ה איננו שוכח מהבטחותיו, הוא ימלא את כל מה שהבטיח להאבות ובגלל אבות יושיע בנים.

מצרים של אז היתה החזקה שבעמים. כל כסף העולם זרם למצרים בשני השבוע ואח"כ שוב בימי הרעב, כשהם מכרו את הדגן שצברו בעצת יוסף. למלכי מצרים היה זהב ומטמוניות עד אין שיעור וסוף, וגדול מאוד היה כוחם ואפילו עבד לא יכול היה לברוח משם, ושם נשתקעו אבותינו בעבודת הפרך מאתיים ועשר שנים. מי פילל ומי מילל שבני ישראל יצאו משם ויראו את מפלת שונאיהם? **ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם**, בכל הצדדים היו מונחים מתים מן האומה המצרית, וישראל יצאו ביד רמה בעצם היום הזה טעונים זהבם ומרגליותיהם של המצריים.

ועלינו לזכור שככל החזיון הזה יארע שוב אתנו. וכמו שאנו אומרים בראש השנה: וזכור לנו ה' אלקינו את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה, ויום אחד תתקיים הנבואה (ישעיה נ"א): ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה. וכל העולם יראו איך שכל הבטחות של נביאי האמת וצדק נתקיימו במילואם ודבר אחד מדבריהם אחור לא ישוב ריקם. בוודאי, כשהבעל תוקע עומד על הבימה מעוטף בטליתו ולבוש בקיטל והשופר בידו, כבר מאוחר מדי לחשוב כל המחשבות הללו, אז צריך לכוון לצאת כדת וכדין ולשמוע מאה קולות כמו שההלכה מחייבת, אבל קודם לכן עלינו לזכור כל המחשבות הללו.

הזן את העולם כולו

הקב"ה זוכר אותנו וזן את העולם כולו, אבל האם אנו זוכרים אותו? זהו חובותינו בראש השנה. כשהולכים מהחנות עם מטעני אוכל, החיוב לחשוב: מי ברא את אלה? ויש כאן

עבדי ירנו מטוב לב ואתם תצעקו מכאב לב ומשבר רוח תלילו, וכל זה יהיה מחזה שיעמוד לנצח נצחים.

ודבר גדול הוא כשהקב"ה נוקם נקמת עם ישראל מאת הרשעים, ודבר זה השיב ר' אלעזר לרב אחא קרחינא (ברכות ל"ג.), ששאל לו רב אחא: אלא מעתה גדולה נקמה שניתנה בין שתי שמות, שנאמר (תהלים צ"ד) קל נקמות ה' א"ל אין, במילתיה מיהו גדולה הוא. והיינו כשהקב"ה עושה נקמה בצוררי ישראל, במחרפיהם ובלוחציהם, אז הנקמה דבר גדול הוא, שהקב"ה קל נקמות מתנשא לשפוט הארץ ומשיב גמול על גאים, הרשעים שנתגאו על הקב"ה, ולכך נזכרה נקמה בין שני שמות הקב"ה. וגדולה הוא הנקמה שסיימה בה התורה שירת האזינו (דברים ל"ב): כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו. ולכן כשאומרים בראש השנה "זכרון תרועה" אין זה לעורר את הקב"ה שיחשוב מעם ישראל, אלא שהקב"ה רוצה **שכלל ישראל** יזכרו כל אלה הדברים, ואז יעלה זכרונם לפני הקב"ה לחן ולחסד ולרחמים לחיים ולשלום.

שלא עשני גוי

מחשבה מאוד נחוצה ביום הדין היא המחשבה של בחירת עם ישראל, שלא עשני גוי. ואין הכוונה לגוים פחותים, אלא על גוים עשירים ממשפחות אריסטוקרטיות. כל ישראל אפילו הפחותים צריכים להבין מעמדם הרם, שנבחרו מכל גויי הארצות ורק להם יש עולם נצחי, כל ישראל דווקא יש להם חלק לעולם הבא. וכמו שאמר הכתוב (דברים ד'): **השומר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב.** יצייר האדם במחשבתו את המעמד ההוא ויחשוב תמיד אודות המעמד ההוא שהוא גדול על הכל, אף פעם לא זכו אף אחד מכל גויי הארצות לשמוע קול ה', **השמע עם קול אלקים?** רק לעם ישראל ניתנה גדולה זו.

וחובתינו לחשוב בראש השנה על מעמד הנורא של מתן תורה, ולכן מזכירים אנו את השופר של מתן תורה בפסוקי שופרות: אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם, מן השמים השמעתם קולך ללמד לעמך תורה ומצות ודברות קדשך מלהבות אש.

חובותינו לדבר עם ילדינו על המעמד הגדול ההוא, **והודעתם לבניך ולבני בניך,** לא רק ביום השבועות אלא בכל השנה. ובאמת המעמד של מתן תורה הוא סמל לנו על מה שיהיה לעתיד בימינו, וכמו שסדרו המסדרים הקדושים בנוסח דקדושה במוסף דשבת, **והוא יושיענו ויגאלנו שנית וישמיענו ברחמינו שנית,** כמו שכבר השמיענו פעם אחד את קולו בעת שאלקי מתימן בא, והופיע מהר פארן, ואתה מרבבות קודש, ונגלה כבוד מלכותו על הר סיני, נזכה שוב לראות מחזה נורא כזה, **לעיני כל חי לאמר הן גאלתי אתכם אחרית כראשית להיות לכם לאלקים.**

מלכות השם

בקריעת ים סוף כשעם ישראל ראו עין בעין את מלכות השם ואיך שהוא מנהל את כל הבריאה אז אמרו שירה בקול גדול ובשמחה עצומה, ובסוף השירה אמרו: ה' ימלך לעולם ועד, זהו תכלית כל הקריעת ים סוף. יכול היה הקב"ה לעשות את פרעה חולה שלא ירצה לרוץ אחר עם ישראל, אבל הקב"ה רצה להראות לישראל שהוא בעל היכולות כולם ומשדד כל

ארבעים שנה לא הוצרכו לחפש אחר פרנסה בגלל שהקב"ה סיפק להם כל חסרונם, **שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה** (דברים ח'). לא הוצרכו לקנות בגדים חדשים ולא לילך לרופא רגלים, לא היה להם שום טרדות גשמיות, והקב"ה שמר אותם תחת ענני הכבוד ולזכר זה יושבים בסוכות, למען ידעו דורותכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל.

יחשוב האדם שהוא לן לילה אחת בשכונת מחבלים ובידו צרור מרגליות, ויודעים זאת שכניו המחבלים. האם יש לו סיכוי לנוח בלילה על משכבו באין צוחה? כן היה עם ישראל במדבר. סביבותם ישבו אומות חזקות אנשי השם אשר מעולם וידעו ששם הולך מחנה ישראל וכל טוב מצרים בידם, מי שמר את עם ישראל? הקב"ה! והוא שומר אותנו גם עכשיו. טיפש הוא זה שחושב שהמטרה או ראש העיר שומרים עלינו, רק הקב"ה שומר עמו ישראל לעד, ומשגיח הוא מן החלונות שישראל יוכלו להתקיים בין האומות. ראש השנה הוא הזמן לחשוב מחשבות הללו, יסתכל האדם בחומש וילמוד פרשיות אלו בעיון ויצייר במחשבתו הצורה האמיתית של ישראל במדבר.

אריסטון לצדיקים

הרבה מתפילות ראש השנה סובבים על התגלות מלכות ה' לעתיד לבא כשימלוך ה' אלקינו לבדו על כל מעשיו בהר ציון משכן כבודו, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ. וכוונת המסדרים אנשי כנסת הגדולה היא שביום ראש השנה נחשוב על זה שיבא אליהו לבשרנו הנה בא משיח צדקינו, זה היום שקוינו לו ותתגלה מלכות שמים והקב"ה ישא נס לקבץ גליותינו, ובעת ההוא יתן טרף ליראיו ולפום צערא אגרא, לפומא דעבידתא עבידן מטללתא.

בעת ההיא תיערך סעודה גדולה, אריסטון לצדיקיא יתקן ושרותא, נגידין קמיהון אפרסומן נהרתא, חמר מרת דמבראשית נטיר בי נעותא. וכבר הרחיב ישעיהו בן אמוץ הנביא בחזון הסעודה ההיא (ישעיה ס"ה): **כה אמר ה' אלקים הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו.** עם ישראל יסבו לשולחנות זהב וכסף על רצפת בהט ושש, יגישו להם מעדני מלכים לעלם עלמאי, והרשעים יעמדו שם מעבר לגדר ויציצו לפנים ולא יגישו להם מאומה. וכיון שרשעים מתאווים מאוד להנאות יהיה זה להם צער נצחי (מובן שכל זה משל הוא כי שכר ישראל יהיה דברים טובים הרבה ממאכלים שיגישו להם). יעמדו שם כל רשעי עולם מתחת לגדר, עמלק ונכדיו אגג והמן, סנחריב, נבוכדנצר, אנטיוכס, טיטוס, כמלנעצקי ראש הקאזאקן, טרקמווידא ראש האינקוויזיציה, סטאלין והיטלר, כולם יהיו רעבים כדוב לאחר החורף, ויראו את היהודים האומללים אתמול והמכובדים היום אוכלים סעודה דשנה והם יהיו על סף המות מחמת רעב, **הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו,** הרשעים יעמדו עם לשונם לחוץ ויסתכלו על הצדיקים השותים.

הנה עבדי ישמחו ואתם תבושו. בעולם הזה הרשעים עינו את היהודים למות וקראו להם כל מיני שמות של גנאי, אבל בעולם הבא יראו בעיניהם איך שבני ישראל מתענגים ומתפנקין בכסי רותא ואלה רשעי ארץ חשובים הם ממש כעפרא דארעא, הם יהיו עומדים בבושה גדולה מאוד יותר ממה שעמדו היהודים הנהרגים לפני הנאצים הארורים, **הנה**

שהוא מעולם ועד קצה העולם במה שנושם אויר ובשאר אלפי חסדים שהקב"ה עושה אתו.

שמחת החיים

החיוב על האדם בעולם הזה לקיים שני דברים: הראשון, שצריך לשמוח בחיים. להרגיש נעימות ועריבות בחיים על העולם ועל כל הטוב שברא בו הבורא. מה שהאדם מבלה את זמנו במחשבות ודיבורים של התאוננות ועצבנות זה מוכיח שהוא אינו ממלא תפקידו שדורש ממנו הקב"ה, הקב"ה ברא את העולם מלא בכל טוב כדי שישמח האדם במעשיו, והמתאונן עובר על רצון ה'. חבל מאוד על הזמן היקר שבמקום להיות שמחים חושבים מחשבות של עצבנות וכמה אי נעימות שיש לו בחיים, הקב"ה אינו נותן שכר למחשבות כאלו.

החיוב השני המוטל על האדם, הוא לשיר לה' על כל הטוב שעושה עמו ומקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים צ"ז): שמחו צדיקים בה'. **שמחו צדיקים**. על הצדיקים, היהודים החרדים לדבר ה', להיות שמחים, והשמחה תהיה, בה'. יתבונן האדם וירגיש שהקב"ה הוא הגורם לו את כל השמחה, ולכן ישיר ויודה להקב"ה. וכן אמר הכתוב: שירו לו, המשורר מצוה שני דברים: קודם כל, **שירו!** תהיו שמחים עם כל הטוב, על אלפי מתנות הטובות שהקב"ה משפיע תמיד להאדם, ואח"כ, **לו**. תבינו שהקב"ה הוא הלא זה שגורם ומשגר לכם את כל הדברים המשמחים, וההודאה והשירה תהיה לשמו הגדול.

רבים מהיהודים החרדים עוסקים בחלק השני ב'לו, עובדים הם את הקב"ה, אבל שוכחים מהדבר הראשון: **שירו!** קודם צריכים להיות שמחים. מי שאינו שמח מראה שאינו מבין את החסדים שהקב"ה עושה עמו, אם כן חבל על כל החיים שלו שחי באפילה. אבל כדי להיות שמח כמו שצוה הכתוב זה לוקח זמן, צריך לזה הרבה התבוננות, צריך לחשוב ולהתעמק בזה עד שיתבררו ויתבהרו הדברים להאדם.

העולם הזה דומה ללילה

מה שהאדם אינו מרגיש בגודל החסדים שמקבל בכל עת ובכל שעה ערב ובקר וצהרים מהקב"ה, הטוב שלא כלו רחמי והמרחם שלא תמו חסדיו, זהו בגלל האפילה שמלאה בה העולם הזה ומסובב את האדם מבואו לעולם ועד צאתו מהעולם, וזה שאיננו מרגיש הרגשי הודאה לה' מראה שהוא חי בתוך האפילה ומטייל בה כאחד העוורים המובהקים. הלא זה שמתאונן הנביא (ישעיה ט'): **העם ההולכים בחושך**. ובגמרא (ב"מ פ"ג): תני רב יוסף (תהלים ק"ד): **תשת חשך ויהי לילה**, זה העולם הזה שדומה ללילה בו **תרמוש כל חיתו יער**, אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביער.

ענין זה הוא יסוד עצום בכל חובת האדם בעולם הזה. ומה שרוב האנשים חיים באפילה ואינם שמים על לב גודל החסדים שהקב"ה גומל אתם ואינם מודים לו על כל טובו, זה אינו מחסר במשהו את החיוב הגדול והעצום המוטל על האדם לשמוח, ולשמוח בה' דווקא. והחיוב הוא גם על כל הגוים בהבנת שמחה זו ובהודאה לה'. והכתוב מצוה את האנושיות (דברי הימים א' ט"ז): **הבו לה' משפחות עמים**. כל הגוים כולם בואו ותנו להקב"ה, השחורים, הפארטריקאנים ויושבי איי הים הרחוקים. והכתוב ממשיך: ומה תתנו להקב"ה? **הבו לה' כבוד ועוז**, תנו כבוד וגבורה לשמו הגדול. ואם הגוים מחויבים בכך, קל וחומר

כוחות של הבריאה כרצונו, וישראל למדו את הלימוד הגדול הזה. כשהאדם יחשוב מחשבות כאלו, אז כשיגיע ראש השנה אז ירעש אצל האדם: ה' מלך ה' מלך ה' מלך לעולם ועד.

יתרגל האדם לחשוב שתי דקות ביום על מלכות ה', שהקב"ה הוא זה העושה את כל המעשים והוא מסתכל על האדם בתמידות ללא הפסק, הרבה קודם ראש השנה צריך האדם לקנות בנפשו את הקנין הזה שהקב"ה שומר אותו בכל רגע. אין שום חסרון לבקש פרנסה ושאר צרכים גשמיים בראש השנה, אבל חובותינו העיקרי הוא לבנות את מחשבתנו ביום הדין הגדול הזה עם היסודות. אין אומרים בראש השנה "על חטא" הגם שכל הרהור תשובה יכול להפוך את המאזנים לטובה, מכל מקום יש תשובה שהוא נחוצה יותר מזה, והוא לקנות דעה במלכות השם.

ראש השנה הוא יום שיכולים להכין את הדעת שיהיו נכונים לקבל פני השכינה, כשיתמלא מוח האדם עם כל המחשבות הללו אז קנה בנפשו קנין גדול וחשוב עד למאד ויוכל לבוא לפני הקב"ה עם מחשבות שהקב"ה רוצה בהם. העושה ככה יהיה זוכה בדין, ובודאי עליו להמשיך בתשובה והתקרבות לה' בעשרת ימי תשובה וביום כיפור.

מאמר שלישי

מתנת התשובה

החסיד רבנו יונה מגירונדי פתח את ספרו שערי תשובה בזה הלשון: מן הטובות אשר הטיב השם יתברך עם בראיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם לחסון נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו, לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם, שנאמר (תהלים כ"ה): טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו, לא סגר בעדם דלתי תשובה, שנאמר (ישעיה ל"א): שובו לאשר העמיקו סרה, ונאמר (ירמיה ג'): שובו בנים שובבים ארפא משובתם. והזהרנו על התשובה בכמה מקומות בתורה. והתבאר כי התשובה מתקבלת גם כי ישוב החוטא מרוב צרותיו, כל שכן אם ישוב מיראת השם ואהבתו, שנאמר (דברים ד'): בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו, עכ"ד.

עולם חסד יבנה

עולם חסד יבנה וכל הבריאה מלאה חסד עם בני אדם וכמ"ש (תהלים ל"ג): חסד ה' מלאה הארץ, וזו מטרת כל הבריאה כולה. הנשימה שהאדם נושם היא חכמה עמוקה ומאוד נפלאה מאת הבורא עולם שזה ימשיך חיות לאדם. האויר מלא חמצן וחנקן ועוד חלקים קטנים של מיני גאזים אחרים, שהסך הכל שבהם הוא שכשהאדם נושם זה נותן לו חיות, חסד נורא זה מוכרח להאדם בכל רגע. הרגילות עושה את שלו שכשנתמלאה הריאה עם אויר לא ירגיש האדם בגודל הנעימות וחיים שנתוסף לו, וחלק מהאויר הולך להדם ומסבב את כל הגוף ונותן בו חלקים של חיות. האמת הוא **שכל הנשמה תהלל קה**, על כל נשימה ונשימה צריך לומר הלל שלם ולא חצי הלל. אם אין אומרים הלל, על כל פנים ירגיש האדם את חסד ה'

המשטרה הזה בעל חסד גדול הוא שעומד ומזהיר אל תעמידו את המכונית במקום הזה ולא תיענשו.

וכן עשה הקב"ה עמנו כשהזהיר וחסד גדול גמל אתנו שהעמיד נביאים שהזהירו כסדר על התשובה, וכתבו נביאותיהם לדורות כדי שיוכלו בני ישראל ללמד ולעיין בהם ולמצוא את הדרך לשוב. וצדקה עשה לנו אלקים כי נתן לישראל גדולי ישראל ובעלי הגיון ורוח שחברו ספרים המעוררים לתשובה, ה"ה רבנו יונה שבביאור משפט אחד מספרו החשוב שבשערי תשובה אנו עוסקים כעת, רבנו בחיי בעל חובות הלבבות שבתוך ספרו כתב שער התשובה, הנשר הגדול בעל כנפיים הרמב"ם שחיבר הלכות תשובה, ועוד חיבורים חשובים וקדושים שנתחברו בכל הדורות, ובנוסף לזה שלח צדיקים בכל דור ודור וגם בדורינו זה, שחנן להם כח הדיבור מענה לשון להוכיח את ישראל וללמד דרך תשובה כדי לזכך את נפשם.

משל למה הדבר דומה, לחולה אנוש העומד על סף המיתה שבא לרופא מומחה גדול במלאכת הרפואה לבקש רפואה לגופו. הרופא ערך עליו שורה של בדיקות שונות עד שהעלה בדיוק את מחלתו ורשם לו סמים שונים שיקחם בזמנים שונים, וכן סידר לו איזו מאכלים מותר לו לאכול ואיזו אסורים לו, באיזה שעה מותר לו לאכול ובאיזה שעה אסור, וכדומה מענייני הרפואות. הנה הרופא הזה עשה חסד גדול עם החולה שהרי הצילו ממות בטוח לחיים, אך כמה מאוד נתגדל ונתאמץ חסד הרופא כשמצלל בכל יום על הטלפון לבית החולה ומזכיר לו איזה תרופות ליקח באיזו שעה, ומזהיר אותו שוב ושוב על המאכלים האסורים עליו. הלא רופא זה בעל חסד הוא שאין כמותו, לא די שהצילו ע"י שהורה לו דרך רפואה, אלא עוד עומד הוא ומזהירו מדי יום ביומו שיהיה בדרכי הרפואה שצווהו כדי שיוכל החולה לחזור לאיתנו ולכוחו הראשון.

ככל החזיון הזה עשה הקב"ה לעם ישראל באהבתו אותם. שלא רק שהראה להם דרך תשובה איך שינקו מחטאם, אלא העמיד עליהם נביאים שיוכיחם, והעמיד להם תנאים ואמוראים שיהירו את העם כסדר לעסוק בתשובה כמו שבא ברובי האגדות שבתלמוד ובמדרשים, והעמיד להם מוכיחים ומחברים בכל דור ודור להראות להם את הדרך העולה בית קל.

בימי הנביאים הבין העם עומק הפגם של כל חטא

כשמסתכלים בפרקי הנביאים רואים חוט השזור בכל ספרי הנביאים. הנביאים מזהירים את האומה שוב ושוב שעדיין יכולים לעשות תשובה, הם חוזרים ומכריזים שעדיין בידם לדרוש את הקב"ה ולמצוא, כל זמן שעדיין לא פגע באדם מדת הדין ימינו של הבורא עולם פשוטה לקבל שבים, ואומר שובה ורוצה בתשובה. נראה מזה שהעם לא האמינו בתשובה, הם סברו שאבדה תוחלתם נכזבה תקותם וכבר אין להם עוד תיקון, ועל זה סובבים דברי הנביאים שהזהירו וחזרו והזהירו שעדיין אינו מאוחר בלוח הזמן של הקב"ה ובידם לעשות תשובה.

והנה בימינו רואים אנו מדי יום איך שרחוקים שנתרחקו מאוד מדרך התורה נעשים לבעלי תשובה ומתנהגים על פי דרכי התורה בכל ההדורים, וכן המציאות מראה ביהודים חרדים שאין להם בעיה זו שכבר נמנע מהם לעשות תשובה, אלא שחושבים שעדיין יש להם הרבה זמן ואימתי שירצו יעשו תשובה. עכשיו עדיין רוצים להתנהג בקצת קלות, רוצים

בן בנו של קל וחומר העם הישראלי שאותם בחר ה' לנחלה לו. וכלשון המשורר (תהלים קל"ז): **הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים**, אבל האומה הישראלית על אחת כמה וכמה, **כי גבר עלינו חסדו** יותר מכל עם ולשון שהרי בשביל ישראל שנקראו ראשית נבראה הארץ ומלואה תבל וכל אשר בה.

ודרך תשובה הורית

כשמתבוננים בכל מיני חסד ה' רואים את החסד המיוחד של תשובה. והוא כדוגמת החסד שעשה הקב"ה שאפילו כשבני אדם פושעים בבריאתם ע"י שאוכלים מאכלים שהגוף אינו סובל אותם בטבע, הכין הקב"ה תכונה מופלאה הכוללת כמה אלפי חלקים נפלאים בגוף האדם שיוכל הגוף לנקות את עצמו מהפסולת ורק חלק הטוב נשאר בהגוף. וכמין חסד הזה עשה הקב"ה גם כשברא את התשובה. שהלא ע"י עוונותיו פגם האדם בנפשו פגמים עמוקים וגדולים, ובדרך הטבע צריכים להשאר שם לעד ולעולמים, אבל הקב"ה מגדל חסדו וטובו ברא את התשובה כדי שיוכל האדם לתקן את מה שקלקל, ושב ורפא לו.

דרך האדם לחשוב שכשהוא עוסק בתשובה הוא עושה טובה הכי הגדולה להקב"ה, אבל זהו טעות מוחלט! על האדם להבין שמה שהקב"ה למד דרך תשובה הוא חסד גדול מאד שרצה הקב"ה לזכות בה את ישראל בכדי להציל את חייהם וחי נשמתם מלרדת שחת, על האדם להבין שתשובה הוא מתנה נפלאה מאת הקב"ה. וכלשון השערי תשובה: **מן הטובות אשר היטיב השם יתברך עם בראיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם**, כל זה עשה הקב"ה בגדל רחמנותו שלא ילך האדם חיים שאולה ותכרת נפשו לנצחים, **לחסון נפשם מגי שחת ולהשיב מעליהם אפו**. ולא רק שהכין דרך איך לנוס מן שחת ועל האדם לחפש את העצות והדרכים להצלה זו, אלא זאת ועוד יותר, **שלמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו**. הורה ולימד הקב"ה את דרך תשובה, ולא זו שגילה להם ולימדם, אלא אף זו, שהזהירם באין ספור הזהירות שישונו בדרך תשובה בעודם בחיים.

וממשיך השערי תשובה: ואם הרבו **לפשע ולמרד ובגד בוגדים בגדו**, אפילו שעשו חטאים גדולים והיו מזידים והרבו למרוד בה', והשכל הפשוט מחייב שלא תינתן להם פתח תשובה, **לא סגר בעדם דלתי תשובה**, אפילו לאנשים כאלו הקב"ה מחכה לתשובתם ומרבה לסלוח להם. ואמרו חז"ל (שבת י'): הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו. והסיבה היא כדי שחבירו ידע מהטובה שעשה לו ויהנה וישמח עם המתנה. ובעבור שהתשובה הוא חסד גדול ומאוד נפלא של הקב"ה על כן אמר הכתוב (תהלים כ"ה): טוב וישר ה', הקב"ה הוא עצם הטוב והיושר **ועל כן יורה חטאים בדרך**, למלמד לחוטאים את דרך התשובה.

חסד המוכיחים לאורך הדורות

הקב"ה מדריך ומזהיר לאותם שכבר נכשלו ונפלו לפח איך לינצל מעונשים הנוראים הממתינים על הנפש החוטאת ולנקות את נשמתו כל עוד שהברירה בידו לעשות כן. נצייר לעצמינו איש המשטרה העומד ומזהיר למנהיגי מכוניות: אל תחנו המכוניות שלכם במקום הזה כי הוא נגד החוק, ואם תעברו את החוק יענישו אותך בסכום כסף. ברור שאיש

נבל הכרמלי, אמרה לדוד המלך: ותהי נפש אדוני צרורה בצרור החיים, בירכה את דוד שיזכה לעולם הנשמות. אמונה זו היתה נחלת האומה כולה.

אמונה זו כה פשוטה היתה אצל עם ישראל עד שלא האמינו שתשובה יכולה לעזור להם, סברו שכבר אבדה תקותם ולמה יעשו תשובה. לא האמינו שתשובתם תועיל, והיה ברור אצלם שכה חטאו והכתימו את נשמתם עד שכבר אין להם תרופה. ולכך אמרו להם הנביאים שוב ושוב: עדיין בידכם לעשות תשובה! לוח הזמן של הקב"ה הוא ולעולם אינו מאוחר מדי! עד יום מותו מחכה לחוטא ואם ישוב מיד מקבלו. לא כן אנו, אין אנו מבינים את עומק החטא וגודל הפגם שהחוטא גורם, ולכן חושבים אנו שתשובה היא דבר של מה בכך ואומרים שוב ושוב אחטא ואשוב, אחטא ואשוב.

נשמה שנתת בי

מחויבים להבין את גדולת נשמת החיים שנפח הקב"ה באיש הישראלי, מציאות הנשמה הוא יותר אמיתית ממציאות הגוף. נדמה לנו שהגוף יש לו איזה ממשות. אבל ברובו הוא קיבוץ של גאזים ושאר חומרים, ובבא הזמן והאדם מת ונקבר אין גופו נשאר בקרקע, כל גופו מתמוטט, פורחים להם הגאזים והכוחות כל אחת למקומה, ונמצא שמציאות האדם הוא כחלום יעוף, הוא רק דמיון. לא כן הנשמה, אמיתית היא בעצם, אמיתית יותר מצור הגיבראלטור, שהוא הסלע הגדול ביותר בכל העולם (בספרד על שפת ים התיכון, וגודלו עד 425.5 מטר), אפילו אבן הגדול והחזק הזה יכול להתבטל ע"י פצצת אטום שאז כל הסלע יתפוצץ לאין ולאפס לא יזכר ולא יפקד מקומו. לא כן הנשמה שהיא חלק אלקי ממעל והיא חיה לעולמי עד.

לנפש טבעיים משלה וחולאים משלה, וחולאת הנשמה נזקה חמור הרבה יותר מחולאת הגוף. אפילו חטא הקטן ביותר הוא חולאת גדול מאוד לנפש ופוגם בה ומחבל בה עד שנשאר הרושם על הנשמה לעולם, ואי אפשר סתם לשכוח מזה, וכמו שהחובות הלבבות כותב: שום חטא איננו קטן אם אין האדם שב על זה.

ולמשל: יתוש תחת כר האדם הישן תפריע לו כל הלילה, ולמרות שהיתוש הוא עוף מאוד זעיר ובלתי חשוב, ימשיך הוא להפריע את השינה, אי אפשר לשכוח מזה בשום אופן, הוא שם ומפריע הוא לאדם.

כן הוא החטא, אי אפשר לשכוח מזה, אבל אין הוא כיתוש אלא כראם. מחלה צרעת נושנת ומחלה ממארת היא בתוך הנשמה, ההיזק הגדול ביותר בכל העולם הוא חבלת החטא על הנשמה. דבר זה קשה בימינו לקבל אפילו ליהודים חרדים. מבינים הם את חשיבות המצוות ועוסקים תמיד במצוות, מחנכים את הבנים ובנות לתורה ולמסורה, כל אשר מרגישים ורואים נתקבלים אצל היהודי בימינו, לא כן ענין הנשמה. אין מרגישים אותה. ואפילו כשהיהודי יודה שבודאי יש בו נשמה אבל אין זה מספיק, צריך להרגיש אותה! ואם האדם עוסק בבריאות הגוף, הולך לרופא כשסובל איזה מחלה או אי נעימות, פי אלף ורבוז מזה צריך לעסוק בבריאות הנשמה הטהורה.

ולכן נחוץ הוא מאוד לדבר מהנשמה, להבין שהנשמה היא המציאות האמיתית של האדם, הוא הדבר היחיד העומד

ליהנות מההנאות שהעולם הזה מספק בשפע, רוצים להתנהג בעצלות וליבטל מלימוד התורה, במקום ללמוד תורת ה' שהנחיל לנו מורשה רוצים לטייל ולדבר דיבורים אסורים ודברים בטלים, אינם עדיין רוצים בהתאמצות, הלא יש כל כך הרבה שנים. חושבים שישוּבו כשהיו בני שלשים שנה, ארבעים שנה, שמונים שנה, הלא שוב יום אחד לפני מיתתך תנן. אין היהודים בזמנינו רואים שום סיבה למהר ולשוב, שהלא סחורה זו של תשובה לעולם מצויה בזול, ולמה להם לרוץ ולקנותו עכשיו כשיכולים למצוא מחר באותו מחיר הזול? ויש מחר לאחר זמן, וגם להמחר יש מחר.

וכאן המעיין שואל: האם באמת חיים אנחנו באמונה חושית יותר מאבותינו בימי הנביאים? האם אכן מאמינים אנו יותר מאבותינו בענין הזה של תשובה עד שנעשה ענין התשובה קל מאוד בעינינו שאין צריכים לרוץ אחריו כדגים הרצים לטיפי מים, ואימתי שירצו יעשו תשובה וחסל?

אבל לא כן הם פני הדברים. אבותינו אשר בימי הנביאים הבינו את גודל הפגם של כל חטא וחטא, הם הבינו בהבנה יתירה ועמוקה איך שהחטא פוגם בנפש האיש הישראלי ומכתיים את הנשמה עד שכבר לא יתכן לכבס אותה. השראת התורה היתה אצלם כמו החיים תחת שלטון המלכים העריצים, שאם אחד עשה איזה דבר שיש לו צד משמעות שהוא נגד החוק שהמלך חקק, אז ראשו לא היה בטוח על כתפיו, וידע היטב שהיום או מחר תלויני המלך ישיגו אותו ויעשו קץ לחייו. אמנם לא לקח זמן רב ובולשת המלך השיגו את האיש, המלכות הרגה אותו בריש גלי לעין כל, ובחרו דווקא במין מיתה שתאריך את יסוריו הגדולים של הפושע לאיזה ימים, החוטא צעק בקולות גינוחי גנח וילילי ליל ולא ריחמו עליו. תושבי המדינה ראו עין בעין איך שהפושע נהרג באכזריות נוראה ולמדו את הלימוד היטב היטב, ופחד המלכות ירד עד עמקי נפשם, ופחדו מלעבור על שום פקודה. ולכך בשליטים כמו אלה כמעט שלא נמצא חוטא נגד המלכות.

כדמיון הזה חיו אבותינו כלפי הקב"ה. הם ידעו והבינו שהקב"ה ברא את העולם והכל שלו והוא מלך גדול ונורא, ובחר בעם ישראל וצוה להם רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, וחיו באמונה האמיתית **שהוא אמונה חושית, חשו את האמונה וחיו את האמונה**, והבינו שהחוטא העובר על דברי מלכו של עולם דמו בראשו, יום העונש יגיע בעולם הזה ובעולם הבא והמון פרעניות מוכן להם. יהודים אלו האמינו בגיהנום **באמונה חושית**. הנביאים שהיו מבקרים גדולים, וכל חטא קטן הם מתארים כחטא גדול מאד, כמבואר זאת כמה פעמים בדברי חז"ל כשדורשים את הפסוקים על החטאים של הקדמונים, מכל מקום לא מצינו בכל התנ"ך שהנביאים יוכיחו את האומה אפילו פעם אחת שאין הם מאמינים בהקב"ה ובשכר ועונש. חטאים הללו לא היו בנמצא כלל. הנביאים הזהירו על עבודה זרה שבזה טעו הדורות ההם שסברו שהקב"ה האציל מכוחותיו למזלות ולמלאכים שניהלו את העולם כמבואר ברמב"ם ובשאר ספרי הראשונים, אבל כפירה בהקב"ה, כפירה בשכר ועונש, כפירה בבחירת ישראל מבין העמים, חטא זה לא היה בנמצא כלל, ולכך אין אנו מוצאים אפילו פעם אחת שהנביאים יוכיחו על זה. אמונת נצחיות הנשמה היתה מסורה ישנה אצל כלל ישראל מהאבות הקדושים עד לאדם הראשון. הלא אשה פשוטה, אביגיל אשת

מוחקת היא את החטאים שנחרטו ונחקקו עמוק עמוק בתוככי הנשמה, עד שהוצרכו הנביאים להודיעם שוב ושוב שימינו של הקב"ה פשוטה לקבל שבים באיזה מצב שיהיו. יכולים אנו לחזור על מה שגילה הקב"ה ע"י שלוחיו הנביאים, אבל עדיין אין לנו שום הבנה איך התשובה פועלת להסיר את הכתמים שבנפש.

נמצא שהוא מחסדי השם הנפלאים שברא את התשובה שתועיל למחוק את חטאי האדם, והוא חידוש גדול וגם נס גדול, ולכן מברכים אנו שלש פעמים ביום: ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה, הקב"ה רוצה ומחכה לתשובת עמו. וכן אנו מברכים שלש פעמים ביום: ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח. כמה מן החסד והחנינות יש במושג הזה שהקב"ה מקבל תשובה על חטאים, על האדם להתבונן בחסד ה' זה כשאומר שתי ברכות אלו, מי האיש החכם ויבין את זאת!

ורבנו יונה ממשיך: אפילו כשהאדם שב מעונותיו לא בגלל שהכיר את גודל חטאו וכמה פגם בנשמתו, אלא משום שהקב"ה שלח לו עליו צרות המדכאות את נפשו ומכיר את חטאיו ומביאים לו לשוב, גם תשובה זו הקב"ה מקבל, **כי התשובה מתקבלת גם כאשר ישוב החוטא מרוב צרותיו**, וכמו שכתוב בתורה בפרשת התוכחה: **בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים**, אז לאחר שתקבל המכות המופלאות האלה שבע על חטאותיכם, **ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו**, הקב"ה יקבל את התשובה. והוא חסד גדול יותר מן התשובה שהאדם שב מעצמו.

בודאי שאין תשובת השב בגלל הצרות ויסורים חשובה כמו תשובת השב כשיש לו כל טוב ויושב על סיר הבשר ואומר: הקב"ה נתן לי כל טוב, הקב"ה סבב אותי בכל כך מיני שמחה של חיים עושר ואושר, רוצה אני לשוב לחיק ה' ולבא תחת כנפיו. זו היא התשובה החשובה ביותר מכל מיני תשובות. אבל גם השב מצרות וכדומה הקב"ה מושך אותו אליו ופורס צילו עליו כי לא ידח ממנו נדח.

וכתב רבינו יונה שהקב"ה יעזור לשבים, לכל סוגי הבעלי תשובות, כשאין יד טבעם שנתקשתה ע"י רובי החטאים משגת, ויחדש בקרבם רוח טהרה להשיג מעלת אהבת ה'. וכמ"ש (דברים ל'): **ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך**, ונאמר להלן (שם ו'): **ומה ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך**, להשיג אהבתו. ודבר זה הוא חסד נפלא מאד מאת יוצר כל היצורים שהוא מחזיר לחוטא השב נשמה טהורה כמו שהיתה בשעה שנולד, טהורה ומזוככת מכל החלודה שהעלה האדם עליה ע"י חטאיו ופשעיו. כמה גדולה היא ברכת ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה! הקב"ה מסייע לבעלי תשובה, ונותן להם לב חדש כאילו לא חטאו, עומק חסד הזה אי אפשר להיות מוגזם, כי כאשר גבוהה השמים מן הארץ, כן גבוה דרכי הבורא עולם מהבנתם של בני אדם.

תשובה רעה

אך חסד הקב"ה פועל גם כן להיפך. אם מתחרט אדם על דבר טוב שעשה, אז הקב"ה מקבל את תשובתו זו ודבר הטוב שעשה מקודם נמחק. למשל: בן תורה שיושב בישיבה ועוסק בתורה ובתיקון נפשו וזה כל עולמו, ואח"כ כשהולך לעשות מסחר אם השקפת עולמו משתנית לאמר יש דברים טובים

לנצח, צריך לשומרה בכל מין שמירה ששייך יותר משהאדם שומר על סכום של מיליון דולר שיש בידו.

אבל אנשים אינם נוהגים כך, הולכים הם למקומות המזיקים לנשמתם ובזה הם מראים שאין מאמינים במציאות הנשמה בתוך האדם. לו היו מאמינים בזה, איך היו הולכים למקומות הפוגמים בנשמה? האם ילכו למקומות המזיקים לגופם?

כל הקורא בספרים חיצוניים ובעיתונות בלתי כשרים והמסתכל על חדשות, והשומע פראגראמים בראדיו של ליצנות וניבול פה, דברים אלו מסכנים את הנשמה, ונפשו משתנה! אין שום ספק בדבר. הלא את כספו ישמור האדם עד מאוד, ולמה זה לא ישמור על נשמתו שערכה שווה הרבה יותר מכספו?

ולכן על האדם לידע שהנשמה הוא עצם מציאותו והוא הדבר הכי חשוב ביותר שיש להאדם, וכחפץ יקר של זכויות משובץ באבני אודם פטדה וברקת שצריך לשמרה מאד שלא תקבל שום חבלה, עוד יותר מזה הערך של הנשמה. הוא שאמר שלמה המלך בחכמתו (משלי ד'): **מכל משמר נצר לבך**, יותר מכל דבר גשמי שיש לך אתה צריך לשמור את לבך. ולב אין הכוונה כאן ללבו הבשרי של האדם, אלא על המח של האדם ששם משכן הנשמה, **כי ממנו תוצאות חיים**, שזהו מקור החיות של האדם בעולם הזה ובעולם הבא.

יש בעולמנו מחלות מסוכנות עד למאוד וכל מי שנפגע במחלות אלו כבר נידון הוא כבן מות, וכשיודע לאיש שפלוני חולה באחת ממחלות הללו הלא ישמור את עצמו עד למאוד לבלתי לבוא סמוך לחולה אנוש הזה, ומי מדבר מלנשום את האויר שהחולה הזה פולט. ועוד יותר אלף אלפי ורבוא רבבות פעמים מזקת להנשמה השייכות עם לץ המתלוצץ מהתורה, או עם מי שנאחז רח"ל בחבלי שוא של מינות. הבל דיבורי אנשים כאלו הם מזיקים גדולים עד למאוד. והשומע דיבור אחד מדבריהם, ואפילו כשהשומע מבטל את הדיבורים הללו, אבל הם נוקבים ויורדים עד עמקי נשמתו, בדיוק כמו הבל הנאחז במחלה המסוכנת, זהו המציאות המוכרחת והנשמה נפגמת מדיבורים אלו. דיבורים רעים וגסים קונים שביתה במח האדם עד שאי אפשר לו להפטר מהם, לפעמים לאחר חמשים שנה והאיש כבר זקן ובעל מעשים ואפילו תלמיד חכם, ופתאום דברי ההבל והליצנות של אותו בליעל יעלו במחשבתו. ואיך עולה מחשבה זו לאחר חמשים שנה? היכן היתה המחשבה כל עשרות שנים אלו? והתשובה היא, שהיתה חרוטה בנשמתו של האדם. על כן על האדם לשמור עצמו מכל משמר מלסכן את נשמתו בהשפעות מעין אלה.

ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה

נצייר בעצמינו אם אחד המציא רפואה למחלה הממארת הידועה, הלא היה ששון ושמחה בהעולם. אבל דבר זה עדיין לא אירע, אבל דבר הרבה חשוב מזה כן אירע: הקב"ה ברא רפואה למחלות הנשמה, והוא פליאה נשגבה: האין יתכן למחוק חטאים עונות ופשעים שהכתימו את הנשמה היקרה הנחצבת מתחת כסא הכבוד, חלק אלקי ממעל ממש, מה יועיל כשיכיר שעשה רע? אלו המתים ממחלות שגרמו לעצמם גם כן מודים שעשו דבר רע, אבל הרי זה לא מועיל להם. ומחלות הנשמה גרועים ברבבות מדריגות ממחלות הגוף. והחוטאים בדורות הנביאים לא יכלו להבין את כוחה של תשובה, איך

הם פגמו את נשמתו. וכששב, הקב"ה מוחל לו, אבל רושם דברי המינות נשארים בנשמתו לעולם, ומה טוב יותר היה לו אלמלא שמע את דברי המינות כלל.

תנאי התשובה

כשהחוטא שב באמת אז תשובתו נתקבלת ע"י הקב"ה אבל זה לא הולך כל כך בנקל. הבורא עולם סידר בהבריאה תנאים אימתי נתכפרה העבירה בתשובה, ודבר זה מבואר בגמרא (יומא פ"ז) שיש ד' חלוקי כפרה, וכבר שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי: שמעת ארבעה חלקי כפרה שהיה רבי ישמאל דורש? אמר: שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד (שיש עבירה שהיא צריכה לזה ואינה צריכה לזה. אבל תשובה אינה מן החלוקין, שהיא צריכה לכולן - רש"י).

(א) עבר על עשה ושב, אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר (ירמיה ג'): שובו בנים שובבים (ומיד ארפא משובתם. למדת שיש עבירה שמכופרת בתשובה לבד - רש"י).

(ב) עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר שנאמר (ויקרא ט"ז): כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם (למדת שיש עבירה שצריכה יום הכיפורים - רש"י).

(ג) עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין שנאמר (תהלים פ"ט): ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם (למדנו שיש עבירה שצריכה יסורין, ומתסברא הקל לקלה והחמור לחמורה - רש"י).

אבל מי שיש חילול השם בידו (שחוטא ומחטיא את הרבים - רש"י), אין כח לא בתשובה לתלות ולא ביום הכיפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר (ישעיה כ"ב): ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותן (למדנו שיש עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה - רש"י).

עצה להנצל מן היסורים

רבנו יונה כותב (שערי תשובה פרק ד') שאם עבר אדם על חייבי כריתות ומיתות בית דין, שהדין נותן שזקוק ליסורים שימרקו את חטאיו בצירוף עם תשובה ויום כיפור, יש עצה להנצל מן היסורים כמו שהעלה שלמה בחכמתו (משלי ט"ז): **בחסד ואמת יכופר עון**. ע"י עשיית גמילת חסדים בגופו ובממונו ויפוק לרעב נפשו, ויעסוק במצוות בקור חולים וקבורת מתים ותנחומי אבלים ולשמח חתן וכלה ושאר דרכי החסד בהתאמצות, זה יועיל לו להמלט מהיסורים. ואין אמת אלא תורה כמו שאמר (שם כ"ג) אמת קנה ואל תמכור, ונאמר (תהלים קי"ט): ותורתך אמת. וכשירדוף האדם אחר עסק התורה וינצל זמנו לעסוק בדברי תורה וישית עמלו וטרחו בה וידד שנתו מעיניו, ויהנה לתלמידי חכמים ובני ישיבה מנכסיו כדי שיוכלו לעסוק בתורה, כל זה יועיל לו למרק עונותיו ויעלה לו במקום היסורים, ישמע חכם ויעשה כהנה וכהנה!

גודל החטא של המתאחר לשוב

עד כאן למדנו סעיף א' של השערי תשובה, ועכשיו נעיין בסעיף השני. וז"ל לשון השערי תשובה בהתחלת ספרו סעיף ב': ודע, כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו, יכבד עליו

בעולם חוץ מתורה ועבודת השי"ת, אז זה נקרא תוהא על הראשונות. על האדם להזהר מזה שבשום אופן לא יתן מקום למחשבות כאלו המביאים איזה מין חרטה, תהיה קטנה שתהיה, על איזה דבר טוב שכבר עשה. וצופה נתן הבורא עולם לבית ישראל, יחזקאל בן בוזי הכהן, שניבא לגבי צדיק שחטא בסוף ימיו. וכה דבריו (יחזקאל ל"ג): **צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו... באמרי לצדיק חיה יחיה והוא בטח על צדקתו ועשה עול, כל צדקתיו לא תזכרנה**. ואם תאמר: האין יחשב הצדק שעשה כלא היה, הרי עשה המצוה, הלא חי שנים רבות חיים בהשקפת עולם נעלה? התירוץ הוא, ע"י חרטה. ע"י התשובה הרעה. וכמו שאמר רבי שמעון בן יוחאי (ב"מ מ'): אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות, וקאמר עלה ריש לקיש: בתוהא על הראשונות. ופירש רש"י: מתחרט על כל הטובות שעשה. תשובה פועלת גם לבטל כח המצוות והיראת שמים שעסק בה, ידע האדם ויזהר!

הבנה בענין התשובה

תשובה מועלת למחוק החטא כלא היה, ועוד יותר מזה, זדונות נעשים לו כזכיות! ולעתיד לבוא ישמח האדם ששב בכל לבו על העבירות הגדולות שעשה, ישמח על העבירות כי אז לא יבוש עמהם. כי הרי כולם יראו ויבינו האין שזדונות נעשים לו כזכיות. ע"י התשובה נעשים עוונותיו מצופים בזה טהור ויתגאה אז מי שהיה מושקע בחטאים והיה קשה לו לשוב על חבילות עבירות שעשה, והתגבר על קישיו ועסק בתשובה, אותם העוונות יהיו נחשבים לו כמצות גדולות שעשה.

וכי ישאל השואל: איך תועיל תשובה למי שרצח את חבריו? התשובה הוא, לא רק כשהרג איש אחד מועיל תשובה, אלא אפילו הרג אנשים רבים מועלת תשובה, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ו) על נבוזראדן הרשע רב הטבחים שנתגייר. ואם תאמר, מה היושר בזה? הביאור בזה הוא שבדרכים הנסתרים של הקב"ה אף אחד אינו מת משום שחבירו הרגו, הוא מת כי כן נגזר עליו מהקב"ה, אלא שהרוצח בחר ברע והרגו, והוא רשע בעונו ימות. אבל אלמלא היה הרוצח הורגו היה פלוני מת ע"י רוצח אחר או ע"י אופן אחר. נמצא אפוא כי הכל הוא מעשי ה', ולבני אדם יש כוונות בלבד. היכול משהו לומר כי פלוני מסוגל להזיק לאלמוני לולא גזר על כך ה'? אם רואים אנו כי הוא גורם נזק לאלמוני, הרי זה רצון ה', אין הוא נענש על כן בגין המעשה אלא בגין כוונתו. הפסוק "ועשית מעקה לגגך..." כי פול הנופל ממנו" (דברים כ"ב) מצביע על יסוד זה. "נגזר עליו ליפול, אך מגלגלים חובה על ידי חייב" (ספרי שם), כל המאורעות הם חלק מתכנית ה'. הרוצח מבצע את רצון ה' אבל הוא אשם בגלל שהוא פועל מרצונו החפשי, אף אדם איננו ביכולת לחולל נזק לאיש אחר אלמלא נגזר כך מן השמים. וכשהרוצח שב אז נמחק מעשה חטא הרציחה שלו, אבל ברור שהנרצח היה מוכרח למות מחמת רצון הקב"ה.

הן אמת שלעולם נשאר רושם מהעבירה שעשה אפילו כששב ונתכפר לו. משל למה הדבר דומה: לאדם ששבר את ידו ומוכרחים הרופאים לקצוץ את ידו, והוא נשאר רק ביד אחת, אבל למדו את האדם הזה ע"י אופנים שונים ומחוכמים האין להסתדר עם יד אחת. ואכן מסתדר הוא היטב, ויש דברים שיכול לעשות עוד טוב יותר ממי שיש לו שתי ידים, אבל הוא נשאר קטוע יד לעולם. וכן הוא במי ששמע פעם דברי מינות,

ועכשיו יבין הבר לבב שכן הוא המציאות של החוטא. הקב"ה אינו רוצה להעניש את החוטאים, לגמול רע לבני אדם הוא נגד מהותו יתברך, וכמו ששם ה' בפי מיכה עבדו (מיכה ז): **כי חפץ חסד הוא.** הקב"ה רוצה להשפיע לבני אדם רק טוב וחסד עד אין סוף וזהו תכלית הבריאה. וחוטא זה שעבר עבירה ואינו שב אין הוא מנצל את מתנתו של הקב"ה, נמצא עונו בשני דברים: א) שחטא נגד הקב"ה, ב) שגורם שהקב"ה יעניש אותו נגד רצונו ומהותו ונגד הסדר שסידר הבורא עולם בהנהגת הבריאה כולה, ולכן רעתו רבה ויכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. הקב"ה ברא את העולם כדי להטיב עם בראיו, והחוטא מסבב להקב"ה לפעול נגד רצונו ומהותו שהוא חפץ חסד ולהעניש את האדם, ולכן כשהחוטא אינו שב אלא עומד במקומו ככלב על קיאו, הקב"ה אומר לו כלשון המדרש: ביש מזל! טיפש בטלן ונשחץ שכמותך, בראתי את העולם כדי להשפיע אך טוב וחסד, ואתה חטאת, בראתי בשבילך הענין הנפלא של תשובה כדי שתוכל לעבור במחתרת מבית הכלא, אין אני רוצה להיות שר בית הסהר! אני רוצה לגמול רק חסדים וטובות, ואתה לא ממחר להמלט על נפשיך, אתה גורם לי להמשיך להיות שר בית הסהר ולהעניש אותך, לכן אעניש אותך שבע על חטאותיך.

כתיבה וחתומה טובה!

מאד ענשו בכל יום כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס לנוס שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו והנו ברעתו ובידו לצאת מתוך ההפכה, ולא יגור מפני האף והחמה, על כן רעתו רבה (כלומר, שרעתו בכפלים. הראשון שחטא, והשני שלא ניצל את ההזדמנות הנפלאה שנתן לו הקב"ה שיכול לשוב על חטאיו, ולכן יכבד עליו עונשו בכל יום שאינו שב). ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על הענין הזה (קה"ר ז', ט"ו): משל לכת של לסטים שחבשם המלך בבית האסורים, וחתרו מחתרת פרצו ויעבורו, ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור. ויך אותו במטהו, אמר לו, ביש מזל שכמוך! הלא המחתרת חתורה לפניך, ואיך לא מהרת המלט על נפשך?

ודברי המדרש הללו שמביא רבנו יונה צריך בירור: למה הכה הממונה הכה ופצוע אותו לסטים שנשאר על מקומו בתפיסה ולא ברח ממנה כשאר הליסטים? הלא הראה בזה נאמנות יתירה להחוק ולהמלכות, שכיון שנגזר עליו לישב בכלא, ישב שם ולא ברח משם. והתשובה הוא, ששר בית הסהר נתמלא קצף ורוגז שבעבור אותו ליסטים העצל שלא ברח עם חבריו צריך הוא לבוא בכל יום לכלא ולשמש את הליסטים היחיד הזה. שר בית הסהר אינו רוצה לבוא לתפיסה להשגיח על האסורים, רוצה הוא לנוח ולשבת בביתו, ועכשיו בשביל היחיד הבטלן הטיפש הזה הוא צריך לבוא בכל יום לעבודתו, ולכן הכה אותו עד זוב דם.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

מדבר אינו עובר, ואולם כדדייקינן שפיר נראה דאפשר דגם הוא עובר בזה, דאילו היה עליו אימתו של הקב"ה השוכן בבית זה בודאי לא היה מניח לחבירו לספר אליו, הגע עצמך אם היה בבית המלך והיה אחד רוצה לספר לו דבר בפני המלך והוא יודע שאין רצון המלך מסכים לזה הסיפור לספר ולא לקבלו בודאי בכל כוחו היה משמיט את עצמו מפני אימת המלך שלא לשמוע זה הסיפור, וכאן הלא אנו יודעין בבירור את דבריו שצונו בתורתו שלא לשמוע ולהאזין ללשון הרע ורכילות, והוא עתה בביתו של הקב"ה ובפניו יתברך שהוא שוכן בבית הזה והוא מקבל לשון הרע ורכילות, ולכן נראה פשוט דהמקבל גם כן עובר בעשה זו עתה"ד. למדנו מדבריו שאי"ז רק ביטוי או מליצה, רק הדברים כפשוטם שהנמצא בבית הכנסת נמצא הוא בביתו של הקב"ה שהוא עצמו שורה שם, ומשום כך המדבר או השומע שם דיבורים אסורים, עובר הוא על מורא מקדש, והתביעה גדולה עליו עד מאוד, שלא זו בלבד שהוא מדבר כך בבית המלך, אלא גם עושה זאת בפני המלך.

וראה מה שכתב בספר חרדים (מצוות התלויות בארץ ישראל פ"ד, פרק ס"ו) מכח הרגשה זו שנמצאים אנו בבית המלך: כמה קשה עונש המסיג גבול חבירו בונה ביתו בלא צדק, ואוי ואבוי למסיג גבול המלך השם צבאות להרהר בבית תפלתו או מדרשו בדברי העולם או לדבר בענייניו, הגם לכבוש את המלכה עמו בבית! ואסרו אפי' לומר 'אסותא' למתעטש בבית המדרש ק"ו שאר דבור, ואם הדבר צורך יצא לחוץ ידבר, וכתוב ומקדשי תיראו וכדי ביזיון וקצף, אם באומר דברי קדושה ותפלה ולבו בל עמו עליו נאמר 'אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות בורות נשברים' עכ"ל. בעל החרדים מעמיד את עיקר התביעה הגדולה של דיבורים והרהורים בטלים בבית הכנסת, בכך שהוא 'מסיג-גבול' כביכול של הקב"ה, שנמצא הוא בביתו של הקב"ה ואינו נוהג כמחוייב מכך, הגם לכבוש את המלכה עימי בבית, נמצאים אנו בבית המלך ועלינו לנהוג כמחוייב מזה.

יתירה מזו כתב בספר יראים במצווה שפ"ו בדין מעילה במקדש, ואלו דבריו: וכשם שאסור ליהנות מן ההקדש כך אסור ליהנות מבתי כנסיות ובתי מדרשות שנתייחדו לתפלה לדרשה שגם זה הקדש. כדנתיא במגלה פ' אחרון בתי כנסיות אין נוהגין [בהן] קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ישינים בהן אין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. אבל קורין בהן ושונין בהן ומספידין בהן הספד של רבים. כללא דמילתא אין נהנין בהן אלא לדבר מצוה עכ"ל. כלומר, המקום הקדוש הזה אינו שייך לנו עד כדי כך שיש איסור ליהנות הימנו, כהקדש ממש שאינו ברשותנו כלל! חזינו מכל זה כיצד צריך הנכנס לביהכ"ל להתנהג, ויה"ר שנזכה להתחזק כדבעי בשמירת קדושת ביהכ"ל וביהמ"ד אמן.

בירורי הלכה

קלות ראש ממשמעו הרגיל, דזה לשונו: בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה, ואין אוכלין ואין שותין כו', הרי מפרש קלות ראש כפשוטו¹.

איברא שהנפק"מ בין רש"י להרמב"ם היא רק בטעם איסור אכילה ושתייה בבהכ"ל, שלרש"י הוא מטעם קלות ראש ולהרמב"ם הוא מטעם איסור הנאה מבהכ"ל (דכיון שהוקצה למצוותו ללמוד ולהתפלל אסור ליהנות בהם מתשמיש של חול וכמ"ש הש"ג בסנהדרין פ' נגמר הדין ע"ש), אבל אין חולק לגבי מה שכתב הרמב"ם ששחוק והיתול ושיחה בטילה בבהכ"ל שהוא אסור.

וכן בטור ושו"ע סימן קנא ס"א העתיקו את לשון הרמב"ם 'קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה'.

1. ובשו"ת זקן אהרן וז"א סי' סא כתב: ואמינא עוד להוסיף דלא משום משמעות קלות ראש לחוד גרם לרמב"ם לשנות פירושו מפרש"י. אלא שגם היה לו הכרח מן הש"ס, אשר באמת קשה דיוק שני ברייתות אהדי, דבברייתא דבהכ"ל נקיט לבתר קלות אין אוכלין.

בפרשתנו פרשת 'כי תבוא' ישנן הלכות מיוחדות התלויות בארץ ובכניסה אליה. ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק מהגאון רבי מנחם קליין שליט"א רב ביהכ"ל נ' כתב סופר' ב"ב, בעניין החובה המוטלת עלינו בהיכנסנו לביתו של הקב"ה - בית הכנסת:

הנכנס לבית הכנסת עליו לקבל רשות מהקב"ה ולנהוג לפי כללי המקום
במשנה ברורה ריש סימן מ"ו כתב וז"ל: קודם בואו לבהכ"ל בעוד שהוא עדיין בהחצר בהכ"ל יאמר 'בבית אלקים נהלך ברגש'. וירגיש וירתע עצמו בהכנסתו לבהכ"ל מרוב פחדו וימתין וישהא מעט ויאמר ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך ואח"כ יכנס (שע"ת בשם פע"ח) עכ"ל. למדים אנו שבית הכנסת נחשב ביתו ורשותו של הקב"ה, וכל הבא בשעריו עליו לבקש רשות, ולכן קודם שנכנסים צריך לומר "בבית אלקים נהלך ברגש", למען נחוש שאנו נכנסים לביתו של השי"ת ואין זה הבית שלנו, וכדי ליכנס לשם עלינו לבקש רשות. "ואני ברוב חסדך אבא ביתך", היות וכשאנו באים לבית הכנסת אנו באים לבית ה', הרי שצריך לזכות לכך "ברוב חסדך", חסד ה' עלינו הוא שהננו זוכים לבא בשעריו. משמעות והנהגה מעשית לכך מוצאים אנו בספר 'פלא יועץ' (ערך בית הכנסת): וקודם שיכנס לבית הכנסת צריך ליטול רשות באמירת פסוק "ואני ברוב חסדך" לא כמו רבים שאין יודעים ואומרים אותו אחר כניסה, אלא ישהה על הפתח כמו שחדד ליכנס לבית מלך רם ונשא איום ונורא ויטול רשות באמירת פסוק "ואני ברוב חסדך". כמה מרוממת ומחייבת הנהגה זו, הקובעת בלב הנכנס לבית הכנסת כי עליו ליטול רשות כדבעי; קודם כניסתו ולא לאחריה, כפי מנהג בתי המלכים, בינו נא זאת!

"כי יבית בית תפלה" (ישעיהו נ"ו ז'), בזהר הקדוש מבואר שזה נאמר על בי כנישתא, כלומר בתי הכנסת נקראים בתי - ביתו של הקב"ה, והבא לבית הכנסת בא הוא לביתו של הקב"ה.

בית הכנסת - פלטין של מלך

כתב המשנה ברורה סי' קנ"א סק"ב: וכ"ש שיש לזהר בביהכ"ל וביהמ"ד מעון דבורים אסורים כגון לשה"ר ורכילות ומחלוקת וקטטות כי מלבד שהם עונות חמורים מאד עוד יגדל העון יותר במקום קדוש כי הוא מזולזל בכבוד השכינה ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלטין של מלך לפני המלך. מלמדינו החפץ חיים כי הנכנס לבית הכנסת נכנס הוא לפלטין של מלך, ועומד הוא לפני המלך, בארמונו של מלך אין רשות לדבר ככל שרוצים, נמצא הוא ברשותו של המלך, ועומד הוא לפני המלך, ולכן יגדל עונו כשהוא מדבר דיבורים אסורים בפני המלך.

מטעם זה הכריע החפץ חיים גם לענין שמיעת לשון הרע בבית הכנסת, שאף השומע עובר על מצות 'מורא מקדש', וכלשונו בחפץ חיים עשה ז', בבאר מים חיים ס"ק ח': ולהמקבל לכאורה צ"ע בעשה זו כיון דהוא אינו

שיחת חולין בבהכ"ל לצורך פרנסה

מגילה כח. ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש, אין אוכלין בהן ואין שותין בהן, ואין ניאותין בהם ואין מטיילין בהם, ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואין מספידין בהן הספד של יחיד.

ופירש רש"י: אין אוכלין בהן, ולא גרסינן ואין אוכלין בהן, דכולהו פירושא דקלות ראש הן. לשון קלות שמקילין אותה עכ"ל. מה שהוסיף תיבות לשון קלות ראש שמקילין אותה, היינו שמא תקשה מה קלות ראש יש באכילה ושתייה וכן בשאר הדברים המובאים בברייתא, מתרץ רש"י ביחס לקדושת ביהכ"ל הוא קלות.

אכן הרמב"ם ז"ל פ"א מהל' תפלה ה"ו לא ניחא ליה להוציא משמעות

מהי 'שיחה בטילה'

והנה מהו גדר 'שיחה בטילה', פירש הרמב"ם בפהמ"ש אבות פ"א מ"ז, וזה לשונו: והחלק השלישי, הוא הדיבור המאוס, והוא הדיבור אשר אין תועלת בו לאדם בנפשו ולא משמעת ולא מרי, כרוב סיפורי ההמון במה שארע ומה שהיה, ואיך מנהג מלך פלוני בארמונו, ומה היתה סיבת מות פלוני, או עושר פלוני, ואלה יקראו אצל החכמים שיחה בטילה, ואנשי המעלה ישתדלו בנפשם להניח זה הדיבור, ונאמר על רב תלמיד ר' חייא שהוא לא סח שיחה בטילה מימיו. ומה החלק גם כן שיגנה האדם מעלה, או ישבח פחיתות, בין שהיתה מידותית או שכלית, עכ"ל.

אבל הפמ"ג ס' קנא ס"א כתב בשם הראשית חכמה ששיחה בטילה שכתב השו"ע גבי ביהכ"נ הכוונה אף לשיחת חולין לצורך פרנסה, שהרי שיחה בטילה אף מחוץ לבהכ"נ אסור כמבואר ביומא (יט): כל השח שיחה בטילה עובר בעשה, אלא על כרחך שכונתו לאסור אף שיחת חולין. וכן הקשה השלמי ציבור (להגרי"י אלגזי מח"ס ארעא דרבנן ותוספת דרבנן ועוד).

והנה מה שהוכיח הראשית חכמה מהגמ' ביומא אפשר ליישב, דס"ל להרמב"ם שבשיחה בטילה אין איסור, וכמו שמוכח מהרמב"ם בשלשה מקומות. וזה לשון שו"ת להורות נתן (ח"א ס"ו): ומה שהוכיח בס' ראשית חכמה והובא בפמ"ג, דבבהכ"נ אף שיחה לצורך פרנסה אסורה דשיחה בטילה בלא"ה אסור דעובר בעשה מדרבנן עכ"פ וכיומא (י"ט ב) עכ"ד, הנה באמת ברמב"ם ובב"י לא נזכר שהיא שיחה בטילה בעשה, וצ"ל דזה הוה רק אסמכתא ולא בגדר דין ממש וכמש"כ כה"ג בתשו' חוות יאיר (סי' י) ע"ש,

ועוד דבפי' ר"ח יומא שם מפרש בדבר חדש, דהא דעובר בעשה היינו רק כשמפסיק מלימודו ע"ש. והרמב"ם פ"ב מדעות ה"ד כ' לעולם ירבה אדם בשתיקה ולא ידבר אלא או בדבר חכמה או בדברים שצריך להם לחיי גופו, אמרו על רב תלמיד רבינו הקדוש שלא שח שיחה בטילה כל ימיו וזהו שיחת רוב כל אדם ע"ש, ולא כתב בדרך דין איסור ממש, ובפהמ"ש אבות קראו הרמב"ם דיבור הנמאס, אבל כתב שאין בו לא עבירה ולא מרי ע"ש, הרי בהדיא שאין בזה גדר איסור מדינא, משא"כ בביהכ"נ אסור מדינא עכ"ל. אבל מה נעשה וכמה אחרונים העתיקו דברי הפמ"ג ונקטו כמותו ועל כולנה המ"ב שהביאו ופסקו כמותו. לכן להלכה אסור שיחת חולין בביהכ"נ אף לצורך פרנסה.

[ובספר שלמי ציבור הביא להוכיח מהזוהר שאף שיחת חולין אסורה בביהכ"נ, דזה לשון הזוהר (פר' תרומה דף קלא ע"ב) מאן דאישתעי בבי כנישתא מלין דחול וי ליה דאחזי פרודא וי ליה דגרע מהימנותא וי ליה וכו' דאחזי דהא לית אלהא ולא אשתכח תמן ולית ליה חולקא בה ולא דחל מנה ואנהיג קלנא בתקונא עלאה דלעלא עכ"ל. וחשבתי שאולי אפשר לדחות ראיתו, דהזוהר איירי שם באמצע התפילה, דזה לשון הזוהר שם, כד אתי צפרא וצבורא אשתכחו בבי כנישתא, בעו לאשתכחא בשיין ותושבחן דודו, והא אוקימנא דסידורא איהו לאתערא רחימו לעילא ותתא לאתקנא תקונין ולאטרעא חדוה, דהא בגין דא ליואי מתערי לאתערא רחימו וחדוה לעילא באינן שיין ותושבחן, ומאן דמשתעי וכו']
[הדברים נכתבו ע"י הרה"ג רבי דניאל גוטפרוינד שליט"א]

2. מסגרת השולחן סימן י"ג ס"א, פתח הדביר (ח"ד בהשטות לח"א ס' קנא ד"ה תשובה), בן איש חי (ש"א פר' ויקרא ס"ב). וכן משמע מתוך דברי א"ר ס' ס"ו סק"ב שס"ל לאסור דברי חולין בביהכ"נ, וכן משמע מתוך דברי ערה"ש ס' קנא ס"ה.

קוראים כותבים

ות"ח, הרי אנשים מסתכלים עליו ולומדים ממנו, ויש כאן גם חילול ה'. עוד נקודה יש לדעת, שהזהירות לא לדבר בשעת התפילה אינו שייך כלל לקדושת בית הכנסת, ולכן הזהירות היא גם כשמתפללים באולם שמחות או במנינים שבחצירות, מתחילת התפילה עד הסוף!
ובנוגע להרבה מקומות שמתחזקים לא לדבר בבית הכנסת דברים בטלים אפי' שלא בשעת התפילה, צריך לדעת לא להחמיר מדאי עד כדי שלא אומרים שלום ובוקר טוב, ולפעמים צריך גם להוסיף מה שלומך וכדומה, דהרי אמרו חז"ל גדול המלבין שיניים לחבירו וכו', והתנאים העידו על עצמן מעולם לא הקדמנו אדם לומר שלום, וכמובן זה דוקא שלא בשעת התפילה. ויה"ר דבזכות החיזוקים האלו הקב"ה יקבל תפילתנו ברחמים וברצון, ונזכה לשנה של גאולה שלימה אמן.

בחיזוק בתי כנסיות בכל העולם, יש הרבה מקומות שהתחילו לומר ה'מי שברך' של התיו"ט, שהוא ראה ברוח קדשו שהסיבה של הצרות הוא משום האיסור של דיבור בשעת התפילה.

אמנם יש לדעת, דרק מי שלא מדבר בשעת התפילה **מברוך שאמר עד גמר התפילה הוא בכלל הברכה ובשעת קריאת ספר התורה שבציבור, אפילו בדברי תורה ואיזה דיבור כל שכן בשיחת חולין וסיפורי שמועות.** וכמובא בנוסח ה'מי שברך' של התיו"ט שהביא מרן ראה"י רבי גרשון אדלשטיין שליט"א (הובא בגליונכם בשבוע שעבר) כי זה היה התקנה.

עוד יש לדעת, דקהילה שהתחילו לומר ה'מי שברך' על פי רב המקום, מי שמזלזל בזה הוא פורץ גדר. ועוד, הרי אם הוא מדבר, הוא גורם לעוד אנשים לדבר, והוא חוטא ומחטיא את הרבים! וביותר אם הוא אדם חשוב

חיזוקים בבית הכנסת

תיקן 'המרא-דאתרא' תקנה גדולה בענין ה'עלונים' הרבים המופצים מידי שבוע, שיונחו במקום קבוע מחוץ לביהמ"ד, ובכך למנוע בזיון בית הכנסת ובזיון העלונים ע"י הנחתם בצורה המכובדת מחוץ לביהכ"נ בתוך מתקן יפה מיוחד ומסודר שבנו במיוחד לזה. יה"ר שיזכו מתפללי ביהכ"נ זה ומתפללי שאר בתי כנסיות להתחזק הלאה בשמירת קדושת בתי מקדש מעט.

סיפור השבוע

נפגשתי איתך. לא רציתי לספר לך ממה אני סובל, ורק שאלתי אותך במה חשוב ונכון להתחזק. אמרת לי, שאקבל על עצמי לא לדבר בתפילה. באמת קיבלתי מיד את הקבלה על עצמי, וב"ה אני מקיים אותה מאז.
עכשיו אני יכול לספר, שלפני שנתיים, בערך בתקופה שפגשתי אותך, **אבחנו אצלי את המחלה בעמוד השדרה. הרופא אמר, שגם אם אשאר בחיים, אין סיכוי שאוכל לצאת מהמיטה, אבל גם אין מדי הרבה סיכויים שאשאר בחיים...** מאז, פעם בכמה חודשים אני הולך לבדיקות, וברוך ה' - הכל תקין! סיים הרב גרינוולד, ידוע שפוסק הדור הרב וואזנר זצ"ל, עשרות פעמים אמר בעת שבאו להזכיר בפניו על דבר המחלה הקשה, **שהמחלה באה לעורר אותנו על זהירות מדיבור בתפילה.** (כבוד בית ה')

הוה עובדא ביהודי שנתגלתה אצלו מחלה קשה ר"ל ובצר לו פנה אל רבו רבי אביגדור מילר להתחנן על נפשו שיתפלל עליו שיוושע. **שאלו הרב האם הוא מתפלל בביהכ"נ אשר שם משוחחים בעת התפילה?** והשיב לו כן, אמר לו הרב א"כ אין לי תקנה למחלתך, **מאחר שמבואר בזהר ובספרים הקד' שבביהכ"נ אשר מדברים בו בשעת התפילה, התפילה נשארת שם ואינה עולה למעלה, וא"כ כל התפילות שלך אינן עולות למעלה.** התלמיד העתיק את מקום תפילתו לביהכ"נ אחר אשר לא מדברים בו בעת התפילה ונתרפא (חשוקי חמד חנוכה ע' ערד)

סיפר מזכה הרבים הרב מאיר מיכאל גרינוואלד שליט"א, על ישועה מהמחלה הנוראה: כאשר הייתי בחו"ל, ניגש אלי בחור, ואמר: "לפני שנתיים

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

נאה דורש

פנינים על הפרשה ועל ימי חודש אלול - מתוך אוצרותיו של רבי רבי גואל אלקריף שליט"א
מתוך הספר החדש "שש באמרתך" - ימים נוראים

המלכת ה' בכל תנאי

להודות גם בשקשה

פרשת כי תבוא נקראת בסמוך לראש השנה. כשאדם קורא את צ"ח הקללות הכתובות בפרשה, ועוד שתי קללות שלא כתובות במפרש אלא נרמזות בפסוק (דברים כח, סא): "גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת", הוא נתקף בפחד נורא ומחפש דרכים איך להנצל מהקללות האלו, במה להתחזק? מה עליו לעשות כדי שימחלו עוונותיו?

המפרשים שואלים, מדוע פרשת כי תבוא פותחת במצות בכורים? מה הקשר בין המצוה הזאת לבין ענין התוכחות שבפרשה?

בהקדמה לבאור, מובא במדרש תנחומא (פרשת כי תבוא ב): "אמר רבי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינא: אדם שיש לו עסק אצל המלכות, מעמים שהוא נותן כמה ממון, עד שמגיעים אותו אצל המלך. כיון שהגיע אצל המלך, ספק עושה לו שאלתו ספק אינו עושה לו שאלתו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא אדם יורד לתוך שדהו, רואה אשכול שבבכה, תאנה שבבכה, רמון שבבכה, מניחו בסל ועומד באמצע השדה ומבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ ישראל, ולא עוד אלא

שהיה אומר: איני זו מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה. אמר ריש לקיש: יוצאה בת קול ואומרת, תשנה לשנה הבאה כיום הזה, כאדם שהוא נותן פרי חדש לחברו ואומר: יהי רצון שתשנה ונתן לי לשנה הבאה".

יש להבין מה יש בה, במצות בכורים, שאדם יכול להרשות לעצמו לומר "איני זו מכאן עד שתעשה צרכי"? מה יש בה שבת קול יוצאת ואומרת: "יהי רצון שתשנה לשנה הבאה"?

בפרשת כי תצא אומרת התורה (שם כג, ו): "ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה". אומר החיד"א: אם תהפך את האותיות של המלה "קללה" יתקבל: "הלל קה", תהלל את ה'. והוא מבאר: בן אדם מסגל להלל את ה' ולהודות לו באשר הכל בסדר. הענינים מתנהלים לפי רצונותיו ומתאימים לתכניותיו. אבל כשהענינים משתבשים...

יש הרבה אנשים שאומרים בראש השנה שהם רוצים להמליך את הקב"ה. אבל כדי להמליך אותו אני צריך שהגבאי יסדר לי מקום נוח בבית הכנסת, אני צריך לדעת מי יושב לידי, שהמזגן יהיה מסדר, לא קר מדי ולא חם מדי, שלא יהיה נודניק שצועק בד' אמותי, שהכל יהיה מסדר...

לאדם כזה אומר הקב"ה: אל תכתיב לי את התנאים הנדרשים כדי שתמליך אותי! אתה צריך להמליך אותי בכל מצב: גם כשיש נודניק שמפריע לך, גם במצב שקשה לך, שלא מתאים לך - גם אז תמליך אותי.

אמא אחת ראתה את שני ילדיה מגיעים הביתה עיפים, מזיעים, מתנשפים. "מה קרה?" היא שאלה אותם.

"עורנו לקון לעבר את הכביש", השיבו.

"יפה מאד, אבל למה אתם כל כך מזיעים ומתנשפים?" שאלה האמא.

"כי הקון לא רצה לעבר ונאלצנו להעביר אותו בכח ובמאמצים מרבים..."

הוא שוטים שבעולם! מי בקש מכם "לעזר" לו?

אומר הקב"ה: מי בקש מכם להמליך אותי בתנאים שלכם, שהכסא נוח והסטנדר אינו חורק או מתנדנד? "ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה", אימתי הקב"ה נותן לאדם סיעתא דשמיא, ברכה, ישועה והצלחה? בזכות מה הוא הופך לו את הקללה לברכה? כשאדם הופך את ה"קללה" ל"תהלל קה", וגם בעת צרה הוא מהלל ומודה לקב"ה.

ממשיך החיד"א: הקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה. אם אדם הופך את ה"קללה" ל"תהלל קה", ומהלל אותו גם בשעות קשות, אז גם הקב"ה הופך לו את הברכה לקללה. נמצא אפוא, שדוקא הקללה, אם

אדם משכיל להתניחס אליה בזוית ראייה נכונה, היא שמביאה את הברכה.

משום כך פתחה התורה את התוכחות בפרשת בכורים. זו אינה חכמה גדולה להודות לה' כשאתה מרויח מליונים ובאפשרותך לתת תרומה בסך מאה אלף שקל, וכלם עושים לך כבוד, מוחאים כפים, ואפילו מזמינים תזמרת...

החכמה להודות לה' היא כאשר כל מה שיש לך לתת זו סלסלה קטנה של ענבים, ואתה עליך לרכב על חמור. במשך שבוע שלם לירושלים, ובלי לה לישון ברחוב של עיר. כשסוף סוף תגיע לבית המקדש תשא כפים אל על ותאמר: "רבוננו של עולם, אתה רואה שאין בידי אלא סלסלה קטנה, כי זה מה שיש לי, ועל כך אני מודה לך". כשאדם יודע להגיד "תודה רבה" גם על הקצת שיש לו - זה מה שהופך את הקללות לברכות.

מצות בכורים, שבתחלת הפרשה, מלמדת אותנו את העצה איך להפוך את הקללות, שבהמשך הפרשה, לברכות. אדם כזה רשאי לומר "איני זו מכאן עד שתעשה צרכי", ובת הקול

יוצאת ואומרת לו: "יהי רצון שתשנה לשנה הבאה כיום הזה".

ככל שמכירים יותר - מוכנים להשקיע יותר

אנחנו אומרים בסדר הסליחות: "כדלים וכרשים דפקנו דלתיד", וממשיכים ואומרים: "דלתיד דפקנו רחום וחנון, נא אל תשיבנו ריקם מלפניך". יש להבין את פשר הכפילות של הדפיקות בדלת. שאלה שניה: כשאדם מבקש מחברו הלוואה, הדרך היא שהלוואה מבקש סכום מסוים, ואם המלווה מסרב להלוות את הסכום הזה - הלוואה יורד בסכום. ואם גם זה לא - הוא יורד עוד. אם למשל הלוואה בקש אלף, והמלווה מסרב, הלוואה מבקש שמונה מאות. ואם גם זה לא, הוא יורד לחמש מאות, ואף מוסיף ואומר: "תלווה לי כמה שאתה יכול..."

זה לא מקבל שלווה יבקש הלוואה בסכום מסוים, וכשהמלווה הסכים, יאמר לו הלוואה: "תלווה לי יותר". ובשהמלווה, שאולי קצת עקם את האף, אבל בסופו של דבר הסכים להוסיף, אומר לו הלוואה: "אם כך, תוסיף עוד יותר".

אנחנו לא כל כך שמים לב, אבל הבה ונתבונן איך בנויה תפלת שמונה עשרה שלנו: אנחנו מבקשים בקשה, ועוד בקשה, ועוד בקשה. תן לנו שכל, תן לנו תשובה, תן לנו סליחה, תן לנו גאולה, רפואה, וכן הלאה. וכשמגיעים לסוף שמונה עשרה מבקשים בבת אחת את כל הבקשות: שים שלום, טובה, ברכה, חיים, חן, חסד, רחמים. ועוד מבקשים לקבל את הכל בסבר פנים יפות - "באור מניך", ובתוך בקשת המאור פנים שוב מבקשים צדקה, ברכה, רחמים, חיים ושלום...

אם אנחנו רוצים לבקש כל כך הרבה דברים - מן הראוי היה לבקש זאת בתחלה. אם מאיזושהי סבה הקב"ה אינו רוצה לתת כל כך הרבה, כי לא מגיע לנו, אפשר להתחיל לרדת אחד ועוד אחד. מדוע תפלת שמונה עשרה בנויה בצורה הפוכה מהמקביל? רבותי! התשובה שנה מיליונים. אנשים נגשו אלי ואמרו לי שנתתי להם אור חדש על התפלה ועל הסליחות. כדי שכלם ירגישו את התשובה, אמחיש אותה:

אתה נוסע לגוש עציון, מקום קצת מסכן. פתאם אתה רואה שני בחורים עומדים בצמת ועוצרים טרמפים. משגעים! יש כאן ערבים! יכולים להרג או לחטף אותם. אתה נעצר ושואל אותם: "מדוע אתם עושים מעשה כל כך מסכן?" והללו משיבים: "אין לנו כסף לנסיעות".

ביצד תגיב?

הדבר תלוי: אם אלו אנשים שאינך מכיר - תוציא חמשים שקל ותשלח אותם לנסע באוטובוס. אם אלו הבנים של אחד ממתפללי בית הכנסת שלך - לא תוציא רק חמשים, אלא מאה, ליתר בטחון. אם זה בן דוד, או אחיך, שלך - תוציא מאתים. ואם זה הבן שלך - לא תעשה שום חשבונות של כסף, אלא תזמין מונית ספישל שתוציא אותו מסכנת הנפשות בה הוא נמצא. הוי אומר: ככל שמכירים יותר - מוכנים להשקיע יותר.

בתחלת שמונה עשרה, עדין איננו מרגישים קרבת אלקים גבוהה, לכן אנחנו מתחילים למנות את הבקשות אחת לאחת, כי לא יפה לבקש הרבה כשלא מכירים. מברכה לברכה אנחנו מתקשרים יותר ויותר לקב"ה, ומרגישים שאפשר לבקש עוד משהו ועוד משהו. לקראת סוף שמונה עשרה אנחנו מרגישים כידידי נפש של הקב"ה, וידידים, כבנים ממש, וככאלו אנחנו יכולים לבקש

את הכל.

זה גם הפשט במה שאנחנו אומרים בסליחות. מתחילים: "כדלים וכרשים דפקנו דלתיד". אנחנו מבקשים כמו אנשים זרים הדופקים על דלתם של נדיבים. אבל רבוננו של עולם, אחרי שדפקנו דלתיד הפכנו להיות מכרים, קרובים מדרגה ראשונה. כעת, במצב הזה: "דלתיד דפקנו רחום וחנון אל תשיבנו ריקם מלפניך". כעת הדפיקות על הדלת הן דפיקות מסוג אחר, דפיקות של הבנים שלך. אינך יכול כבר לשלח אותנו ריקם.

בכל ברכה שאנחנו מתפללים בשמונה עשרה עלינו להרגיש שאנחנו מתקשרים יותר ויותר לקב"ה, והקשר בינינו מתחזק ומתעצם. אז נוכל לנצל את הקרבה הזאת ולבקש גם את כל הבקשות הפרטיות שלנו. זה סוד התפלה.

לשאת עינינו לשמים - בזמן!

%יש ספור מפרסם על אדם שעלה בשעת לילה מאחרת לקומה העשירים במגדל התאומים. הוא נכנס לחדר, והדלת ננעלה אחריו ונתקעה, באפן שלא נתן היה לפתח אותה.

הוא נגש לחלון והחל לקרוא מלמעלה: "הצילו! הצילו!", אך איש לא שמע את קולו, ולא הרים ראשו למעלה. בכיסו היו דולרים. הוא לקח מספר דולרים, גלגל אותם וזרק אותם למטה. מישהו עבר ברחוב וראה דולרים מקמטים, הרים אותם, והמשיך הלאה בדרך. כך בדייק קרה כשהשליך עוד חבילה ועוד חבילה של דולרים. אלפים דולר לא הביאו אף לא אחד מהעוברים ושבים להרים את הראש למעלה.

הוא הבין שזה לא עסק, וחשב מה הוא כן יכול לעשות שיגרום לאנשים להרים את העינים. ואז הגה רעיון: הוא לקח עציץ שעמד בחדר ונפץ אותו על הרצפה. נטל את חתיפות החרס והחל לזרוק אותן למטה. בפעם הראשונה והשנייה הוא לא הצליח לצלוף על ראש מי מהעוברים, אך החתיפה השלישית פגעה בראשו של מישהו. הנפגע הרים מיד את עיניו למעלה, כדי לראות מי המשגע שזרק עליו אבן מלמעלה...

"ראשית תציל אותי", קרא אליו האיש מלמעלה, "אני תקוע כאן כמה שעות. אחר כך אפצה אותך בעין יפה ככל שתדרש".

אחד המשגיחים שמע את הספור הזה ואמר: מגיע חדש אלול. הקב"ה דופק וקורא אלינו מלמעלה: "פתחי לי אחתי רעיתי". אתן לכם את כל הדברים הטובים שבעולם! הימים ימי רצון ורחמים, תוכלו לקבל שנה טובה, כתיבה וחתימה טובה, שפע ברכה ברוחניות ובגשמיות. אבל אנחנו איננו נושאים עינים למרום, ואומרים: "פשטתי את כתנתי איכפה אלבשנה" - אין לי כח להשתנות. זה קשה... "רחצתי את רגלי איכפה אטנפם".

או אז, כדי שסוף סוף נתעורר - הקב"ה צריך לזרוק עלינו אבנים. "קמתי אני לפתח לדודי" - מתי? כש"מצאני השמרים הסבבים בעיר הכנוי פצעוני". אז אנחנו מתעוררים, מתחילים לזעק "געוואלד!" ולעיתים זה כבר מאחר - "דודי חמק עבר".

עלינו להשכיל לשאת עינינו למרום בעוד הקב"ה מרעיף עלינו מתנות. חדש אלול הוא חדש של מתנות. אלול ראשי תבות: איש לרעהו ומתנות לאביונים. חדש אלול כלו ברכה, וזהו הזמן להרים עינים ולחפש קרבת אלקים. לחפש עוד מצוות, עוד רוממות. מי שיושב ומחכה - עלול חלילה לקבל אבנים על הראש. זה הזמן לשנוי, והשנוי הוא על ידי קיום עוד מצוה ועוד מצוה.

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"
משיחותיו של מגיד המישרים
רבי אריה שכטר זצוק"ל

פרשת כי תבוא תשפ"א

השמחה השלמה - בביאת הארץ העליונה

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה. ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נתן לך ושמרת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכון שמו שם (כו, א-ב)

אל תאמין בעצמך עד יום מותך

כתב ה"אור החיים" הקדוש: "והצטתי בפרשה זו שרומזת גם בן ביאת ארץ העליונה, ואמר: 'והיה כי תבוא, שאין ראוי לאדם לשמח אלא כשיבוא לארץ העליונה, על דרך אמרו (משלי לא): 'ותשחק ליום אחרון', כי שמחת העולם הזה אינה אלא הבל ורעות רוח".

כל אדם, עד העת שהוא עולה לעולם העליון - לא יוכל להיות בטוח בעצמו שישאר בצדקותו עד סוף ימיו, כמו שאמרו חז"ל (ברכות כט ע"א): "אל תאמין בעצמך עד יום מותך, שהרי יחנן כהן גדול שמש בכהנה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי".

ישנו ספור נפלא על רבי מאיר כהן זצ"ל, יהודי בן שמונים שהתגורר בירושלים, והיה כלו בוער בהתלהבות לעבודת ה'. פעם הוא אמר לנכדיו, שאם היה יכול - היה מבקש, שבהלוייה שלו תשמע מוסיקה וינגנו מנגינות של שמחה.

"כן, אני ידע שלא ישמעו בקולי, ולא יעשו את זה", הוא אמר, "אבל האמת היא שכהן בדיוק היה ראוי לעשות. ולמה? - כי אני עכשיו בן שמונים, ועוד זמן מה אפטר מן העולם בעת שאני שומר מצוות. יחנן כהן גדול הפך להיות צדוקי בהיותו בן שמונים. אלו היה נפטר שבוע אחד לפני שנעשה צדוקי, הוא היה עושה טובה ענקית לעצמו ולמשפחתו. ואם אני אצקה להפטר מהעולם בעודי שומר מצוות, אחרי שמונים וכמה שנים - כלום לא מן הראוי לצאת בשירי תודה ובמקהלות שמחה?"

ועל הגאון רבי חיים אהרן טורצ'ין זצ"ל, שנפטר בקצור ימים ושנים, מספר שהיה מקפיד כל ימיו לא לעשן סיגריה.

פיו, יש הרבה מודעות לנזקים של העשן ורבים נוהרים מלעשן, אבל באותה תקופה, תופעה כזאת של המנעות מעשן לא הייתה מקבלת. כיון שכהן, שאלוהו אנשים לפשר הדבר: "מדוע אינה מעשן?".

אמר להם: "אני לא מעשן בגלל השואה הנוראה".

"בגלל השואה? מה הקשר בין השואה לסיגריה?" הסביר רבי חיים אהרן: "נאייתי איך בתקופת השואה השתלט השטן על בני האדם, ורבים שהיו שומרי מצוות אבדו את אמונתם ר"ל ונפלו עד לתהום. אמרתי לעצמי: 'נכון, כרגע אני משתדל לזקק במצוה קלה כבחמורה, ואני אפלו עמל בתורה ומתפלל בכונה, אבל מי יודע מה יקרה לי בעתיד? ומה אם, חס וחלילה, יצליח השטן לצוד אותי ברשת?'".

"החלטתי לעשות, לפחות, צעד אחד של הצלה-פורתא, שאני יכול לעשות מראש - הפסקתי לעשן. אם יסית אותי היצר לחלל שבת, חס ושלום, לפחות לא אעשן סיגריה. בזמן העשן, כל נשיפה היא מלאכת מבציר, וכה עובדים על מאות ואלפי עברות של חלול שבת, רחמנא ליצלן. קבלתי על עצמי להמנע מעשן כל ימי חיי, כדי לחסוך מעצמי הררי עברות, אם חס ושלום יצדני היצר, שהרי כבר למדנו חז"ל: 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך'".

בספרים מובא, שלפני שנפטר אדם מן העולם, בא אליו היצר הרע ומפתהו להתחרט על כל המעשים הטובים שעשה ולכפר בקב"ה ובתורתו. לכן, בנסח הווי המובא ב"חכמת אדם" נכללת מסירת מודעא, שגם אם היצר יבוא ויפתה אותי לפרק על - אני מוסר מודעא שזה לא מרצוני!

אצל היהודים יוצאי מרוקו מקבל, שאם אדם נפטר כשאצבעו ליד מצחו, זה סימן טוב ורמז לכהן שאפלו על ערש דוי, כשלא היה יכול לדבר, הוא לא התפתה לשטן, האמין בקב"ה אמונה שלמה, וסמן באצבע מורה כי ה' אחד ואין זולתו!

ספר לירב חשוב, שפעם הוא שמע מהחצר צעקות: "אחד, אחד!..." צא לשם וראה יהודי גוסס שצועק "אחד, ה' אחד!..."

לכן, אם זוכה אדם לבוא אל הארץ העליונה כשהוא שלם בתורתו ובאמונתו - זוהי אכן שמחה גדולה!

מסירות נפש בקריאת שמע

כמה צריך האדם להחדיר לעצמו כשהוא קורא קריאת שמע, שהוא מוכן למסירות נפש בפעל, שהוא מוכן למות על קדוש ה'!

וכן כתב בעל ה"נעם אלימלך" בקנטרס "צעטיל קטן" המופיע בתחילת הספר וזו לשונו: "בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה, ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר, או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן, יהיה מהרהר במצוות עשה זו של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'. וידמה בנפשו ויציר במחשבתו כאלו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא, בשביל קדשת ה' 'יתברך, שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קדוש ה' 'יתברך. ומחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל, רק מקים מצוות עשה דאורייתא... אף יזהר שיהיה דובר באמת בלבבו, ושהיה אז בשעת מעשה תקוע על לוח לבו בתוכיות ובפנימיות הלב באמת גמור, ולא ישטה את עצמו להיות כגונב דעת עליונה חלילה וחס".

כה נהג בפעל גר הצדק אברהם בן אברהם, הגרף פוטוצקי זצ"ל, שכאשר הגאון מוילנא זצ"ל אמר לו שיש בידו האפשרות להוציא משם כרואה ואינו נראה וכה יפטר מהענש, אמר: לא! יש לי זכות לקדש את ה', ואיני מוכן לוותר על כהן!

הרמח"ל כותב, שהקב"ה נתן לסטרא אחרא את האפשרות לעשות חשך בעולם. "כי הנה החשך

יכסה ארץ וערפל לאמים (ישעיהו ס, ב). יש חשך בעולם, לא רואים את האמת ועוסקים בשטיות והבלים, כפי שרואים אנו גם בדרךנו. ועם מה מגרשים חשך? עם מסירות נפש בפעל! אם אדם מוסר את נפשו בפעל על קדוש ה' - הוא מוריד מהחשך השורר בעולם.

הקדוש ה' העצום שעשה אותו גרף פוטוצקי מבית המלכות של וילנא, שמת על קדוש ה' והכריז קבל עם ועדה שרק תורת היהודים אמת היא - דבר זה הוריד מהחשך.

ולפי דברי ה"נעם אלימלך" הנ"ל, גם אדם המכון בקריאת שמע באמת שהוא מוכן למות על קדוש ה', מגרש בכהן חלק מהחשך הגדול!

למנן ה"בית יוסף" היה מגיד מישרים, מלאך שהיה בא ולמד אתו. הבית יוסף רצה למות על קדוש ה'. אולם הוא האריך ימים ולא מת על קדוש ה'. הוא שאל את המגיד: למה אין לי את הזכות למות על קדוש ה'. אמר לו המגיד: הרבה יותר קשה לחיות על קדוש ה' מאשר למות על קדוש ה'. אני מציע לך שתמשיך לחיות על קדוש ה'!

אני מאחל לכלנו שנמשיך לחיות על קדוש ה', אבל נתן לחשב על מסירות נפש בפעל בכל קריאת שמע שאנחנו אומרים. כה זוכים לקיים מצוות "ונקדשתי בתוך בני ישראל" כל פעם שקוראים קריאת שמע. זוהי הזדמנות שרק לנו יש. למלאכים אין כאלה הזדמנויות. מלאכים אומרים פעם אחת ביום "קדוש קדוש קדוש" וזהו. אנחנו יכולים שלוש פעמים ביום להגיד קדשה דסדרא וקריאת שמע. נתנו לנו הזדמנויות לקיים מצוות קדוש ה', ונעלינו להשתדל לנצל אותן.

הפחד מפני דין שמים

מורי ורבי הגאון רבי חיים גרינמן זצ"ל היה אדם גדול מאד. ששים שנה הייתי בקרבתו, וזכיתי לראות את עבודתו המפלאה על המדות ועל ענינים שבין אדם לחברו. היו הרבה אנשים שרדפוהו, ואחר כך היו באים אליו לשאל שאלות ברפואה, והוא היה עונה להם עם כל הלב ועם כל הנשמה, כאלו לא הרעו לו מעולם. אין לנו משג בגדלותו העצומה.

יתרה מזו, כאשר הלך לנחם את משפחתו של הגאון רבי יוד'ל שפיירא זצ"ל, פגש שם את מנן רבו אהרן יהודה ליב שטיינמן זצ"ל. רבי אהרן ליב אמר לו, כי לרבי יוד'ל היו שנתים של יסורים נוראים רח"ל, והוא בטוח שאחרי היסורים הללו יגיע לשר לגן עדן. השיב רבי חיים: "דין שמים אינו פשוט כלל, אתם בטוחים שהגיע לשם נקי, אף אני אינני כל כך בטוח בזה".

לפנות בקר חלם רבו חיים והנה הוא רואה את רבו יוד'ל שפיירא זצ"ל, ושומע אותו אומר: "ברוך ה', זכיתי להגיע לשמים נקי ומסדר, אבל זה רק בזכות היסורים הנוראים שעברתי בשנתיים האחרונות".

רבי יוד'ל היה אדם גדול, מתמיד עצום, היה לומד שמונה-עשרה שעות ביממה – ואף על פי כן, ללא היסורים שעבר לא היה 'מסדר' בעולם העליון!

אמר רבי חיים: "אם מעלת היסורים כה גדולה – גם אני רוצה יסורים..."

באותו בוקר, כשקם משנתו החליק רבי חיים על הרצפה ושבר את צלעותיו. רבי חיים היה אדם מחשב, הוא היה שם לב לכל פגיעה. הרצפה היתה ישרה, ללא מכשולים. אבל הוא נפל! הוא טען שהרגיש שכביכול יד דוחפת אותו מאחוריו.

שכרים בצלעות כרוכים ביסורי תפת, במיוחד לאדם מבוגר. והנורא מכל הוא שאין אפשרות לגבס את המקום ולקבוע את השבר. כל תנועה קלה גורמת לכאבים חדים. נורא ואים!

ומה הגיב הגאון רבי חיים צ"ל?

"רבונו של עולם" – כך אמר – "אני יודע שאתה אוהב אותי פי מיליון ממה שאני אוהב את עצמי. אני יודע שהיסורים שלי כואבים לך פי מיליון ממה שהם כואבים לי. למה אתה מסכים לסבל כל כך בגללי? רק כדי שאוכל לעלות למעלה קצת יותר נקי! אם כן, כמה אני צריך להודות לך על כך!"

שש שנים בדייק, מיום מואתו חלום, נזקק לכסא גלגלים, סבל יסורי תפת, גבו שבור, ראשו כפוף, וכך קבל אנשים והמשיך ללמד תורה. שש שנים תמימות! הוא נפטר בערב שביעי של פסח, נקי ומזוכה ביסורים.

ולמרות כל זאת, הוא רעד מיום הדין ופחדו היה נורא ואים, ולכן בצוואתו התחנן שילמדו משניות לעלוי נשמתו.

מי שמגיע לשם שלם, אין שמחה גדולה מזו.

הקב"ה שולח תזמורות להסכם שבינינו

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה. ולקחת מראשית כל פרי האדמה... ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם (כו, א-ב)

אריסים של בורא העולם

נצטוונו כי לאחר שיתן לנו הקב"ה נחלה, ונירש את הארץ – נביא לו מראשית כל פרי האדמה אל בית המקדש.

בהזדמנויות רבות למדנו הקב"ה שהעולם הזה הוא עולם זמני ועובר, לעמדת העולם הבא שהוא נצחי. כאן שום דבר אינו שייך לך.

כאשר קנה יוסף הצדיק את כל ארץ מצרים, הוא העביר את העם מוקצה אל קצה, במטרה לגרם לכלם להרגיש שאין להם חלקת אדמה משלהם. אמנם הוא נתן להם שמונים אחוזים מן המשכרת, אף ההעברה ממקום למקום הבהירה להם היטב, ששום דבר אינו בבעלותם.

הקב"ה עושה לנו את אותו דבר. הוא נותן לנו אדמות, אור, שמש וזרעים, ומעל לכל – כח לעשות חיל, ונאחזנו האריסים שלו. עלינו להביא

בכורים מראשית פרי האדמה.

מלבד זאת אנו מקבלים תמיד שמונים אחוז משכרת, ואת עשרים האחוזים הנוותרים אנו מביאים אל בית ה' – אלו הם מעשר ראשון ומעשר שני. נתינה זו מזכירה לנו שאנחנו לא בעלי הבית!

פעם בשבע שנים אנחנו יוצאים לשנת שבתון. בשנה זו הולכים לכולל ולא עובדים, "ושבתה הארץ שבת לה". אנו מקבלים תזכרת, שלא האדמה מביאה את הפרנסה אלא הקב"ה הוא זה שמשפיע אותה.

"עם סגלה" בתמורה ל"ה' אחד"

ההקב"ה נותן לנו כל כך הרבה – הוא נותן לנו את החיים, את הבטחון, את השמחה, מצב הרוח, ופרנסה. הוא לקח לו אותנו מכל העמים, והוא מבקש מאתנו שגם אנחנו לא נקח אף אחד מלבדו. דברים אלו כתובים בהמשך הפסוקים: "את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים... וה' האמירך... להיות לו לעם סגלה" (כו, יז-יח).

את ההסכם בינינו הוא צוה לנו להניח בתוך שתי קפסאות. קפסה אחת תהיה מנחת על המזל, כדי שהוא לא יחשב שום דבר כנגדו להסכם של "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", והקפסה השנייה – על הזרוע סמוך ללב, כדי שהלב לא יפעל כנגדו להסכם הזה. בנוסף, רשום ההסכם הזה על כל דלת ועל כל שער, כדי שפאשר עוברים ליד פתח הבית ומניחים את היד על המזוזה, נזכר מה סכמנו.

את ההסכם הזה צוה הקב"ה להקריא בקר וערב לפני כל הקהל, כשם שמקריאים מכתב ששולח המלך לנתינים שלו לפני כלם.

בנוסף לכל זאת נתן לנו הקב"ה 'כרטיס בקור' עם שמו על גבי בגד שנלבש על גופנו. בבגד הזה רשום שם הוי"ה פעמים – מלפנים ומאחור, שהרי מלפנים יש בשתי הכנפות ששה-עשר חוטים ועשרה קשרים, שהם ביחד עשרים וששה כנגד שם הוי"ה, וכך גם מאחור.

כשיוצא אדם החוצה כשהוא מעטר בתפלין ועטוף בטלית, ונותן נשיקה למזוזה – כל המזיקים והמתקבלים שרוצים לחסל אותו על העברות שעבר אמש, עפים לצדדים ואף אחד לא יכול להזיק לו. הקב"ה שומר עליו מפניהם.

כשהוא בא לבית הכנסת – הם שוב מתכים לו. הם רוצים להפיל אותו בכל מיני מחשבות ושמים לו כל מיני גדרות תיל. למלחמה מולם מציב אותנו הקב"ה ב'מזמרה' – הלא הם פסוקי דזמרה, שמסייעים לו במאבק נגדם.

במשך כל היום דואג לנו הקב"ה, שהנצחית להלחם מולם ומציב אותנו בכלי נשק מתאימים.

אמנם, כל זאת רק בתנאי שאנו מצדנו נלך בדרךיו, נשמר חקיו ומשפטיו ונשמע בקולו!

כשאדם הולך לפרופסור גדול ומקבל ממנו הוראות, אף לא שומע בקולו – בקורו אצל המנחה לא יועיל לו כלום. כך הקב"ה נותן לנו דרך חיים

ומורה לנו לשמע בקולו, וכשאנו עושים זאת ומיחדים את שמו עלינו, גם הוא מיחד אותנו מכל העמים, ועושה אותנו עם סגלה.

גם לקב"ה יש תפלין, ובתפלין שלו כתוב: "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", וכן "ולתתך עליון על כל הגוים" (דברים כו, יט), וכל הפסוקים האחרים שמורים על ההסכם בינינו, ועל מה שהוא חייב לנו. קשר מיחד כזה בין אנשים לבין מלך מלכי המלכים קיים רק בעם ישראל.

הקשר של יהודי עם הקב"ה חזק מכל קשר אחר

כשיהודי מתפלל מכל לבו, הוא מרגיש את הקשר הזה וחש בדבקות נשמתו בבורא יתברך. גוי לעולם אינו יכול להרגיש תחושות כאלו, משום שאין לו קשר כזה.

בזכות הקשר הזה קורה שהורים חלוציים שואלנים, שנלחמים בבורא עולם – זוכים לילדים צדיקים קדושי עליון.

הסבה פשוטה – הקשר בין האדם לבין הבורא חזק יותר מאשר הקשר הביולוגי בין ההורים לילדים.

יהודי זכה שחיי עולם נטע הקב"ה בתוכו. הקשר הזה הוא בתוך תוכנו.

על הקשר הזה כתב ה"חזון איש" צ"ל באגרותיו: "הרי מציאות הבורא יתברך מתמדת בכל מציאות הנבראים, וזה סוד העולם הנעלם מאלה הנהדפים בנרם החיים הגשמיים. מנויה וגמורה כי ביד האדם להכין לבו לשמים... כי אמנם נתן להאדם להתקשר במחשבתו עם עלת העלוות, וקרוב ה' לכל קוראיו, וזה נתן רוח ליוצרו אשר כמובן כלו סוד, ואין בכח שכל אנושי לצירו ציור אמיתי".

הקשר הזה חי בתוכנו גם בהסתר שבו אנו מצויים כיום, והוא יתברר לעין כל פאשר ידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' אלקי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה.

הקשר המיוחד מביא לקדשה

הקשר הזה הופך אותנו לאחרים מכלם, כפי שאומרת התורה בהמשך הפסוקים: "ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה תהלה ולשם ולתפארת ולהיתד עם קדש לה' אלקיך" (שם, יט)

התורה הקדושה מכוננת אותנו להיות לשם שמים. כשכוננת המעשה לשם שמים – האדם מתקדש. הוא ישן, אוכל ושותה ומקים משפחה בדיק כמו כל יצור על פני האדמה, אף כשהוא עושה זאת לשם שמים הוא נעשה עליון. אכילה לשם שמים לצורך עבודת הבורא היא כמו אכילת מצה! אדם לא צריך להיות פרוש מעניני העולם כדי להיות קדוש. ההפך הוא הנכון – עליו להיות לפי התורה, ועל ידי כך הוא מתרומם ומתקדש.

והלואי ונזכה!

הפצת ספרים בְּלוֹי באתר bloy.co.il
להזמנות במייל bloyseforim@gmail.com
מוקד ההזמנות בטלפון או בווצאפ 054-8564033
בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה

קו משמרת המקדש

מענה לבירורי הלכה בעניני המקדש והקרבנות

שע"י מכון תורת הקרבנות

03-676-2034

או בדוא"ל: 6183442@gmail.com

לכבוד לומדי התורה בכל אתר ואתר

בסייעתא דשמיא מענה ההלכה התקבל בשמחה רבה על ידי לומדי התורה, והתקבלו מאות שאלות מגוונות בכל ענייני בית המקדש והקרבנות, וזכינו שהתבררו על ידי זה דינים רבים.

כמו כן מענה ההלכה עשה מהפכה בעולם והתעוררות לציפייה לגאולה, כאשר רואים שמתכוננים למעשה בבירור הלכות המקדש, ומחכים שיבנה בקרוב.

לאחר כחצי שנה שהקו פועל יומם ולילה, והשואלים הרבים נענים במסירות ובבהירות נפלאה על ידי כ-60 תלמידי חכמים הבקאים בענייני קדשים להלכה, מתכנסים לראשונה הרבנים העונים כדי להודות לקב"ה, ולדון כיצד נוכל להמשיך ולהתקדם במפעל גדול זה.

הכינוס יתקיים אי"ה ביום שלישי אור לכ"ד אלול

שהוא יום תחילת ההכנות לבית השני (חגי א' ט"ו, תוס' ר"ה ג: ד"ה ביום), ויארציט של מרן החפץ חיים זצוק"ל שמסר נפשו בסוף ימיו לעניין נשגב זה "להושיב תלמידי חכמים שילמדו סדר קדשים ודיני עבודת הקרבנות, כדי שיהיה לכהנים ממי לשאול" (הח"ח מכתבים ואגרות ק"י).

להלן פניות לציבור לקראת הכינוס:

1. בכינוס ינתנו מספר עצות מנסיון הרבנים, לתועלת מענה התשובות. מי שברשותו רעיונות ועצות לשיפור מענה התשובות רצוי לשלוח בהקדם, כדי שיוכלו להעלותם בכינוס.
2. עומדים להוציא אי"ה שו"ת 'משמרת המקדש', ניתן לשלוח שאלות ותשובות עם מקורות.
3. בכינוס יחולק בס"ד לרבנים העונים את חיבורי מכון 'תורת הקרבנות' ו'מראה כהן', וכן ספרים בענייני בית המקדש והקרבנות כדי לסייע למענה על השאלות. המעוניין שספרו יחולק בכינוס נא ליצור קשר בהקדם.
4. בס"ד עומד להתקבל תקציב מיוחד עבור סיום תוכנית 'לגיונו של מלך' - כתיבת כל הלכות המקדש והקרבנות. ניתן לקבל את תמצית התוכנית והנושאים, וכן חוברת 'מפתח נושאים' עם פירוט ההלכות והחיבורים שבכל נושא, כדי לבחור נושאים לכתיבה, ונוכל להתחיל מיד במערכה.
5. אם ידוע על מי שמתאים לכתוב הלכות או לענות על שאלות, נא לשלוח את פרטיו בהקדם, כדי שנוכל לצרפו לכתיבה ולרבנים העונים.

מייל: t8429433@gmail.com • פקס: 077-4704935 • ניתן להשאיר הודעה בתא קולי: 0504-134645

מתן השאלות שהגישו למסגרת המקדש

- א. האם בגדי כהונה צריכים להיות צמודים לגוף בלא הפסק אויר משום חציצה.
- ב. האם מותר לכהנים להשאיר עם בגדי כהונה שלא בזמן עבודה, או שצריך מיד להפשיט (משום מעילה ומשום כלאים באבנט).
- ג. האם יש מצווה לכתחילה שכהן ישחט.
- ד. שחט קרבן בשחיטה יבישה שלא יצא ממנו דם האם נתקדש הקרבן לענין שאין פדיון וכו'.
- ה. האם צריך להשאיר דם לשפיכת שיריים בכל הקרבנות.
- ו. האם אפשר לשפוך שיריים ביד שמאל.
- ז. האם זר חייב מיתה על שפיכת שיריים.
- ח. לדעת הסוברים ששפיכת שיריים בכלי חול כשירה, האם כשר גם שפך בידו בלי כלי.
- ט. האם הולכת הדם כשירה באופן שגורר הכלי שבו הדם על הקרקע.
- י. הכהן ההולך בסובב ליתן דם חטאת האם בשעת הילוכו פניו למזבח או לפניו.
- יא. בנתינת אצבע בחטאת כחוד המזבח האם האצבע כלפי מעלה או מקופלת כלפי מטה (כמו בנתינה על מזבח הפנימי).
- יב. האם לקיחת אש למנורה ממזבח החיצון היא מעכבת.
- יג. האם יין מתוק ללא תוספת סוכר כשר לניסוך.
- יד. תקיעות שתוקעים על הקרבן האם מעכב לתקוע דוקא בזמן הניסוך והשירה.
- טו. הקטרת שני גזירי עצים דינה בבוקר בכהן אחד ובין הערביים בב' כהנים, ויש לדון מי הכהן השני שהקטיר בין הערביים (שלא היה פייס אלא בבוקר ורק כהן אחד זכה בה).
- טז. האם בר"ח ויו"ט אומרים בקרבן תמיד שיר של יום חול או של מוסף.
- יז. האם להלכה שתי התמידין ושתי מוספין שבת צריכים להיות שווים.
- יח. לדעת הסוברים שהמוסיפין שווין למצווה ולא לעכב, האם כששחטו בשבת שאין שווין ומצאו שאין שווין צריך לשחוט אחרים.
- יט. האם במדידת הסולת למנחה אפשר לקבוע שיהיה למחבת או מרחשת.
- כ. האם המחיקה היא חלק מהקמיצה.
- כא. האם יש חיוב להקטיר את הפירורים שנשארו בכלי אחרי הקטרת הקומץ.
- כב. האם מותר לעשות סחורה בבכור בע"מ (ובפסוה"מ) לאחר שחיטה.
- כג. האם מחוסר אבר בעוף תלוי בדיני אברים שנתפרשו במס' אהלות.
- כד. מי שהביא קרבן ונתחייב בלינה האם מותר לו לצאת יציאת ארעי, ולכמה זמן.
- כה. קדשים שלא ראויים לאכילה ולא נפסלו בלינה, האם מותר לשרוף בלילה, או שצריך לחכות ליום.
- כו. האם יש איסור גיזה בבהמת קדשים שמתה.
- כז. האם את המחנתה עם גחלים עבור הקטורת בקוה"ק צריך להניח על הקרקע בלי חציצה.
- כח. האם בסילוק בזיכין מהשולחן שנחשב כקמיצה, צריך לכוון לשם קידוש קומץ.
- כט. מה הדין באומר בשעת הקרבת הקרבן אני מסופק שמא אוכל למחר, האם זו מחשבת פיגול או פסול.
- ל. האם שייך לחשוב מחשבת פיגול או שלא לשמה על תנאי, שאם ירדו גשמים הוא שוחט לאכול למחר ואם לא ירדו שוחט לאכול בזמן, וכיו"ב בשלא לשמה.
- לא. שור שהיו מביאים עם הביכורים והיה קרב שלמים, והיו קרניו מצופות זהב, האם היה הזהב חלק מהקרבן, ומי היה מקבל אותו.

שאלות למידוד

- א. אילו קדשים קלים מותרים רק לזכרי כהונה.
- ב. מתי אדם החייב להביא קרבן חטאת, אם יביא קרבן חטאת אחד יתחייב להביא עוד שני קרבנות חטאת.
- ג. איך יכול להיות שאם שחט קרבן לשמה לוקה, ואם שחט קרבן שלא לשמה אינו לוקה.
- ד. איזה בהמת חולין שנשחטה בעזרה אין בזה איסור משום חולין שנשחטו בעזרה.
- ה. באיזה קרבן מותר לאכול את הבשר אפילו אם הבשר טמא.
- ו. באיזה יום הכהן גדול לא יכול לעבוד בשום עבודה.
- ז. יש כלל וולד חטאת מתה (תמורה פ"ד מ"א), מתי יכול להיות שוולד חטאת הוא עולה או שלמים.
- ח. לאיזה קרבן יש זמן היתר אכילה הכי קצר.
- ט. מתי עושים "סמיכה" על בהמה אפילו לאחר שחיטה.
- י. איזה קרבן אם שוחטים שלא לשמו - כשר, ואם שוחטים שלא לשם בעליו - פסול.

לקראת שבוע מלכתא

dirshu@dirshu.co.il לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 239

פנינים לפרשת כי תבוא

היה רבינו מרן הגאון רבי מרדכי שולמן זצוק"ל, מספר עובדות ממה שראו עיניו אצל החפץ חיים, עובדות של רוח הקודש וגילוי שכינה ממש, ואמר שאז נתחוויר לו, שבלי ספק היה הח"ח שומע יום את סוד שיח שרפי קודש, המשמיעים זה לזה מה פעל ועשה מלך העולם בעולמו...

הגאון רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצוק"ל, בעל 'משמר הלוי', על רוח קדשו של מרנא החפץ חיים זיע"א, ועובדות מגדולי ישראל

היה רבינו מרן הגאון רבי מרדכי שולמן זצוק"ל, מספר עובדות ממה שראו עיניו אצל הח"ח, עובדות של רוח"ק וגילוי שכינה ממש, כמו שבשנות הזעם של מלחמת העולם הראשונה, כשהחפץ חיים נשא על לבו הטהור את הכאב והצער של כנסת ישראל הדווי' והפצועה, והי' מרבה בתפילה על צרות כלל ישראל, כל ימי המלחמה לא הי' יכול להניח כר תחת ראשו הקדוש בתנומתו, מרוב צרות הכלל, והי' כל יום מבקש מרבינו זצ"ל שיקריא לפניו מתוך העיתון הרוסי, את הידיעות המגיעות משדות הקרב, כדי שידע על מה לבקש ולהתפלל. הח"ח לא ידע לקרוא רוסית ופולנית, ולכן ביקש מרבינו זצ"ל שיקרא ויתרגם לפניו את הידיעות.

והי' רבינו זצ"ל מספר, שהשתומם והתפלא כל יום מחדש לראות כי איננו מחדש דבר להח"ח בסיפור החדשות, כי כבר יודע הוא הכל, וכל ידיעה שהי' רבינו זצ"ל מספר להח"ח - הי' הח"ח מקדימו ומשלים את הסיפור, מבלי ששמע זאת הח"ח לפני כן מאף אחד, ומבלי שהי' יכול לקרוא זאת בעצמו מפאת אי ידיעת השפה, והי' רבינו זצ"ל אומר, שפשר הדבר המפליא הזה נתברר לו אחרי זמן, כאשר ראה שאדוננו הגר"א זיע"א מפרש את האמור בתפילת שחרית: "ואשר משרתיו (המלאכים) כולם עומדים ברום עולם ומשמיעים ביראה יחד בקול דברי אלוקים חיים ומולך עולם", דהיינו שבכל יום ויום המלאכים משמיעים בקול זה לזה, את כל דברי השי"ת והנהגתו בבראיה באותו יום. ואמר רבינו זצ"ל שאז נתחוויר לו שבלי ספק הי' הח"ח שומע יום את סוד שיח שרפי קודש,

המשמיעים זה לזה מה פעל ועשה מלך העולם בעולמו. אבל הי' רבינו זצ"ל אומר, שהמופת היותר גדול מכל המופתים שראה אצל הח"ח, הייתה שקידתו המופלאה בתורה ללא הרף. מו"ח הרה"ג ר' שלמה כהן זצ"ל, פתח ואמר לי בקולו השקט ובהתרגשות רבה: "אספר לך מה ששמעתי אצל מו"ר החזו"א זצ"ל: "לפני הרבה שנים בוילנא, סיפר אחד לפני החזו"א - ואני הייתי נוכח - מעשה באלמנה הצעירה מרת דבורה שולמן ע"ה, ששלחה את כל בניה ללמוד בישיבות הקדושות, והנה יום אחד הופיע בבית, אחד הבנים שחזר ממקום לימודו בישיבה, ואמר לאימו, שאינו מוצא את מקומו

"והנה באתם עכשיו ובישרתם לי בשורה טובה, שמלאכתי נעשתה ע"י אחרים, וב"ה הספרים הודפסו שוב, והם בהישג יד של כל המעוניין בהם, אקווה לרכוש את הספרים אצל איזה מוכר ספרים כאן, ואראה שם את שם וכתובת המודפס הנוכחי, ואכתוב לו מכתב תודה וברכה..."

אפילו לא עלתה על דעתו שלפחות אחד מהספר מגיע לו בחינם מהמו"ל הנוכחי.

וכך עשה, קנה את הספר בחנות ספרים, ונכנס הביתה בכזו שמחה עצומה, אשר אי אפשר לתארה למי שלא ראה אותה, והקב"ה אומר לפמליא דילי: ראו בריאה שבראתי בעולמי... ויהי רצון שאלמד מזה בעזהש"ת.

"להחיות עצמו עם אביי ורבא..."

לפני ארבעים שנה, אור לר"ח אייר תשי"ט, נכנס בחור ישיבה אחד לכבוד מרן הגאב"ד דטשעבין זצוק"ל בביתו בירושלים עיה"ק, וביקש ברכה לקראת התחלת זמן הלימודים של הקיץ למחרת היום.

רבנו זצוק"ל הרים את עיניו הטהורות, הקדושות והרחמניות, והסתכל בבחור הנ"ל, ואמר שתי מילים בלבד בטון של התעוררות ורגש:

"נאר בשמחה!"... [במבטא הקדוש: נור בשמחה!...] = "רק בשמחה!"... [ישאל הבחור הנ"ל: "וי אזוי מאכט מען דאס?"...] "איך עושים את זה?!"...

והשיב רבינו זצוק"ל בניגון מיוחד במינו [אשר אי אפשר למסרו בכתב]:

"מי זאך מחייב מיט אביי ורבא!"... [מחייב את עצמו עם אביי ורבא!...] עד כאן דבריו הקדושים. ופירושים וביאורים מיותרים.

אשרי המשים דברים קדושים אלו על לבו, ומתחמם לאורם, ומקיימם בסייעתא דשמיא המיוחדת למי שיש בו יראת שמים וטהרת הלב.

דרכו של היצה"ר להיטפל אל העילויים המצוינים

דע נא ידידי אהובי, כי מדרך ה' בעל דבר [הלא הוא מיודענו היצה"ר], שהוא נטפל ביותר לבעלי הכישרון הנעלים ולעילויים המצוינים, לבלבלם בכל מיני שטויות והבלים, וצל הרים נדמה להם כהרים, והעיקר לבטלם ולהסיח דעתם משקידת התורה הקדושה, אשר היא לנו העוז והאורה, ואצלם הוא מקווה [ה'בעל דבר'] לרווחים יותר גדולים, כי מה יסכון לו אם יבלבל מי שהוא בטלן ובין כך ובין כך אינו לומד, ולכן הוא שם מגמתו לאלו השרידים היחידים המצוינים, אשר ד' קורא בדור יתום זה, ואיננו רוצה להניח להם לעלות בתורה ויראה.

אין חטא שאינו מתכפר בלימוד התורה

וק"ו בן בנו של ק"ו במי שפרש מחטאים ומהבלי עוה"ז, והשקיע עצמו לגמרי בלימוד התורה"ק בשקידה עצומה וכל מעייניו בה, כמוך יקירי, שמעלתו עוד יותר גדולה, וכל עונותיו ופשעיו לא יזכרו עוד, והכל נמחק ונמחל, ובתשובה מאהבה וזדונות נעשות כזכיות כמבואר ביומא פ"ו ב', ואמרו בר"ה י"ח א' על הפסוק "אם יתכפר עוון בית עלי בזבח ובמנחה" - בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה, ואביי אומר בתורה וגמילות חסדים עיי"ש, ואין חטא שאינו מתכפר בתורה.

(מתוך הספר פניני משמור הלוי)

ועתידו בשיבה, אינו יכול ואינו רוצה לחזור לשיבה. האם הנדהמת נכנסה בשיחה ארוכה עם הבן, גייסה את כל כח השפעתה והסברתה, נתנה לבן להבין כי אין חיים אלא תורה, ומי שאינו בן תורה - חייזר אינם חיים, וכל אושרו של אדם הוא אך ורק בלומדו בשיבה וכו' וכו',

"אבל, הדברים לא מצאו מסילות ללב הבן. לא נרגעה האם, ויצאה עם הבן לרחובה של עיר, טיילה אותו ברחוב והמשיכה בשיחת ההסברה, בדברים נעימים ומושכים את הלב, אך ללא פירות. תוך כדי טיול יצאו את העיר, והגיעו סמוך לנהר שהיה שם, ובדרך הילוכם עלו על הגשר, ופתאום שינתה האם את סגנון דיבורה הרך, תפסה בידו של הבן ואמרה לו בקול תקיף: 'שמעו! אם חוזר אתה לשיבה - מוטב, ואם לאו - הריני משליכה אותך לנהר, כי בשביל מה צריך לחיות אם לא לומדים בשיבה!'."

"אמנם כן, לא הי' בדעת האם להשליך ממש את בנה האהוב לנהר, אבל המחשבת רגשות לבה בכזו צורה מיוחדת ומשכנעת - פעלה את פעולתה על לב הבן יותר מכל דברי ההסברה, ומיד חזר לשיבה לשמחת לב האם המאושרת."

וכאשר שמע החזו"א זיע"א סיפור זה אמר: "עכשיו מובן היטב במה זכתה האם הזו - באווירה של אותה תקופה קשה ברחוב היהודי, כשרוחות שונות זרות נשבו בחלל האוויר - שכל בני' שתולים באהלי תורה, בשיבות הקדושות. עם כזו מסירות נפש - אין פלא שזוכים לכך".

עד כאן סיפור לי מו"ח זצ"ל, ואכן עליהם אפשר לומר: אשרי יולדתם!

סיפור מפליא על חמיו הגאון רבי שלמה כהן זצ"ל

לא אכלא את עטי מלכתוב, שהנה זכיתי לגור שבע שנים [תשכ"ה-תשל"א] בבית מו"ח, איש החמודות, פאר המעלות והמידות, רבי שלמה כהן זצ"ל, אשר לא הניח אחרי כמותו בשגב אצילות מידותיו הטהורות הקדושות האלוקיות, הלוואי אזכה ללמוד מזה בס"ד.

והנה יום אחד בא אליו איש אחד, והודיע לו שראה שנדפסה בארה"ב מהדורה חדשה של ספרי שאלות ותשובות 'בנין שלמה' [על אורח חיים], ו'עצי ברושים' [על יורה דעה], מזקנו מאור הגולה ה'חשק שלמה' זיע"א. ויען האיש ההוא ויאמר לרבי שלמה כהן זצ"ל: "הלא אתם היורשים היחידים בכל העולם של הספרים הללו, שהרי לסבא שלכם ה'חשק שלמה' הי' רק בן יחיד אחד [מלבד שש בנותיו, שהיו נשותיהם של גדולי ישראל], בנו רבי אברהם יעקב הכהן זצ"ל, ולא נשאר ממנו אלא בן יחיד, רבי שלמה כהן, ואיך זה יבוא משהו ויעשה כזה מעשה גזילה לעין השמש להדפיס את ספריו, אשר באמת שייכים הם רק לכם, ואתם צריכים לתבוע ממנו תשלום גדול, ואם יסרב - אז לתובעו לדין תורה וכו' וכו'."

כזאת וכזאת דיבר האיש הנ"ל.

ואשרי עין ראתה את תגובתו של רבי שלמה כהן זצ"ל: "אני מודה לכם מאוד על הבשורה הטובה שבישרתם לי עכשיו! איש טוב מבשר טוב! כי זה שנים רבות שליבי נוקפי, על שאין אני חוזר ומדפיס את ה'בנין שלמה' וה'עצי ברושים' של הסבא שלי זצ"ל, לא למטרות רווחים, אלא להגדיל תורה ולהאדירה, שהרי הספרים אלו זה מכבר, ועלי מוטלת החובה להפיץ בעולם את תורת הסבא זצ"ל, ועד עכשיו לא עלתה בידי.

"הודענו בשמחה לאלמנה שהיום יצלמו תמונה מיוחדת עם משפחת פינקל... באותו יום אחיותי לא הלכו לבית הספר. כולם נשארו בבית, והאלמנה הגיעה עם הבגד של שבת. קודם צילמו אותה עם אבא ואמא, אחר כך עם כל הילדים..."

הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א עם פניני הוד לדמותו המופלאה של אביו הגה"צ רבי אריה לייב פינקל זצ"ל

"וְנִתְּנָה לְלִי לְגֵר לִיתֹם וְלֵאלְמָנָה" (דברים כ"ו, י"ב)

"אבא זצ"ל מופלא ומופלא בעבודה שבלב זוהי תפילה. התפלל בהשתפכות ובהתרגשות, אבל לא בהתרגשות חיצונית. לא ראו עליו תנועות או נענועים יוצאי דופן... תמיד עמד והתפלל בשלווה ובריכוז פנימי, גם כשהיה צעיר. אבא שימש שנים רבות כבעל תפילה בישיבת מיר, ונודע בתפילותיו החמות כבן המתחטא לפני אביו שבשמים. רבים היו באים במיוחד להתפלל בצילו בימים הנוראים, והכניס רוח תשובה והתעוררות בלב כל שומעיו".

"האמת, אבא היה עדין נפש, וכלל לא התכוון לבכות בציבור. אבל כשהיה קטע שעורר אותו לבכי, הוא לא התעלם ממנו. ולמעשה ראו על הבכיות את הקירבת ה' הגדולה שהיתה בו. ב'ונתנה תוקף' יש הרבה שבוכים, אבל הוא בכה יותר כשביקש על מלכות ה', 'ותמלוך אתה ה' לבדך'... גם בקרבנות מוסף בר"ה היה מתרגש ובוכה, וראו שהוא חי את העבודה בבית המקדש. עוד היה בוכה ב'זכרונות', כשאמר 'כן יכבשו רחמיו', מתוך הדאגה לכלל ישראל, שם גם היה מצטרף לבכיו הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שהיה גם בוכה בדמעות שליש. אבל כשהגיע לחתימת הברכה, בבת אחת היה מתגבר על הדמעות ושואג בקול כארי 'זוכר הברית!'

בעל התפילה וחזן יחד

"לאבא היו כל המעלות של 'בעל תפילה' ושל 'חזן' יחד. היה לו קול יפה מאוד, הוא יכל להיות חזן עולמי... אספר לכם מעשה: כשהיינו ילדים קטנים הגיע לביקור בביתנו, רבי דוד יודלביץ, אח של אמא ע"ה. הוא בא מאמריקה, והביא לנו טייפ-רקורדר, לא 'פטיפון' אלא המכשיר שעובד עם סרטי הקלטה גדולים, כמו קלטות. היו לנו כמה תקליטים, ואחד מהם היה של החזן ר' יוסלה רוזנבלט. אף פעם לא ישבו במיוחד לשמוע, אך בערב שבת היינו שומעים שירים תוך כדי ההכנות לשבת קודש.

"פעם אחת הופעל התקליט של 'יוסלה', והשמיע את הקטע 'ועל כולם'. באמצע השיר מישהו לחץ בשגגה על הכפתור שמפעיל את ההקלטה, וזה הטייפ-רקורדר החל להקליט, ובעקבות כך נמחק קטע מהשיר. כשגילינו את הדבר היה לנו אי נעימות, מששמע על

כך אבא, אמר שאפשר לתקן את זה... הוא ביקש שנשמיע שוב את השיר, וכשהגענו לקטע שחסר הוא הפעיל את ההקלטה, והשלים בעצמו את הקטע. בחיקוי מדויק של 'יוסלה'..."

"בעיקר היה אבא בעל תפילה ובעל רגש, אך ידע לשלב את החזנות בתוך התפילה. יש סיפור ידוע על קהילה שהציעו לה שני חזנים, אחד שנתקיימו בו כל התנאים הדרושים על פי הלכה ל'חזן', שיהא ביתו ריקם וליבו נשבר וכו', אך קולו לא כל כך יפה, לעומתו אצל השני, לא נתקיימו כל התנאים הדרושים, אך קולו היה יפה יותר. שאלו הגבאים את מרן הגאון רבי חיים מבריסק זי"ע את מי להעדיף? והשיב שכל התנאים הם תוספות למעליותא, אך קודם כל צריך להיות 'חזן'... ואם כן השני עדיף".

"אבא, חוץ מעמלו בלימוד התורה היה גם אומר תהילים בהשתפכות הנפש. עם כל גדלותו העצומה בתורה היה אפשר לראותו גם כ'יהודי של תהילים'. נהג לשבת ולומר מילה במילה, בקול המעורר את הכוונה. כשגרנו במלאכי על יד בית הכנסת 'הר צבי', חלון המטבח היה מול הסלון של החסיד רבי נתן אנגלנדר ז"ל, חסיד ויז'ניץ שלמד בחברון, והיה בקשר הדוק עם אבא, שאהב לשוחח עמו בחסידות. נו"ב סיפרה, שבדרך כלל נזהרה לא להציץ אל תוך ביתנו, אך כשאבא התיישב לומר את פרקי התהילים בקול המעורר שלו, כששמעה את

**"יש מעשים רבים על מעשי
החסד של אבא זצ"ל. אך נספר
משהו אחד: הבית של אבא
ואמא היה תמיד פתוח בפני כל
מיני נדכאים. בכל יום שישי היו
מונחות על השולחן חבילות של
מוצרי מזון, חצאי קילו סוכר
בנייר חום, חצאי קילו אורז,
וחצאי לירה, כל אחד מהילדים
היו שולחים למשפחה אחרת"**

"אחת האלמנות הסתובבה אצלנו והרגישה כמו בת בית. פעם אמרה שאוהבת לבוא כיון שאצלנו יש תמיד שמחה... בהזדמנות אמרה לנו שיש לה דאגה אחת, אולי חלילה היא תמות בביתה, ותישאר כך כמה ימים ואיש לא ידע... מאותו יום היינו נשלחים בכל יום לביתה, פותחים את הדלת, יושבים כמה דקות והולכים".

"לא למנה זו היו צאצאים, אך לדאבוננו סרו מן הדרך וזנחו אותה, לא הגיעו לבקרה. באחד הימים החלה אותה אלמנה להיות מוטרדת מבעיה אחרת: מי יזכור אותה? היא עלתה לביתנו ונשאה קינה גדולה על כך שאף אחד לא יזכור אותה. ולבסוף אמרה שברצונה שתישאר אצלנו תמונה שלה. להצטלם באותם ימים לא היה דבר פשוט כפי שנהוג כיום... היו צריכים לפנות וללכת לצלם וכמובן לשלם.... אבל כשאבא שמע הוא החליט לשמוח לב אלמנה, והזמין אלינו את 'דוד הצלם'".

"באו והודיעו בשמחה לאלמנה שהיום יצלמו תמונה מיוחדת עם משפחת פינקל... באותו יום אחיותי לא הלכו לבית הספר. כולם נשארו בבית, והאלמנה הגיעה עם הבגד של שבת, התיישבה בחצר ועשו לה כמה תמונות. קודם צילמו אותה לבד, ואחר כך עם אבא ואמא, אחר כך עם כל הילדים... וכשפיתחו את התמונות לא ידעה האלמנה את נפשה מרוב אושר..."

"לאבא לא היה כסף באותו זמן, המצב היה נורא, כל פרוטה היתה נשמרת לקניית מאכלי שבת קודש, אך אמר שבזה קיים את הפסוק 'לב אלמנה ארנין'. כל האירוע היה בבית כמו חגיגה, מרוב השמחה של אבא, על שהצליח לתת לאחר את מה שהוא זקוק לו. זו היתה מהותו של אבא!"

(המודיע - הרב טוביה פריינד)

אמירתו לא עמדה בזה... והיתה קוראת לילדים, שיראו איך יהודי עומד ואומר תהילים בכוונה ודבוקות".

"רבי נתן היה יהודי ירא שמים גדול ומדקדק בהלכה, ובינו לבין אבא שרר קשר של חיבה, בכל פעם שנפגשו היה רבי נתן מברך אותו שתהיה לו נחת, ואבא היה עונה: 'שיהיה לקב"ה נחת מאיתנו'... רבי נתן היה עמל לפרנסתו, וכשמלאו לו שבעים שנה פגש את אבא, ואבא אמר לו: 'נו, ר' נתן מה קורה... איך השטייגען, לומדים?', ואז הציע לו לבוא למיר. רבי נתן השתכנע ובגיל שבעים החל להגיע לישיבה, הקב"ה עזר לו שבדיוק באותה תקופה החל ללמוד בישיבה גם ראש ישיבת פרשבורג, ולמד עימו בחברותא".

"אבא היה מקיים מצוות בווארמקייט, בחמימות. לפני סוכות היה דואג להשיג אתרוג מהודר, וכשהצליח היה מאושר. גם בשנים המאוחרות כשכבר נחלשה הראייה, אם ראה אתרוג, מיד קלט אם הוא טוב או לא..."

"אבא היה מקפיד לשמור על מסורת בכל העניינים, אבל כששמע על חומרה שלא סותרת את המסורת, שמח ואמר 'עוד הידור'... בכלל, אבא אהב מאוד את תורת החסידות, הוא היה מוחבב מאוד חסידישע יידן, במיוחד תלמידי חכמים. והיה אומר שהשמחה שיש להם, מחזיקה אותם בעבודת השם, במיוחד כשח"ו יש לאחד מהם 'נפילה', אזי בווארמקייט ובפריילאכקייט מתרוממים ומתחזקים, ואינם נופלים למרה שחורה. אבא היה אוהב לשמוע ווארט חסידי, או חסידישע-מעשה מהבעש"ט הק' ותלמידיו, ותמיד היה מתפעל מהלימוד של הסיפור במה יש להתחזק בעבודת השם".

"לאבא היתה גדלות מיוחדת במידות. בניגוד למה שניתן לחשוב, את מעלות המידות הוא קנה בעמל. מטבעו היה אבא מאד סוער, והיה אכפת לו מכל דבר, אך הוא עבד על עצמו שלא לצאת מהכלים, ולזה הגיע ע"י עבודתו בהחדרת האמונה שהכל מגיע מאתו יתברך. פעם אמרתי לו בשם הרב וולבה זצ"ל, שמאמונה מגיעים לכל המידות, כי מי שידע שהכל משמים אינו כועס על איש ואינו מקנא באיש, הוא אמר לי שזה נכון, אך הוא הדין להיפך, שעל ידי המידות מגיעים לאמונה".

"לאבא היתה ענווה נוראה, שהתבטל לפני כל אחד, גם בפני צעירים ממנו. זה לא תמיד קל. היו לו קשיים עם כמה מהאנשים... אבל היו לו כבוד והערכה אמיתיים לכל נברא בצלם, ומתוך כך היה מכבד אותו באמת. פעם שאלתי אותו, למדנו במשנה 'איזהו מכובד המכבד את הבריות', שנאמר: 'כי מכבדי אכבד'. ולכאורה אין כאן ראייה, שהרי הפסוק נאמר על המכבד את הקב"ה. וענה לי אבא, שכל אדם הוא צלם אלוהים, וכל מי שמכבד אדם, מכבד בזה את הקב"ה, כי מכבד צלם אלוהים! וזו היתה ההסתכלות שלו על כל אדם, קטן כגדול".

"יש מעשים רבים על מעשי החסד של אבא זצ"ל. אך נספר משהו אחד: הבית של אבא ואמא היה תמיד פתוח בפני כל מיני נדכאים. בכל יום שישי היו מונחות על השולחן חבילות של מוצרי מזון, חצאי קילו סוכר בנייר חום, חצאי קילו אורז, וחצאי לירה, כל אחד מהילדים היו שולחים למשפחה אחרת, לכל מיני אלמנות ומסכנות".

אני זוכר שנסעתי פעם עם נהג מונית בבני ברק, וראיתי עליו שהוא שרוי בשמחה גדולה, בהתרגשות מיוחדת, ראו עליו שעובר עליו, עפע'ס, משהו מיוחד. בטרם הספקתי לשאול, הוא כבר פתח את הפה מעצמו והתחיל לספר: "הסעתי אתמול את זה שיזכה בפיס, הוא ביקש ממני שאקח אותו לבית מפעל הפיס בתל אביב"...

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על איך נהפכים להיות עבדי ה'

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" (דברים כ"ח, מ"ז)
וברש"י: "מרוב כל - בעוד שהיה לך כל טוב"

חז"ל דרשו את הפסוק (תהילים כז, א) "לדוד ה' אורי וישעי" - ש"אורי" הכוונה לראש השנה. וזאת משום שאין "חושך" גדול יותר, ממה שכן אדם מסתובב בעולם ולא יודע מהי תכלית החיים, מה התפקיד שלו בעולם ומה עליו לעשות בשבעים שנות חייו. מאידך גיסא, אדם שיודע את תפקידו בעולם, להיות עבד ה', וביום ראש השנה ממליך את הקב"ה עליו - אין לך "אור" גדול מזה. "אורי - זה ראש השנה!"

איך נהפכים להיות עבדי ה'

עד כאן דברנו באופן כללי. אולם יש מן הצורך להיכנס קצת לתוך הפרטים, בבחינת "אין בכלל אלא מה שבפרט". איך בן אדם נהיה "עבד ה'?" הרי ברור מאלינו כי אי אפשר "ליפול לתוך ראש השנה" ולהיות עבד ה'! ברור שיש צורך לעשות לכך הכנה מראש! העיקרון הוא, שכל אימת שכן אדם ניגש לקיים מצווה, למשל, להניח תפילין או לברך ברכת המזון - אל לו להרגיש שהוא הולך לעשות איזשהו מעשה מצווה ותו לא, אלא עליו להרגיש שזוהי "עבודה" שיש להשקיע בה ריכוז, מחשבה וכוונה. יש להשקיע במצווה את כל הלב והנפש, כדי שזו לא תתקיים בצורה "יבשה" אלא מתוך התלהבות ושמחה.

קיום מצווה בצורה "יבשה" לא תפתח בקרבו של האדם את ההרגשה העילאית שמרגיש עבד ה'! רק מי שישקיע בקיום מצווה את רמ"ח אבריו ואת שש"ה גידיו, ויקיימה בהתלהבות, בשמחה, מתוך ריכוז המחשבה וכוונות הלב - יוכל לחוות את ההרגשה שהוא עבד ה'.

סיפר הרב חייקין זצ"ל: רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד, היה מגיע כל שנה לראדן מראש חודש אלול עד אחרי שמחת תורה לשהות במחיצתו של ה"חפץ חיים". גם בהיותו כבר ראש ישיבה, גברא רבא, הקפיד להמשיך במנהג זה, ובהגיע ראש חודש אלול היה עוזב הכל ונוסע לרבו, להיות עמו בימי אלול ובימים הנוראים.

שנה אחת, בה היה ה"חפץ חיים" כבר זקן מופלג וכבר לא אמר שיחות בישיבה, מכל מקום הוא היה נוהג עדיין לומר שיחות מפעם

לפעם בביתו. ר' אלחנן ישב בישיבה ולמד ולפתע עבר רחש בבית המדרש כי ה"חפץ חיים" עומד לדבר בביתו.

רבי אלחנן מיהר ורץ לביתו של ה"חפץ חיים", שהיה כבר מלא וגדוש בציבור גדול של תלמידים. ה"חפץ חיים" מסר שמוע'ס ולאחר שסיים את דבריו - שמע רבי אלחנן תלמיד אחד שאומר לחברו: "את אותה השיחה, בדיוק, הרב'ה אמר לפני שנה".

פנה אליו רבי אלחנן ואמר לו: "אינך צודק! השנה היתה תוספת של שמונה מלים! את שמונה המילים האלה והאלה הרב'ה לא אמר בשנה שעברה, ורק השנה הוסיף אותן!"

כך דיין ודקדק רבי אלחנן בכל מילה ומילה שיצאה מפי קדשו של ה"חפץ חיים". "לא פלא, אפוא", מוסיף הרב חייקין ומספר, "שרבי אלחנן היה מדקדק באופן נפלא בכל מילה של תפילה או ברכה שיצאה מפיו, שהרי מדבר הוא עם בורא עולם!"

"עקבתי אחרי רבי אלחנן" - מספר הרב חייקין - וכל בוקר, כל בוקר, כשהניח תפילין, היה אומר את הברכה בדחילו ורחימו, כל עצמותיו תאמרנה, ממש געוואלדיג, כמו שאנו אומרים את ברכת 'לשמוע קול שופר! כך, כאמור, כל בוקר, 'להניח תפילין' כמו 'לשמוע קול שופר', לא פחות!"...

כאשר הברכה נאמרת בצורה שכזאת, ובעצם כאשר כל מצווה מתקיימת בצורה שכזאת - הרי זה עולם אחר לגמרי! כך יכול אדם

להרגיש שהוא עבד ה'. כך יכול הוא להמליך את הקב"ה עליו, "תמליכוני עליכם", ולהרגיש קשור לקב"ה.

שמעתי מצדיק אחד, רבי משה צינגר זצ"ל, שהיה מוזקני נובהרדוק, משל:

בעליו של מפעל אריגה גדול רכש בחוץ לארץ שתי מכונות אריגה גדולות, בשווי מיליון שקל כל אחת. המכונות מסוגלות לתת תפוקה אדירה, ובמשך זמן לא רב מיד"י, הן מכסות את עלותן, ויכולות להביא למפעל רווחים גדולים.

המכונות הגיעו בשעה טובה ומוצלחת לנמל, הבעלים שילם עליהן את המכס הקבוע בחוק, טבין וטקילין, ושכר שרות הובלות שהביא אותן למפעל. "יום בשורה" הוא לנו - הודיע מנהל המפעל לכל העובדים.

בטקס מפואר התכבד בעל המפעל ללחוץ על כפתור ההפעלה, ולהראות לכל הפועלים את ביצועיה של המכונה.

הוא לחץ על הכפתור, אך... שוד ושבר, המכונה לא עובדת! בדק שוב אם מלאו כראוי את כל הוראות ההפעלה. הכל מאה אחוז, אך המכונה לא עובדת...

במקום נוצרה בהלה גדולה. בעל המפעל מיהר להתקשר לחוץ לארץ, למפעל ממנו רכש את המכונות, וסיפר להם על התקלה. הם עברו שוב, ביחד. על כל הוראות ההפעלה, אחת לאחת - הכל בסדר גמור, אך המכונה ממאנת לפעול...

"אין מה להיבהל" - אמר יצרן המכונות - "יש לנו טכנאי ברמת גן, הוא יבוא ויבדוק את העניין וידאג להפעלתה התקינה של המכונה". תוך פרק זמן קצר הגיע הטכנאי, בדק ובדק, לוחץ כאן לוחץ שם - המכונה "מתה"...

לפתע זעקה אדירה בוקעת מפיו של הטכנאי: "הסתכלו כאן! החוט בחוץ... לא הכנסתם את התקע לתוך השקע! לא חיברתם את המכונה לחשמל! מה פלא שאינה פועלת!..."

אנחנו עומדים ומתפללים, אומרים ברכות, מקיימים מצוות: בלי מוח, בלי לב, בלי מחשבה, בלי שמחה - המצווה "מתה"! היא לא "מחוברת" עם בורא עולם. ה"חיבור" לבורא עולם הוא רק כאשר משקיעים במצווה "עבודה", משקיעים במצווה לב ונשמה, מתרכזים ומקיימים אותה בכוונה, בהתלהבות ובשמחה.

שמעתי מרבי שמשון פינקוס זצ"ל סיפור על יהודי צדיק, מהצדיקים שבדור. בטרם אספר - אקדים ואומר:

אתם יודעים שה"חזון איש" אמר שאין דבר יותר טוב מאשר "סיפורי צדיקים". אפשר ללמוד מהם דרך בעבודת השם, אפשר באמצעותם להתעורר ולהתחזק, והם נותנים חיות לנפש, אבל - הוסיף ה"חזון איש" ואמר - השאלה היא מאיפה לוקחים מעשים אמיתיים? הרבה סיפורים, לצערנו הרב, אינם אמיתיים... לכן אני מקדים ואומר כי הסיפור הזה, שסיפר הרב פינקוס, הוא אמיתי... הוא טרח, באופן אישי, לברר את אמיתותו:

צדיק זה, עליו נסב הסיפור, היה נוהג להאריך הרבה בתפילת "שמונה עשרה". והנה פעם אחת הוא טס לאמריקה, והמטוס עשה חניית בינים באמצע הדרך. כל הנוסעים ירדו מהמטוס לזמן קצר

ומוגבל מראש. הצדיק שיער שמשך הזמן הזה שניתן לנוסעים, יספיק לו בכדי להתפלל תפילת מנחה, במתינות ובכוונת הלב, והוא נעמד להתפלל.

אלא שהוא האריך בתפילה, התפלל בדבקות ובערגה, והמטוס "ברח" לו... כל המוודות שלו נותרו במטוס והוא עומד במקומו ומתפלל... כעבד לפני רבו!

הרב פינקוס, ששמע את המעשה, העיד כי לא התעצל, נסע לצדיק ושאל אותו:

"איך היית מסוגל להתרכז בתפילתך? אתה יודע שהמטוס בורח לך עם כל הפעקאלאך שלך, אולי גם עם הטלית והתפילין שלך, ואתה נשאר פה לבדך, ללא מכרים, וממשיך להתפלל כאילו לא אירע דבר? איך הראש שלך מסוגל להמשיך לעבוד במצב שכזה?"

"ואתם יודעים מה ענה לי הצדיק?" - ממשיך הרב פינקוס לספר - "הצדיק ענה לי תשובה שפשוט צריך לקחת חברותא וללמוד אתו ביחד את התשובה! הצדיק ענה לי תשובה באידיש ואני מתרגם אותה לעברית מילה במילה ללא כל שינוי: 'היה לי פה טוב!'"

תשובתו היתה בעצם כך: "מה אכפת לי אם האווירון נוסע או לא נוסע, מה משנה לי אם אמצא את הפעקאלאך שלי או לא - בתפילה היה לי כל כך טוב, הרגשתי כזאת מתיקות, עד שכל השאלות האלו לא עניינו אותי בכלל! כשמדברים עם אלוקים מרגישים בכזה נועם, בכזאת קרבת אלוקים עד שלא מיחסים כל חשיבות לכל ענין אחר עלי אדמות!"

חז"ל אומרים במדרש (שיר השירים רבה פרשה ב): "וימינו תחבקני - זו תפילה". בתפילה יכול אדם להרגיש "ואני תפילה", שכל כולו נסחף פנימה אל עמקה, אל מתיקותה, עד כדי שהוא מרגיש קרבת אלקים כל כך גדולה בבחינת "וימינו תחבקני".

רבתי!

ככה זה בתפילה, ככה זה בתלמוד תורה וככה זה בקיום כל המצוות. אי אפשר לקיים את המצווה בצורה "יבשה"! יש להשקיע עבודה בכל מצווה! צריך לקיים את המצווה עם כל הלב, עם כל הנשמה, עם כל ה'ברען', מתוך שמחה של מצווה!

כך הופך אדם לעבד ה', כך יכול הוא להיכנס לראש השנה ולקיים את ה"תמליכוני עליכם"! שמחה של מצווה.

הכתוב אומר (דברים כח, מז): "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". רש"י מפרש: "מרוב כל - בעוד שהיה לך כל טוב". אך האר"י הקדוש מפרש באופן אחר.

האר"י"ל מפרש כי הפסוק בא להגדיר במילים "מרוב כל" - איזו שמחה צריכה שתהיה לנו בעת קיום מצווה. השמחה צריכה להיות כמו שמחה שיש לנו "מרוב כל"! פרוש: אם היה לבן אדם את כל הטוב שבעולם - הרי לא היה קץ לשמחתו. שמחתו היתה מרקיעת שחקים... זוהי השמחה שצריכה להיות לו בעת קיום מצווה! כך צריכה להראות שמחה של מצווה!

זוכרים את הפרסומות, של מפעל הפיס, שהתנוססו על האוטובוסים ועל לוחות המודעות: "הגרלת חמישים המיליון"? אנשים היו בהיסטריה...

אחרי כמה דקות אני שומע שאומרים: "הרב הוטנר מחפש את מי שהביא לו את הכסא!". נבהלתי ותמהתי מה אירע. ניגשתי אליו, ורבי יצחק אמר לי כך: "בכזה מעמד להביא כסא, ודאי זה לא בא בקלות, מן הסתם הסתובבת וחיפשת". שתקתי במבוכה...

הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א על מידת הכרת הטוב

"וְלִקְחֶתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה" (דברים כ"ו, כ"ו)

החסד שעשית עימי?", ואבא השיב: "אולי יאות המשגיח לומר לי שיחה באופן פרטי?", והמשגיח נענה ברצון לבקשתו. "כך במשך שעותיים שלימות", סיפר אבא לימים, "ישב עימי רבי יחזקאל בחדרו, והרצה בפני שיחה שלימה, כדי להכיר לי טובה". "אני מצטער", הוסיף פעם אבא ואמר, "מדוע לא התיישבתי לאחר השיחה לחרוט את מציתה על גבי הכתב. הרי היא כל כך השפיעה עלי לטובה באותה תקופה..."

הכרת הטוב קיימת גם בפרטים הקטנים, וגדולי ישראל היו ערים לכך בכל מאודם:

סיפר לי ידידי המוהל המפורסם, הרה"ג רבי אברהם גולד שליט"א, כי לפני שנים רבות הוא השתתף בשמחת תנאים של חבר שהתקיימה בשעה מאוחרת בלילה, בבית הורי הכלה בקומה גבוהה. לפתע נפתחת הדלת ובפתח נראתה דמותו של הגאון הצדיק רבי יעקב ניימן זצ"ל, ראש ישיבת 'אור ישראל' בפתח-תקוה.

כשכיבדוהו לשאת דברים, אמר: "אם תתפלאו מדוע הטרחתי את עצמי בגילי המתבגר, לעלות שלוש קומות בשעה כה מאוחרת בלילה, כדי להשתתף בשמחה זו, הלוא החתן אינו לומד בישיבתי וגם אין לי קשר עימו. אך אומר לכם מדוע: אני עושה זאת מחובת הכרת הטוב שאני חש לאחד הצדדים - שהשתדל מידי פעם לעזור לי בגיוס כספים למען הישיבה. כאשר נודע לי כי הוא עורך כעת שמחה, הטרחתי את עצמי בטרחה לא מעטה - כדי להכיר לו טובה". "אם תשאלו - ממי למדתי זאת?", המשיך רבי יעקב לומר באוזני הנאספים, "ובכן, ממורי ורבי הכהן הגדול מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל

הפרשה שלנו פותחת בנושא הביכורים וכל דיניהם. שורש ועיקר מצווה זו, כמבואר במפרשים, הוא הכרת הטוב וההודאה לבורא יתברך על הטובות שהוא מנחיל לנו כאן בעולם הזה.

...נספר מעט סיפורי הוד מהליכותיהם של גדולי ישראל, עד היכן הקפידו על הכרת הטוב, ועד כמה היתה מידה זו טבועה בנפשם:

סח דודי הרב רבי זאב שלזינגר זצ"ל, אודות אביו, הסבא הרב הצדיק רבי דוד שלזינגר זצ"ל, שהשתתף בעלויות הכנסיה הגדולה הראשונה בווינה, באמצעות חברת הפלדה בה עבד. אחד הדברים החשובים בארגון הכנסיה היה קבלת פני האורחים, ורבי דוד הקים בכל תחנות הרכבת של וינה עמדות קבלה, בהן התקבלו האורחים רבי המעלה והופנו לאכסניותיהם בעיר.

רבי דוד תיאר את ההתרגשות הרבה שאחזה בכל המשתתפים, כאשר ירד מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל מקרון הרכבת בה נסע, והכל נדהמו לראות כי הסבא קדישא, רבן של ישראל, אינו עוטה לראשו אדרת רבנית כמקובל אלא מסתפק בכובע מצחיה פשוט...

העסקן רבי עקיבא שרייבר העמיד את ביתו לאכסניה עבור ה'חפץ חיים', ורבי דוד העמיד לרשותו את מכוניתו עם הנהג לשימוש בכל ימי הכינוס הגדול.

לפני שעזב ה'חפץ חיים' את וינה, התפלאו מארחיו לשמוע כי הוא רוצה לעבור אצל רבי דוד שלזינגר בטרם ייצא לביתו. כשניסו להבין מדוע, אמר ה'חפץ חיים' בפשטות, כי יש לו חוב הכרת הטוב לרבי דוד על העזרה שקיבל ממנו, והוא רוצה להודות לו באופן אישי... כאשר נודע הדבר לרבי דוד, מיהר מיד לבית משפחת שרייבר כדי למנוע מה'חפץ חיים' את הטרחה, וזכה לקבל ממנו ברכה מיוחדת.

לפני כשבעים שנה, בעת שהיה המשגיח הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינסקיין זצ"ל מגיע מתל-אביב לבני-ברק, במשך תקופה קצרה הוא התאכסן בדירה של הורי ברחוב 'אברהם' בבני ברק, שהיתה דירת חדר אחד. הורי ששהו אז בבית הסבא רבי דוד שלזינגר זצ"ל בתל-אביב, העניקו את דירתם למשגיח באדיבות רבה מבלי שיידע מיהו בעל-הבית שאירחם.

כעבור תקופה נודע למשגיח כי אבא הוא המארח, וקרא לו והציע לו תשלום על תקופת שהותו בדירה. כמובן שאבא התנגד בכל תוקף להצעה. אז שאלו המשגיח: "ובכל זאת במה אשיב לך גמול על

למדתי עד היכן מגעת חובת הכרת הטוב. כאשר באתי בילדותי בפעם הראשונה בחיי לחזות בזיו איקונין המקודש של ה'חפץ חיים' בראדין, הוא שאל לשמי, וכשהשבתי הוא שאל עוד - אם אני קשור לפלוני, וכשהשבתי שאני נכדו, השיב לי ה'חפץ חיים': 'אני חייב הכרת הטוב לסבך. כי פעם הזדמן לי לנסוע לעירו לרגל מכירת הספרים שהוצאתי, ולילה אחד לא היה לי היכן ללון, וסבך נטה אלי חסד - הכניסני לביתו ונתן לי מיטה לישון, ועל כך אני חייב לך הכרת הטוב'. ומאז, כל אותם ימים ששהיתי בראדין, הוא לא נח ולא שקט ודאג לכל צרכי על הצד היותר טוב".

"הנהגה זו נקבעה בתודעתי", הפטיר רבי יעקב, "וממנו למדתי מהי הכרת הטוב. לכן כאמור טרחתי לעלות שלוש קומות בשעה כה מאוחרת, כדי לומר למטיבי מזל-טוב ולהשתתף עימו בשמחתו.... שמעתי מבני משפחתו של זקנינו, הגאון הצדיק רבי **צבי הירש קופשיץ** זצ"ל, שהיה מתבטא מידי פעם בהערכה כלפי החנווני, שבזכותו יש לנו את מצרכי האוכל קרוב לביתנו, ומבלי שצריכים להביא את לחמנו ממרחקים... ופעם אחת הגיב אחד השומעים בפליאה: "מה פתאום מגיעה לו תודה? הרי הוא לוקח כסף מלא על כל מצרך"... השיבו רבי צבי: "מה אתה שח? הרי אם לא היה לוקח כסף מלא על כל מצרך - מהיכן היתה לו אפשרות להביא למחרת סחורה עבורנו..."

היתה לי פעם הזכות ללוות את עמוד ההוראה, מרן הגאון רבי **שלמה זלמן אויערבך** זצ"ל בסיום תפילתו, ואחד מן המתפללים האין בנכדו שיילך ויאחזו בידו של רבי שלמה זלמן לסייע בידו. לאחר כמה דקות, עזב רבי שלמה זלמן את ידו והעבירה לילד אחר מן המתפללים.

אז פנה רבי שלמה זלמן לסבו של אותו נכד, ואמר לו בנימה של התנצלות: "איני ממשיך להיתמך בנכדך החביב - משום שלילד הזה יש קביעות שבועית לסייע לי בדרך, ויש לי אליו הכרת הטוב!"

ועוד 'בדידי הוה עובדא'. כמדומה בשנת תש"מ, במעמד בשכונת מטרסדורף ברושלים... המעמד התארך, הציבור היה גדול, ולפתע אני מבחין בין כל הדוחק וההמולה בדמותו של הגאון רבי **יצחק הוטנר** זצ"ל, בעל ה'פחד יצחק', מלפנים ראש ישיבת 'רבינו חיים ברלין' בארצות-הברית, עומד עם שאר האנשים כאחד האדם. נחרדתי למראה, שכן רבי יצחק - מלבד היותו מוקני גדולי הדור - גם לא היה באיתנו, וניכר היה עליו שהוא מתקשה לעמוד זמן כה ממושך. שינסתי מתננים, חיפשתי פה ושם, ולבסוף מצאתי איזה כסא פשוט - לא משהו מפואר מידי, אבל יציב על ארבע רגליים. הנחתי את הכסא לידו, והפטרתי כבדרך אגב: "ראש הישיבה, יש כאן כיסא לשבת!", ונעלמתי בתוך ההמון.

אחרי כמה דקות אני שומע שאומרים: "הרב הוטנר מחפש את מי שהביא לו את הכסא". נבהלתי ותמהתי מה אירע, אך אנשים רק אמרו לי שראש הישיבה קורא לי. ניגשתי אליו, ורבי יצחק אמר לי כך: "בכזה מעמד להביא כסא, ודאי זה לא בא בקלות, מן הסתם הסתובבת וחיפשת". שתקתי במבוכה, והוא פירש את שתיקתי כהודאה: "לכן, ראשית אני רוצה לבקש ממך סליחה, על כך שלא

הודיתי לך קודם, וכעת אני באמת אומר לך תודה!"... דודי הגאון רבי **שמחה שלמה לוין** זצ"ל, ראש ישיבת 'נאות אריה', סיפר כי פעם הוא נכנס לבקר את הגאון הגדול רבי **אברהם גניחובסקי** זצ"ל, מראשי ישיבת טשיבין, ואחד הנוכחים הביא לאורח כוס תה. רבי שמחה שלמה לא היה מעוניין לשתות, אך רבי אברהם פנה ואמר לו: "אין זה מן הראוי לסרב... מכיון שהתלמיד רצה להגיש לך תה ולעשות עמך חסד, בסירובך אתה מאכזב אותו, ומזלזל כביכול בטרחתו - ויש בזה חוסר הכרת הטוב למעשיהם..."

ואף בגדולי דורנו אנו, נראית מידה זו בכל תפארתה. לעיתים אני עולה למעונו של הגאון רבי **יצחק טוביה וייס** שליט"א, גאב"ד ה'עדה החרדית' בירושלים. נפגשנו כבר פעמים רבות מאז עלותו לכהן פאר ברבנות ירושלים, אך בכל פעם מחדש כששומע את שם משפחתי הוא מתרגש לקראת: "הו, אתה הנכד של רבי דוב טורק שהציל אותי בשואה!"...

כוונתו היא לכך שסבי, השם יקום דמו, יחד עם ידידו רבי **משה צבי שטרן** זצ"ל, הציל עשרה ילדים יהודים מצ'כסלובקיה על ידי שהעביר אותם את הגבול לכיוון ארץ ישראל. היתה לו אפשרות לעשות את זה, והוא חזר לאחר מכן לסיים את עסקיו ונעקד על קידוש השם, אחד מהם היה הגאב"ד שליט"א עצמו.

עשרות שנים לאחר מכן, זוכר רבי טוביה את הטובה הזו כל פעם מחדש. בפעם הראשונה שנפגשנו והצגתי את עצמי, אני זוכר שהוא אף קם וליווה אותי עד הרחוב, תוך התרגשות חוזרת ונשנית: "אתם הנכד של מי שהציל אותי, איזו זכות!"... ובמרוצת השנים הדבר חזר על עצמו עשרות פעמים. כך דרכם של הצדיקים, לזכור את מטיבם ולהכיר לו טובה.

הכרת הטוב היא חלק מהותי מעבודת הימים הנוראים

אדם צריך להרגיש כל העת הכרת הטוב לקדוש ברוך הוא, וזה יותר קל ממה שאנשים עלולים לחשוב בטעות. בענין זה, יש לצור על לוח ליבנו את אמרתו היסודית של הרמח"ל שהבאנו קדם לכן: "**והנה אין לך אדם באיזה מצב שימצא, אם עני ואם עשיר, אם בריא ואם חולה, שלא יראה נפלאות וטובות רבות במצבו**".

ממש לאחרונה שמעתי סיפור מעניין ממקור ראשון, על בן תורה שכל חייו חי בדחקות נוראה, ובקושי הצליח לכלכל את בני משפחתו, ועם כל זה הוא היה תמיד מלא שמחה, ופיו רוחש שבח והודאה לבוראו.

ויהי היום, ואותו יהודי ערך ברית מילה לבנו הנוול לו במזל טוב, ובשמחת הברית נכח מאיזושהי סיבה גביר גדול ומפורסם, אשר לו נכסים רבים. אותו עשיר כובד לשאת דברים בשמחה, ומכיוון שהיה זה בתקופה של חודש אלול, דיבר על הצרות שעברנו השנה, וכמה דברים לא טובים שקרו, וצריך להתפלל ש'תכלה שנה וקללותיה', וכן הלאה והלאה.

אחריו נשא דברים בעל הברית, והלה אמר בכזו פשטות וכנות: "איני יודע על מה הוא מדבר... הכל מלא וגדוש בחסד השם, ואני יודע ש'תכלה שנה וקללותיה' זה מטבע לשון שקבעו חז"ל, אבל אין הכי

בלב פנימה אני מקנא בלב החם הספרדי ותשמעו סיפור על המרפסת שנפלה

מבט יהודי מרתק על השבוע,
עם הרב יהושע לייבוזון

תשמעו סיפור על המרפסת שנפלה

תשמעו סיפור שקרה בשבוע שעבר לידיד טוב שלי: כמעט נפלה עליו מרפסת! טוב, כמובן שהסיפור קצת יותר ארוך. זה מתחיל לפני חצי שנה, כשהשיעור שהחבר שלי מוסר נאלץ לנדוד מבית הכנסת הממוזג לשטח הפתוח, בגלל התפרצות הקורונה והחשש מפני ההידבקות.

הם התיישבו ללמוד בלובי פתוח של בניין סמוך, מקום שאינו מפריע לעוברים והשבים, ומאוורר דיו כדי לאפשר לימוד בחבורה. השכנים פירגנו להם בשמחה. כמה מהם אפילו הצטרפו מדי פעם לשיעור. איזו זכות זו, לארח שיעור תורה בחצר הבניין שלך.

ואז התחיל אחד השכנים לבנות מרפסת חדשה, לקראת חג הסוכות המתקרב. השכן עצמו מבוגר, ומי שטיפל בזה היה הבן שלו, יהודי דתי שמכבד את הדת. האבא תלמיד חכם המקפיד על קלה כבחמורה, והבן החליט לפנק אותו עם מרפסת סוכה חדשה ומרווחת.

התברר לו שהרעש של ניסור הברזלים ועבודות הקידוח מפריע ללומדי השיעור, ובהתאם לכך הוא קבע ששעת תחילת העבודה במקום תהיה אחרי שהשיעור מסתיים. הפועלים הערביים כמובן לא מוכנים לוותר על שעתיים עבודה, הם רגילים להתחיל לעבוד משבע בבוקר. מי ישלם להם עד השעה 9:00? "אין בעיה", אמר בנו של השכן, "תעבדו מהשעה שבע עד שמונה, בשמונה שבו לנוח שעה, ובתשע, אחרי שהשיעור מסתיים, תחזרו לעבוד".

כך הוא שילם מדי יום שעת עבודה לפועלים למרות שהם לא עבדו. רק כדי שלא להפריע לשיעור.

זה נותן לנו הצצה קטנטנה לעולמו הפנימי של היהודי. גם הוא התרחק, הוא עדיין יודע מה באמת חשוב, בחיים.

אבל הסיפור לא נגמר. זאת אומרת, הוא כמעט נגמר, כי בניית המרפסת שעשויה כולה מברזל כבד, אבנים ובטון הסתיימה בשעה טובה, והאב המאושר כבר החל לתכנן את הסוכה הענקית שתהיה לו השנה מבלי שיצטרך לרדת במדרגות.

והנה, בפתע פתאום קרסה המרפסת.

"לא התפוררה", מספר לי החבר, "אפילו לא התחילה להתפרק. כלום! כל המרפסת, בשלמות, בלי שום סימן מקדים ובלי שום טריגר ידוע, רגע אחד היא היתה עם הדירה ורגע לאחר מכן בקומת קרקע... טראחחח נפלה וזהו!".

כמובן שאתם מבינים שלא היה שם אף אחד שנפגע, כי אם חלילה

וחס האירוע הזה היה מסתיים עם פגיעה בנפש, בוודאי היינו שומעים על זה.

למחרת חזר הבן של השכן, ושוחח עם חברי השיעור הלומדים שם בלובי, סמוך למקום נפילתה של המרפסת.

"בתחילה חשבתי לעצמי, וואו איזה אסון! השקעתי בזה כל כך הרבה כסף והכל קרס. עכשיו לך תריב עם הקבלן, ותביא בחזרה פועלים ומנוף וכל מה שצריך, אחרי שכבר חשבת שסיימת עם כל הפרויקט. הייתי ממש עצבני ומאוכזב.

"אבל רגע אחר כך הבנתי שהקדוש ברוך הוא עשה לי נס גדול. אני מצטמרר רק מלחשוב מה היה קורה אם מישהו היה נפגע מהבנייה הזאת... איזה אסון כבד! מה היה קורה אם אבא שלי בדיוק היה יוצא למרפסת, כמו שהוא עשה עשרות פעמים, כשיצא שוב ושוב כדי לשאוף אוויר וליהנות מהמרפסת החדשה שבניתי לו.

"אז מה, הלכה המרפסת? כפרת עוונות!! כל מה שד' עושה זה לטובה!! מה זה משנה בכלל... העיקר שאף אחד לא נפגע. את המרפסת אפשר להחזיר למקום והפעם לוודא שהיא עומדת יציבה ואיתנה ושאין שום סכנה חלילה. כמובן שאני אביא כמה מהנדסים כדי לבדוק את זה. אבל אם חלילה היו נפגעים חיי אדם, לא היינו יכולים להשיב אותם..."

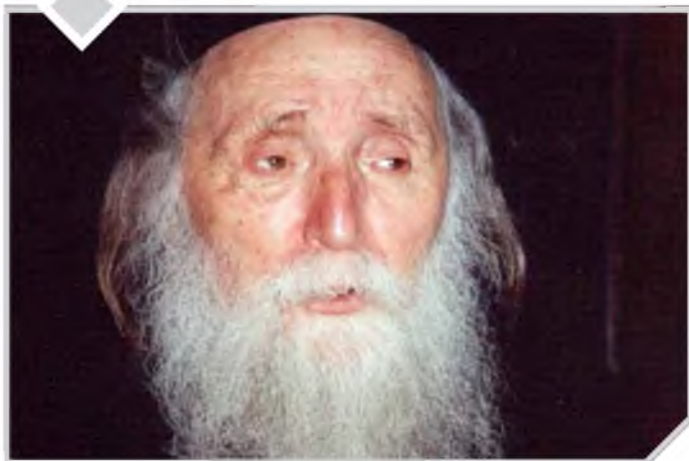
"אז מה אני אגיד?", מסכם החבר שלי, "אם ככה מדבר יהודי מסורתי, אפשר להבין על מה דיברו חז"ל כשאמרו שאפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון. 'כפלח הרימון רקתך'".

זאת נקודה חשובה לזכור כשנאכל רימון בראש השנה, ונתפלל שנרבה זכויות כרימון, נתפלל לא רק עלינו אלא גם על כל הרחוקים שבעזרת ה' יהיו קרובים במהרה.

רבי זלמן סובב את ראשו בכבדות, וסימן בידו שאתקרב אליו. התקרבת עד למיטתו, בתוך ליבי חשבת: מי יודע? אולי הוא רוצה לומר לי דברי צוואה ופרידה, לפי איך שהיה נראה - מצבו היה כלאחר יאוש

הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל על כח השמחה וגדלות הנפש של ידיד נפשו, הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל

"עשיתי ככל אשר צויתני" (דברים כ"ו, י"ד)
שמחתי ושימחתי בו (רש"י)

שלרגל עבודתו בקודש כשו"ב דמתא היה משתדל להביא מידי יום ביומו לביתו של רבי זלמן כבדים צלויים, הידועים כתרופה בדוקה למחלה.

עברה תקופה ארוכה, רבי זלמן שכב בביתו קודח מחום ונמצא בבידוד מוחלט. הדבר כאב לי מאוד, רבי זלמן היה תמיד הסמל והדוגמא למסירות למען הזולת, והנה מן השמים נגזרו עליו יסורי הגוף והנפש כאחד - ואנו מחרישים? גמלה בליבי החלטה להכנס לחדרו של רבי זלמן לעודדו ולחזקו, נכנסתי לבית ונעמדתי על מפתן החדר הפנימי. כשראיתי את פניו המצומקות, חיוור וחלוש, פרצה צעקה מליבי וקראתי בקול: "רבי זלמן!.. רבי זלמן!! - וואס מאכט איר", איך אתם מרגישים?

רבי זלמן סובב את ראשו בכבדות, וסימן בידו שאתקרב אליו. ניגשתי והתקרבותי עד למיטתו, בתוך ליבי חשבת: מי יודע? אולי הוא רוצה לומר לי דברי צוואה ופרידה, לפי איך שהיה נראה - מצבו היה כלאחר יאוש. והנה... רבי זלמן הגביה ראשו במקצת ובקול חרישי זעק: "רבי ישראל... נאר בשמחה"! רק בשמחה!

(לב ישראל)

מובא בספרי: אדם שעלה לירושלים כדי לאכול שם מעשר שני ושהה שם עד שסיים את אכילת המעשר, כשהיה רואה את הכהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם, היה דבר זה משפיע עליו לירא את ה'. והנה בהמשך הפרשה כתוב, "ואכלת שם לפני ה' אלוקיך ושמחת אתה וביתך". הרי שאכילת המעשרות מביאה גם לידי שמחה של מצוה.

ויש לומר: כדי להגיע ליראת שמים טהורה - צריכים שמחה! מידת השמחה מרוממת את האדם להיות כלי המוכשר לקבל השגות ודרגות בעבודת השי"ת.

ידועה אמרתו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע: "שמחה אינה מצוה ועצבות אינה עבירה. אבל יש בכוחה של שמחה לרומם את האדם לדרגות הנעלות ביותר, ולאידך - עצבות יכולה לגרום לאדם להתדרדרות עמוקה".

וכבר פירשו הצדיקים: "כי בשמחה תצאו" - במידת השמחה אפשר לצאת מכל המצרים והגבולות המעיקים על האדם.

רק בשמחה

ברצוני לספר סיפור נפלא מגדלות הנפש של ידיד נפשי רעי כאח לי, הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל, שהיה עובד ה' באמת, כל חייו היו קודש לה'. בצעירותו תקפה אותו מחלת השחפת הנוראה רח"ל, מחלה שפגעה קשה בתפקוד הראות. בימים ההם טרם הומצאה האנטיביוטיקה הידועה כיום כתרופת פלא לשחפת. מי שתקפה אותו מחלה זו רח"ל היה אומלל ולוקה בכפליים: בנוסף לסבל והייסורים שהסבה מחלה זו, היה על החולה להיות בבידוד מוחלט, מנותק מאנשים, מחשש הידבקות.

מצבו הקשה של רבי זלמן נגע לחבריו ומוקיריו. זכור לטוב אחד המיוחד שבחבורה, הרה"ח רבי יצחק מנשה הכהן רוזנפלד זצ"ל,

קבל את גליון 'לקראת שבת' ישירות למייל

שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

הקידוש היה דל ביותר וכלל רק קצת יי"ש ומעט עוגיות, ואז קם רבי ברוך פרץ ואמר: "מורי ורבותי! באמת לא חשבתי לעשות קידוש לרגל בר המצוה, הואיל ומצבי כה קשה, אסור לי להוציא הוצאות לקידוש, אבל בשעת הכנסתו של איסור זלמן לבריתו של אברהם אבינו ע"ה, ברכו אותי כבוד המרא דאתרא ושאר הנוכחים, שאזכה להכניס את הרך הנולד למצוות ולעשות קידוש..."

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א, על כוחו הגדול של הדיבור

"ואמרתי לפני ה' אלקיך" (דברים כ"ו, י"ג)

שמירה מעשיית נדר

ה'אור החיים' (על דברים כ"ג, כ"ד) כתב: "ואמרו 'מוצא שפתיך תשמור' וגו' פירוש: תמתין מלהוציא הנדר מפ"ך עד שתוכל לעשות, פירוש לקיים הנדר, אז תדור ותקיים הנדר סמוך לנדרך, והוא אמרו 'ועשית כאשר נדרת'."

הדיבור הוא דבר חשוב, ולכן מי שחושב שדבריו לא יועילו - עדיף שלא לדבר כלל, ולכן אמר משה "ואני ערל שפתיים", וביאר בתרגום: "יקר ממלל". ביאר הרבי ר' בונם, שמושה אמר: 'הדיבור הוא דבר יקר אצלי, ומכיון שחושבני שלא יועיל דיבורי בפני פרעה, עדיף לי לא לדבר'. וזהו ענין של 'אל תאמר דבר שאינו נשמע'.

רבי איצ'ל'ע מפטרבורג כשהגיע לארץ ישראל, ביקשו ממנו שידבר, אמר: "אדם שיש לו ב' שומרים שיניים ושפתיים - יכול לדבר, אבל לי כבר אבד שומר אחד - שיני נשרו - ואני מפחד לדבר כי חסר לי שומר..."

אמר רבי נחמן מברסלב: בימי הנעורים לומדים לדבר, ובימי הזקנה לומדים לשתוק, חבל שלומדים לדבר לפני שלומדים לשתוק...

שילם לפני שנדר

מורן הגר"ח גריינמן זצ"ל היה נוהג, שבערב יו"ט לפני הזכרת נשמות, היה כבר נותן הכסף של 'זיכור', באמרו הרי יתכן חלילה שלא יוכל מאיזו סיבה ליתן הכסף, ויוצא שעבר על נדר, ופלא הדבר מה שכך היה בחג האחרון לפני פטירתו, שנתן הכסף בערב חג השבועות, ולמחרת בתפילה אמר את ה'זיכור' ואמר 'בעבור שנתתי צדקה עבורם', ובתוך חג נפטר, וזכה לקיים מה שחשש כל ימיו...

מה שאומר מקיים

בספר חסידים (סי' מז) הובא, שכל הדובר אמת ואינו רוצה לחשוב

שקר ולא לדבר שקר, אפילו כל הדברים שיחשוב ושידבר, אע"פ שלא יתכוון להם, כל מחשבותיו ודבריו יתקיימו, שנא' "ותגזר אומר ויקם לך" וכתב "קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו, קוראים אל ה' והוא יענם". "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", ולא מצאנו שצעק, אלא שהכין עצמו לצעוק.

החפץ חיים שלח רבים לילך לרבי יוסף זונדל הוטנר מאיישישוק, לקבל ממנו ברכה. לימים פגש את הח"ח ושאלו: "וכי צדיק אני?" וענה לו, כי הנה במסכת סנהדרין (דף כ"ג ע"א) מובא ששאלו "פה קדוש יאמר דבר זה?" וכן יעוין בר"ן ראש מסכת נדרים (דף ב' ע"א) ששואל על אחד מן הראשונים ז"ל בלשון: "פה קדוש איך יאמר דבר זה?", ולכאורה אינו מובן מה ענין "פה קדוש" לענין סברא של תורה - שעניינה ב"דעת" ולא ב"פה"? אלא, אדם ששומר את פיו מכל דיבור אסור, אזי הקב"ה שומרו שלא יכשל אף בשוגג, ואם הדין שאמר אינו אמת - יוצא שאמר שקר, ועל זה אמרו שהוא פלא כיצד פה קדוש יכשל באיסור שקר?! הוסיף ה'חפץ חיים' ואמר: "אתה הרי צדיק ושומר את פ"ך, ממילא הקב"ה לא יכשילך בשקר, ומשום כך יכול הנך לתת ברכה לנזקקים, מאחר שהנך שומר פ"ך מכל דיבור אסור!".

ספרו הראשון של ה'בית הלוי'

הוצאות לקידוש, אבל בשעת הכנסתו של איסר זלמן לבריתו של אברהם אבינו ע"ה, ברכו אותי כבוד המרא דאתרא, בעל 'מלבושי יום טוב', ושאר הנוכחים בברית, שאזכרה להכניס את הרך הנולד למצוות, ולעשות קידוש וסעודת מצוה, ואני עניתי 'אמן'. לכן חושש אני שזוהי קבלה בנדר אשר עליי לקיימו, ומסיבה זו החלטתי שחובה עלי לעשות קידוש". ותוך כדי דבריו בפני הרב והאורחים, זלגו עיניו דמעות.

קיום הבטחה לאחר יובל שנים

מסופר על מרן רבי יעקב קמינצקי, שבביקורו האחרון בארץ הופתעו בני משפחתו לראותו מניח תפילין דרבינו תם לאחר התפילה. מה הביאו לכך? סיפר, שלפני יובל שנים, כשנקרא על ידי הגאון רבי פייבל מנדלוביץ לעמוד בראש ישיבת 'תורה ודעת', התפתחה ביניהם שיחה אודות תפילין דרבינו תם. "מדוע לא תניחן?", שאלו הרב מנדלוביץ, "והרי גם החפץ חיים הניחן כשהגיע לגיל תשעים!". השיבו רבי יעקב בבת צחוק: "כשאגיע לגיל תשעים אניחם אף אני!".

יובל שנים חלף מאז, הרב מנדלוביץ נפטר זה מכבר, ובהגיע רבי יעקב לגיל תשעים - התחיל להניח תפילין דרבינו תם, משום אותה אימרה שיצאה מפיו...

מרן הרב מטשעבין הבטיח גן עדן

הרב מטשעבין יצא מפתח ביתו, כאשר אחד הכפתורים שבבגדו פרום. כשראה המשמש שהכפתור עומד ליפול, אמר לרב שימתין מעט עד שיביא חוט ומחט ויתפור לו את הכפתור. הרב מטשעבין המתין, והתלמיד תפר לו את הכפתור. כאשר סיים לתפור נכנסה המחט בגופו של הרב. התלמיד נחרד מאד, ואמר לו: "חוששני שיהיה לי גיהנום בעבור זה!". א"ל הרב: "אל תחשוש, וגם אם יכניסו אותך לגיהנום, אני אוציא אותך משם!".

עשרות שנים מאוחר יותר, לפני פטירתו של הרב מטשעבין, קרא הרב לאותו ת"ח וא"ל: "הזכר אתה שלפני שנים הבטחתי לך שאוציא אותך מהגיהנום?". הלה עמד דומם, הרב מטשעבין הוא אחד מגדולי הדור כיום, והנה הוא קורא לו ומשוחח איתו על דבר שהוא עצמו אינו זוכר... אמר לו: "את מה שהבטחתי אקיים, אך אל תקשה עלי את המלאכה!".

(מידות והנהגות טובות')

בספר 'שימושה של תורה' הובא בשם הרב שך, שסיפר כי ה'בית הלוי' אמר פעם בטרם הוציא את ספריו לאור עולם, כי את הספר הראשון יוציא לאור בעילום שם. והעיד בנו רבי חיים שכן היה. בסופו של דבר הכיצד? הלא ידוע ש'בית הלוי' הוא ספרו הראשון, ושמו נכתב עליו גם בחלק הראשון? - אלא שהאמת היא, שכאשר החלק הראשון של 'בית הלוי' היה מוכן לדפוס, התכוון לייעדו להוציא לאור תחת שמו, ואז נזכר באותה אמירה שאמר בצעירותו. ולכן ישב וכתב ספר אחר, ואותו הוציא לאור בעילום שמו, לקיים מה שנאמר "מוצא שפתיך תשמור", ורק אחר כך הדפיס את החלק הראשון של 'בית הלוי' ושאר חלקיו תחת שמו, ובנו רבי חיים ידע איזה הוא הספר עלום השם שכתב אביו, ספר שאיש אינו יודע לייחסו אליו, אלא שלא רצה לגלות לאיש את מה שאביו הסתיר...

רבי יעקב קמינצקי לא אכל שרויה

רבי יעקב קמינצקי לא אכל מצה שרויה בפסח, זה בגלל שבעודו בחור התאכסן אצל אדם אחד, ובפסח נתנה לו בעלת הבית עוגה והוא לא רצה לאוכלה מחששות שונים, אך כדי לא לבייש את בעלת הבית אמר שאינו אוכל שרויה, ומאז כדי לא להפר את דיבורו נהג 'לא לאכול שרויה בפסח'.

בר המצוה של מרן הגרא"ז מלצר

רבי איסר זלמן נולד להורים עניים מרודים. בברית השתתף רבה של קהילת מיר, ה"ה רבי יום טוב ליפמאן, ובירך את אבי הבן רבי ברוך פרץ ורעייתו ואת הרך הנולד בברכת כהנים, ואיחל להם שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים, ושיזכו הנוכחים והוא בכללם, להשתתף בסעודת המצוה שיעשה רבי ברוך פרץ, כאשר הרך הנימול איסר זלמן יגיע למצוות.

לאחר "ג שנה בשבת עליה לתורה, בהיותו בר מצוה, הזמין אביו את רבי יום טוב ליפמאן רבה של מיר, את רבי מאיר שחור שוורץ, רבה של שקלוב, ואת אחיו רבי דוד שחור, שלושתם קרובי משפחתו, וכן הזמין את רבי חיים לייב טיקטינסקי - ראש ישיבת מיר.

הקידוש היה דל ביותר, וכלל רק קצת י"ש ומעט עוגיות, ואז קם רבי ברוך פרץ ואמר: "מורי ורבותי! באמת לא חשבתי לעשות קידוש לרגל בר המצוה, הואיל ומצבי כה קשה - אסור לי להוציא

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

אספרה נא עובדה ששמעתי מפי מחותני הצדיק רבי ועלויל אייזנבאך זצ"ל, שיש בה לימוד נפלא על חשיבות עבודת השם יתברך מתוך שמחה. וכה סיפר: לפני שנים רבות היו שני חברים קרובים, שעברו יחדיו חלק גדול מחייהם הצעירים, וכן בימי הבחרות המשיכו גם כן יחד בלימודם בשווה, ברבות הימים נעשה אחד מהם לצדיק גדול...

הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א על שמחה בקיום המצוות

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל" (דברים כ"ח, מ"ז)

מן הפסוק הזה אנו למדים על חובת השמחה בקיום המצוות. מצינו להרמב"ם שכתב (יו"ט, כ) לגבי חובת השמחה בחג: "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל - לא ימשך בין ובשחוק וקלות ראש, ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצוות שמחה. שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש, אינה שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות, אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, שנאמר: 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל', הא למדת שהעבודה בשמחה!"

לפנינו כמה ועבודות לגבי 'שמחה של מצוה' מהי.

אספרה נא עובדה אחת, ששמעתי מפי מחותני הרב הצדיק הישיש רבי ועלויל אייזנבאך זצ"ל מעיר הקודש ירושלים, תבנה ותכונן, שיש בה לימוד מוסר נפלא על חשיבות עבודת השם יתברך מתוך שמחה.

וכה סיפר:

לפני שנים רבות היו שני חברים קרובים, שעברו יחדיו חלק גדול מחייהם הצעירים. הם למדו יחד בילדותם אצל אותו מלמד, וכן בימי הבחרות המשיכו גם כן יחד לימודם בשווה, ואף לאחר מכן בשנות העמידה.

ברבות הימים נעשה אחד מהם לצדיק גדול, רבי מפורסם לחסידים רבים, מגדולי תלמידי הבעל שם טוב הקדוש ומקברניטי הדור, ויצא שמו כעובד השם יתברך במסירות נפש, ופועל ישועות בקרב הארץ, שרבים משכימים לפתחו ונושעים אצלו.

החבר השני נתמנה לרב באחת הערים. אמנם היה רב גדול ותלמיד חכם חשוב, אבל לא זכה למדרגות העצומות של חברו, הרבי הקדוש. אותו חבר שנעשה לרב עיר, התפלא מאוד על כך, ורצה להבין פשר דבר, מדוע לא זכה גם הוא להתרומם ולהתעלות כחברו? הרי שניהם למדו יחדיו בשווה אצל אותם מלמדים, לשניהם היו כישרונות דומים, ושניהם התמידו בתורה בשווה - כיצד זה נעשה החבר רבי גדול בעל רוח הקודש ובעל המופת, ואילו הוא לא זכה לכך כלל? כך היה מרבה לחשוב ולתהות בדבר בינו לבין עצמו.

הוא הגה רעיון, כיצד יוכל להתחקות מקרוב אחר הנהגתו של הרבי:

בהיותו עוסק לפרנסתו במסחר יין שרף [בימים ההם היו רבנים רבים צריכים להתעסק גם בסחורה, כשלא היה סיפק ביד בני קהילתם להחזיקם כראוי], יצא בדרכו לעירו של ידידו הרבי הצדיק, בתואנה שצריך הוא לשהות שם כמה ימים לרגל מסחרו. כך עלה בידו לערוך נסיעה אל הרבי, כדי לחסות בצל קודשו, ולהתחקות מקרוב אחר תהלוכותיו בקודש, אולי ימצא את הפתרון לפליאתו המציקה לו זה עידן ועידנים.

בהגיעו פנה הישר לבית הרבי, לראות האם יוכל להתארח מספר ימים שם בביתו נאווה קודש.

הרבי הקדוש שמח מאוד לקראת האורח החשוב, ידיד נעוריו, וקבלו בסבר פנים יפות ובכבוד גדול. הרב האורח פנה אל הצדיק כשבקשתו בפיו: "הרי מכירני הרבי מימי קדם בלומדנו יחד בנעורינו, והנה הגעתי כעת לעיר זו לרגל מסחרי, אשאלה מכם אולי ניתן להתארח כאן בבית ידיד נעורי לכמה ימים?"

הרבי נענה בשמחה למצוות הכנסת אורחים שהזדמנה לידו, והכניסו אל ביתו בשמחה גדולה. ראשית הגיש לפניו סעודה טובה כדי להשביע רעבון ליבו, ולאחר מכן הציע לו את המיטה, כדי שינום את שנתו במנוחה נעימה מעמל הדרך.

בעלותו על ערש יצועו בלילה ההוא, לא עצם את עיניו, אלא עקב

ולתתא, תלויה מאד באיכותם הפנימית, כי אחר כוונת הלב - הן הן הדברים" (ברכות טו:).
בעיקר תלוי הדבר במידת החשק, השמחה והרצון שהאדם פועל ועושה בתורה, במצוות ובעבודת השם יתברך!

אחד מנקי הדעת שבירושלים עיר הקודש, שעבד את השם יתברך בכל נפשו ובכל מאוודו, היה הרב החסיד המפורסם רבי זלמן בריזל זצ"ל, מזקני ווטיקי חסידי פינסק-קרלין.
בכל פעם שהזדמנה לפניו ברכת 'אשר יצר', היה מברכה בשמחה גדולה ובהתלהבות, והיה אומר לסובביו: "זיכני השם יתברך בעושר רב! שכן זכיה גדולה היא לומר לפניו יתברך 'ברכת אשר יצר' והיא חביבה ויקרה אצלי יותר מאשר אילו הרווחתי מיליון דולר!".
כיוצא בדבר, ראוי לכל בר ישראל להתבונן בכל דבר מצוה שנזדמן לפניו, שמצא עתה ממש שלל רב - ובזה יזכה לעבוד את השם מתוך שמחה פנימית של אמת, כי כל מצוה וכל ברכה תחשבה בעיניו כזכייה גדולה שיש בה הון רב!

לאחר שעלה לארץ הקודש, זקני הגאון הקדוש המקובל רבי גמליאל הכהן רבינוביץ זצ"ל, מלפנים ראש ישיבת קעשנוב, הוא התגורר בעיר הקודש צפת, תבנה ותיכונן.
סיפר יהודי יקר מאנשי ירושלים, שנסע לבקר אצלו בביתו בצפת, ובהגיעו שמח זקני הקדוש מאוד באורח הנכבד שמירושלים קרתא דשופריא, ורצה להגיש לפניו כיבוד כראוי לו, אך להוותו לא מצא כלום בבית, כיון שהדלות והעניות בימים ההם היתה קשה ביותר, ואף פרוסת לחם יבש או מעט מיני תרגימא לא נמצאו בבית כלל.
עמד זקני הקדוש וחשב והתבונן: במה אוכל בכל זאת לכבד את האורח הנעלה? עד שעלה בלבו רעיון מקורי: אף כי הבית ריק מכל, ניתן לכבד את האורח בניגון חדש שיחבר לכבודו... בוודאי יהנה האורח ויתענג על ניגון יפה שנתחבר במיוחד עבורו!
וממחשבה למעשה; הוא הגה ברעיונו שיר בניגון חדש ומיוחד, לחן שהלחין בעצמו על תיבות שיר שחיבר על מצבו באותה השעה, שתוכנו מלמד על שמחת היהודי בעולם הזה, כשהוא זוכה לחסות בצל הביטחון בהנהגת ה' עמו, כשברור בליבו שהכל עושה הקב"ה עמו לטובתו השלמה. על כך גופא עליו להתמלא שמחה, גם בעתות עניות ודלות גשמית, כשהוא פותח את כל ארונו ביתו, ואינו מוצא שם כלום [תיבות השיר על הלחן המיוחד, ידועות לבני המשפחה, ומושרות בפיהם עד היום].
הוסיף לי אותו יהודי, שלאחר אירוח מיוחד זה בבית זקני בצפת, עברו עליו בחייו תקופות קשות מאד. אך בכל פעם שזכר באותו 'שיר הביטחון' שחיבר הצדיק לכבודו, שאב מזה חיזוק עצום להתעודד במידת הביטחון, ולעבור בעוז ותעצומות את כל גלי נחשולי החיים, ולהחזיק איתן בתורה ובעבודה בשמחה תמיד.
(מתוך הספר 'טיב המעשיות')

והביט כל העת במעשי הרבי - בהיות הדירה קטנה ומצומצמת הוצעה מיטתו סמוך לשלו - וכך בחן מקרוב את כל פרטי הנהגותיו; במשך כל ימי שהותו בעיר היה צמוד אל הצדיק בתפילותיו, בלימודיו ובעבודתו בקודש.

בתום ביקורו, טרם פנה בחזרה לביתו, ניסה לערוך לעצמו סיכום מכל מה שראו עיניו בחצר הקודש שבהנהגותיו של הרבי. והנה לא רק שלא מצא תשובה לשאלתו, אלא התעלומה עוד גדלה יותר בעיניו. הוא ישב וחישב לעצמו: הרי גם אנוכי מתנהג ממש כמו הרבי - הוא עורך תיקון חצות בבכייה על הארץ, וגם אני עושה כן... הרבי לומד אחר התיקון כל הלילה, ואף אני נוהג כן... תפילתי כתפילתו, לימודי כלימודו, ואכילתי כאכילתו... התברר שאף הרבי אינו מלאך, אלא איש ככל האנשים... לא ראיתי כאן שום שינוי והבדל בהנהגה ביני לבינו.

מעתה גדלה קושייתו בכפליים, כאשר ראה עתה מקרוב את הכבוד הגדול וההערצה העצומה שהחסידיים רוחשים לרבו, ודבוקים בו כל כך בביטול גמור, ואילו הוא אינו זוכה ברבנותו אף לא בשמינית שבשמינית מהכבוד הזה... הפלא היה עתה, אפוא, גדול ביותר, איך זכה הרבי למדרגות רמות ונשגבות כאלו, ואילו אני נשארתי אדם רגיל, רק רב פשוט... כך היה הרב הופך בדעתו אנה אנה, ולא מצא פתרון לדבר.

לאחר שלא מצא שום פתרון לשאלתו שהציקה לו מאד, החליט בלית ברירה להציג את פליאתו בפני הרבי עצמו! הוא ניגש בפיק ברכיים לפני הרבי, וגילה לפניו את תמיהתו המציקה לו זה זמן רב, אולי יוכל הרבי עצמו לפשוט את קושייתו.

פתח הרבי את פיו בחכמה, ואמר: "אשאלך נא שאלה קטנה, תאמר נא, האם זכור לך מתי היה אצלך היום השמח ביותר בחיך?"
"בוודאי זוכר אני", ענה הרב, "היה זה באחד הימים הטובים של מסחר יין השרף שבבעלותי. בדרך כלל אין רווחי העסק גדולים במיוחד, אך ארע פעם אחת שהוצעה לפני עסקת ענק, מספר גדול של מחסנים רבים המלאים וגדושים בחביות רבות של יין שרף במחיר טוב, שמשום מה החלטתי לרכוש את כולם. לשמחת הגדולה, יום אחד לאחר ביצוע אותה עסקה, העלה שר האוצר את מחיר יין השרף למחיר גבוהה ומפולפל ביותר. כך התעשרתי בבת אחת בעושר רב, ונהפכתי לעשיר גדול! באותה עת זכיתי לחוש היטב טעמה של שמחה גדולה בלב" - סיים הרב את מענהו.

גחן אליו הרבי ואמר: "עתה נהירים הדברים! תדע נאמנה שכאשר ניגש אני להניח התפילין בכל יום, מתמלא לבי שמחה עצומה ונעלה, הרבה יותר משמחת המזון הגשמי שלך שהרגשת באותו יום... וכן הוא בכל דבר מצוה, תורה ותפילה או גמילות חסדים, שמזכה אותי השם יתברך לעשות בעולמי, הרי מתמלא לבי שמחה עצומה בדבר. יתכן שמבחינת המעשים החיצוניים אין הבדל גדול בינינו, שנינו עושים בערך את אותם המעשים, אבל במבחן איכות פנימיות אלו המעשים, יש הבדל גדול מאד! וממילא גם התוצאות שונות, שכן עיקר תוצאת השפעת מעשי התורה והמצוות שאנו עושים, לעילה

והנה ר' חיים אפרים מפז ומכרכר בעוז ובגבורה מבוסס בתוך השלג, כפור אדיר בחוץ ועל גופו בד דקיק, כשראשו בשמיים ורגליו מרקדות על כפור הארץ. גויי הארץ הוזעקו מכל עברי המחנה לראות להשתעשע ממחזה משונה יהודי קופץ ורוקד ברוח סערה בעיניים עצומות בתוך השלג

גאב"ד חרדים הרה"צ אשר נתן לך ה' אלקיך" (דברים כ"ו, י"א)

וְשִׂמְחָתָ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים כ"ו, י"א)

במדרש תנחומא (פרשת ראה יא) פירש, "ושמחת בכל הטוב - אין טוב אלא תורה שנא' (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו".

ה'אור החיים' הק' בביאור פסוק זה מבטא את טיב התורה, בלשונו הזהב: "שאם היו בני אדם מרגישין במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם".

ומשכך, נגיל ונשיש בזאת התורה!

ששון ושמחה ימצא בה, ורק בה, אל לנו לשמוח בהבלי העולם הזה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם!

שואב המים הקדוש

על חיי הגשמיים ויותר כבר מזמן, עוד טרם גלותו לסיביר, אך את חיי הרוחניים הרגיש שמאבד מיום ליום, אין לו סידור, אין לו חומש, אין לו גמרא, אין לו שום כתבי קודש לרפואה, אפי' אות אחת אין בנמצא בכל המחנה, שומו שמים! מה יהיה?!

רעיון נועז עלה במוחו, יתנדב הוא להיות 'שואב המים', ובדרכו לנהר יסור ויתגנב לכפר הסמוך, לתור ולחפש אולי ימצא בו בית יהודי שמשם תצא תורה, להביא לו ספר להחיות נפשו. דא עקא, אוי לו ואבוי לנפשו אם יתפסוהו בכך או אם יאחר לחזור למחנה. על כן עשה את הדרך במרוצה ובזריזות, כך סיפק בידו למסור נפש להיכנס אל הכפר לחפש בית יהודי. הוא שוטט בכפר אנא ואנה חיפש בית יהודי - ואיננו, הזמן אוזל ובלית ברירה שב עם דליו המלאים בידיים ריקות. ויהי ממחרת, הרעב לדבר ד' לא נרגע ולא נגרע, אדרבה, הוסיף חיילים, ורבי חיים אפרים עושה את דרכו שוב כמעשהו בראשונה, הוא רץ, נכנס לכפר מצדו השני, מחפש בית יהודי ולא מוצא. במפחי נפש חזר למחנה באפיסת הכוחות ללא מבוקשו בידו.

גם ביום השלישי התנדב לשאיבת המים, אך הפעם ברוב שמחה והתרגשות מוצא בית שמוזזה בפתחו... בלב מתרונן נוקש הוא על הדלת, בעלת הבית שרחמנותה גברה על פחדה בראות לפניה מוכה רעב לבוש בבגדי אסורים קרועים, דחפה לו במהירות ככר לחם להחיות את נפשו וסגרה את הדלת פן תיתפס חלילה כמסייעת בידי פליטי אסירי המחנה.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, ערכו הנאצים מצודים נרחבים אחרי רבני ומנהיגי ישראל, ביניהם היה ראש ישיבת 'נובהרדוק' בבוטשאטש-פולין, רבי חיים אפרים זאייצ'יק זצ"ל, מגדולי תנועת המוסר בדור האחרון. הגרמ"א החביא עצמו עם תלמידיו בעליית הגג של בית הכנסת, סגרו ואטמו את חלונותיה בקרשים ועצים ולמדו לאור הנרות, אך, באחד הימים פרצו הנאצים באמצע השיעור לעליית הגג, תפסו את ר' חיים אפרים ושילחוהו לסיביר, להתענות בעבודת פרך בכפייה כשמונה עשרה שעות ביממה, ברעב, בצמא ובמצוק, בחוסר וקור ובחוסר כל. את חיותו אמור היה לשאוב בקושי מחצי כיכר לחם וממים שניתנו במשורה.

העבודה תחת שבט הנוגשים ימ"ש, נחשבה כקלה לעומת עבודת האחראי על שאיבת המים, ש'זכה' לספק מים לעובדי המחנה. שאיבת המים כללה צעידת שלשה מילין הלך ושוב בקור המקפיא, בדרכים-לא-דרכים גדושי ביצות, עמוסי יערות, מכוסים בהררי שלגים ומלאים חיילים ומוקשים ושאר מרעין בישין. עובדי הכפייה היה עושים כל טעדי' לכל יפול תפקיד זה בגורלם... לכן, מה גדלה תדהמת כולם כאשר דווקא החלש מביניהם, חיים אפרים, נידב את עצמו מידי יום להיות 'שואב המים' לצעוד שישה מילין, לשאת על כתפיו הכאובות בלאו הכי, דל"י מים כבדים, ולהביאם אל המחנה. מה לו ולצרה הזאת? מה אכן הייתה סיבת 'רצונו הטוב' של רבי חיים אפרים לסבול, תרתי משמע? הסכיתו:

להפתעתה פרץ מולה ר' חיים אפרים בבכי מרטיט, "לחם אני צריך? ספר אני צריך, חייב, מוכרח! רחמנות! לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע"...

האשה נבוכה, היא קראה לבעלה שהושיט ידו בברכת 'שלום עליכם', תוך כדי הצטדקות כי אך ורק ספר אחד בביתו, אחת היא לו ותו לא, איך אוכל ליתנו לך, ולהישאר ללא שום כתבי קודש בביתי, הלא 'חייך קודמין'. רבי חיים אפרים לא נכנע, בבכי ובתחנונים סיפר על תלאותיו ועל מסירות נפשו למציאת ספר קדוש כל שהוא, והנה עתה כשספר לעיניו יקבל אכזבה נוספת?! הלא מבלעדי זה חייו אינם חיים. "במטו מינך, נפשי בשאלתי ותורתך בבקשתי, אנא תן לי לפחות רק חלק, או אפי' רק דף אחד מהספר שבאמתחתך, אנא הושיעה נא!"

מי כעמך ישראל. בראותו את מצוקת היהודי המיוסר אשר לפניו, ואת אהבת התורה היוקדת בקרבו בלהבת אש, שנכספה וגם כלתה נפשו לחצרות ה', ריחם עליו והוציא לפניו את אוצרו הטוב - כרך תלמוד בבלי מסכתות נדרים ונזיר הכרוכים יחד, ובגבורה, קרע וחילק את הכרך לשניים, נתן לו את מסכת נזיר והותיר לעצמו את הנדרים, לקול תרועת שמחתו של רבי חיים אפרים אשר המטיר עליו ברכות עד בלי די.

משקיבל אוצר גדול זה לידיו, רץ לנהר, מילא את כדיו, שם על שכמיו ורץ בשמחה בצעדי ריקוד עד לשערי המחנה. מעתה, יש לו בעבור מה לחיות, הן מסכת שלמה עמו.

בלילה ההוא המחנה כולו שכב לישון, לבד מר' חיים אפרים, הוא הוציא את אוצרו יקר הערך - מסכת נזיר מן תלמוד בבלי, והחל ללמוד בו בשקיקה רבה וברציפות עד אור הבוקר. טרם יקיצת חיילי המחנה החביא את הגמרא עמוק היטב לבל ישלטו בו ידי זרים חלילה. כך מעשהו בכל יום, בסופו של יום-עבודת-פרך, ישב כמה שעות ללמוד עם האותיות מחכימות, וביום המחרת שינן את תלמודו בהילוכו הקבוע לשאיבת המים ובשובו בעל-פה.

מאז נעשתה לו מלאכתו בקלות שהרי מעתה שוב איננו שואב מים פשוט, כי אם שואב מבארה של תורה, ייזל מים מדליו וזרעו במים רבים. "זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חיינני"... הלימוד נתן לו כוחות אדירים לשרוד את שתיית כוס התערלה ר"ל.

ויהי באשמורת בוקר אחד בתוך המחנה, והנה ר' חיים אפרים מפוז ומכרכר בעוז ובגבורה מבוסס בתוך השלג. כפור אדיר בחוץ ועל גופו בד דקיק, כשראשו בשמיים ורגליו מרקדות על כפור הארץ. גויי הארץ הוזעקו מכל עברי המחנה לראות ולהשתעשע ממחזה משונה הבריות, יהודי קופץ ורוקד ברוח סערה בעיניים עצומות, כבמשוגה ללא דעת בתוך השלג, כנראה שמרוב צרות התקיים בו 'והיית משוגע', הגויים שחקו על משבריה, ובכדי לענות נפש הוסיפו כהנה וכהנה קולות ומחאות כפיים עוד ועוד, ורבי חיים אפרים לעומתם ממשיך ביתר שאת ועוז, בכלות הנפש...

היה זה יום שמחת תורה, כשגמרנו מוחבאת היטב תחת חולצתו ערך הוא אז 'הקפות' משלו. קיים באותה שעה בהידור את דברי האוה"ח הקדוש 'היו משתגעין ומתלהטין אחריה'... "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי", "לעולם לא אשכח פיקודיך"... ששים ושמחים לעשות

רצונך.

אהא, כמה שמחה, כמה חיבה, כמה אהבה לתורה זועקים ממעשה רב זה, אהבת תורה בתענוגים, אשר אם ייתן איש את כל הון ביתו באהבה זו - בוז יבוזו לו.

אכן, אין שמחה כשמחת התורה! (אברבנאל דברים לג, רמ"א בתורת העולה ח"א פ"ו, רבינו בחיי בשולחן של ארבע שער א', פיוט 'אין אדיר כה'), ומוסיף הרמ"א (בשו"ת סימן ה' עיי"ש לשונו) מי שלא טעם שמחת התורה לא טעם שמחה מימיו, ע"כ. כי התורה כוללת כל הטובות ושמחות שבעולם. שישו ושימחו בשמחת תורה כי היא לנו עוז ואורה.

אחרי שחרורו והצלתו, הוסיף רבי חיים אפרים זצ"ל בהרבצת תורה והפצת תנועת המוסר ביתר שאת וביתר עוז. להלן קטע מתוך הקדמת ספרו 'גנזי חיים' אחד מתוך כ"ג ספרי קודש שזכה לחבר במכמני התורה. וז"ל: "ידי אשר כרתו עצי יער במדבריות נעזבות ושוממות, חצבו בורות בטיט היוון בארץ חושך, צייה וצלמוות, מי מילל ומי פילל שאלו הידיים הנוקשות והמצומצמות, תהיינה עוד מסוגלות לכתוב ולרשום חסדיה' ונפלאותיו כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו", ע"כ. [זכה להסתופף אצל רבותיו ב'נובהרדוק', וגם בנוסף בצלו של מרן החפץ חיים ורבי ירוחם זי"ע. להלן מקצת מנוסח מצבתו בהר הזיתים בירושלים: מלפנים ר"מ ומנהל ישיבת בית יוסף נובהרדוק בוטשאטש פולין וכו' עבר עמק הבכא וישיתו מעיין אמונה ומקור חיים, הפיץ ענן אורו בכ"ג חיבורים תורת חכם מים חיים, נתבקש לישיבה של מעלה ביום ט' אדר ב' ה' תשמ"ט, תנצב"ה].

מסופר על הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא, ששמע דבר תורה מרבו היהודי הקדוש, ומרוב שמחה התלהב ופרץ בריקוד נסער לעיני כל הקהל. וכן מסופר על אחד מגדולי הדור האחרון שמצאוהו רוקד באחד מן הימים ברחובה של ירושלים, כשנשאל לשמחה מה זו עושה, ענה: "איך לא אגיל ואשמח כשתורצה לי עכשיו קושיא עצומה בדברי הרמב"ם? לא יכולתי לעצור את שמחתי והיא פרצה מאליה חוצה!"

ממושגי צדיקים כאלו אשר בשמחתם הביעו את תשוקתם, נשכיל להשתוקק שהלואי כך עלינו, על בנינו ועל דורותינו, וממעשיהם נלמד להגביר התמדתנו בתורה ולהגדיל שמחתנו בתורה. ובוודאי בימים אלו שהזמן גרמא, שבהם עלה משה למרום לקבל לוחות שניות, נרבה בה בלימוד התורה בשמחה רבה. זו השעה והעת לצאת בריקוד ובטענצייל מתוך לימוד התורה.

ובפרט שלימוד התורה הוא המועיל שבתשובה, שבהם אנו עוסקים עתה בפרוס ימי הרת עולם עלינו, וכדברי רבא (ר"ה י'). על בני עלי שאמר עליהם שמואל שעוונם לא יופר 'בזבח ובמנחה', אך ללמדנו בא 'בזבח ומנחה' לא יתכפר אבל מתכפר בתורה. וכן אחז"ל (תנחומא ויחי אות י') שע"י התורה חטאיכם כשלג ילבינו. הרי שבימי התשובה יבוא התורה המועיל לתשובה ויכפר בעדינו.

פיקודי ה' ישרים משמחי לב...

ואליבא דאמת, חובת הלימוד בשמחה, גמרא מפורשת היא, שאמרו (שבת ל:) אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה ואמר רב יהודה וכן

המשך בעמוד 30

וכפי שאתם מתארים לעצמכם, מה שקרה למשרתים קרה לאדונם, מיד כאשר פתח השר את הדלת וראה את פני רבי אברהם עטורים בתפילין, נפל עליו פחד איום וגם הוא החל רועד בכל גופו, וינוס החוצה כל עוד נפשו בו...

מדוע ביקש נשיא האוניברסיטה בשווייץ לצלם את הרב מבריסק?

הרב ישראל ליוש

"וַיֵּרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיהָ וַיֵּרָאוּ מִמֶּנָּה" (דברים כ"ה, י')

ממנו, שמא לא נתקיים בי הכתוב 'כי שם ה' נקרא עליך'."

הימים ימי מלחמת צרפת עם רוסיה, חיילי נפוליון הצרפתי וחיילי אלכסנדר, קיסר רוסיה, מתכתשים זה עם זה, והגאון רבי אברהם אחי הגר"א מוילנא זי"ע יושב בבית אחד ועוסק בתורה כאוות נפשו. בדיוק באותה עת עבר שם גדוד רוסי. ראש הגדוד סר אל אותו בית כדי ללון שם. בעל הבית קיבלו בכבוד והפנה אותו לחדר הסמוך לחדר בו ישב רבי אברהם, וכיון שרק מחיצת נסרים דקה הבדילה בין החדרים, הזהיר בעל הבית את משרתי השר לבל יפריעו לאיש שבחדר הסמוך, כי איש אלוקים קדוש הוא. אחר שהבטיחו לו כי כך יהיה, נתן להם י"ש ולחם לבן ונפרדו לשלום.

רבי אברהם הגה בתורה כל הלילה, ובבוקר נעמד לתפילת שחרית. באותה עת קם השר ממשכבו, וביקש מאחד משריו שילך לחדר הסמוך ויבקש מהאדם המתאכסן שם שינמיך את קולו, כי לא היתה לו מנוחה כל הלילה מדיבוריו ללא הפסקה. המשרת אמר לשר את ששמע מבעל הבית כי איש קדוש הוא, ובכל אופן ביקש ממנו השר כי ילך ויאמר לו את הדברים בכבוד...

ויהי כאשר נכנס המשרת אל חדרו של רבי אברהם, ומצאו כשהוא עטור בטלית ותפילין, נפלה עליו אימה ופחד, רעדה אחזה בכל גופו ולא יכול היה לפתוח את פיו ובהתאמצות גדולה סיבב את פניו לאחור ויצא מהחדר.

כאשר סיפר זאת לאדונו השר, זלזל ואמר: "איש פתי ושוטה אתה...! אמרו לך שהוא איש קדוש, לכן אתה מדמה פחד ומורא..." ומיד

המשך בעמוד 30

במדרש 'אלה אזכרה' העוסק ב'עשרה הרוגי מלכות', מובא תיאור מצמרר על הריגתו של ר' ישמעאל בן אלישע. ההגמון ציווה בעצת בתו להפשיט את עור פניו בעודנו חי, וכיון שהגיע הפושט למקום תפילין, התחיל ר' ישמעאל לצעוק ולבכות בבכי גדול. אמר לו ההגמון: "מפני מה לא בכית עד עתה ורק עכשיו אתה בוכה?", אמר להם ר' ישמעאל: "על נשמותי איני בוכה אלא על מקום שבו נתון שם עליון של תפילין אני בוכה!..."

תשובתו של ר' ישמעאל להגמון טעונה ביאור: הרי ההגמון שאל אותו על כאבי גופו מחמת הפשטת העור האכזרית, והוא עונה לו שאינו בוכה על נשמתו, מה עניין הנשמה לייסורי הגוף הנוראיים הללו?

כמו"כ, יש לברר: מדוע הגוף שעליו מונח שם עליון של תפילין, כואב לו יותר משאר חלקי הגוף? מדוע על חלק זה שבגוף, כבר אין את הטענה "על נשמותי איני בוכה"...

הגאון רבי יצחק פנחס גולדווטר שליט"א, מבאר את דברי המדרש באופן נפלא, עפ"י דברי רבי אליעזר הגדול על הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" - אלו תפילין שבראש, מסתבר - אומר הרב גולדווטר - שהתפילין כחפץ, כאשר הן מונחות בארון או ע"ג תיבה, ודאי אינן מטילות מורא על עמי הארץ, אלא רק כאשר היהודי מתעטר בהן ומקיים מצווה בהנחתן, רק אז ייראו מהן עמי הארץ.

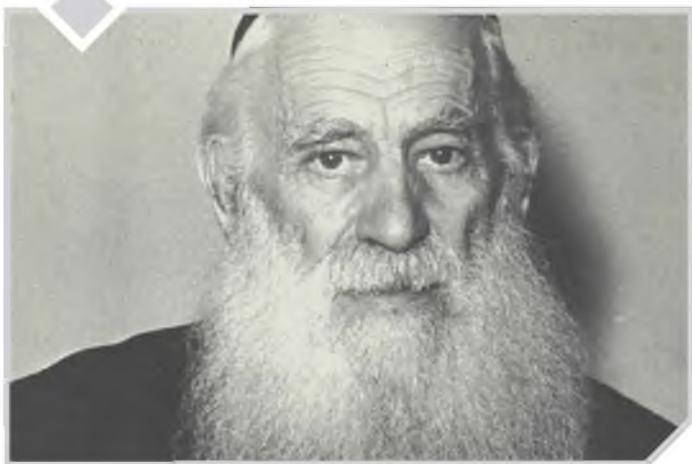
אם כן, המדרש מובן, ההגמון סבר שצעקותיו של ר' ישמעאל הן על ייסורי גופו, ועל כן תמה מה ההבדל בין כל הגוף לראש, מקום התפילין, אך האמת שזעקותיו של ר' ישמעאל בן אלישע כלל לא היו מחמת ייסורי גופו, לא כאשר הפשיט את עור כל הגוף ולא כאשר הפשיט את עור מקום התפילין, צעקותיו היו צעקות רוחניות, והסיבה שזעק רק כאשר הגיע למקום תפילין, מכיוון שהוא קיווה שמקום הנחת התפילין ספג די קדושה, עד כדי שגם המקום עצמו ירתיע את עמי הארץ והם ייראו ממנו, וכאשר ראה שהפושט מגיע למקום התפילין והוא ממשיך לפשוט את העור כאילו לא אירע דבר, זעק: "על נשמותי איני חושש שמא אינה זכה וטהורה, יודע אני כי שמרתי על טהרתה וזכותה, חושש אני על גופי, על מקום התפילין שלא התקדש דיו, כי אם הפושט הגוי אינו נרתע

אנו לא מוחלים ולא סולחים לרב מפוניבו! מדוע הוא לא איים עלינו באקדח?? טענו בתוקף שני הגבירים הגדולים לר' יעקב גלינסקי...

הפרוש הנפלא על "עשר תעשר" שהתגלה לכמה אנשים בחלום הלילה

הרב בנימין בירנצוויג

"וְשִׂמַחַת בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ... כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִעֲשֵׂי תְבוּאָתְךָ..." (דברים כ"ו, י"א-י"ב)

כתוב במדרש: "ושמחת בכל הטוב" - אין טוב אלא תורה, לפיכך משה מזהיר להם לישראל - "עשר תעשר". והוא מדרש פליאה, מה ענין זה אצל זה? ויש לבאר שהנה אדם בא להפריש ממעשרותיו, והדבר יקשה עליו שהרי ממונו של האדם חביב עליו ביותר, הוא עבד ועמל עליו וממנו כל הטוב אשר יש לו בעולם! עד כדי כך שהוצמדה לו הבטחה 'עשר בשביל שתתעשר' והקב"ה אומר בזאת בחנוני! כדי להקל מעליו קושי זה.

ובאה התורה ואומרת: דע לך! "ושמחת בכל הטוב אשר נתן ה' אלוהיך לך" - הטוב האמיתי אינו אלא תורה! רק לימוד התורה הוא טוב שנשאר לאדם והוא שלו באמת כי הוא שכר נצחי לעולם הבא! אבל שאר כל הממון שיש לאדם לא שלו הוא! אף שעבד ועמל עליו ביגיע כפים, הרי יכול בין לילה לאבדו ולא ישאר לו ממנו מאומה, וגם אם ישתמש בו הרי הוא מתכלה ואיננו, הלזה אפשר לקרות ממון שלי?

לכן, כיון שאין טוב אלא תורה, לכך משה הזהיר להם לישראל "עשר תעשר" כי כשאדם מפריש מממונו מעשר, הרי זה יקשה עליו מאד, ורק אם באמת הוא יודע כי הממון הגשמי שבידו אינו באמת שלו שהרי אין לו שום נצחיות והוא אבד וכלה כלא היה, והטוב האמיתי הוא רק טוב שנשאר לאדם לנצח ואין לו כליה ואבדון, זה שייך רק בתורה הקדושה שהיא הטוב האמיתי שנשאר לאדם תמיד שלו לנצח! אז שייך לצוותו "עשר תעשר".

חיוב המעשרות ניתן לאדם גם כדי שישירש בלב, מהו הטוב האמיתי שיש לו לאדם בעולם "כי לא במנות יקח הכל לא ירד אחריו כבודו" לא נשאר לו מאומה מכל ממונו אלא ממה שפעל ברוחניות הנשארת לנצח וטובים פירותיה גם בעולם הזה.

בספר אזנים לתורה, מביא מעשה בשר יהודי שכיהן בבית מלכות במדינתו, שר זה היה מוכשר מאד והצליח מאד בעסקיו והיה נדיב ובעל חסד גדול ופיזר הרבה מעושרו לעוזר לאחרים.

עושרו והצלחתו הגדולה הביאו לכך ששרי המלך האחרים קנאו בו ובעושרו והחליטו להעליל עליו עלילה אצל המלך על מנת להפילו. וכך הו שהם תפרו סיפור ועלילה ובאו אל המלך ואמרו לו כי נודע

לנו עושרו של השר היהודי הוא גנוב מקופת המלוכה, ומשם עושה הוא את כל החיל והממון הרב.

המלך שאהב את השר היהודי על חכמתו ואמונתו, לא הטה בתחילה אוזן למלשינים, אבל כדברם אליו יום יום החליט המלך לחקור את הענין, והזמין אליו את השר היהודי ושאלו: כמה שוה הוננו? השר היהודי אמר למלך סכום שהיה כעשרה אחוזים ממה שהכל אמדו אותו, דבר זה חרה עד מאד למלך שהוא משקר בפניו, והאמין שאכן השר היהודי עשה עושרו על חשבון קופת המלוכה. ציוה המלך להחרים את כל רכושו למלכות ע"פ רשימה, ואז ראה המלך בבירור ששיקר לו ויצו לאסרו ולהעמידו לדין.

וטרם שדנו אותו שלח המלך והביאו אותו לפניו ושאל אותו איך כיחש לפניו ואמר שהונו עולה לכך וכך ובאמת הוא עולה פי כמה וכמה? אמר לו השר למלך: דע לך אדוני המלך, שהייתי רגיל לרשום בפנקס את הצדקה וחסד שהייתי עושה בממוני, וכאשר שאל אותי המלך לכמה עולה רכושי, אמרתי את הסכום הזה הרשום אצלי, כי זה הוא הרכוש האמיתי הגנוז למעלה לנצח, ואין כח לשום אדם לקחת אותו ממני, אבל שאר הרכוש שבידי ורשותי שבאמת עולה הוא פי עשרה ממה שאמרתי וכפי הידוע לכולם, זה אינו רכושי האמיתי, כי מי יודע מה יקרה לו, הלוא אדוני המלך רואה מה קרה לרכושי המדומה, שבין לילה היה ובין לילה אבד! המלך החליט לקחתו לי והוא אבד לי, הלזה יקרא ממון ורכוש שלי?

שלח המלך אחרי פנקס הצדקה של השר, ובראותו כי צדקו דבריו, החזיר לו רכושו והשיבו על כנו.

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל היה מספר, שבשנות מלחמת העולם

המשך בעמוד 31

לאחר שעה ארוכה של שיחה, במהלכה התוודע היהודי לעולם היהדות הפורה, לפתע התרגש האיש כל כך עד שנמס בפניו טוב לבו של הרב רודנער. על אתר הוציא מכיסו פנקס המחאות ועט מוזהב, וכתב שיק תרומה בסכום אדיר - 6,000,000 דולר! להקמת מגדלור יהודי בדאלאס

מי האיש שאינו יודע שבנה מגדלור ב-6 מיליון דולר?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

מיליוני דולרים ברגע...

דאלאס, טקסס, ארצות הברית. כל מי שעובר במרכז העיר, אינו יכול להתעלם מהבניין הגדול והמרשים הניצב ממש בטבורה של העיר, וכולו משדר גאון יהודי. זהו מגדלור רוחני רב עוצמה, השולח זרועות יהדות לכל רחבי דאלאס בפרט וטקסס בכלל. אין ספק כי רבבות יהודים גילו את אביהם שבשמים בין כתלי בניין זה, רבים שבו אל אביהם שבשמים ממש כאן, גילו את יהדותם מחדש ואימצוה אל ליבם.

מאחורי הבניין הזה עומד סיפור יוצא דופן, שסיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: כשהוסמך הרה"ג רבי משה רודנער שליט"א לרבנות, החליט לרתום את כישוריו ויכולותיו להפצת יהדות בארץ שוממה מיהדות. הוא בחר בדאלאס דווקא, היא נראתה לו מדבר שממה יהודי, צחיח מכל לחלוחית אידישקייט... הוא הגיע לדאלאס, שכר דירה קטנה, וניסה לעשות פעילויות שונות בחברה היהודית במקום, להתחיל לספק ליהודי המקום שירותי דת באופן מסודר ולהקים עבורם קהילה. המזל לא האיר לו פנים, על כל צעד ושעל נתקל בקשיים בירוקרטיים וכלכליים, ולמעשה - לא היו לו כל משאבים לבצע את שאיפותיו. בצר לו יושב בביתו הצנוע, ניסה לעשות כל אשר לא ידו, אולם כבר החל להרים ידיים.

לפתע, ביום מן הימים, בשעת ערב מוקדמת, נוקש אדם בגיל העמידה על דלת ביתו. הלה מזדהה כיהודי בן המקום, ומבקש לשמוע על משמעות היותו יהודי, לקבל מידע על היהדות, לשמוע קצת על מורשתו. עד כאן הדבר אינו מפתיע, נקישות כאלה היה דבר שבשגרה בביתו של רבי משה, הן כל מי שרצה לדעת משהו על יהדות - בא בדיוק לשם!

מה שכן מפתיע, מרגש, מסעיר ממש, הוא ההמשך:

לאחר שעה ארוכה של שיחה, במהלכה התוודע היהודי לעולם היהדות הפורה בעוז ובגאון בכל רחבי תבל, שמע על מסורת אבותיו ועל היהדות ועד כמה היא מחייבת ומחזקת, לפתע התרגש האיש כל כך עד שנמס בפניו טוב לבו של הרב רודנער. על אתר הוציא מכיסו פנקס המחאות ועט מוזהב, וכתב שיק תרומה בסכום אדיר - 6,000,000 דולר! - כן, ששה מיליון דולרים בתרומה אחת, להקמת מגדלור יהודי בדאלאס!

הרב רודנער התרגש עד אין קץ מהתרומה המפתיעה, הוא חש כי משמים מסייעים לו להגשים את שאיפותיו, והחל בתוכנית מעשית להקמת המרכז היהודי בדאלאס. תוך כדי עבודות התכנון, התברר כי התורם נפטר באופן פתאומי, שבועות ספורים בלבד לאחר שהעניק את תרומת הענק. כנראה בכך השלים את תפקידו בעולם. אולם הרב רודנער, בהספדו בהלוויה, הוסיף וסיפר את מה ששמע מהתורם זמן קצר לאחר התרומה.

ובכן, מה שהביא אותו לתת תרומת ענק שכזו, היה ביקורו בכותל המערבי, זמן מה קודם לכן. הוא הגיע במטוסו הפרטי לישראל, נסע אל הכותל המערבי בשעת לילה מאוחרת, ומה שתפס אותו יותר מכל - היה מראהו של יהודי אחד, שעמד והתפלל בדבקות ובכוונה, עיניו זולגות דמעות, ומפניו קורנת אצילות טהורה...

דקות ארוכות עמד אותו יהודי מדאלאס והתבונן באיש המתפלל בכותל, ולבו התרונן. כמה הוא מחכה לפגוש יהודים כאלה, אנשים של צורה, שלא מכורים לדולר ולדומיו, מקושרים לאווירה רוחנית נעלית. הוא חש כי הוא רוצה ללכת אחר האיש הזה, אולי אפילו לדבוק בו. אלא שהשעה הפכה מאוחרת, הוא היה צריך לצאת, אולם בשובו לדאלאס ביקש לברר אם גם בעירו יש אנשים מסוג זה, ומישהו הפנה אותו לביתו של הרב רודנער...

וזהו. את השאר אתם כבר מכירים, הוא יושב עמו, התרשם, נתן את תרומת הענק, ומגדלור של יהדות הוקם בזכותו, מגדלור שהפיץ יהדות בארץ שממה מיהדות, וכבר השיב אלפים מישראל לאביהם

שבשמים. כל זה בזכותו!

רגע, בזכות מי? בזכות מי?!

בזכות התורם, בוודאי! אולם התורם לא עשה זאת מעצמו. הוא עשה זאת בזכות השיחה עם הרב רודנער! אז זה בזכות הרב רודנער? - אין ספק שהוא שותף רב זכויות, בעל מניית יסוד. אבל רגע, מה גרם לאותו יהודי לבוא אליו? איך נקלע לביתו? מדוע הגיע אליו לשיחה?!

ובכן, מסתבר, שכל תרומת הענק הזאת היא בכלל בזכות יהודי עלום שם, לא מוכר עד היום הזה, שפשוט עמד והתפלל בכותל מקירות לבו, בכוונה ובדבקות. הלה התפלל כנראה על עצמו או על ילדיו, על צעריו שלו או על גלות השכינה, אין לדעת. אולם בתפילתו המרוממת, באצילות הנסוכה על פניו ותנועותיו, במעשיו שעוררו התרגשות בקרב האורח מדאלס - הוא הוא שהניע את התהליך שהוביל לקמת מגדלור יהודי שרבבות חוזרים בו בתשובה שלימה!

והלה? לא רק שאנו לא יודעים מי הוא, גם הוא בעצמו לא מודע לכל מה שחולל, לכל מה שהתגלגל בזכות מעשיו ותפילתו. לעולם לא יידע אלו מניית יסוד יש לו במרכז יהודי אדיר, מרכז המאיר את חי היהדות בסביבה כולה. רק לאחר פטירתו, בעלותו השמימה, יגלה כי יש לו זכויות אדירות בהשבת נפשות רבות לצור מחצבתו!

סיפור זה מאיר וקורא: 'זיכוי הרבים' לא מיועד רק לאנשים רבי כח ועוצמה, יכולת כלכלית או ביטחון עצמי. כל אחד ואחד מאיתנו, נער צוקן, צעיר כמבוגר, איש העמל לפרנסתו כיושב באוהלה של תורה, ילד בחיידר כמו בן ישיבה - כל אחד מאיתנו יכול להיות 'מזכה הרבים', אם רק יבין עד כמה אנשים בוחנים את תנועותיו, למדים

המשך מעמוד 7 | הגה"צ רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל

האם אפשר לתאר במילים את שמחתו של הזוכה המאושר שהתבשר שזכה בפרס הגדול?

אני זוכר שנסעתי פעם עם נהג מונית בבני ברק, וראיתי עליו שהוא שרוי בשמחה גדולה, בהתרגשות מיוחדת, ראו עליו שעובר עליו, עפע'ס, משהו מיוחד.

רציתי לשאול אותו אם יש לו איזושהי שמחה במשפחה, אך בטרם הספקתי לשאול, הוא כבר פתח את הפה מעצמו והתחיל לספר: "הסעתי אתמול את זה שזכה בפיס. הוא ביקש ממני שאקח אותו לבית מפעל הפיס בתל אביב. בתחילה לא האמנתי לו, אך לאט לאט אני מתחיל לקלוט שהסיפור נכון... כבוד הרב! מה אומר ומה אדבר" - הוא אומר לי בהתרגשות - "הוא ירד מהמונית בבית מפעל הפיס ואמר לי להמתין לו, וכעבור כמה דקות הוא חוזר למונית ומראה לי ש'ק על סך ארבעה עשר מיליון ... היתה עליו חותמת גדולה של מפעל הפיס...".

רבתי! לא היה שייך לעצור אותו... הוא דיבר בכזאת התרגשות... היה אפשר לשמוע את קצב פעימות הלב שלו... העיניים שלו נצצו... וכל זה למה? כי הוא הסיע אתמול את מי שזכה! ואם כן בקל

ממעשיו, מחקים את אורח חייו, ובכוחו להובילם לפעול אחרת!

עצה משפטית כדאית!

הסוגיא בה כלנו עוסקים בימים אלה, הדאגה המרכזית המטרידה אותנו, היא מה עושים למעשה כדי לזכות ביום הדין, כדי להתברך בשנה טובה. בוודאי, כלנו חוזרים בתשובה, מרבים בתפילה ומוסיפים בצדקה, ועדיין הלב חרד, מי יודע מה ייגזר עלינו ביום שהספרים פתוחים והגורל נקבע... עד כמה יום הדין הוא גורלי? - הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל היה אומר, שעם כל הכבוד לזכויות אותן נאסוף ועליהן נעמול, עדיין כולן יחד לא מזכות אותנו אפילו בכוס מים...

אז מה כן? איך אפשר בכל זאת לצאת מיום הדין עם שנה טובה? מה יכול להציל אותנו ביום הגורלי הקובע את חיינו? המשיך רבי ישראל סלנטר ואמר, כמובא בספר 'מתיקות אלול':

'הדרך היחידה להינצל, היא להיות אדם שאחרים זקוקים לו. כי אם אתה אדם לעצמך - אתה נידון לפי מצבך ומעמדך. אולם אם אתה אדם שאנשים אחרים זקוקים לו, נעזרים בשירותיו, צריכים את עזרתו - הרי גם בשמים מתחשבים בכל הזקוקים לך, ומעניקים לך כדי שתוכל להמשיך להעניק לאחרים...'

זו הרבה יותר מעצה, זה כלי חזק. להגיע ליום הדין במעמד שאחרים זקוקים לנו, לעמוד למשפט כשברור שבעולם יש מי שנעזר בנו, שצריך אותנו. היחס השמימי כלפינו ישתנה לטובה ולברכה, ויעניק לנו שנת שפע, טובה וברכה!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון
של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

וחומר ומה נהג מונית זה שלא זכה בכסף - כל כך שמח ומתרגש, זה שזכה במליונים - על אחת כמה וכמה?

אומר האר"י הקדוש: כך צריכה להראות שמחה של מצווה! כשאנו זוכים לקיים מצווה, שומה עלינו להרגיש כאילו זכינו בזכיה הגדולה של הפיס, כאילו יש לנו את כל הטוב שבעולם! הנחנו היום תפילין - הרווחנו מיליונים! ברכנו בכת המזון - הרווחנו מיליונים! למדנו תורה - הרווחנו מיליונים!

ובאמת האריז"ל העיד על עצמו שכל המעלות אליהן הגיע, וכל ההשגות שאותן השיג - היו בזכות שהיה שמח הרבה בשמחה של מצווה!

מורי ורבותי! בכל תפילה, בכל ברכה, עלינו להרגיש שאנו מדברים עם המלך. כך נוכל לומר כל מילה בנחת, בשמחה! כל מצווה שמקיימים עלינו להרגיש שעושים אותה לכבוד השם יתברך! כך נוכל לעשות אותה בחשק, בהתלהבות ובשמחה!

הרי לפנינו, מוראדיגע הכנה לקראת יום הדין.

[מתוך 'דורש טוב' אלול - ראש השנה]

טובה קמ"ל הכתוב, שהדרך לעבוד את ה' אלוךך בשמחה ובטוב ללב, הוא, 'מרום כל' - שעבודת ה' תהא חשובה אצלו יותר מכל תענוגי עלמא, יותר מכל הגשמיות שבעולם, ותהיה הגשמיות בזויה ומבוזה בעיניו, אז יזכה לעבדו את ה' בשמחה.

הגמרא (נדרים מט:) מספרת על אותה מטרונתא, שראתה את רבי יהודה שפניו קורנות, חשבה אותו לשיכור שותה יין, אמרה לו: איך ייתכן ששיכור נעשה דין ויפסוק הלכה? ענה לה רבי יהודה "לא משותי יין אנא, ומתורתי פני מאירות וכדכתיב (קהלת ח א) 'חכמת אדם תאיר פניו'. ושיכורת ולא מיין גפנים כי אם מינה של תורה".

שמעו נא מוריי ורבותיי, בכדי לשמוח בשמחת התורה אין צורך להמתין עד חג שמיני עצרת - שמחת תורה, ניתן עכשיו ממש לפתוח גמרא לקום ולרקוד ולשמוח עמה. ואדרבה, שמחה זו דהשתא היא ההכנה לשמחת התורה דלעלם, והוא ההכנה דרבה לימים הנוראים הבאים לקראתנו לשלום.

(קטעים משיחת גאב"ד חרדים)

לדבר הלכה. ולאפוקי אתי, דלולא השמחה אי אפשר לבוא לדבר הלכה. וכן מצינו בזוהר (אחרי נו.) "וגילו ברעדה" - ברעדה למה? אלא שאסור לאדם לשמוח עם דברי העולם הזה, אבל עם דברי תורה ומצוות התורה צריך לשמוח. ומוסיף הזוהר, לאחר שימעת בתענוגי העוה"ז ימצא האדם שלימודו בתורה ועשיית המצוות יהיו לו בשמחה, ע"כ. והרי לן, בדברי הזוהר, ה'מתכון' וה'מרשם' ללימוד מתוך שמחה, והוא, ע"י שימעת עצמו מתענוגי הגשמיות, דהא בהא תליא מילתא דבלאו הכי 'יבוא חמרא ובטש לשרגא' - תבוא החומריות ותכבה ל'נר ה' נשמת אדם', וכדברי המשנה באבות (ו ד) כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו', אם אתה עושה כן אשריך. זוהי התשובה להבן השואל, הא כיצד? איך מגיעים וזוכים לדרגה הזאת של 'עבדו את ה' בשמחה'? ע"י מיעוט התענוגים יזכה להשגת השמחה וכדברי הזוהר. ועצה טובה זו מצינו גם בפרשתן דכתיב (כח מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב מרום כל' ופירוש הרה"ק רבי ישראל דוב מוולעדניק ז"ע (דברי ישראל פרשתן): שעצה

המשך מעמוד 26 | הרב ישראל ליוש

הספור הבא ימחיש את דברי המדרש, וניווכח שאמנם כאשר הצדיקים מעוטרים בתפילין, יראה תיפול על פני עמי הארץ הצופים בהם, אך גם פניהם הקדושות עצמן, אף בלא תפילין, יקרינו הוד של קדושה וטהרה, ופעמים שאף גויים יבחינו בכך...

היה זה כאשר מרן הבריסקער רב זצ"ל נסע לשווייץ לצורך רפואת מחלת האסטמה בה לקה, הוא היה מטייל בהרים ושואף לריאותיו אוויר צח וצלול.

בנו שליווה אותו מספר, שמידי יום באותה שעה בדיוק, עמד גוי בקרן זוית והביט בפני הרב שעה ארוכה, עד שנעלם מעיניו, והעובדה הזו חזרה על עצמה יום אחר יום...

יום אחד ניגש הגוי הזה אל בנו של הרב וביקש ממנו רשות לצלם את הרב, "מי אתה?", שאל אותו בנו של הרב, "אני נשיא האוניברסיטה הסמוכה" - השיב.

"ובשביל מה אתה זקוק לתמונה של הרב?" - שאל אותו הבן, "הבנאדם הזה יש על פניו 'געטלכקייט' - 'אלוקות', ומאוד הייתי רוצה שיהיה בביתי תמונה מפניו הקדושות"...

"כמובן שלא הסכמתי" - סיפר הבן להגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל - "וכי אני צריך שתמונה של אבא תהיה אצל הגוי הזה?!"...

אך אנו למדנו מזה מהו "בעבור שתהיה יראתו על פניכם", ו"כי שם ה' נקרא עליך", גם גוי... נשיא אוניברסיטה... עוזב את עיסוקיו מידי יום כדי לחזות בפני מלאך אלוקים צבקות שיראת אלוקים נסוכה על פניו.

קרא למשרת אחר וציווה אותו שיאזור אומץ ולא ייבהל מהאיש ההוא, כי ככל האדם הוא, "אל תשעה לדמיונות חברך, לך ובקש מהאיש שינמיך את קולו עד שנעזוב את המקום..."

אך כפי שקרה לראשון קרה לשני, רק ראה את רבי אברהם מעוטר בטלית ותפילין, נתקף בפחד נורא, ובקושי רב הצליח להזיז את אבריו ולשוב אל חדר השר.

הישנות המקרה לא השפיעה על השר, להיפך, הוא התרגז על משרתיו ואמר להם: "טפשים ופתיים אתם, עד כמה גדול כח הדמיון להטיל אימה בלא כל סיבה?... אגש אני אל האיש ההוא..."

וכפי שאתם מתארים לעצמכם, מה שקרה למשרתים קרה לאדונם, מייד כאשר פתח השר את הדלת וראה את פני רבי אברהם עטורים בתפילין, נפל עליו פחד איום וגם הוא החל רועד בכל גופו, וינוס החוצה כל עוד נפשו בו...

בחיל וברעדה נגש השר אל בעל הבית וסיפר לו את כל אשר ארע לו ולמשרתיו, כאשר ראו את פני איש האלוקים, כהגדרתו, וביקש ממנו כי ישאל אותו מדוע הוא עשה להם ככה?

"לא עשיתי להם כלום" - אמר לו רבי אברהם - "אלא כאשר הם באו אלי, הייתי עטור בתפילין, והלא ידוע שכאשר הם מונחים על ראש זך וטהור, אימה נופלת על עמי הארץ, כדכתיב 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'".

במדרש תנאים איתא: "דבר אחר, אין יראה אלא תורה, שנאמר: 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', ואומר: 'ובעבור תהיה יראתו על פניכם'".

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

נמי שהלשון קשה לי... הכל טוב, הכל מבורך!... הרי עברה עלינו שנה כל כך טובה ומלאה בחסדים..."

העשיר היה בהלם, ולאחר השמחה ניגש לבעל הברית ושאלו: "כיצד יתכן שאני, שחי בטובו של עולם, רואה שחורות, ואילו אתה שחי בעוני ודחקות, פִּיך מלא שבח, הודאה ושמחה!?"

אמר לו בעל הברית: "אומר לך: לפני שנה לקראת הימים הנוראים קיבלנו על עצמינו אני ואשתי קבלה טובה: לכתוב בכל יום במחברת מיוחדת שני חסדים שהקדוש ברוך הוא עשה עימנו באותו יום, ואכן כך עשינו יום יום חוק ולא יעבור. אמש לקראת סוף השנה, הוצאתי את המחברת, והתחלתי לקרוא שורה אחרי שורה, ולפני נגלו שבע מאות ושלושים חסדים הכתובים בה בצפיפות בזה אחר זה. אילו היית מעיין במחברת הזאת, גם אתה לא היית מבין מה שיין

לומר 'תכלה שנה וקללותיה', הלא השם יתברך העניק לנו שנה כה נפלאה, מוקפת בטובה!"...

עיקר מה שרואים במעשה הזה, זה שהכרת הטוב מתחילה בעצם פשוט בהתבוננות. לא להתלונן כל הזמן על מה שאין, אלא לשים לב לדברים הטובים, שוב ושוב ושוב.

ואין זה משנה רק לעצם המצווה, אלא קשור בקשר ישיר לימים בהם אנו עומדים. כי אם נושא זה חשוב למאד במהלך כל השנה, לפני ימי הדין חשיבותו כפולה ומכופלת. שכן כבר כתב **המגיד מדובנא** זצ"ל כי "אין דבר הממהר נתינה מאיתו יתברך כמו הודאה", ואם חפצים אנו לזכות בשנה טובה ומתוקה, מוטב שנדע ונפנים גודל חשיבות עניין ההודאה והכרת הטוב.

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

המשך מעמוד 27 | הרב בנימין בירנצוויג

השניה, בימי שהותו בסיביר, נפגש שם עם שני אנשים שבעבר היו מהגבירים הכי גדולים בליטא. בתוך שיחתו עמהם אמרו לו, שיש להם טענות גדולות ועצומות על הרב מפוניבז' הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, עד שאינם מוחלים לו!!

התפלא ר' יעקב על הדברים, ומיד המשיכו בסיפורם: מעשה שהיה כך היה, פעם אחת הגיע הרב אליהם לבקש כסף עבור ישיבתו והם נתנו לו, והרב הודה להם מאד וגם שיבח אותם והגם שלא נתנו לו הרבה, לשנה הבאה הגיע אליהם הרב עוד פעם לבקש כסף ובלשון רכה ונעימה, אבל הם סירבו לתת לו ואמרו לו 'וכי הכסף צומח על האילנות?! הלא עבדנו קשה עבורו!' ומאז הרב לא ביקש מהם יותר.

אמרו גבירים אלו לרב גלינסקי שליט"א, הרי הפוניבז' רב היה צריך לתבוע ממנו ולהכריח אותו לתת כסף לישיבתו אפילו עם 'אקדח' ומדוע הוא דיבר להם בנועם וברכות וגם הודה להם על תרומתם הפעוטה.

והמשיכו הסבירו את דבריהם, שהרי כשבאו הרוסיים הקומוניסטים והשתלטו על עירם הרי לקחו הרשעים הללו את רכושם מהם עד שלא נשאר להם כלום, ועכשיו הם חסרי כל, ולו היו נותנים לרב מפוניבז' מכספם לצדקה, אז היה נשאר מכל עשרם עכ"פ זכות הצדקה, ועכשיו שלא הכריח אותם הרב לתת יותר ממנום לצדקה לא נשאר להם כלום מכל עמלם משך השנים, ולפיכך יש להם טענות גדולות על הפוניבז' רב על שלא תבע מהם יותר!

זו ההסתכלות שבאה התורה ללמדנו, כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו" המזון הגשמי שאוסף לו כאן האדם בעולם, אם לא ישתמש בו לרוחניות, לא ישאר לו כלום ואפילו הוא לא נחשב לשלול, כי ביום היה ובין יום אבד! הרכוש היחיד האמיתי של האדם זה תורה ומצוות, כי הם שלו לעולם ואף אחד לא יכול לקחתם ממנו. מעתה יקל על האדם לעשר ממזונו הגשמי בידעו כי הוא לא שלו והכל שלו ומשלו יתברך.

פרוש נפלא על הדרך לתת מעשרות בשמחה כפי שהתגלה בחלום לכמה אנשים, מספר הרב מרדכי גנוט שליט"א בעל לוח דבר בעיתו [בספר משנת הפרשה]:

בליל שבת פרשת לך לך שנת תשס"ד, חלמתי כי אני נכנס להיכל אחד, וראוה שיושבים שם שלשה גדולי עולם שהיא רציית שלם חל בסמיכות זה לזה, הלא המה מרן החזו"א, מרן ר' אסיר זלמן מלצר, ומרן הרב מטשיבין זצ"ל, ובקשו ממני שאגיד דבר חידוש...

מרוב תדהמה ניסתי להזכר באיזו קושיא של רעק"א וכדו', אבל הם בקשו ממני שאגיד דבר חידוש משלי, בקשתח מהקב"ה שיעזור לי, ובאותו רגע נצנץ במוחי פשט נפלא במאמרם ז"ל במסכת תענית (ט, א) "עשר תעשר" - עשר בשביל שתתעשר. ומיד אמרתי להם פרוש, שיש לומר 'בשביל' הוא מלשון 'שביל ודרך' כלומר שצריך לתת את המעשר בשמחה והנאה באותה דרך ושביל שעושה פעולות המביאות לו את העושר. שמעו הגאונים זצ"ל את הפרוש ומאד נהנהו. והתעוררתי והנה חלום....

עבר שבוע ויום אחד וביום ראשון פרשת חיי שרה נזדמן לי להיות אצל הג"ר אפרים פישל שטיין שליט"א בעמ"ס אוצר אפרים, ובקשתי ממנו שיראני מאוצרותיו כמה שאסף וליקט על הפסוק 'עשר תעשר'.

והנה מצאתי מבין עשרות הפרושים שלקט, פרוש מספר פרדס שאול לרב מוירשוב זצ"ל שזכה להסתופף בצל הגה"ק השפת אמת זצ"ל שפירש ממש את אותו פרוש שאמרתי בחלום, ומסיים שם בסוגריים בזה הלשון 'ונתגלה לי בחלום הלילה'.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצוויג,
כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

וארטים לפרשת השבוע

כו א. ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך. יש לעיין מדוע רק את הארץ ייחס למקריב (מארצך) ואילו את פרי האדמה נקט בסתמא ולא פרי אדמתך? וי"ל, אומר רבי צדקה חוצין, ע"פ הרמב"ם בביכורים ב ד. שכתב שהלוקח מירות תלושים ולאחמ"כ קנה הקרקע הוא מביא ביכורים. וא"כ י"ל דזה כוונת הפסוק: ולקחת מראשית כל פרי האדמה אף שהיא לא שלו, ואם אח"כ קנה קרקע אז זה נחשב לתביא מארצך ולכן צריך להביא ביכורים.

כו ב. ולקחת מראשית כל פרי האדמה. יש להקשות הרי רוב שבעת המינים הם פרי העץ ומה טעם כתב פרי האדמה? וי"ל, אומר הפרדס יוסף, שכשמניח את הגמץ על הפירות (דן הנחת הגמץ) (חוט אדום) הוא מיד כשמבכר הוא עדיין בוסר ואז מברכים עליו בורא פרי האדמה.

כו ה. ארמי אובד אבי וירד מצרימה. יש להקשות מה הקשר בין רמאות לבן לירידת בניי למצרים? וי"ל דהנה כל ירידת בניי למצרים היא משום יוסף, ויוסף עצמו ירד למצרים משום שאחיו קנאו בו. ואם יוסף היה בכור לא היו מקנאים בו כי בכור נוטל פי שנים, ולולא רמאות לבן יוסף יכול היה להיות הבכור, כי יעקב היה נישא לרחל בלבד. ובגלל רמאות לבן התגלגלה השנאה ליוסף וכו'. מהר"י בירב. עוד י"ל, אומר השל"ה, שכוונת הפסוק ארמי שהוא לבן, הוא אובד אבי, תמיד הוא רצה לאבד את יעקב, והראיה לכך הוא וירד מצרימה כי לבן הוא בלעם (תרגום יונתן בלק ב ב) וירד למצרים ושם ייעץ למרעה להרוג את ישראל ולזרקם לים.

כו ה. וענית ואמרת וכו' ארמי. אומר רש"י שעושה זה בהרמת קול. וקשה ע"ז הא איתא בברכות לא. דהמגביה קולו בתפילה הרי הוא מקטני אמנה, כי הוא כאילו אומר שאין הקב"ה בוחן ליבות? כה"ק בחנוכת התורה. וי"ל דכל הטעם שאסור להגביה הקול משום שכשמגביה הרי הוא כאילו אומר שאין הקב"ה בוחן לבבות ומחשבות, אבל כאן הרי הוא אומר מפורש ארמי אובד אבי ופרש"י ביקש במחשבתו לעקור את הכל וחישיב לו הקב"ה כאילו עשה וא"כ הוא אומר מפורש שהקב"ה קורא מחשבות ולכן אין חשש שיאמר בקול.

כו ה. וענית ואמרת וכו' ארמי. וירד מצרימה. מה קשור ביכורים ליציאת מצרים? וי"ל שהקב"ה אמר לאברהם אבינו יג יר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדם וענו אותם 400 שנה וגו' ודור רביעי ישוב הנה. נמצא שתנאי תנית הארץ לעם ישראל הוא רק אם נשתעבד 400 שנה. וא"כ קשה איך מביאים ביכורים, הרי הארץ לא שייכת לנו, כי השעבוד במצרים היה רק 210 שנים, והדן הוא שבקרקע שאינה שלו אינו מביא ביכורים, כי לא יכול לומר האדמה אשר נתנו לנו. וידוע מה שמטרידים חז"ל, א. שרבי הנפשות שהיו במצרים זה השלים ל-400. ועוד שקושי השעבוד היה כמו 400 שנה. וזה כוונת הפסוק: **וירד מצרימה ויהי שם לגוי גדול עצום ורב** – דהיינו ריבוי נפשות, **ויתנו עלינו עבודה קשה ויענונו** – והיינו קושי השעבוד. ולכן שפיר מגיעה לנו הארץ.

כו ט. ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת. אומר רש"י ויבאנו אל המקום הזה בית המקדש. ויתן לנו כמשמעו. ויש להקשות וא"כ הרי קודם הביא אותו לארץ ורק אח"כ הביא לנו את ביהמ"ק והל"ל ויבאנו אל הארץ, ויתן לנו את המקום הזה? ועו"ק מה הוסיף רש"י כמשמעו. וי"ל ע"פ תרגום יונתן שמות יט ד ע"ה ואשא אתכם על כנפי נשרים, שבליל טו בניסן קודם שיצאו ממצרים נשא אותם הקב"ה למקום המקדש להקריב את פסחיהם. וזה מה שכתוב ויבאנו אל המקום הזה כבר ביציאת מצרים, ויתן לנו את הארץ אחרי 40 שנות מדבר. ולפי"ז כוונת רש"י שהיוותן לנו הוא כמשמעו ולא כהחידוש שהתחדש בו־באנו ש"ה כמשמעו. מהר"ד מבעל.

כו יד. ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול ה' אלוקי עשיתי ככל אשר צויתני. פסוק זה מרמז למת שאמר חז"ל בפסחים ח. האומר סלע זו צדקה בשביל שיחיה בני או שאחיה בן עולה"ב הרי"ז צדיק גמור. ויעניין בר"ח ר"ה ד. דהרי"ז צדקה גמורה ומ"מ עדיף אם יתן צדקה לשי"ש. וא"כ י"ל דזה כוונת הכתוב ולא נתתי ממנו והיינו לא נתתי המעשר ע"מ שיחיה

בני אלא עשיתי ככל אשר צויתני ולא ע"מ לקבל תמורה. להורות נתן.

כו טו. ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו. לעיל גבי הקריאה בביכורים נאמר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו בלשון עתיד. ואילו כאן לגבי מעשר נאמר אשר נתת לנו בלשון עבר. ונראה דמכאן יש ללמוד החילוק בגר בין ביכורים למעשר. שבביכורים גר מביא וקורא, ואילו במעשר אינו קורא, ולמה? משום שבביכורים הקריאה היא לתת לנו לעתיד, וכמשי"כ במדרש קהלת שהגרים יטלו חלק בארץ לעת"ל. משא"כ במעשר זה אשר נתת לנו בעבר, והגרים לא קיבלו בעבר. כפות תמרים.

כו טו. ארור אשר יעשה פסל ומסכה וגו' ושם בסתר וענו ואמרו אמן. הטעם שבכל הארורים כתוב ארור מקלה, מסיג, משגה, מטה, וכו' דהיינו בלשון הווה, ואילו בע"ז כתוב אשר יעשה, בלשון עתיד. ועו"ק למה בכל הארורים כתוב ואמר כל העם בלשון יחיד ואילו כאן כתוב וענו ואמרו בלשון רבים? י"ל שעבודה זרה זו העבירה היחידה שהקב"ה מצרף בה מחשבה למעשה, ולכן כתוב אשר יעשה – היינו שאפילו אם רק חושב לעשות, משא"כ בשאר הדברים, הארור הוא רק אם עושה כעת. (המילה בסתר שכתובה בהמשך הפסוק גם מובנת, דהיינו שרק חשב, וכמו במכה רעהו שכתוב בסתר כי הרבה פעמים הוא אומר לא התכוונתי, זה היה בשוגג וכדו'). ולפי"ז י"ל נאמר למה כתוב וענו בלשון רבים. כי על כל העבירות יש ארור על כולם כדאיתא במדרש (שוח"ט כאן) שעל כל העבירות יש דין ערבות על כלל ישראל וכולם בכלל ארור. משא"כ בע"ז שחייב על המחשבה לא שייך ערבות יש מנל"ל שחושב לעבוד ע"ז, לכן הוא בלשון רבים. מעדני שמואל.

כז ב-ג. ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך וכו' ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה. יש לדקדק מה זה הנוסח כל הברכות למה לא אמר הברכות האלו, ועוד מה זה ברוך אתה בעיר ובשדה? וי"ל, אומר רבי יונתן איבשיץ, דהנה כשברך יצחק את בניו, את יעקב ברוך בברכות שלא ברך את עשיו וכן להיפך כמו שמצינו בבראשית כז לט וברש"י שם שיצחק ברוך את עשיו שיתן לו את איטליה של יוון. והנה יעקב היה בן עיר שנאמר בו ויעקב איש תם יושב אהלים, ואילו עשיו היה איש שדה שנאמר בו איש וידע ציד איש שדה, וזה מה שאמר הפסוק ובאו עליך כל הברכות האלו והיינו גם ברכת יצחק ליעקב וגם מה שברך לעשיו, ומוכן ההמשך מה שכתב ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה.

כז ד. ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך וגו' ברוך טנאך ומשאררתך. מי שישם לב יראה שכאן בברכות הקדים פרי בטן לפרי אדמה 'טנאך ומשאררתך', ואילו בקללות כתב ארור טנאך ומשאררתך ואח"כ כתב ארור פרי בטןך וכו' ומה הטעם בזה? וי"ל, אומר מהר"י אסאד ע"פ חז"ל, שאין הקב"ה פוגע בנפש תחילה, וא"כ מובן כי **טוב** ודאי שדבר ראשון נותנים לנפשות, ולכן בברכות הקדים נפשות, משא"כ בקללות לא נותן קודם לנפשות אלא לפירות וכו', ולכן בברכות הקדים הנפשות ואילו בקללות הקדים הפירות.

כז ד. ברוך פרי בטןך. למה כתוב כזה נוסח (פרי בטן) ולא כתוב ברוך זרעך. מבאר הכתב סופר: הנה איתא ב"שמני" להבדיל בין הטמא לטהור ובין החיה הנאכלת לחיה אשר לא תאכל, והטעם שבתחילה הקדים טמא לטהור וב'נאכלת' הקדים טהור (הנאכלת) לטמא. י"ל ע"פ יומא פ'. שמסופר על מעוברת שהריחה ביו"כ ולחשו לה יו"כ היום והפסיק תאוותה ויצא ממנה רבי יוחנן. ומאיידך היתה אחת של הפסיק לה תאוותה ואכלה ויצא ממנה רשע. ואמר על זה רבי את הפסוק 'בטנך אצרך בבטן ידעתך' דהיינו שכבר בבטן ראו שצדיק. וזמ"ש בין חיה (וולדת נקראת חיה) הנאכלת דהיינו אוכלת ביו"כ, לחיה שלא אוכלת ביו"כ וא"כ הזכיר קודם את השלילי כי הנאכלת כאן הוא מקביל לטמא. ואומרים עוד שהטעם שרבי לחש לה שיו"כ ולא היתר לה לאכול חצי שיעור, י"ל שהוא ידע שזה רבי יוחנן בבטן ור"י ס"ל דחצי שיעור אסור מהתורה. וזה מה שה' מברך שכבר בבטן יתברך, ולכן כתוב ברוך פרי בטןך.

כח ה. יצו ה' אתך את הברכה באסמך ובכל משלח ידך. יש סתירה בגמ', פעם אחת כתוב שרבי אליעזר לא רצה להנות ממעשה ניסים, בסיפור שזרק חיטה

פרשת כי תבוא תשפ"א

אחת לתוך האוצר והאוצר התמלא. ואילו בסיפור עם אליהו והאשה הצרפתי, שכל מה שחיסרה מהשמן נוסף עוד דהיינו שלא הורגש החסר, ושם שרי להנות ממעשה ניסים? ואומרים המפרשים שהטעם הוא משום שאצל אליהו, הנס לא ניכר מאוד לעין כי זה נשאר אותו הדבר, היינו שכל מה שהוא לקח נוספה מיד הכמות שלחם. משא"כ אצל רבי אליעזר שהתמלא כל האוצר ברגע אחד, אז הנס יותר ניכר. כי לפני זה לא היה כלום, ולפתע התמלא כל האוצר בחיטים. אומר הבן איש חי, זה מה שכתוב בפסוק יצו ה' איתך את הברכה באסמך, איזה אסמך? בכל משלח ידך דהיינו במקום שאתה לוקח הוא יוסיף כדי שלא יהיה מעשה ניסים...

כח יג. והיית רק למעלה ולא תהיה למטה. מהו הדגש על רק למעלה? י"ל דמצינו בפסחים נ על רבי יוסף שעלה לשמים ואח"כ חזר לחיים שאילו אביו מה ראתי? ענה ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה. וא"כ י"ל שכאן אנו מתברכים שנהיה רק למעלה והיינו גם בעוה"ז וגם בעוה"ב. כתב סופר.

כח לא. שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו, חמורך גזול מלפניך ולא ישוב לך, צאנך נתונות לאויבך ואין לך מושיע. יש לעיין מה השינוי הזה שבשור נאמר לשון טבוח לעיניך וגו' ובחמור כתוב גזול מלפניך ולא ישוב, וכן בצאן שינה הנוסח, למה לא כתב כבולם נוסח אחיד? וי"ל, אומר רבי שמשון מנחמני בספרו הגדול זרע שמשון (השבוע חל יום השנה לפטירתו של האי גברא רבה רבי שמשון זע"א שחי עמנו לפני מאות שנים וחיבר ספרים רבים, והבטיח ישועות ללומדים מספריו הקדושים, לא השאיר אחריו זש"ק), בכל עניין יש את הדיוק שלו מדברי חז"ל הקדושים בגמ', הנה נאמר בב"ק עט. שהגונב שור ושה וטבח או מכרו חייב זה רק כשעשה זאת כשיצא מהבעלים, אבל אם מכר או שחט כשהשור בבית הבעלים פטור מד' וה', ולכן אמר שורך טבוח לעיניך והיינו ברשות הבעלים ולכן לא תאכל ממנו והיינו שלא תרוויח הד' וה'. ועוד קיי"ל (שם צד): הגזלים שעשו תשובה והחזירו אין מקבלים מהם, ומשי"ה אמר חמורך גזול ולא ישוב לך כי גם גזלן שעשה תשובה אין מקבלים ממנו. ועוד קיי"ל (שם קיד) שאם הגזלן הוא ישראל אז הבעלים מתייאש כי בדין ישראל צריך עדים, אבל בדיניהם אי"צ עדים ואם זה נגזל ע"י גוי אז הוא לא מתייאש כי לא צריך עדים, וע"ז אמר צאנך נתונות לאויבך ואעפ"כ אין לך מושיע.

כח לט מ. כרמים תיטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגור וגו'. זיתים יהיו לך בכל גבולך ושמן לא תסוך. בדברי הפסוק מצינו הבדל בין הנאמר אצל שמן לבין הנאמר אצל היין. דאצל השמן נאמר זיתים יהיו לך ולמרות זאת לא תסוך. ואילו אצל היין לא נאמר ענבים יהיו לך ויין לא תשתה, אלא רק נאמר יין לא תשתה, ומדוע התורה שינתה כאן? ועו"ק הלא הפסוק מדבר בקללות ומדוע נאמר כאן זיתים יהיו לך? וי"ל דמצינו בהוריות יג: שזיתים משכח לימוד של שבעים שנה, ומובא בחז"ל ששמן מחזיר את הלימוד של שבעים שנה, וא"כ מובן היטב אצל היין לא אסרה תורה ענבים יהיו לך כיוון שמדובר כאן בקללות, אבל אצל השמן נאמר זיתים יהיו לך וזה קללה כי עי"ז ישתכח תלמודו, מה אתה אומר שיכול להחזיר תלמודו ע"י אכילת השמן אמרת התורה ושמן לא תסוך. קהלת יצחק.

כט ד. ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר, לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא בלתה מעל רגלך. הסיבה לשלמתיכם הוזכרו בלשון רבים ונעלך מעל רגלך בלשון יחיד? אפ"ל שהנס שהגעלים לא בלו ארבעים שנה זה נס שנעשה לכל יחיד ויחיד, שהרי בדרך הטבע לא יכול להיות שנעלי אדם יחזיקו מעמד ארבעים שנה של מסעות במדבר ולכן נכתב בלשון יחיד, אבל שמלות רבי היו להם הרבה מאוד, כפי שמובא בשמות יב לה 'ובני ישראל עשו דבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף כלי זהב ושמלות.. וינצלו את מצרים'. וינצלו אומר התרגום ורוקנו. דהיינו היה להם במדבר שפע של שמלות שרוקנו את המצרים בביות מצרים. וא"כ לא בהכרח שכל יחיד ויחיד נזקק לנס שבגדיו לא יבלו משום שיוכלים להיות לו בגדים רבים להחלפה, ובכ"ז נעשה נס שהבגדים לא בלו, וזה נס שנעשה לכלל ישראל, אף שלא הוצרך לכל יחיד ויחיד. וע"ע בצפנת פענח ע"ז.

בפרשתנו מזכרת בהרחבה מצות וידוי מעשרות. נתמקד על מצות 'מעשר כספים' המצויה ביותר בזמננו מכל שאר המעשרות. **הגמ'** בשבת קיט. ואמרת מדוע יש עשירים בארץ ישראל משום שמקיימים מצוות מעשר. ובתענית ט. מבואר דבכל הדברים אסור לנסות את הקב"ה חוץ מזו שנאמר 'הביאו את כל המעשר וגו' ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבקות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והירקתי לכם ברכה עד בלי די', ובתוס' שם הביא: ומעשה באדם אחד שהיה עשיר והיתה לו שדה שעשתה אלף כור והיה אותו עשיר נוטל ק' כורין למעשר ומפריש כל שנה ושנה, וכן עשה כל ימיו, כשחלה למות קרא לבנו ואמר לו בני דע ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין הזהר שתפריש ק' כורין כאשר עשיתי. ומת אותו האיש ועמד הבן במקומו ועשה השדה אלף כורין כאשר היה עושה בחיי האב והפריש ממנה ק' כורין, בשנה שניה נסתכל וראה הבן שמעשר היה דבר גדול ואמר שלא פריש לשנה אחרת נתמעט השדה ולא עשה כי אם מאה כורין לצטער עליו ושמעו קרוביו שכך מיעט ולא הפריש מעשר, באו כולם אצלו מלוכשים לבנים ושמחים אמר להם כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי אמרו לו נצטער עליך כי גרמת לך כל הרעה הזאת ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי הטיב בא וראה כי מתחלה כשבא השדה לידך היית בעל הבית והקב"ה כהן שהיה המעשר חלקו לך לעניים ועכשיו שלא הפרשת חלקו לו היה הקדוש ברוך הוא בעל הבית ואתה כהן שאין שדך עושה מה שהיה עושה מתחלה אלף כורין והפריש לך מאה כורין, **אמנם** למעשה העלו הפוסקים דמעשר כספים אינו חובה מן התורה אלא מנהג שנהגו ישראל הפוסק אינו אלא אסמכתא (ראה דרך אמונה מתנות עניים ז, כז). ומ"מ כבר האריך הח"ח בספר אהבת חסד ח"ב פ"ח וי"ט שהפרשת מעשר היא ענין גדול מאד וכל המקפיד על זה, ובפרט כשמחלק המעשר לתלמידי חכמים, לא רק שלא יחסר לו אלא זוכה לברכה גדולה בפרנסה כמו שהביט הכותב בפירושו. ואפילו אם יש לו דבר שגורם לידו נעימה ויש לו כנגדו מצוות מעשר מועילה זכות מעשר עכ"פ שלא יתחסר. וכן מי שכבר התחיל לנהוג בזה חייב להמשיך לקיים מנהגו. ויש אומרים שצריך להפריש חומש (ודעת הגר"א שהוא חיוב מדינא). וצריך לדעת שאפילו שעל פי ההלכה יש צדדי קולא בענין כנון לתת לת"ש של בניו ולשומר את המעשר לצורך השאת ילדיו, מ"מ כבר כתבו הפוסקים שההבטחה והברכה נאמרה רק למי שנותן באמת לצורך מצוות מעשר ובלא מצווה זו לא היה נותן. **ובכתר** ראש להגר"ח מולאזין אות כקג כתב וז"ל: אמר בשם רבו הגר"א ז"ל שכל השומר מעשר מובטח בכך שלא יבא לידו היקל כלל והשומר חומש מובטח שיתעשר (ועין יו"ד סימן רמ"ט ס"א), ויושרש בזה מידת הבטחון, והלואי כל ישראל היו שומרים מעשר היה מתקיים הפסוק אפס כי לא יהיה בך אביון. ועוד שם: פעם היה לרבינו ספק בדמי מעשר והיקל לעצמו בזה הפעם, תיכף אחרי זה נטבע דלי בבאר והורידו כלי גרזן עם ווים להוציא ונפל גם הגרזן לבאר ועשה חשבון שהדלי והגרזן עלו ממש כמו כסף המעשר שלא נתן מצד שנסתפק לו, והפריש תיכף המעשר ואח"כ עלה הגרזן והדלי. ראה עוד שם שפעם היקל להנות בדמי המעשר את בני ביתו והיקל בזה עד שלא עבר זמן רב וכילה כל ממנו.

בספר מעשה איש ח"ו מובא מרבי חיים קניבסקי בשם הסטיפלער כי מי שמקפיד על מעשר כספים אין למס הכנסה שליטה עליו. ופעם היה לרבי חיים ספק בענין מעשר כספים ואמר הסטיפלער בכל הספיקות רק תחמיר כי ממעשר אף פעם אין מפסידים רק מרויחים. **ובהגהת** יש נוהלין פרק ב' הגה"ה ל' כתב רבי יעקב הורוויץ אחי השל"ה הק': והוא דבר הנראה לעין שבמקום שנהגו ונהרגין במעשרותיהן כראוי נתעשרו הרבה ועשרם שמור בידם ויש נוהלין ומנחלין אותו לבניהם אחריהם ובמקום שאין נזהרין בזה יורדין מנכסיהן ואבד העושר ההוא בענין רע והוליד בן ואין בידו מאומה ערום יצא מבטן אמו וערום ישוב שמה. **בבית** נפש דוד מהאדר"ת זצ"ל העיד על עצמו באות ה': מיום עמד על דעתי נזהרתי בהפרשת מעשר מכל הרווחים שנזדמנו לי וזולת מהנזוניה שלא הפרשתי ואני מצדיק עלי את הדין שעל כן לא נשאר לי מהם שלא הבטחתים במצות המעשר.

ונביא כאן כמה סיפורים על הסגולה והברכה הגדולה שיש במעשר כספים. **בחודש** תמוז תשס"ב, לפני כ-20 שנה. בשעה ארבע לפנות בוקר, נכנס גנב לביתו של רבי בן ציון פלמן, בני הבית ישנו חזק והגנב הסתובב בין החדרים, והתאכזב לגלות שאין הרבה מה לגנוב. רק את שעונו של הרב וארנקה של הרבנית שהוטען באותו ערב ב-3,000 ש"ח לצורך קניות חשובות, ובכך הסתכם שללו לילה זה. בבוקר. כשהשכימו בני הבית, גילו כי מישהו הסתובב בבית בשעות השניה. הרב לא נלחץ מידי, מי כמוהו יודע שאין הרבה מה לגנוב. אחרי כמה דקות של חיפוש ובדיקה, התגלו ממדי הנזק - שלושת אלפים שקלים בארנק, ושעונו של הרב. זה נזק וזה באמת לא נעים, אבל יחסית לתוצאות אחרי 'ביקור' גנב בבית - זה גם לא הכי נורא. סביר להצטער מעט על הגניבה, אבל אין בה משהו מזעזע ומסעיר מדי, הלא כסף בא והולך וגם שעון ניתן לרכוש בעלות סבירה בהחלט. דווקא לכן, הופתעו בני הבית לראות את האהבה הגדול הפושה על פני אביהם לנוכח הגניבה. הרב היה נסער ומוטרד, וכל הנסיונות להרגיעו נכשלו. הוא נראה מתוח ולחוץ, כאילו קרה אסון נורא... חלפו כמה ימים, והרב עודו נסער ומתוח, רחשם הגניבה טרם חלף ממנו. אחיו ר' ישראל ז"ל נתן לו שעון חילופי והציע עזרה בגיוס הסכום שנגנב, ובכלל תמה לעברו: 'מה החרדה הגדולה הזאת? נגנב קצת כסף, לא מדובר באיזה סכום עתק, וניתן להשלימו במאמץ פנוט יחסית. מדוע הרב נסער כל כך, מתקשה להירגע? אף הרב לנוכח הצעת הכסף התחלפי אמר 'לא זה הענין'. בני המשפחה נותרו מופתעים ונבוכים, אינם מבחינים על מה הבחלה הגדולה עקבות גניבת סכום כסף. הרב לעומתם יישב בפינת הבית הוציא צרורות של מסמכים ומחשבון ישן, והחל כותב ומוחק, ומידי פעם נאנח וממשיך להיות נסער וכאוב... חודש ימים חלף, ולפתע, ביום בהיר אחד, הגיע שליח מאת הגנב, והביא מעטפה עבת כרס, ובה שלושת אלפים שקלים במזומן שעונו של הרב. השליח התנצל בשם הגנב, סיפר על נקיפות המצפון העוברות עליו, ביקש סליחה והסתלק מהמקום בלי להותיר עקבות. עכשיו - כמה טוב לגלות, הכסף חזר, אך שמע הרב על החזרת הכסף, ומיד נהצר פניו. את עת הרצון ניצל אחיו כדי לשאול: 'למדנו רבנו, איננו מבין מה מתרחש כאן. מלכתחילה - עם שעת הגניבה, לא הבנתי את פשר הדאגה והצער, שהיו מופרזים מדי בעיניי. ועתה, עם השבת הכסף - הרי לא מדובר בזכיות בסכום עתק בלוט, אלא בכמה אלפי שקלים בודדים. לשמחה מה זו עושה? הרב היה שרוי בהתרוממות הנפש ובשמחה, שגרמו לו לגלות את מצפוני לבו: 'הלא תבין אחי יקירי, כי מאז הגניבה אני נסער, כי לא מצאתי את הסיבה לגניבה. הרי אם אדם נוהג ביושר מלא בכסף, נושא ונותן באמונה ומרוויח את המגיע לו - לא מזדמנים נזקים ותקלות תחת ידיו, הגנבים לא מוצאים את הדרך לביתו וגם נחשכות ממנו עוגמות נפש רבות. ברגע שגנב ביקר בביתי - הוכרחת לבדוק האם יש כסף שהרווחתי שלא ביושר, איך הגעתי לנזק כספי לא צפוי... לפיכך, השקעתי שעות ארוכות בבדיקת כל החשבונות, כדי לבחון היכן נמצא הסכום המעמיית, שהגיע לידיי שלא ביושר. אחרי בדיקה מעמיקה גיליתי שאין סכום כזה ופלאיתי גברה - אם כן, למה הזדמן לי נזק כזה, איך קרה שהגנב הגיע לביתי? לכן הייתי כה מודאג וכאוב, נסער ומבולבל... הדבר היחיד שמצאתי, הוא שפעם אחת, לפני כמה חודשים, הייתי זקוק לכסף לדחיפות, והפרשתי הלואה בסך 3,000 ש"ח מהקופה בה מונחים כספי המעשר המיועדים לחלוקה. כעבור חודש החזרתי את הסכום במלואו והמשכתי להקפיד להפריש מעשר מדי חודש בחודשו, ולכן לא הבנתי מה קרה שנגנב הכסף, הרי כבר פרעתי את חובי, ומאז ועד עתה - אני מקפיד מאוד לתת כספי מעשר בזמן! 'ענה הנה ברור. אף שברוך השם כל כספי ישר והגון ואני גם מקפיד להפריש ממנו מעשר כהלכה - אך כיוון שלוויתי מקופת המעשרות והשהיית בידי 3,000 ש"ח למשך חודש - לפיכך נגזר עלי כי אותו הסכום יילקח ממני, יישלל מידי לאותה תקופה בדיוק. ומשהכל מבואר ומובהר, ברור שאני כה שמח ורגוע!' - רואים מכאן שהפרשת כספי המעשר בזמן ובאופן קפדני - היא דרך בטוחה למנוע הפסדים ועוגמת נפש, ולפתוח שערי שפע וברכה (מספר פניני פרשת השבוע).

במעשה איש ח"א עמוד קמד מובא הסיפור דלהלן בשם רבי יעקב אדלשטיין: פגשתי פעם יהודי אחד בנסיעה בתחבורה ציבורית, וסיפר לי שכל חודש נוסע

למקום פלוני ליטול תרומה מפלוני, שאשתו פעם אחת הפילה עוברת רח"ל, ולפעם הבאה חשש מאוד מפני הבאות, וסיפר זאת לא' ממכריו, וזה הציע לו ליטול עצה מן החזו"א. פלוני זה הגיע לבית רבינו, ותינה בפניו עצרו. "כיצד נוהגת היא עם הצפרניים?" שאלו רבינו, וזה השיב: זהירים בהם אנוחנו. ואמר לו רבינו, שלא ישמע לרופאים, ושא"ה תלד אשתו בן זכר בריא ושלם, רק ביקשו ושיקבל על עצמו שיתן 'מעשר כספים' מרווחיו. והוא הבטיח. כשקם לצאת חזר לרבינו בטענה: "עולה חדש אני, ויש לי הוצאות רבות לשיקום ביתי, ולכשירות לי אתן מעשר". ואז הגיב רבינו: כבר עתה היצר הרע מתחיל! לא זו הדרך, וקבל על עצמך עתה, מיד, לתת מעשר! וקיבל עליו, כמצוות רבינו. בשעה טובה נולד לו בן, ורבינו נתכבד בסנדקאות. לאחר תקופה שוב הרתה אשתו והיתה בסכנה, ורבינו שאלו על המעשר... ויעץ לו לעמוד בקבלה זו, ואח"כ נהיה קבלן גדול, והיה נותן סכום עתק למקומות תורה. מכרו, זה השלחו להחזו"א, הציע לו: קיבלת ברכה מהחזו"א, ומן הראוי ליתן גם לכולל חזו"א, ונתן. במשך השנים הפסיק לתת 'מעשר כספים' וירד הלה מנכסיו... **בספר לשכנו תדרשו** ח"א עמוד קט-קצ. מעשה באברך שאירעו לו כמה מקרים לא טובים ושלח לשאול את הסטיפלר מה הסיבה לכך? ענה לו הסטיפלר שמסתבר שהגורם הוא ענין הצדקה מאחר ומבואר בספרים שהמעשר הוא שמירה שלא יבוא לידו היזק וזה שלא נתן דעיין חסר לו שמירה זו ומסתבר שלכך נענש ואע"פ שהיה דחוק מכל מקום סהרה לו שמירה זו. עוד מעשה באברך שנפל לאיזה ענין מסובך של משפטים כספיים בסכום גדול מאד ושאל להסטיפלר ובתוך דבריו כתב לו שנותן מעשר מכל ריווח הבא לידו. בשמעו זאת התבטא ואמר אם הוא נותן מעשר לא יארע לו שום נזק וכן היה שנמשך הענין שנים ובאופן בלתי טבעי חזר לו כל רכושו וכמו שאמר מרן שלא יארע לו שום נזק.

המעשה המפעים הבא מובא בספר 'צמדי הזהב'. בכל שנה, בחג של הנוכרים, נהג שליט תוניס, לעזוב את חצר ארמונו ולבקר את תניניו שבעיר הבירה תוניס. בפרט אהב לסייר בשווקים של תוניס, ושם התקבל בשמחה רבה על ידי הסוחרים. לקראת כל ביקור שכזה נהגו סוחריו השוק לקשט היטב את חנויותיהם ולהציג את סחורתם היפה ביותר, בשמים, בדים ויריעות משי, וכל מה שהצליחו להשיג בזכות שלטונו המהיר והשליט של השליט. הסוחרים, מצידם, היו מציבים להזמין את השליט לבקר בחנויותיהם ולהעניק לו מתנות ודורות, השליט היה מודה להם על נדיבותם וממשיך בדרכו, מבלי ליטול מתנות מנתיניו. ואולם, התנהגותו האצילית של השליט היתה משתנה באופן חד, מן הקצה אל הקצה, כאשר היה מגיע לשוק הבדים. שם נהג השליט להיעצר ליד חנותם של שני אחים יהודים אשר היתה מפורסמת בכל תוניס כחנות היפה ביותר, ומול חנות זו נהג לעצור ולבחור לו ממיטב הבדים, יריעות משי וקטיפה, סדינים רקומים ומפות מעוטרות. את כל אשר בחר היו עובדים מעמיסים על המרכבה, ואחר היה השליט מחזיק לעבר שני האחים ונכרד מהם לשלם, מבלי לשלם להם ולו פרוטה שחוקה אחת על הסחורה היקרה שנטל מהם. מנהג זה, שחזר על עצמו מידי שנה, הכעיס עד מאוד את שני האחים היהודים, בעלי החנות. הם היו, אמנם, עשירים גדולים, אבל לא הבינו מדוע השליט נטפל דווקא לחנותם. וכי מה, האם אין בשוק עוד חנויות למכר בדים וכלי מיטה!! וכי מדוע דווקא הם צריכים לספק את עינו החמדנית של השליט. בצר להם על שני הסוחרים אל ביתו של דודס, המקובל רבי ישועה בסיס, רבה של תוניס, וביקשו ממנו עצה להיפטר מהעושה הגדול הזה שנערך בחנותם מידי שנה בשנה, ענה רבי ישועה יש לי פתרון בשבילכם מידי פעם אשלח לכם אדם עם מכתב ותתנו לו מיד מה שאכתוב במכתב, האחים סברו וקיבלו. חלפו עברו להם שבועות אחדים, והנה, ביום מן הימים הופיעה בחנות אשה זקנה וענייה. היא פנתה לאחד האחים ומסרה לו פתק, כתוב וחתום בכתב ידו של רבי ישועה בסיס. בפתק נכתב, כי מכיון שאשה ענייה זו צריכה להשיא את בתה בסוף החודש, יש ליתן לה במתנה גליל משי יקר, כדי שתוכל לתפור ממנו בגדים לכלה ולבני הבית. מיד נתנו לה כמבוקשתה והיא שמחה ויצאה משם בחזרה, וכך היה כל כמה ימים הגיע אדם עני עם מכתב מרבי ישועה. והאחים, יש לציין, עמדו בהתחייבות בכבוד ומילאו בדקדקנות אחר כל הוראה שהגיעה אליהם

מאת דודס הגדול. כעבור שנה השליט הגיע שוב לשכונתם, עמדו שני האחים בחנות בלב הולס. מנהגו מידי שנה. הוא הביט בחנות ובתכולתה הסגנונית, ולפתע הצביע על אחד הבדים ואמר: "אני זקוק לחצי אמה מבו זה, על מנת להכין נרתיק לאורל שלי". האחים מיהרו לחתוך חצי אמה מן הבד, השליט נטל את הבד ונפרד מן האחים לשלום. האחים לא הבינו מדוע ביקש לו חתיכת בד קטנה כל כך. בסיומו של אותו יום עלו השנים אל מעונו של רבי ישועה בסיס, לשאול אותו לפשר העניין. ורבי ישועה, הסביר בכל פעם שהשליט ביקר אצלכם בחנות הוא לקח בדים בדיוק בשווי עשירית הרווח שצברתם במשך השנה! וזאת, מאחר שבמשך כל השנה לא הפרשתם מעשר מן הרווחים שלכם לעניי העיר!" "את המעשר שלא נתתם – נטל מכם השליט בעל כורחכם!" אמר הרב לשני אחייניו, "ואילו השנה, אחר שנתתם צדקה לרוב במהלך כל השנה, לעניים שנשלחו אליכם על ידי, לא נותר בחשבון המעשר שלכם אלא פיסת בד קטנה – ואותה נטל השליט לעצמו".

האדמו"ר רבי אהרן מבעלו הקפיד מאוד להפריש מעשר בכל לילה מכל הכסף שהגיע לידו והקפיד גם שהחסידים יפרישו מעשר. וסיפר הרה"ח רבי שלמה גפן שפעם הזכיר לטובה אצל האדמו"ר את אחד מבני משפחתו הצלחה בעסקיו ואמר לו האדמו"ר שיאמר לקרובו להקפיד ולהפריש מעשר מהירווח שיש לו. נענה ר' שלמה ואמר שהלה מפריש הרבה יותר מחשבון המעשר שלו. השיב לו האדמו"ר כוונתי בדברי שצריך הלה לעשות חשבון מדויק של הכספים וירשוו כל הכנסותיו ולפי זה יפריש מעשר ולא סתם בדרך אומדנא אפילו אם עולה יותר ואכן מיני או והלאה החל האיש לרשוו את כל הכנסותיו והפריש מעשר לפי החשבון וההוא התעשר. **הגיע** יהודי אל החזו"א ואמר שהוצאותיו כה רבות והכנסותיו כה מועטות, וה'חזון איש' פסק כי הוא פטור ממעשר כספים. אך ה'חזון איש' הוסיף ואמר לו: 'ואף על פי שאתה פטור, דע לך שלא תפסיד אם תיתן, ממעשר כספים לא מפסידים!' ומעשר כספים גם גורם שלא יהיו בבית הוצאות לצרכים רפואיים או למכשירים שנשברים וכדו'.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

קמח ברובל אחד, ואתה הוא שהצעת כי אמלא בעצמי את שקי. עמדתו אפוא ומילאתי ואתה שתקת. הנה אפוא מה שלקחתי ברובל אחד, ומה לך כי תדרוש עכשיו חמישה רובלים?". "הביט בו החנווני בהשתאות ובתרעומת. "סבור הייתי", ענה לכפרי, "כי שינית את דעתך והחלטת לבסוף לקחת יותר קמח משביקשת בתחילה, ועל-כן החרשתי והוספתי עוד ועוד אבני-משקל. אולם אתה, מה חשבת לך? וכי סבור הייתי שאני אוסיף אבני-משקל ואתה תמלא מן הקמח בלי מידה, והכול בתמורה לרובל אחד?!" הקטיב העשיר הקמץן לסיפור הנאה קשב רב, ואף-על-פי שתלמיד-חכם היה התקשה לרדת לסוף דעת רבו. הביט בו החפץ-חיים במבט רחום והחל מפרש: "סיפור זה אינו אלא משל, והנמשל הוא אתה ומה שאירע לך. הנמשל לקמח הוא העושר הרב שהשפיעו לך משמים. הנמשל לאבני-המשקל הוא היצר-הרע הניתן לאדם ככל שמתעצם ורב עושרו. ועכשיו שואל אני אותך – מה חשבת לעצמך: שמצד אחד ישיפיעו לך רוב טובה וברכה ומצד שני יישאר היצר-הרע שלך כפי שהיה בימי עונייך?! טעות בידך! לכל דבר יש מחיר, ועליך להתמודד איתו בגבורה. ולא, עלול החנווני חלילה לקחת ממך את שק הקמח המלא..." חדרו הדברים ללב העשיר. מאותו יום חזר בתשובה והחל לקיים את התחיבויותו הישנה – להפריש לצדקה מעשר מכל אשר לו.

סיפר רבי ראובן קרלינשטיין הייתי בבית הכנסת "קומרנא". ניגש אלי אברך צעיר, וסיפר: במשך שנתיים אשתי חיפשה עבודה – ולא מצאה. הסתובבה ממקום למקום, פה ושם, אך ללא תוצאות! נאלצנו לחיות מהמשכורת העזומה שקיבלתי מהכולל. היה לנו קשה, חודש אחד החלטנו שינוו, אני ואשתי, כי מכאן ולהבא אנו מקבלים על עצמנו, בלי נדר, לתת 'חומש' לצדקה ולא רק 'מעשר' כפי שנהגנו עד כה. מה אומר ומה אדבר, המשיך הלה לספר לי, כעבור תקופה קצרה ביותר אשתי מצאה עבודה, שמשכורת נאה בצידה, ואני יכול לשבת במונחת הדעת באהלה של תורה!". מכל הסיפורים הללו רואים דבר אחד, שמי שנותן מעשרות כמו שצריך לא רק שלא ניוזק מכך אלא מתברך בזה ומתעשר עי"ז וזוכה לחיים טובים ובריאים.

שאלה: בפרשתנו מובא 'ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך'. כולם שואלים הרי המושג והשיגוך הוא שאנה בורח והם משגים אותך, ותמוה מה זה שייד בברכות הרי מברכות אדם לא בורח? **תשובה:** כתב החפץ חיים על הפסוק אך טוב וחסד ירדמוני וגו' שהרבה פעמים הטוב וחסד ירדמים אותנו, וכמו שמספרת הגמ' על אדם שרץ לספינה ונתקע לו סמור בגול ואיחר את הספינה הוא קילל גורא, אחרי כמה דקות הספינה התהפכה, והוא ניצל, ואז הוא הבין שהטוב רדף אותו. כע"ז כתב הכת"ס דבפסוק כח סג ועי' המבואר במגילת י: שהקב"ה גורם שהאומות ישיחו במפלגתם ובצרותיהם של ישראל, וצ"ל שזה לטובתם של ישראל, וקשה מה הטובה בזה לישראל? וי"ל שהנה מצינו שכשהקב"ה רואה שמשמים במפלגת האחר אז הוא מסיר ממנו חרון אף, כמ"ש בנפול אויבך אל תשמח פן יראה ה' והשיב מעליו אפם, ולכן זה לטובתם כדי ששייב ה' חרון אף מהם, ואולוקים יבקש את הנרדף.

שאלה: כתוב בפרשה שכל הקללות מגיעות תחת אשר לא עבדת את ה' אולוקיך בשמחה, מה זה אומר כלפניו? **תשובה:** דבר ראשון לקיים את המצוות בשמחה. בשערי תשובה לרבינו יונה שער ד כתב שעבודת השם צריכה להיות בשמחה ואם לא, באים עי"ז הקללות הכתובות בפרשתנו ה"ו. ועבודת השם בשמחה היא תכלית שלמות האדם. כמ"ש במשנ"ב סי' תרס"ז וז"ל שם: והעידו על האר"י שהמעלה העליונה שהשיג היתה מכח שמחת המצוה שהיתה בו. וברע"ב אבות ד ב כתב שעל השמחה במצווה מקבלים שכר מיוחד מעבר לשכר שמקבלים על המצוה עצמה. וכן על הפסוק עשיתי ככל אשר צויתני אומר רש"י שמחתי ושימחתי אחרים, וד"ז הוא מדרגה עליונה בחסד כמו שכתוב בגמ' שהמשמחים אחרים הם בני עולם הבא וזה מה שכתוב הפסוק שמי שעושה זאת יכול לומר עשיתי ככל אשר צויתני, וכשמשמח אחרים הקב"ה משמח ג"כ אתו. וידועים דברי אליהו הנביא מובא בתענית על אותם אנשים משמחים שאלו הם בני עולם הבא. ואיתא נמי במדרש שהנבואה שורה רק מתוך שמחה, ורבי ישראל סלנטר כתב שתיקון היצר הוא עי"י שהאדם שם בעבודת ה'. וידוע מה שאמרו גדולי החסידות על הפסוק כי בשמחה תצאו שעי"י השמחה אפשר לצאת מכל הצרות כי השמחה ממתיקה את הדינים והקטרגים וזה מבריא את היגון והאנחה. וכל

בישיבתו של החפץ-חיים היה אברך למדן גדול וירא-שמים, שהיה עני מרוד: היה נוהג רבות לבקש ברכה מהח"ח לעשירות והבטיח שאם יזכה לעשירות הוא יקפיד הקפדה יתירה בעניין המעשרות. הח"ח היה עונה לו שכרדי שהוא עצמו יעתיר בתפילה, אולם אם אמנם תזכה ותפילתך תיענה, יהיה עליך לשמור את מוצא פיך ולהקפיד בתכלית על קיום מצוות מעשר. חלפו הימים, האברך החל לשלוח את ידו במסחר, וה' שלח ברכה במעשי ידיו. עד שהיה לסוחר גדול ועשיר. בתחילה הקפיד להפריש מעשר מהכנסותיו, אולם כשעלה לגדולה ונתעשר, לא עמד בניסיון ושכח את הבטחתו. החפץ-חיים שמע על השינוי שחל בתלמידו והצטער ע"כ מאוד. אך בחר להחריש בניתיים ולהמתין לשעת כושר. זה היה בעת ביקור של החפץ-חיים במוסקווה, שאלה נסע בענייני ישיבתו. כל נכבדי העיר באו לאספנו שעה התארח, ושיבטו את פניו ולהחליף עמו ברכת שלום. בין המכובדים היה גם תלמידו לשעבר, הגביר הגדול, שכגודל עושרו כן גודל קמצנותו. שמח התלמיד לשעבר שמחה גדולה על ההזדמנות להיפגש עם רבו. גם החפץ-חיים האיר על פנים. עם תום קבלת הפנים נפנו המכובדים לזרכם אך העשיר הקמץן נשאר בחדר. כשנותרו רק הוא ורבו, ביחידות, פרץ העשיר בבכי. ואמר אמנם זוכר אני היטב את התחייבותי להפריש מעשר מכל אשר יהיה לי, אולם עתה, לאחר שזכיתי בממון רב, אינני מסוגל לקיים את מוצא פי. השטן כאילו השלט עליי ואינו מניח לי לתת צדקה". אמר לו הח"ח הקשב ואספר לך סיפור. יהודי כפרי נסע פעם אחת בערב החג אל העיר, לקנות את צורכי החג. נכנס לחנות שרגיל היה לקנות בה וביקש מהחנווני קמח במשקל במחיר רובל כסף. אמר לו החנווני, 'הטרח עצמך ידידי, פתח את שקך ומלא בו קמח כפי הדרוש לך, ואני אנהי משקולות עם המאזניים.' "שמע הכפרי כי הלה מבקש ממנו למלא בעצמו את שק הקמח. נטל שק גדול ומילא אותו במידה גדושה. החנווני עשה את עצמו כאילו רואה. עמד והמתין לכפרי עד שייסיים את מלאכתו. "משהגיע רגע התשלום, הוציא הכפרי רובל כסף אחד והושיט לחנווני. אמר לו החנווני, 'הרי מילאת קמח מלוא השק, ומחירו חמישה רובלים; כיצד רצונך לשלם לי רק רובל אחד?'. "השיב לו הכפרי בתמיהה משלו: 'הרי אני ביקשתך בתחילה

אולי תענית דיבור מחוץ לבית. וכן מרבים מאוד בצדקה בימים אלו, ובימים אלו כדאי להרבות בתשובה ולמלכוד לימוד המוסר. הבאתי בשנה שעברה רעיון שסייע לרבים: לעשות דף שמחלק את היום שלך מהבוקר ועד הערב. למעלה למעלה בטורים לכל ימי הסליחות ועש"ית: קימה בזמן. תפילה. סדר א. צהרים. סדר ב. ערב. סדר ג. ובסוף תוסיף: אף הייתי בשמירה על הפה. בכעס. בהעברה על המידות. וכך תוכל לראות כל יום במה אתה חלש ותתחזק. והעיקר שהקב"ה יראה שאתה רוצה. כי בימים אלו צריך להראות אף באמת אני רוצה להיות כל השנה וכך יסלחו לנו העוונות.

שאלה: בימים אלו אנו מרבים באמירת יג מידות של רחמים, מה אפשר לפעול בכך? **תשובה:** החכם עיניו בראשו לעיין בפרוש התיבות וכך יוכל לפעול עי"י לשנה טובה. וכמו שכותב רבינו בחיי שכל המבין יג מידות וידוע פירושן ומתפלל בהם בכוונה, אין תפילתו חוזרת ריקם אא"כ יש בידו עבירות המעכבות.

שאלה: מה מוטל עלינו לעשות כדי שתפילותינו יעלו לפניו לרצון בימים אלו? **תשובה:** הפה הוא כמו כלי, אם תכלול מלוכלך אז אפי' אם יכניסו בו אוכל טעים הוא יתקלקל, אותו הדבר פה שהוא מלוכלך בדיבורים אסורים כלשה"י שקר וניבולפה וכדו', אז אפי' אם נכניס בפה תפילות מרובות התפילות יהיו מוקלקלות חלילה, ורק כשאדם מנקה את פיו וזה עי"י שמתגבר וכשיש לו איהה משחו לא טוב לומר הוא מתאפק ומשתדל לשמור על פיו, אז יוכלו תפילותיו היוצאות מפה נקי להתקבל לפניו לרצון. והחפץ חיים כותב בשמירת הלשון ולפלא בעיני שטבע אדם לחפש סגולות וברכות מאנשים גדולים להצלחה על פרנסה, ומה יועילו כל הסגולות והברכות אם מורגל בלשון הרע שיש עי"י ארורם רעהו בסתר, ואם היו ששומעים לדברי הייתי מייץ, כותב הח"ח, שישמרו עצמם בעניין זה. ויש להוסיף שבפרש בחודש זה שאנו זקוקים להרבה ס"ד נשתדל להתגבר על היצה"ר ולהקדיש לפחות איהה שעה ביום שבה נקפיד לא לדבר על השני. וידוע כמה הערכה יש לקב"ה על מה שהצליח להתגבר אפי' פעם אחת למרות שהוא במשך היום נכשל רח"ל באיסור זה, אבל שמירה והשתדלות פ"א גורם נח"ר גדולה לקב"ה ומבטל ממנו עונשים רבים על שאר הפעמים שדיבר כי מידה טובה מרובה ממידת פורענות.

שאלה: מהו הכוח הגדול שיש באלול? **תשובה:** בחודש אלול אפשר לשנות דברים בשמים, דברים שבשאר ימות השנה אי"א לשנות. וגם תפילה שבכל השנה לא מתקבלת בגלל כל מיני סיבות ומניעות שיש לאדם, בחודש אלול זה מתקבל בכל מצב. ואותו הדבר תשובה וחיוק קטן משפיע בחודש זה מאוד הרבה הרבה יותר משאר ימות השנה. והחידוש הוא שגם כשתשובה אינה שלמה היא מתקבלת בחודש אלול, למרות שבכל השנה לא מתקבלת כזאת תשובה. ואלול זה ימים של רחמים וקרבת אולקים באופן שא"י לתאר, הקב"ה מחלק לנו רחמים. ומה שמוטל עלינו לעשות זה לצלל כל רגע במעש"י והקב"ה אוסף את הדברים ומכריע ברחמי העצומים גז"ד לטובה. כעת, כשנשאר ממש זמן מועט מהחודש, ברור שנצטל את זה להתגברות על היצר עוד ועוד, ועי"ז נוזה לחיים מאושרים בשנה הבעל"ט וכל שנה שרשה בסופה, מתעשרת לאחריה, ותכלה שנה וקללותיה. ויש להוסיף מה שמובא בספר נפש חיה לרבי שמשון פינקוס, על כוחה של התפילה של האשה, ויש תפילותיה חן מיוחד אצל הקב"ה שכל תפילותיה עושים פירות ומי שיש לו חולה בביתו או חוסר נחת מילדיו או ילד שמצפה לישועה אם זה בוזיו, אם זה לזי"ק, אם זה להצלחה ופרנסה וכדו' יבקש מאשתו שתבכה בשביל זה הרבה ובודאי יעשה פירות. עוד סגולות מיוחדות לחודש זה: הרב שטינמן היה אומר שיש לנו סגולה קלה שמובאת בחז"ל והוא אמירת איש"ר בכל כוחו שהופכת גור דינו לטובה, ובפרט באלול שזה זמן מיוחד אפשר לצלל דבר זה בכל הכוח. וראיתי בשם רבי שמשון מאוסטרופולי שישנם שלושה זמנים שכל בקשותיו של אדם מתקבלות: בשעת ברכת כהנים. בשעת תפילת ההיכל. ובשעת הגבהת הסי"ת. ומה שביקש אז יעל בתפילותיו.

שאלה: מה צריך לעשות בימי הסליחות (ולספרדים שאומרים סליחות כל החודש השאלה היא על הימים האחרונים של השנה) יותר מבשאר ימי האלול? **תשובה:** הפוסקים מביאים (טושי"ע ונו"כ) שבימים האלו של סליחות על האדם לבקר עצמו ולפשפש במעשיו יותר ויותר, ויש אף המתענים בימים אלו ובפרט ביום א' דסליחות. וזה ברור שמי שמגיע עי"י כך לכעס אסור לו לצום ויצא שכרו בהפסדו כמובא ביכתר ראש' לרי"ח מולדאזין. ומי שעיי"ז לא יוכל לעבוד את ה' כראוי, ואומרים גדולי הדור, שלא יצום כלל, שמה שכן יעשה,

המחלות והיסורים באים מעצבות. ואיך מגיעים לדי שמה? אומר החינוך במצווה טז, ע"י שיעשה פעולה חיונית לעורר את השמחה בליבו. והדוגמאות לכך הן רבות, ע"י הכנה מרובה לקיום המצווה, או נישוק המצווה כמו אלו שמנסקים את הסוכה והחולב ועוד דברים בסגנון זה וכ"א כפי הבנתו. **הבאנו** בעבר כו"כ פעמים את מה שאמר רבי איסר זלמן מלצר לחתנו רבי אהרן קוטלר שהטעם שהוא מרבה להתפלל בבתי כנסת חסידיים משום ששם יש אווירה של שמחה. הסבא מסלבודקא היה משתדל הרבה להרבות בישיבתו רוח טובה ואוירה של שמחה תמיד ובעיקר בחגים וכדו', והסבא היה רואה בעניין השמחה והשירה הנאי להתעוררות הלימוד והרחבת הדעת להצלחה בתורה מתוך התרממות הרוח. הרב שטיינמן בשנים האחרונות לחייו הביא שאצל החסידים יש מידי פעם אירועים של שמחה לכלל הציבור, וזה גורם התחדשות ומכניס שמחה בלב, וד"ו מאוד חסר אצל אחרים. והרב שטיינמן היה סבור שקשה לאדם להיות כל הזמן באוירה של רצינות וצריך שתהיה מידי פעם שמחה ועודד מאוד לעשות בישיבות עונג שבת ומלווה מלכה וכדו' בשביל לעורר את השמחה בעבודת ה'. ואכן העניין הזה נכנס היטב לשיבות הליטאיות. ובתקופת הקורונה מסר שיחות כמה פעמים רבי גרשון אדלשטיין שלימוד התורה הוא חשוב עד למאוד, אבל צריך שיהיה בשמחה ובהומור קצת ובאוירה נעימה ורגועה. ורבי חיים קניבסקי רגיל על לשונו הרבה אמירת מילתא דבדיוחא לשמח את כל הסובבים ודעתו שד"י יכול למנוע הרבה בעיות כגון חינוך ילדים ובעיות בשלום בית. ורבי דב לנדו אומר חושבים שהחזו"א ה' אדם נורא וה' פחד להתקרב אליו, זו טעות, החזו"א ה' אדם שמח ולבבי והייתה הרגשה טובה להיות לידו. החזו"א אומר שהומור מצרכי האדם. (מעשה איש ב יג) **ובוודאי** שגם שמחה צריך שלא תהיה מתוך פריקת עול ולא ליצנות האסורה, חלילה.

שאלה: לקראת הימים הנוראים הקרבים ובאים, מה כדאי לעשות בימים אלו כדי להתייבב על דרך טוב? **תשובה:** הכי טוב לעשות בכל סוף יום חשבון נפש שבו ימדוד במה הוא נחלש, אם זה בקימה בבוקר או בלימוד לא ברצף וכן דביבורים אסורים ובתפילה בלא כוונה וכן הלאה וע"י הוא יוכל לגרום לעצמו שהוא ישתדל למחר להתחזק בדברים אלו, וכך הוא ייקרא בעל תשובה, כי

לאשכנזים שמתחילים סליחות במצ"ש. כמה הלכות בעניין

מי שנוהג לצום ביום ראשון כמו שהביאו הפוסקים, לרבים מפוסקי זמנינו יש לזכור לקבל ע"ע בשבת צום כי אחרת ל"מ כי בזמנינו רוב הציבור לא צם. **הזמן הטוב ביותר לאמירת סליחות** הוא בשליש האחרון של הלילה, היינו קודם עלוה"ש וי"א קודם הנץ, שהוא עת רצון הכי גדול. ודרגות נוספות הוא או אחר חצות שהוא ג"כ עת רצון, וי"א שעדיף בבוקר להשכים לזה אפי' אם הוא אחר הנץ כיוון שיש **השכמה**. ובלילה קודם חצות אין לומר סליחות. וכתב באגר"מ שאמירת יג' מידות קודם חצות לא נאמר בזה שאינו שבות ריקס.

חידות בפרשת השבוע: א. איזה דבש הוא מו' מינים? **ב.** מי בפרשה לוקח מאין לוקח והיכן מניח? **ג.** פסוק בפרשה שמופיעים בו שתי מילים זהות והיפוכן, שתיהן פעמיים ברצף? **ד.** שתיים ממוכות מצרים בקללות שבפרשה? **ה.** שם פסוק שמוזכרים בו שתי קצוות הבהמה? **ו.** שלושה סוגי פירות בפסוק אחד? **חידות ידע תורני: ז.** מותר להגיד באמצע שמו"ע ובאלוקי נצור אסור אף פעם. **ח.** איזה שני דברים שמוטר להקריב בלילה? **ט.** בהמה בלי כליות האם הבהמה כשרה? **יחידון שמות ספרים: י.** איזה ספר כולל תורה ומשנה בכרך אחד? **יא.** איזה שולחן מניחים על שולחן? **יב.** מי מקובצת? **יג.** מי לא יירא ממנו? **יד.** מי סופר? **טו.** איזו מנחה אינה עולה על גבי המזבח? **טז.** ילקוט שאינו מיועד לילדים מסילה שאינה מיועדת לרכבת? **חידות כלליות בעיקר לשאול את הילדים: יז.** שם של חודש. מורידים ממנו את האות הראשונה והוא נהיה בית לתרגולים? **יח.** שם של חודש. מוסיפים לו את האות אלף בסוף ומתברר שיש לו ילדים? **יט.** שם של חודש. מורידים ממנו את האות האחרונה ופאטאם נגמרו? **כ.** בית לתרגולים. מוסיפים לו את האות בית בסוף והוא אחד מארבעת המינים? **כא.** צבע. מוסיפים לו את האות הא בסוף והוא מאיר על העולם בלילה? **כב.** מקום זרימת מים.

הוא מתייבב על דרך טוב. לעומת זאת, כשאדם מתעלם לגמרי מעצמו ולא בודק במה הוא צריך חיוזק, אז כשהוא יגיע לקראת היום הגדול והנורא כבר יהיה מאוחר וחלילה לא יזכה להיכבד לשנה טובה כפי שהיה זוכה לו תשובתו היתה מתקבלת. ויש להוסיף שאחד המתנות האדירות שהקב"ה נתן לנו שאפי' שעשית דבר לא טוב, שיקרת, גנבת, דיברת דברים לא טובים, פגעת באנשים, מה שצריך לעשות זה לא להיבהל רק לשנות את ההתנהגות לעשות תשובה ואז הכל נמחק ונפתח דף חדש.

שאלה: האם אדם צריך לחשוש לעשות פעולה נכונה שמוטל עליו לעשותה כשיש כאלו שזה מפריע להם? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי אמר לי פעם שכשאדם עושה מה שצריך אין לו לחשוש כלל משום דבר, כי הוא עושה מה שמוטל עליו לעשות כעת, וגם אם יש משהו שזה מפריע לו או לחשוש, ובוודאי שיהיה שאף אחד לא יפגע חלילה, אבל אם היה מחוייב לעשות בגלל סיבה מוצדקת ביותר שלא יחוש כלל וכלל מהתוצאה.

שאלה: עד כמה מוטל על האדם להקפיד בשמירת העניינים שלו עצמו ושל ילדיו? **תשובה:** חובת האדם להשתדל בזה הרבה מאוד. ומובא הרבה בחז"ל שראייה לא טובה מפעירה רבות על נפש האדם, ומוטל על האדם למנוע ממנו ומיוצ"ח ראיות אסורות ולא טובות שמטמאות את הנפש. ובוודאי בחודש אלול שכל מעשה קטן משפיע ופועל רבות בשמים.

שאלה: השבוע חל יום היארצייט של רבי אליהו לופיאן. איזה רעיון מיוחד היה לו בעניין חסד? **תשובה:** לרבי אליהו היה רעיון בעניין חסד שכאשר אדם נוטל ידיו בברז שיש עוד שנוטלים בו ידים יכון הוא את הספל לבא אחריו וכן בצורה פשוטה יקיים שיעור חסד ששיעורה הוא לאין ערוך. ויש שהרחיבו את זה להוסיף זכויות ליום הדין שכאשר שניים הולכים ברחוב ולכל אחד יש שקית, אז כ"א יסחוב את השקית של השני וכך בלי טירחה כ"א מקיים מצוות חסד. ואפשר עוד ועוד רעיונות בזה.

שאלה: מה הסגולה בפרשה לזכות לבנים הגונים? **תשובה:** מובא בספרים קדמונים שבשעת קריאת

הלכות

עיקר הסליחות (מלבד היג' מידות שנאמרים רק בציבור) מובא במג"א שעיקר הסליחות זה הפסוקים מהתני"ך שנאמרים לפני הפיוטים (אחרי היג' מידות של הסליחה הקודמת) כי הם נאמרו ברוח הקודש. **כשמתפלל ביחידות** לא יאמר יג' מידות אפי"כ אומרים נהיגון ובטעמים. ונשים עדיף שלא יאמרו בכלל יג' מידות ביחידות. **הסטיפלער** דילג על הפיוט מכניסי רחמים שבסוף הסליחות. **אם מגיע באמצע הסליחות** אומר היכן שהציבור אוחז, כ"כ באורחות רבינו מהסטיפלער (ורח"ק ענה פעם שאם רוצה יכול לומר מהתחלה, וברור שיג' מידות יאמר עם הציבור).

חידות

מורידים ממנו את האות למד מהסוף והוא נח? **כג.** מניפים אותו על תורן. מורידים ממנו את האות למד מהסוף והוא שט במים? **כד.** מתעורר. מורידים ממנו את האות הראשונה והוא הפוך מהחורף? **כה.** יום שנקרא מלכה. מורידים ממנו את האות הראשונה והוא הפוך מבן. **כו.** מי אף פעם לא עולה כיתה? **כז.** איך יתכן שופר שיש בו חור והוא כשר? **כח.** מה קורה לצפת כשצדיק עוזב אותה? **כט.** איש רוצה ללכת עם שני הילדים שלו לכן חיות מתי ישלם יותר האם כשהולך עם שניהם יחד או עם כל אחד לבד?

תשובות: א. רש"י כ ב דבש תמרים. ב. כו ז ולקח הכהן הטנה מידך והניחו לפני וגו'. ג. כח מג הגר אשר בקרבך יעלה מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה. ד. כח כא – כז דבר שחין. ה. כח מז. הוא יהיה לראש ואתה תהיה לזנב. ו. כח יא. פרי בתוך. פרי אדמתך. ז. נקדש וימלוך המתפלל עם החזן יכול להגיד, ובאלוקי נצור אסור לומר. אמן של ברכת כהנים החזן מותר. ח. הקטר חלבים ואברים. מנחת נסכים הבאה בפני עצמו ולא מחמת עצמו. ט. חולין נד. במשנה במפורש נטלו הכליות כשר, ויש שהסבירו שהקבות של הבהמה עושות את הפעולה במקום הכליות ולכן כשר. י. משנה תורה לרמב"ם. יא. שולחן ערוך. יב. שיטה מקובצת. יג. שאגת אריה. יד. חתם סופר. טו. מנחת חינוך. טז. ילקוט שמעוני. יז. אלול. יח. אב. יט. תמוז. כ. לול. כא. לבן. כב. נחל. כג. דגל. כד. מקץ. כה. שבת. כו. המורה על הכיתה. כז. החור שחוקקים בו ובו

התורה על וידוי מעשרות יכווין על בנים הגונים העוסקים בתורה לשמה. ממעיות הלוי.

שאלה: כידוע שאכילה מרובה אפי' ממאכלים טובים היא סם המוות לגוף. וכך כתוב ברמב"ם ובעוד מקומות, מה הדרך לשבוע מכמות מועטה של אוכל? **תשובה:** בקיצור שולחן ערוך הביא שיש ללעוס הרבה את האוכל ולאכול לאט ואז שבע יותר, ולא לאכול כשיש לו בולמוס כי אז עלול לטרוף מכל הבא ליד, וכידוע שאורך עשרים דקות מאז שאוכלים עד שמרכז השובע במוח מקבל שדר שאכלנו ועד אז מרגישים רעב חזק, אז לפני שאוכל עוד יחכה עשרים דקות ואז כבר יראה ששבע.

שאלה: לפעמים אדם מגיע הביתה ורואה שיש בעיות איך יפתור אותן בלי מלחמות? **תשובה:** יש להפריד בין הבעיה לאוירה, כי אווירה גרועה מעצימה את הרגשות והשלילים עד שחוט השערה נדמה כחר, ומוטל עליו להשרות אוירה טובה ונעימה ולהשקיע בזה רבות ורק אז כשיש אוירה טובה אפשר למצוא את הדרך להעיר. אוירה טובה הכוונה למילים חיוביות ולהימנע מלהראות פנים חמוצות.

שאלה: איך מנהלים בית שהילדים יגדלו בריאים בנפשם? **תשובה:** על ההורים לדאוג כל הזמן שתהיה שמחה בבית וכאשר הורה מצליח להשפיע בבית שמחה הבית מתפקד בצורה נכונה. ואיך משפיעים שמחה על הילדים? ע"י שהילד מרגיש ורואה שההורים מאושרים אז זה משפיע על הילד לאורך שנים ארוכות.

שאלה בחושן משפט: נוסע שהקיא במונית האם חייב לשלם על הנוק, או שיכול להפטר מדין בעליו עמו, כי הנהג עובד אצל הנוסע? תשובה: יש לדון במזיק שלא בכוונה אי חשוב פשיעה או מזיק בידים, והנה הפתחי תשובה קעו יג מביא מהמל"מ דמזיק שלא בכוונה פטור בבעלים, והבית מאיר חלק עליו, אכן הבית מאיר נשאר לבסוף דהמוחזק יכול לומר לבעלים קים לי כהראב"ד דפטור בבעלים. ויש לדון בכך רבות. מתוך הספר הנפלא והבהיר 'משפטי אהרן' לרבי אהרן אקר הספר הבהיר ביותר בענייני חו"מ שמקיף את כל העניינים המצויים.

אם אוחז באמצע סליחה כשהציבור הגיע ליג מידות יפסיק ויאמר היג' גם באמצע הסליחה ואח"כ ימשיך היכן שאוחז.

לפעמים אין עשרה בתחילת סליחות והעשירי מגיע רק לקראת הסוף, יש לומר לפחות סליחה אחת בעשרה כדי לומר קדיש תתקבל.

ישנן נוסחאות שונות באמירת הסליחות. המתפלל בבית כנסת שאומרים נוסח שונה ממה שנוהג יכול לומר איזה נוסח שרוצה. רבי חיים קניבסקי.

כשיש חתן ל"א תחנון של סליחות. רבי חיים קניבסקי **ופשוט הוא שראוי להתבונן** קצת בפירוש הפיוטים קודם לאמירת הסליחות, כדי שלא יהיו בעיניו כמו כתב חידה שאינו מבין מה הוא אומר.

יוצא הקול. **כח.** מהמילה צפת כשמורידים את האות צ נשאר פת. **כט.** אם הולך עם כ"א בנפרד צריך לשלם על עצמו פעמיים.

חידון משמעויות מילים לפרשת השבוע. ו' משמעויות למילה משכיל.

משכיל - א. מצליח. ב. יודע. "למען תשכילו את כל אשר תעשון" רש"י: תצליחו. רלב"ג: תדעו (דברים כט ח). **ג. משכיל - מסתכל.** "תארה הוא לעיניים ונחמד העץ להשכיל" תרגום: לאסתכלא ביה (בראשית ג ו). **ד. משכיל - חכם.** "המשכיל בעת ההיא ידום" רש"י: חכם (עמוס ה ג). **ה. משכיל - מי שרכש השכלה בנושא מסויים. ו. משכיל - כינוי למי שהשתייך לאנשי הרשע חברי תנועת ההשכלה הכפרנית שלחמה ביהדות הנאמנה לפני כ-250 שנה ורבים חללים הפילה.**

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com יש לדייק במייל ולכתוב קודם **456** ואח"כ **alon@gmail.com** או לטל: **0527633431** לקבלת העלון בבקש יש להתקשר לטלפון **0361803383**

יארצייט למרן רבי ישראל מאיר הכהן, בעל החפץ חיים וצוק"ל נלב"ע כ"ד אלול תרצ"ג

17 Września 1933

ג'ה תשרי תשנ"ג י' האוינו כ"ד אלול תרצ"ג ט"טות י"ג

הגאון הצדיק רבי ישראל מאיר הכהן בעל "חפץ חיים" וצ"ל

אבל ה'הרות

בהסתלקותו של "חפץ חיים" זיע"א

הדיועה המרעישת על הסתלקותו של גאון ישראל הקדוש, מרן ישראל מאיר הכהן זיע"א, בעל חפץ חיים ומשנתו בדורות, שמאת כל כך פחמים, התירית את אורח כלל וקסמה אצל כללי. מרן ביום א' עם התקבל דיועה פרסם קולנוע הוסיף טיפוחה על המאמר דאזים, המבשרת גם לגיון זה.

על פי פקודת הרפואה הי' על מרן האבדו שלישיית לחשאי במסות ביום כ"ז אלול, הספדו על המנהג הנודע בעל חפץ חיים זיע"א שנקבע ביום זה היה סוכות דהרעות לזמן אחר, בקיעת היום תכנן במדעה טיפוחה.

הערסה ספוחת לקיים לאישיותו הגדולה של המנהג זיע"א תכנן בגלילות המאמר איה.

№ 467

א' ווענדונג צו אלע רבנים שליט"א

אין שייכות מיט דער פטירה פון „חפץ חיים“ זיע"א

ל'הרבנים הגאונים שליט"א וכלל אחר, ויחבילו כבודם

במסעם.

ברחמנאנו כלנו יחד גיים א' ושלחיתו לחלק הכבוד האחרון למסעם.

ורבנו רבן של כל ישראל הגאון הצדיק החסיד שבמחנה וקול חורו מרן

החפץ חיים וצוק"ל, ויחבילו כבודם.

א' לקבוע יום הספד כללי בכל שיר יחיד פנים ב' א' תשועה, ויחבילו כבודם.

המסעדים יעוררו את כל העם בדברים המים לתשועה, ויחבילו כבודם.

ועד הישיבות לטעור את התקנה הקבועה זיע"א רבנו הגאון הצדיק המנהג

וצוק"ל שליט"א ת"י תוכנים לשנת, ששתת הוא ופון תשרי, אשר תהיה שנת

בזה בכל השנים האחרונות בספרות נפש ממש, וקודם התורה לנשמת רבנו

הבן הגדול זיע"א יעשו תפלה לזיוה רגעים לקיים על ברכות, וכל אחר ואחר

תן אנשים וכן נשים יתרבו נביבות מיוחדות איש איש כפי צרכו ודעתו לזכר צדיק

הגדול קיום הישיבה הקדושה שביארין אשר רבנו החפץ חיים זיע"א השפיע שם

והחלום עליה אשר כל ימי חיו מרן נמשך על קיומה, והיא נמצאת שנת במשך

גורא פאר ועוסקת בביבות עצומים, וכל קיומה כעת נשכנה, ובתורה יאמרו

לעבוד של תקלה נרבו לזכר להשיבות הקדושה של רבנו החפץ חיים

בצד הוכחת נשמתו, ובמקומות שבה הספידות, יעשו כן ביום השלישי חור

החג הפ"ל.

ב' קבלנו פלינו כלנו בל"ג ליסד כל אחר ואחר בפניו תבורה לזכור

בספר מרן וצוק"ל, חפץ חיים זיע"א, ושלחיתו חסידו, במשך כל השנה הראשונה

אשר כל ימי חיו של רבנו הגדול זיע"א הוזכר מאד בידו של חפץ חסידו

מלבד ששירי הדינים בהם.

ורבנו פנים כזה לכל הרבנים הגאונים שליט"א בכל אחר ואחר שכן

יעשו גם הם כל אחר ואחר בפניו וישישם זה בכל חוק וכלי ישועה, והיא

זה הכבוד האחרון האמרי לרבנו זיע"א ונתת רוח נשמתו הקדושה להחיותו,

ויהי למלך טוב כבוד כל הדינים והמשימות לזר, ויחבילו כבודם

מלבד ששירי הדינים בהם, ויחבילו הגדולה של רבנו וצוק"ל תפחד לזכור

שנכוח לשנת גאולה וישועה, אמן.

על התחום באו כל המגנים הראשי והשיבות שהשתתפו בהלוי, כ"ז אלול

תרצ"ג, ר"ח.

א' ווענדונג פון הגרונ"ש שליט"א אין ועלמן ענין

הנה בחתירה השנה נשבה ארון הקודש, נגחו ארונים את המסעדים

החור המבטח והרבה חשדו, נשלק הבן הגדול מאחור ונפלקת המסות

מראש כל אדם, תחסידי שבמחנה וקול חורו זיע"א פנים אשר שמו

החלק מסוף הצולם זיע"א טמן, והתאיר בצדקתו חוגריו בהגוריו הקדוש את כל

הגולה, ובה חוכה את הרבנים, לא תהיה אחרי כמותו כמותו, מי יביא לו

המסות, מרנא ורמנא הגאון ר' ישראל ספיר הכהן זיע"א מראדן.

הנה תרדו חלק גדול מהרפנים וראשי הישיבות גדולי התורה ויחבילו

ובא ביום הגדול לחלק הכבוד האחרון להלוינו ביום א' ושלחיתו חסידו את

מכתבם זה לצור את אב"י בכל מקום שהם, להתחלק בדברים אשר הצדיק

זיע"א מרן נמשך פליהם כל ימי חיו, בספידת חסידו, לקבוע למרדיו בספר

ולכל לראש חוק את הישיבות שהם יסדו בית ישראל, אג, יציר הישיבות

שהוא זיע"א ח"י מרדיו הראשון, ואג ישיבת „חפץ חיים“ בעיר

ואג, אשר לא יזכירו לרנל איזו הצגנות לזכר יום המר, פליהם המר

אשר השמים התקדשו בעבים, לחלק הכבוד האחרון לאחיו יסודי הגאון

הצדיק זיע"א, בארץ לשלמות אשר יבדו הרבנים הגאונים שיחיו לחוקם לעד

את הרבנים ואחיו בכל תשועת ישראל, לקיים בדבריהם, ויחבילו כבודם לחוק

התורה והישיבות בכלל וישיבת, חפץ חיים בשרם לעדור על זה ביום הקדוש

שכן כזה לשוער, ויבט המסעדים להתגבר בידו מיר לשועה ישיבת „חפץ

חיים“ בראדן.

ומי האיש חפץ חיים יספור פיו וישנו ויחוק את התורה, יסד קיומו

חינו וארן יסדו, בכל מאור, ואשרי אנוש יעשה זאת.

והכוח הגדול של „חפץ חיים“ זיע"א יעמוד לכל המוסדות המשידיים

בזה, ויחבילו כבודם ויבא, תפלה שנת וקולותיו ותכל שנה מברכות ויחבילו

בשנת חיים ופליה שנת גאולה וישועה, ויעזבו תחינתו בשב"ו ר' שבת צמ

במרה כמשלמות השקיו בצדו ומשנה לרשעותו תתקנה, יום ושלחיתו תרצ"ג ויחבילו

חיים עזר גראדענסקי

Wilno Wileja 47, Str. post. 50.
Konto P.K.O. 30,579

20 września 1933

ב"ה ווילנא, מיטחאך, ערב ראש השנה תרצ"ד

יחד עם כל בית ישראל אני מכנים מרה את השרפה הגדולה אשר שרף ר' בהסתלקותו של קדוש
ישראל ותפארתו רבן של כל בני הגולה

מרן ישראל מאיר הכהן (ה"חפץ חיים")
וצוק"ל.

בתקש לשיבתו של מעלה ביום ר' פ' נצרי כ"ד אלול שעה שבע ורבע בבקר.
הלוינו לבית שלמים וחתה ביום א' פ' האוינו כ"ז אלול בעיה ראדן.

זכורו תנן עליו ועל כל ישראל.

המערבת והאומניסטרצ'י של ה"דאס ווארט", ווילנא.

שנה ליום פטירתו של "חפץ חיים" זיע"א

כ"ד אלול תרצ"ג

כ"ד אלול תרצ"ג

כבר הלפה שנה.

ומראהו הוועית שדנו נצב לפני עיני כל הבכר מלא המן רב של אנשים נשים וטף—הולכים המה קודמים
חפ"י ראש, ועצבות מה נסבה על פניהם כל עין תרמצינפתחו שערי דמעה— גם שמים נגפו מים— מלאכישרת
מר ויכנין על העולה והממיה, קרבן הצבור...

על כפים ישארו— מכוסה שחורים, ולמראשותיו המן ספריו ודבוריו—צידה לדרך... רבנים חוצבים להבות
אש מלחים הארץ בכל דגש ויגען

מבא קריש! עלה לטרם והעירה האבות ישע מכפל יקמו ויראו בעני בניהם הסחונים הדוריים... מבך רגל

עד ראש אין בהם חוסייקמו וירמא שברים, כי כל לבב די...

כתנא רבא! כתנא במורה: בנות הבן הגדול גם רוציו נפש ישובו סערי מקלסם—ומתי יבוא קן

לגלותו? האם עוד לא עת לתננה?...

הוא מאין ומקשיב לקול שוקה הנעים והנרמאם, הוא אשר עשרות בשנים קמר על המשמר, הוא הבן הגדול

מאחיו, אשר די מכה באצבע צידה כדי שלא ינמנו מרדיו כוונה (כפי שהתבטא עליו הרחש שלישיא)—הוא שליח רידן

לפני כמא הכבוד להמשיך, עבודתו בעד כלל ישראל... (מה באן שמו ומשמש, נמרא) וזה לי וקן אחר: מוכשני שבקרוב

שנת גאולה באה, הוא ירשע עלמות ולא ית רמי למעלה... כדא למסנן עליו...

קרבאליק

קטעי עיתונות מיוחדים מזמן הסתלקותו לשמי מרום
באדיבות ה'ארכיון היהודי'

יארצייט למרן רבי ישראל מאיר הכהן, בעל החפץ חיים וצוק"ל נלב"ע כ"ד אלול תרצ"ג

פתח תקנה

הנאמן בעל החפץ חיים לארצות
הנינו ידועות נכונות שהנאמן בעל החפץ חיים שלישי
שהנאמן בעל החפץ חיים שלישי
יוצאת מהכלל בין התושבים, חושבים שביאורו זה הביא
ברכה מרובה לארצנו בכלל ולמדינת ישראל בכלל. היום
יתחילו לבנות בנין סתמים כשכיל.

מכתב מאת הג"צ בעל חפץ חיים שלישי

הנה כאשר רבים מבינים את המכתבים
בשאלות ובבקשות שונות אודות כלל כי
לרגל חולשת בריאותי אינני חפץ להתערב
בשום ענין ואינני רוצה להשיב על שום
שאלה. יהנו מבקש שבאנו לתבוא לא
ישראל ואל יפנו אלי כלל ולא יתקצמו.
אם לא אשיב להם.

ישראל מאיר הכהן,
בעלים ספר החפץ חיים ישיב.

מכתב נכבד מאת הנאמן הצדיק בעל חפץ חיים שלישי

אמר הצדיק: כמה אקדים לך אבן

ועתה הצדיק: בלי שני, אכן באופן זה אני נתון רשות
שכל מה שרשם שיהיה שייך לזה לבתי מדרשים
בתנאי 4 — שיש להניח ארבעה ספרים נ"ר, ואילו אם
ירשם כמה עשרות אלפים מחייב ליתן ארבעה ספרים
שכל מה שרשם לבידור, או אם ירשם לו איזה חבורה של ספרים
בכתיב, ויכל דיון להם ויחבר עם שמו בשם החברה.
וכן אני נתון רשות לכל אחד מישראל לחבור ולהרשם
לעולם ספרי חפץ חיים ושמינה השליש וארבעה חסד הבנוי
על המסוק סדר מרע ועשה טוב וחלל בתנאי ואופן הראשון
סינתזת כל סין 4 ספרים לבתי מדרשים.

וחפץ חיים: הספרים אין רשות לשום אחד לחבור
ולחברם מן ספרי בתי מדרש או רשות באי כוח.
ועל הכבד באתי על החתום כיום כיני לחורש סין
שנת תרפ"ג לפ"ק.

ישראל מאיר הכהן

בעלים ספר החפץ חיים ישיב

עוד ידוע, אבקש מכלל ישראל רבב וחזק:
הנה כרעני חי בחסד, שהענין הנכונות ולא ידעתי...

אודות ד' בכל דבר והוכחה שמו לעד לעולם, כי
נדר הדבר עלי כמות עלי אבן סדרי ולחיה בחיותו כבן
שני שנה ובכל משנה ומשנה קרבי המסוק לעבודתו ונתן
לי חלק בחיותו הקדושה מה אני ומה חיי אשה עשה עמי
החסד הגדול הזה, וביותר מזה שוכני לחבר היבורים ללמד
דעתו לעם קדשו אשר רבים מסתפקים ללמוד בחסד
ובפרט החבר משנה בורות ביאר עי' שיש אודות חיים
אשר בו וביאר כל פרט, ובביאור הלכה וביאר בו עיר
כמה ענינים נחוצים מסתפקים ראשונים ואחרונים.

החבר הזה נשפך צללי לעד בחפשו ועשרים שנה
וכרובים חברים גדולי תורה — ובשפך הובן חזק עבדי עלי
כמה הרשאות, ושכלל הצילי ד' בחסדי הגדול וקיימנו
עד מה, ובמה אוכל לשלם לו על עבודתו העדושה עלי,
כימה כמה שחושב עמי ובמי שאמר דעיה: כי ספק הכל
ישרך נתנו לך.

ואני נתון רשות לכל אחד מישראל לחבור ולהרשם
אודות לעולם, ויקרא כמי מה שרשם עתה היינו: חפץ
ובאר חושב ושקיע עם ביאור משנה בורות וביאר חלכה

א' בייער בריף פון „חפץ חיים“ וועגן רער בית-יעקב דערציאונג

ב"ה, יום כ"ג לחודש שבט תרצ"ג.

אל כבוד ה' ולרבים הנכבדים חובבי ומקרי תורה
החברים לדבר ד' אשר בעיר פריסטיק יצ"ו.

כאשר שמעתי שהנכבדים אנשים יראים וחרדים לדבר ד' ליסד בערים
ב"ה. בית יעקב" ללמוד בו תורה ויר"ש, מדות ודרך ארץ
וה תורה לילדות אח"כ, אמרתי למעלה השוב ישר ד' חילם ומעשה
ידעם יכונן כי ענין גדול ומתן הוא בישינו אלה אשר ורם הכפירה
ד"ל שורר בכל תקופה והחפשים בכל המינים אורכים וצודים לנפשות
אח"כ, וכל מי שנושא יראת ד' בלבבו המצוה ליתן את בתו ללמוד
בבית זה, וכל ההשקות והפסקות מאסור ללמוד את בתו תורה אין
שום בית מיוחד לזה בישינו אלה, ואין כאן המקום לבאר באריכות, כי
לא כדורות הראשונים דורותינו אשר בדורות הקודמים היו לכל בית
ישראל מורה אבות ואמהות לילך בדרך התורה ודת ולקרות בס'
צאניה וראינה בכל ש"ק, משא"כ בעדוהי בדורותינו אלה, וע"כ בכל
עוד רותנו ונפשינו עלינו להסתדר להרבות בתי ספר כאלו ולהציל כל מה
שיש בישינו ואפשרותינו להציל.

הכותב למען כבוד התורה ודת

ישראל מאיר הכהן

ישראל מאיר הכהן פראדין
בעלמ"ח ס'
חפץ חיים ומשנה ברורה

(דער טעכער) ד"ר פייגא אסאפוב

המאגר העולמי והייחודי של תיעוד העיתונות היהודית
במשך 180 מגשים את חלום העבר למציאות!

עשרות אלפי עיתונים סרוקים, גליונות מרחבי העולם מאז שנת תר"א
מנוע חיפוש עוצמתי, אפשרויות מתקדמות, והכל בדיסק קשיח אחד.

לפרטים והזמנות:
055-6721400
JA180180180@gmail.com

קטעי עיתונות מיוחדים מזמן הסתלקותו לשמי מרום
באדיבות ה'ארכיון היהודי'

ממשנתו של רמח"ל

ימים נוראים – מאמר החכמה
הגאון רבי נחמיה פרידלנדר שליט"א

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

העבודה המעשית

ימים נוראים
חלוקה חנינם

ישמח לב מבקשי ד'

ממשנתו של רמח"ל

ביאור עבודת ימים נוראים וחודש האיתנים

ומאמר החכמה – ביאור תפילות לרמח"ל

עם ביאור מאת הגאון רבי נחמיה פרידלנדר שליט"א

בשורה משמחת למבקשי הדעת, ניתן להשיג שוב את הספר המבוקש
העוסק ביסודות הימים הקדושים אשר לפנינו
ממשנתו של רבינו הגדול רמח"ל זיע"א בנוי על דברות
קדשו בספריו וכתביו השונים. עם ביאור מהגאון רבי
נחמיה פרידלנדר שליט"א

כמו כן נדפס בספר זה גם 'מאמר החכמה' לרבינו
רמח"ל זיע"א בו מבאר את תפילות הימים הנוראים
לפי דרכו. גם זה מבואר בביאור רחב ועמוק למבקשי
הדעת ע"י הגאון המחבר שליט"א

את הספר שיצא לאור עולם במהדורה ראשונה בשנת
תשע"ה מעטרת כבוד הסכמת רבן של ישראל רבינו
הגראי"ל שטיינמן זיע"א.

הספר מחולק לכמה מחלקות

החלק הראשון: מבאר את יסודות הימים הנוראים מראש
השנה עד אחר חג הסוכות, על פי משנתו של רמח"ל
זיע"א, מתוך ביאור התפילות שלו.

החלק השני: מאמר החכמה מבואר ומפורש מדברי רבינו
בכל ספריו.

החלק השלישי: המשך ביאור עבודת הימים משאר כתבי
רבינו זיע"א.

החלק הרביעי: מאמרים לאורו של רמח"ל ומשנתו בגדולת
עבודת הימים הקדושים.

ויה"ר שיהא שיה שפתותינו חשוכים ומקובל ומרוצה

לקראת הימים הנוראים

קונטרס

העבודה המעשית

לימים הנוראים

עבודה הרוחנית המעשית בימים הנוראים

קראת ושמעת הרבה על ענייני הימים הנוראים, ואתה עדין
שואל...

מה אנו באים להוציא מהם?

מהי עבודתנו בכל שלב ושלב?

מה אני יכול לעשות בשביל להשיג דרגות בימים אלו?

ואיזה כלים מעשיים ישנם בשביל לקנות קנין ניצחי בנפש
שימשיך לכל השנה?

קונטרס "עבודה מעשית" מקבץ את כל התשובות המעשיות
לשאלות אלו!...

וכל זה בשפה קלה ברורה ובהירה, בסגנון חי ומרתק,
קצר וקולע, והעיקר – פרקטי ומעשי עם כלי עבודה
מעשיים.

ניתן לקבל בחינם

בבקשה לדוא"ל

0620842@gmail.com

את הספר ניתן להשיג: בחנויות הספרים
ואצל המחבר שליט"א רה' ראב"ד 5 ב"ב
03-578-11-37

מחבר ספר
במקום להוציא אלפ"ש על פרסום יקר
תשאל את מי שפרסם בקובץ גליונות
פרסום ממוקד – שעובד!

שהשמה במעונו

משפחת מילר

שכונת חפציבה מודיעין עילית
לרגל הכנס בנם לעול תורה ומצוות
ולרגל הולדת הבת שתחי'

משפחת לוי

נוה יעקב ירושלים
לרגל הכנס בנם לעול תורה ומצוות

לקראת סיומה של השנה
נבקש מכל החייבים כספים
למערכת להעבירם בהקדם

נשמח לקבל תמונות ישנות
מגדולי ישראל הקשורים לימים
הנוראים הבעל"ט וכן מחג הסוכות

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול
להגדיל תורה ולהאדירה.

- נצבים ר"ה-וילך יו"כ
- חג הסוכות

לעילוי נשמת

הרב ר' מרדכי
ב"ר ישראל יחיאל
ז"ל

לעילוי נשמת

הרב שמעון הכהן
ב"ר יהושע אליקים
ז"ל

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכזת-ל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

בס"ד, ערב שנת השמיטה התשפ"ב

איך ישראל נגאלין אלא בשביעית

אמרו חז"ל (ירושלמי ברכות ב) 'איך ישראל נגאלין אלא בשביעית', וכן אמרו חז"ל (מגילה יז) 'במוצאי שביעית בן דוד בא', והיינו שבזכות קיום מצוות השמיטה ושמירתה, ייגאלו ישראל ויושעו ישועת עולם, ומפורש בתורה הק' 'אז תרצה הארץ את שבתותיה', והיינו שהגאולה תלויה בקיום מצוות שביעית כהלכתה, ואנו תקוה שכבר יתקיים בנו במהרה, על כן מוטל עלינו להוסיף חיילים ולהתאמץ בכל עוז לשמור את קדושת השביעית כהלכתה בכל פרטיה ודקדוקיה, ועל פי הוראות מרן החזון איש זע"א לנהוג איסור סחורה בפירות נכרים.

ומה רבה השמחה כאשר נתאחדו בערב שנת השמיטה ישראל קדושים אמוני עם סגולה, למען מטרה קדושה זו של שמירת שבת הארץ כהלכתה באר"ק, בהקמת חותם הכשרות 'מסורת השמיטה' כנהוג מקדמת דנא, בראשות רבני העיר בני ברק, הרבנים הגאונים רבי שבח צבי רוזנבלט שליט"א ורבי חיים יצחק אייזיק לנדא שליט"א, ועמם רבני קהלות הקודש, ובוודאי זכות גדולה היא לאחינו בני ישראל היראים והחורדים לדבר ה' די בכל אתר ואתר בארצנו הקדושה, לרכוש מהתוצרת החקלאית שתחת חותם הכשרות 'מסורת השמיטה', ובס"ד בזכות כח הציבור יעלה בידם לספק תוצרת בכשרות מהודרת במחירים השווים לכל נפש.

וממקומו הוא יפן ברחמיו לעמו, שנוכה לקיים את מצות השביעית כהלכתה מראשית שנה ועד אחרית שנה, וזכות שמירת השביעית תעמוד לנו לקרב את גאולתנו בביאת משיח צדקנו אמן.

חיים קצנצון מנ"ח תורה הגר"ח קניבסקי שליט"א	מנ"ח ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א	מנ"ח אדמו"ר מבעלזא שליט"א	מנ"ח אדמו"ר מוויזניץ שליט"א	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר
מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר
מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר
מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר
מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר
מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר
מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר
מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר
מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר	מנ"ח אדמו"ר מנ"ח אדמו"ר

אז
נדבר
יראי
ה' איש
אל
רעהו

קריאת
קודש
ממרנן ורבנן
גדולי וצדיקי
הדור
לצורך תוצרת
חקלאית בהשגחה
מהודרת של בד"ץ
"מסורת השמיטה"

"וזכורת שמירת השביעית
תעמוד לנו לקרב את
גאולתנו בביאת
משיח צדקנו, אמן"

ובולן נסקרין בסריקה אחת!

המרת ספרים לטקסט בסריקה חכמה
בשירות אישי ומקצועי על ידי צוות תלמידי חכמים.

חדש בעולם הספרים:

סריקה חכמה להמרת טקסט תורני

מכון תוצאות הופכים כל קובץ לטקסט חי
באמצעות מערכת סריקה חכמה וייחודית
בעולם התורה, מהיום כבר לא צריך
להקליד, סריקה אחת והספר שלך מושלם.

שירות אישי
ומקצועי

עימוד ועיצוב
ספרי קודש

צוות תלמידי
חכמים

הגהה ועריכה
תורנית

תוצאות

סריקה חכמה והוצאה לאור

רח' ירמיהו 26/17 - ירושלים ✉ m0504131411@gmail.com

☎ 050-4131-411 ☎ 052-4726-157 🔍 tozhaot.co.il

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א
לאסיפת ראשי ממלכות התורה

בודאי מה שעושים משמרת למשמרת
לבדוק את מכשירי הפלאפון
שאינם בכלל 'תומך כשר'
דבר מוכרח הוא לכל אחד

**כדי שלא יהא
בימים הנוראים
כטובל ושרץ בידו**

ידינו לא ישפכו את הדם הזה...

מכשירי "תומך כשר" משחיתים את נפשות בנינו
ומעמידים בסכנה חמורה את דור העתיד שלנו!!!

לאור קריאת מרנן גדולי ישראל וראשי הכוללים שליט"א
הוקמו בקהילות הקודש ובכוללים ברחבי הארץ

**מוקדי בדיקה של מכשירי הסלולר
שאינם בכלל 'תומך כשר'**

**עשרות נקודות החלפת מכשירי "תומך כשר"
במכשירים מאושרים בסבסוד ניכר.**

מוקדי הכשרה למכשירי 'שיאומי' ונוקיה C2 (בתשלום סימלי)

08-3132347 לבירור על מוקדי
ההחלפה וההכשרה:

ממלכות התורה מתאחדות לשמירת עולם התורה

לניתוק קליטת אינטרנט
ממחשבים ניידים (ללא תשלום)

out
0722-613-613

לחסימה כהלכה במקומות העבודה
מוקד היעוץ המקצועי

למקומות עבודה - שלוחה 1
יעוץ ותמיכה בהתמודדויות - שלוחה 5

1599-550-330

מרכז ההסברה שע"י ועידת הרבנים לביצור חומות הדת

הגאון רבי רבי שמעון גלאי שליט"א

רב קהילת חניכי הישיבות שיכון ה' ומנחת יהודה, ומגיד שיעור ב"דף היומי בהלכה"

עלינו להתחזק וכל אחד ואחד יוסיף בימים האלה
חיזוק בלימוד 'המשנה ברורה', ובזה אנחנו נגרום
נחת רוח להקב"ה ותועלת גדולה לנשמת ה'חפץ
חיים'. וודאי 'החפץ חיים' ימליץ יושר על כולנו
לשנה טובה וכתובה וחתימה טובה.

**ביומא דהלולא של מרנא 'החפץ חיים' כ"ד אלול מצטרפים
ללימוד 'הדף היומי בהלכה' במשנ"ב בקבלה טובה לימים הנוראים**

לקבלת לוח 'הדף היומי בהלכה'
להצטרפות לתוכניות 'דרשו':
0 2 - 5 6 0 9 0 0 0

כל השונה הלכות
בכל יום ניצול
מהפורענויות

0723809292
תכנית שמע מיוחדת הכוללת דברי
חיזוק מגדולי ישראל ושירי התעוררות

הגאון הרב יצחק אזרחי שליט"א

מראשי ישיבת מיר ומג"ש בדף היומי בהלכה

צריך לחיות במצוות ובתורה לא מספיק שעושה,

צריך לחיות! ולימוד ההלכות ב'משנה ברורה' - זה

החיות של האדם, לחיות במצוות, וזה מרומם את
האדם והוא זוכה לחיים אחרים.

**ביומא דהלולא של מרנא 'החפץ חיים' כ"ד אלול מצטרפים
ללימוד 'הדף היומי בהלכה' במשנ"ב בקבלה טובה לימים הנוראים**

לקבלת לוח 'הדף היומי בהלכה'
להצטרפות לתוכניות 'דרשו':
0 2 - 5 6 0 9 0 0 0

כל השונה הלכות
בכל יום ניצול
מהפורענויות

0723809292
תכנית שמע מיוחדת הכוללת דברי
חזק מגדולי ישראל ושירי התעוררות

הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א

אב"ד רמת דוד ב"ב, וראב"ד בד"ץ ב"ב, ומג"ש ב'דף היומי בהלכה'

לימוד 'המשנה ברורה' זהו לימוד ע"מ לעשות,

והמשנה בפרקי אבות אומרת שזו הדרגה הגבוהה ביותר של הלימוד לשמה.

ביומא דהלולא של מרנא 'החפץ חיים' כ"ד אלול מצטרפים ללימוד 'הדף היומי בהלכה' במשנ"ב בקבלה טובה לימים הנוראים

לקבלת לוח 'הדף היומי בהלכה'
להצטרפות לתוכניות 'דרשו':
0 2 - 5 6 0 9 0 0 0

כל השונה הלכות
בכל יום ניצול
מהפורענויות

0723809292
תכנית שמע מיוחדת הכוללת דברי
חזק מנחם ישראל ושידורי התעוררות

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

מתחילים ללמוד 'משנה ברורה' בכ"ד אלול יומא דהילולא מרנא 'החפץ חיים' זיע"א

מתחזקים בקבלה טובה לקראת הימים הנוראים מצטרפים ללימוד 'הדף היומי בהלכה'

בכ"ד אלול, מתחילים המוני
בית ישראל בלימוד 'משנה ברורה'
במסגרת 'הדף היומי בהלכה'.
מצטרפים ללימוד
ושינון ההלכה,
לדעת לחיות ביהודי.

תכנית שמע מיוחדת הכוללת דברי חיזוק מגדולי ישראל ושירי התעוררות ליומא
דהילולא של מרנא החפץ חיים ולקראת הימים הנוראים בקו החיזוק 072-3809292

לקבלת לוח הלימוד היומי בארץ 02-5609000

לשמיעת שיעור יומי בדף היומי בהלכה 4992*

ללומדים ישנה אפשרות להבחן במבחני 'הדף היומי בהלכה' ולקבל מלגה

להיות

"כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים"

לכל אחד מאיתנו יש תקופות שבהן הוא
מוכרח לקבל תמיכה וסיוע,
יש גם זמנים שבהם זוכים להיות בצד הנותן.

**שנה חדשה בכתת, כולנו מתחננים
לזכות בחיים בריאים, מאושרים ושלווים.**

זה הזמן שלנו
להיות שותפים עם 'עזר מציון' בצד הנותן תקווה,
אור וכוח לאלפי חולים, מוגבלים
ובני משפחותיהם.

בצד הנותן!

עזר מציון על היה צריך להיות
עזר מציון עזר מציון עזר מציון
עזר מציון עזר מציון עזר מציון
עזר מציון עזר מציון עזר מציון

**עזר
מציון**
(ע"ר)
מערך תמיכה
רפואית

תרום עכשיו שקל ליום (30X12), לשנה של חסד.

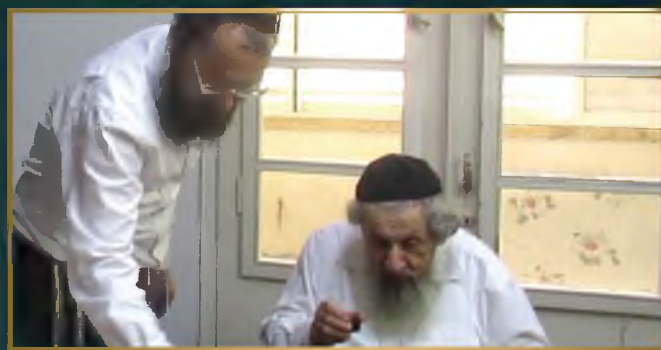
1-800-236-236

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 54 | אלול תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מעמד להיים לרגל צאת חידושי מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א על שביעיות

מעמד הוצאת הספר נפש שזקקה על שער ד' בנפש החיים
מהגאון רבי אפרים דוטשילד שליט"א מראשי ישיבת תורה בתפארתה

דברי חיזוק לזמן אלול בהיכל בית שלום של בית מדרש גבוה לייקווד
ע"י מדרן ראש הישיבה הגר"ד ידוהם אולשין שליט"א

מדין הגאון האדיר בעל
ה"משנת יוסף" ד' יוסף ליברמן
שליט"א דאש כולל "שומרי
החומות" ודבה של סאדיגורה,
בתפילת שחרית

הגאון הגדול רבי נפתלי קופשין שליט"א מדאשי ישיבת בית מדרש
עליון ורב קהילת הניכוי הישיבות דוממה בשיחת חזק
בכולל "היכל יוסף שלום" ב"ב בראשות הגדמ"ד צדוק שליט"א

הנהלת קרן השביעית בפגישה עם חקלאי גיבור כח במושב עמיעוז
בדרום, לשכנעו להשבית 700 דונם הממות

הגאון הגדול
רבי מאיר גדינמן שליט"א
בבדיקת הפרשת תרומות
ומעשרות בהכנת היין
לשנתיים לפני שנת השמיטה
בדיקה אחר בדיקה

יצא לאור הספר אמרי יושד - קידושין של הגאון הגדול רבי מאיר גדינמן שליט"א

מגיה טעות דפוס בספר

מעניק לתלמידיו את הספר

עם הספרים החדשים

פתיחת זמן אלול למכינת "בית אהרן" בבית מדרשו של מודן המשגיח רבי חיים זואלקין שליט"א בבית וגן.
קביעת מזוזה ומסירת שיעורים מפי הרב יונתן הבר. והרב שמואל דוד זואלקין ראש המכינה

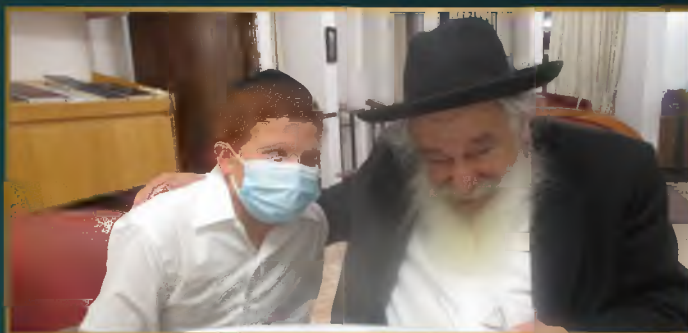

משגיח ישיבת תורה בתפארתה הגה"צ רבי נח פלאי שליט"א
בשיחתו השבועית בפני למעלה מאלף בני הישיבה

מדין ראשי ושיבת ליוקודד הג"ד ורזחם אולשין שליט"א
 מעניק ספר לבחור מעל מרפסת דירתו בדידות הישיבה
 בשל מגבלות הקודונה

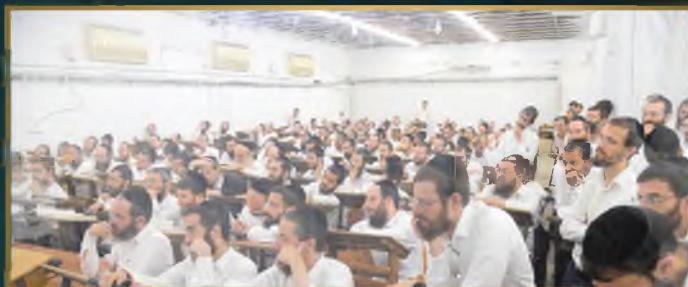
מדין הגרב"מ אזרחי שליט"א והגאון הגדול
 רבי אביגדור נבנצל שליט"א מברכים את בן ידידנו החשוב
 הר"ד וחיאל לוי שליט"א לרגל הכנסו לעול תורה ומצוות

אסיפת ראשי הכוללים "משמרת למשמדתי" ע"י ועידת הרבנים לביצור חומות הדת

הגאון הגדול רבי אברהם נח גרבוז שליט"א במסירת שיעור למאות אברכי כולל פוניבז'

ראשי ישיבת סלבודקא בהעברת ספרי התורה להיכל הישיבה קטנה החדש

מודן הגרב"ד פוברסקי בשיעור פתיחה בישיבת "תורת דוד"

כנס שע"י "קרן השביעית" לחקלאים שזמרי שמיטה
בבית מדרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

י. גרשון אדלשטיין

ראב"ד 17, בני ברק

בס"ד אלו געבן

לאחינו בית ישראל די בכל אתר ואתר.

הנה קרבה שנת השבע שנת השמיטה התשפ"ב, ובס"ד מתרבים החקלאים גיבורי כח, אשר בדעתם להשבית אדמתם, ולקיים מצות שביעית כהלכתה, ע"י 'קרן השביעית' העומדים לימין החקלאים לעזר ואחיסמך שיהא בכוחם לשמור השמיטה כהלכתה. ובאשר המצב הוא שעדיין אין בידי 'קרן השביעית' כדי ההוצאות הרבות, עבור שמירת השביעית כהלכתה, ראוי לכל אחד ואחד להצטרף ולחתום על הוראת קבע ל'קרן השביעית', ולהיות שותף במצות שמירת השמיטה, ובודאי זכות מצוה גדולה זו תעמוד לכל המשתתפים, שיזכו הם ובני ביתם לכתיבה וחתימה טובה ביום הדין הבעל"ט.

ב"ה

י. גרשון אדלשטיין

בשנת השמיטה הקרובה,
חייבים להגיע להשבתת
רוב קרקעות חקלאיות
בבעלות יהודית פרטית

היעד:

685,000 דונם

בזכות עם ישראל הגענו כבר:

548,285 דונם

נכון לתאריך ט"ז אלול התשפ"א

נותרו:

131,715 דונם

כדי להגיע ליעד של רוב הקרקעות

הדונם שלך יכריע!

שמיטה קרן
השבועית

קרן המגוון המוביל בישראל
לקיום מוצות השביעות בארץ ישראל

אדיקט המגוון של עם ישראל
משביתת הארץ
אז יהודי בלי דגמן

חייגו

1-800-300-544

והשביתו את הארץ!

ביום היארצייט של
מרנא הכהן הגדול החפץ חיים זצוק"ל

תפילת הנחת

לזכות צאצאינו שיחיו
שיצליחו בלימודים

ביום רביעי - כ"ד באלול יום השנה לפטירתו של הכהן הגדול מרן החפץ חיים זצוק"ל
יתכנסו מרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א בבית
רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א
לתפילה להצלחת ילדי התורמים המאמצים ילד בקרן ההסעות
שיזכו במדה כנגד מדה להצלחה גדולה בלימודים שילכו בדרך התורה

מרן החפץ חיים זצוק"ל:

"שיתעסקו תמיד במידת הצדקה... להיות מן המעשים,
שהוא גדול מן העושה שבעבור זה יזכו לבנים בעלי תורה"

קרן ההסעות
גלגל ההצלה של ילדי ישראל

לאימוץ ילד ולמסירת שמות לתפילת הנחת:

1700-50-66-22

ת.ד. 257 ב'י ב'קן א'א בתעבורה לבנק התעלית סניף 655 מס' ח-ק 339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי הדיסק המצטאי ע"ר 95-659-504-5
התרומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46 כסריק ניתן לזכות בקבלות ובמסמכים בכל עמדות "נודים מוס" בדוח"י והסוף

אמץ ילד!
100x12

100x12

